

АРТЕМІЙ СУРІН

280 ДНІВ НАВКОЛО СВІТУ:

ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ МРІЇ

ТОМ 1

ПЕРЕКЛАДАЧ
ЄВГЕН ПЛЯСЕЦЬКИЙ

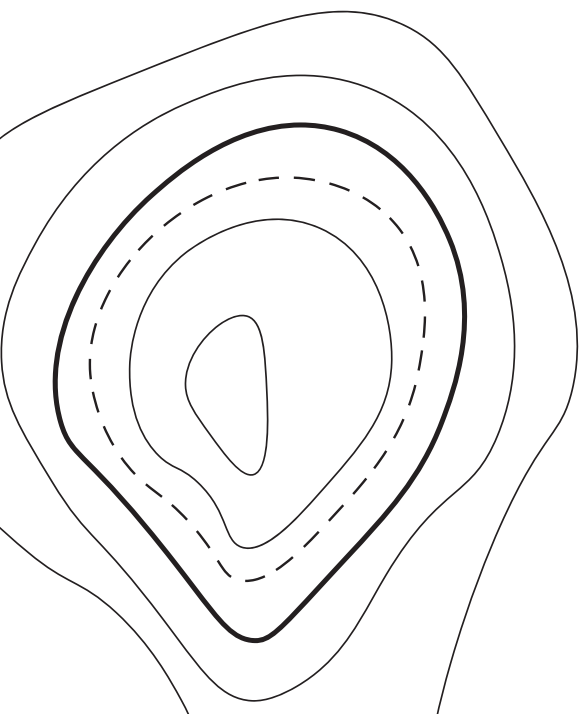
КИЇВ
BOOKSHEF
2020

Артемій Сурін – громадський діяч, мандрівник і мрійник. Автор ідеї та засновник travel-спільноти ONE LIFE, яка об'єднала мандрівників із багатьох країн світу і стала повноцінним міжнародним рухом.

Після важкої життєвої кризи і смерті батька Артемій вирішив здійснити навколосвітню подорож. Адже це була його дитяча мрія, знехтувати якою він не міг. Дізнатися, як живуть, про що мріють люди на всіх континентах нашої планети, стало його метою.

За результатами навколосвітньої мандрівки Артемія Суріна прийняли до міжнародного клубу видатних мандрівників «The Explorers Club», нагородили орденом «Великі Українці сучасності», а експертна рада Книги рекордів України за результатами голосування обрала його бренд-амбасадором України у світі. Навколосвітня мандрівка, яку він здійснив, також встановила чотири національні і два світові рекорди.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
ЧАСТИНА 1. ЄВРОПА & АФРИКА	35
ЧАСТИНА 2. ШТАТИ & МЕКСИКА	209
ЧАСТИНА 3. ЦЕНТРАЛЬНА & ПІВДЕННА АМЕРИКА	321

ВСТУП

Їдка краплина поту стікає лискучим обличчям судді, залишаючи мокрий слід на землисто-сірій шкірі. Я цілковито зосереджений на її повільному русі. Я не можу відірвати очей від цієї мерзеної краплі, в яку немов втиснулося моє життя, що нині висить на волосині. Минає хвилина, дві, вічність. Тиша пронизливо дзвенить. І от суддя, роздратовано утираючи піт, переводить погляд на мене. Він дивиться з такою неприхованою ненавистю, що відразу зрозуміло: справедливого вироку годі й чекати.

— Розглядаємо справу громадянина України Суріна Артемія за звинуваченням у шпигунстві проти Ісламської Республіки Іран.

Отрядна, неосяжна фігура судді на непропорційно малесенькому стільці, здається, заповнює собою весь простір. Невелика кімната пересичена гримучою і задушливою сумішшю поту, пилу і страху. Єдиний свідок — водій, якого я напередодні найняв для мандрівки Іраном, — упадає перед суддею, немов перед лютим древнім божеством. Я бачу його міміку, жести, сповнені страху і приниження, намагаючись хоча б приблизно зрозуміти, про що

йдеться. Водій відповідає на питання коротко і тихо, ніби випрошує, вимолує у судді шанс продовжити своє існування. Проте судять не його, а мене. Кожну мить я ловлю, задихаючись, як риба, яку викинуло на берег. І як та сама риба нічого не можу сказати на свій захист.

Триває фарс на фарсі*. Кожним словом суддя незворотно вбиває іржаві цвяхи в моє життя. Він говорить мовою, яку я раніше вважав прекрасною, величною спадщиною Вавилону. Проте з його рота фарсі тягнеться, мов слинява цівка, що волого повисла на підборідді.

Нарешті мені дають слово. На ватяних ногах я підводжусь і зазираю в очі судді, сподіваючись відшукати там бодай тінь людяності. Його чорні зіниці поблискують масним.

Холодний піт струменить моєю спиною, спазм зводить нутроці. Опановую себе. Розповідаю, показую, доводжу: я — невинний, я — турист, мандрую навколо світу, знімаю природу, пишу книгу, не вчинив нічого протизаконного. Знімав у дозволеному місці, не фіксував жодних заборонених об'єктів.

— Маю дозвіл на зйомку. Перегляньте кадри з дрона. Подивіться все, що є, я ж нічого незаконного не зробив!

Проте суддя навіть не дивиться на папери у справі, лише ліниво гортає стрічку у своєму смартфоні. Іноді підводить погляд на мене, щоб

---

* Фарсі, або перська (новоперська) мова — південно-західна іранська мова, поширена в Ірані, Афганістані, Таджикистані й інших регіонах. Тут: гра слів. — *Тут і далі — прим. пер., якщо не зазначено ін.*

знову і знову я міг бачити в його очах байдужість і жорстокість.

Невже він навіть не вислухає мене? Невже ніхто тут мене не почує?

Грубий вигук: «Стоп!».

Товсті губи судді викривляються. На його обличчі суміш презирства і тріумфу. Уже зрозуміло, що він скаже, але й досі не хочу в це вірити.

Удар молотка. Немов важка могильна плита падає на мою реальність вироком:

— *Громадянина України Суріна Артемія звинувачують у шпигунстві проти Ісламської Республіки Іран! Суд постановляє заарештувати!*

Навколо — ватяний білий шум. Відчуваю, як пульс стукотить у скронях. У роті присмак свинцю. Нутроці випалює коктейль з обурення, несправедливості й кошмару, що відбувається. Звинувачення в шпигунстві в Ірані — це або довічне ув'язнення, або розстріл. Неспроможний себе контролювати, підскакую і кричу: «Що ви робите?! Я ж не винен, як ви можете?!».

Ігноруючи вереск, суддя через водія наказує мені підписати рішення.

— Я нічого не підписуватиму, тут усе на фарсі! Я не зрозумію жодного слова! Мені потрібен перекладач, потрібен адвокат! — кричу в цій кімнаті всім і одночасно нікому.

Утім нікому немає діла до чужої зломленої долі, чужого життя, яке занапащають тут, у курних бараках Іранського суду. Це скидалося б на лихий сон, якби не було дійсністю.

Від моїх слів суддя починає лютувати. Його очі наливаються кров'ю і злістю. Немов ужалена тварина, він щось верескливо кричить, махає руками,

стілець під важким тілом надсадно рипить. Водій тремтячим голосом перекладає, що не буде жодних адвокатів, якщо хочеш адвокатів — чекатимеш на них у в'язниці. Він покійно підбігає до судді і ставить на рішенні кривенький підпис.

— Що ти підписуєш?! Навіщо ти за мене підписуєш рішення суду?! — кричу йому. Цієї миті з мене немов виривають шматки тіла, шматки плоти й суті.

— Містере, це я не за тебе, це я за себе підписував, — бурмоче свою наступну побрехеньку водій і ховає очі.

Суддя уривчасто командує конвоїрам, які чатують за дверима. Двоє молодих іранців із байдужими обличчями грубо підхоплюють мене під руки і виводять назовні.

За шість годин до того я крутився в задушливому гостелі й шерстив інформацію на англомовних форумах про затримання в Ірані. Ніч була тихою, наче затишшя перед бурею. Загроза вже нависла, але на той момент я ще не сприймав ситуацію як катастрофічну. Просто безглузде непорозуміння, яке має от-от залагодитися. Адже інакше й бути не може!

Дуже кортіло просто взяти й дременути з Ірану, не з'явитися на ранок до суду, чкурнути в Азербайджан і залишити цю каламутну історію позаду. І я, напевно, зважився б на такий крок. Проте місто Єзд, у гостелі якого я перебував, міститься майже в центрі країни, і до найближчого кордону їхати щонайменше добу. Аж так багато часу в мене не було. Якщо втекти зараз, уже через кілька годин водій виявить зникнення, доповість у поліцію, і мене

оголосять у розшук. Крім того, немає жодної гарантії, що моє ім'я ще не у списку тих, кому виїжджати з країни заборонено. І тому, навіть маючи на руках документи, я по суті опинився в пастці.

Увесь час, який я мав для відпочинку і сну, я сподівався й сумнівався. Намагався вишукати бодай якусь інформацію, за що можна було б зачепитися. На форумах писали жахливі речі про довічне ув'язнення та навіть смертну кару за шпигунство. Ой, як невчасно я потрапив у халепу! З'ясувалося, що буквально напередодні іранці збили американський дрон, тож градус політичного напруження сягнув піку. На вулицях Ардакана на всьому моєму шляху до хостелу в Єзді були розвішані антиамериканські плакати з образливими й ненависницькими гаслами. Усюди витала важка енергія неминучості військового конфлікту. Неясна тривога огортала мене в тісній кімнатчині, здавлювала горло усвідомленням неминучого. Ні, це не той Схід, який я так жадав побачити. Тут для сторонньої людини, яка не знає ні мови, ні законів, можливий будь-який кінець.

Як платівка, яку заклинило, у голові крутився весь день і особливо момент затримання. От я приїхав до Херанака*. От побачив піщані руїни села-примари. Оглянув околиці, обійшовши їх пішки, неквапливо поблукав курними лабіринтами, устиг відчути себе справжнім дослідником, археологом. Індіаною Джонсом. Тут навіть саме повітря наче застигло в далекому минулому, коли вавилоняни ступали цією потрісканою землею, а тепер у місті

---

* Селище в Ірані з давніми руїнами і без жодних адміністративних, військових чи поліцейських будівель.

неподалік облаштувалися їхні прямі нащадки. Гори, що мріли вдалині, лише посилювали враження давньої і містичної картини.

Я уважно перевірів, чи немає заборонних знаків для польоту дрона або попереджень про близьке розташування закритих об'єктів. Водій, якого я найняв і який на той момент поведився цілком адекватно, запевнив мене, що все гаразд, це туристичне місце, тут можна знімати. До населеного пункту теж було доволі далеко, та я й не планував захоплювати його дроном. Мене цікавили тільки руїни і природні пейзажі. Тут було одразу кілька вдалих ракурсів — руїни, річка, гори, мечеть.

Я намітив план польоту. Включив дрон. У меню не висвітилося жодних червоних зон, усе зелене, усе чисто — *gofly**. Я злетів, зробив кілька обширних прольотів, здебільшого над руїнами, захопивши трохи пейзажів. «Красиві кадри, хай йому грець!» — подумав я, дивлячись на композицію кадру у смартфоні.

І в цей момент пролунало виття сирен.

Я одразу збагнув: це за мною — нікого, крім мене, на всю округу не було. Немов у дешевенькому бойовику, здіймаючи куряву, до мене підїхав поліцейський пікап, з якого «десантувалися» офіцер і двоє солдатів з автоматами. Обличчя у всіх трьох були такі похмурі, ніби я прибив їхнього армійського пса.

— Це ви знімаєте? — уривчасто гаркнув офіцер.

— Так, я. Ось, будь ласка, дозвіл на зйомку, — я говорив без остраху, бо знав, що нічого не порушив. Проте мій водій, який переклав відповідь

---

* Злітай (англ.).

мовою фарсі, побачивши озброєних військових, почав помітно панікувати. У той момент я вперше ніби шкірою відчув: ця людина мені не помічник.

— Чому ви знімаєте поліцейську дільницю? — продовжив офіцер.

— Я не знімаю поліцейську дільницю. Я взагалі не знаю, де її розміщено. Я знімаю руїни й пейзажі. Ось — погляньте кадри, — я намагався відповідати максимально спокійно.

Почалася метушня. Офіцер кудись телефонував, щось уточнював у мого водія, знову телефонував, дивився кадри з дрона. Я тим часом сховався від палючого сонця в машині водія і після години напружених діалогів вирішив зв'язатися з посольством України. Була неділя, але в Ірані цього дня не вихідний, тож у посольстві відповіли. Особисто консул, вислухавши ситуацію, дав упевнену відповідь: *«Є дозвіл — усе законно. Усе має бути гаразд.* — Проте потім додав: *— Хіба лишень, якщо їм заманеться побавитись у політику. Тримайте нас у курсі».*

І буквально відразу після завершення розмови я побачив обличчя свого водія з вираженими і сповненими жаху очима.

— Це все, це кінець! — приречено заскиглив він. — Офіцер наказує прямувати до відділку.

Тоді я навіть посміхнувся і ще не розумів причин його паніки. Усю дорогу водій смикався, йорзав, заламував руки й голосив.

— О Аллах, що ж тепер з нами станеться, — він повторював цю мантру як заведений.

— Послухай, — я намагався говорити спокійно й звернутися до його здорового глузду, — я маю дозвіл на зйомку дроном в Ірані, я оформив його офіційно. Тим паче ти ж бачив — нічого заборо-

неного на кадрах немає. Знаків заборони не було. І ти ж сам казав мені, що тут можна знімати.

— Я? Коли? Ні! Я такого не говорив, *excuse me**, ні-і-і!

Усвідомлення того, що він потопить мене за першої ж можливості, зародилося блискавично. Залишившись геть один, без союзників, навіть без надійного перекладача, розраховувати я міг лише на себе.

У поліцейській дільниці в мене одразу відібрали паспорт, але ще дозволяли телефонувати в посольство. Консул довго буцався з копами на фарсі і з боєм таки допоміг повернути паспорт. Та все це виявилось тільки прелюдією, усього лише околясом довкола жертви, як поводить ся акула, перед тим як остаточно атакувати.

Майже сім годин, які я перебував у поліцейській дільниці, мене не слухали, не бачили, не розуміли і не хотіли розуміти. Я був порожнім місцем для цепних псів чиновницької машини. Вони постійно комусь телефонували, гавкали на фарсі, снували туди-сюди, перекладали якісь папери. Ситуація, коли від тебе не залежить нічого, спричиняла радше роздратування, аніж страх.

— Ви ж переглянули дрон, там нічого немає, — якотре звернувся до офіцера через водія.

— Ви могли там усе стерти, — відрізав той. І в кінці додав: — Ми передаємо вашу справу до суду.

Почувши це, водій затрясся так, що став схожий на епілетика в розпалі нападу.

— Ми мусимо з'явитися завтра о сьомій тридцять ранку до суду міста Ардакан, — переклав він

---

* Перепрошую (*англ.*).

потойбічним голосом, ніби вже стояв однією ногою в могилі.

Його жах почасти став передаватися й мені, я докладав дедалі більше зусиль, аби опанувати себе. До останнього я не хотів вірити, що все аж так серйозно. Паспорт, який мені повернули, хоч трохи втішав і грів душу, і подумки я вже практично рухався далі маршрутом навколосвітки.

Господи, хутчіше все це закінчилося б.

Наступного ранку о 7:15 за місцевим часом, стомлений і виснажений після безсонної ночі, стривожений і сповнений сумнівів, я дістався до будівлі суду. Водій, блідий наче полотно, припаркувався прямо навпроти входу до звичайної на позір урядової установи, яких чимало у нас на батьківщині. Невелика алея з висадженими деревами, навколо — залізний кутий паркан. Схоже, того дня ми були першими відвідувачами.

Поки не приїхав суддя, ми мали час поспіяти. Хвилини тяглися наче доба. Я невпинно й судомно міркував, передчуття біди хвилями перевалювалося, перекочувалося в районі грудної клітки. Утім, здавалося, якщо вимовити побоювання вголос, страх стане матеріальним. Стачило й того, що водій панікував за нас обох, я ж вважав за ліпше мовчати.

На телефоні висвітилося повідомлення. Знову якийсь рекламний спам. Раніше це мене дратувало, але в той момент смартфон був немов тонкою ниточкою зв'язку з моїм світом. Тим звичним світом, якому не байдуже до мого життя і який наразі так далеко, наче в іншій реальності.

«Добре, що не пошкодував п'ятдесят доларів на іранську сімку і за ніч зарядив телефон на 100%», — подумав я, і цієї миті охоронці покликали нас до суду.

На прохідній нас обшукали. У напоясній сумці охоронці запримітили телефон і наказали залишити його за межами будівлі. Інтуїція і логіка працювали в той момент на повну, на знос. Я відчинив багажник авто й поклав телефон до зовнішньої кишені рюкзака так, щоб якомога швидше дістати його в разі потреби. Стиснутий, як пружина, знову пройшов огляд і увійшов до будівлі суду.

Бездушність — те саме слово, яке максимально точно передає все, що я узрів у тій катівні. Чинovníки й дрібні клерки проходили повз у білих сорочках, які відтіняли їхні сірі обличчя. Та на відміну від працівників поліцейської дільниці, вони мене помічали. Мене бачили й відкрито, глузливо дивилися. У їхніх колючих метких поглядах я стрічав зневагу й зловтіху. Я вже не був порожнім місцем і став «Тим білим дурником у капелюсі». Вони щось говорили, запитували в мого водія, у конвоїра, посміювалися. Шкірилися, мов шакали, які відчули кров. Ніби знали, що люди виходять звідси лише у кайданах.

Звідкись із внутрішніх дверей завели людей у сіро-синіх смугастих робах. Людей... Навіть це слово здавалося недоречним у тій будівлі. Це були не люди, а тіні — занепалі духом, понурі, скорені, з темними колами під очима й порожнею в очах. Вони йшли похмурим строем, у наручниках, ноги закуті в кайдани. Довжина ланцюга вкрай коротка, така, що навіть підніматися сходами їм було важко: металеві ланки натягалися до межі й дзвеніли, їм вторили злісні смішки конвоїрів, що чергувалися

з ударами кийків щоразу, коли хтось із бранців оступався або спотикався.

Дивлячись на це, я не вірив очам. Нерозуміння. Шок. Безсилля. Важко було уявити, що на порозі 2020 року існує місце на кшталт цього! Якщо і є пекло, то воно має бути схожим на ардаканський суд, де людську душу, гідність, усю сутність безжально перемелюють і втоптують у пил дерев'яними кийками конвоїри.

Я попросив води, але приставлений конвоїр лишень гмикнув. «Живим трупам вода ні до чого», — читалося в його зневажливому погляді. На запитання теж ніхто не відповідав. Так минула щонайменше година. І от нарешті конвоїр наказав пройти в кімнату засідання, де сидів роздутий кнуряка-суддя.

Мене виволікають під руки з кімнати засідань. Чую, як суддя за стіною й досі гарчить на фарсі й роздає вказівки щодо моєї подальшої долі. «Це кінець», — спливають у голові слова водія, які вчора він промовив перед поліцейською дільницею. «Шпигунство в Ірані — довічне ув'язнення», «Там чекати милосердя немає звідки», «Справжнісінька смерть», — мозок хаотично підсовує уривки повідомлень із форумів. Та як же це так? Я ж не один! Удома — сім'я, кохана дружина, друзі, люди, які від мене залежать, собаки, зрештою! Що стане з моїми псами?..

Виникає бажання на межі болю: хочу поговорити з кимось, виговоритися, запитати: чому, за що? І тут же мене ріже гостре усвідомлення того, що просто ні з ким. Я зовсім один. Конвоїри, які не тямлять англійською, усадовлюють мене на залізну

лавку на першому поверсі й дивляться як на відпрацьований матеріал. Судові клерки спопеляють жовчю і зловтіхою. Водій, абсолютно байдужий, сидить поруч і лише мовчки киває на звернення. Усім байдуже, що зі мною буде. Мене загнано в кут, у пастку. Проте я відмовляюся бути безпорадним. Я ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ вижити.

І все ж людський організм дивний. У моменти відчаю він здатний мобілізуватись і видати на повну потужність таку реакцію, якої сам від себе не чекаєш. Ніби всередині працює колайдер і генерує величезну кількість варіантів виходу. Чи включається той самий інстинкт самозбереження, який дає лисиці снагу відгризти собі лапу, але втекти з капкана.

Потрібно зв'язатися з посольством, необхідно діяти! Єдиний варіант — забрати телефон із машини. Та як, якщо шакали-конвоїри відмовляються навіть принести склянку води? Рішення зринає майже миттєво, немов автоматично. Починаю робити дихальну практику — ребефінг*. Ефективну, але небезпечну практику, яка в разі неправильних дій викликає гіпервентиляцію мозку й уводить у скрутний, хворобливий стан на межі непритомності.

Глибокий вдих, іще один, і ще.

Потім серія швидких, поверхових вдихів.

Знову глибокі.

---

* Друге дихання (англ.). Дихальна методика психологічної корекції, самодослідження й духовної трансформації, яку розробили Леонард Опп і Сандра Рей наприкінці 1970-х рр. у США. Основний елемент ребефінга — глибоке часте дихання без пауз між вдихом і видихом (зв'язне дихання). При цьому вдихати необхідно активно, зі м'язовим зусиллям, а видихати, навпаки, пасивно, розслаблено.

Потрібно скидатися на недужого, і щоб це здавалося якомога правдивішим, щоб конвоїри дозволили вийти назовні й дістатися до сумок з ліками. Мета — будь-якими способами дістатися до телефона.

Дихаю так хвилини три, перш ніж відчуваю значне запаморочення й нудоту. До горла підступає спазм. Кидає то в жар, то в холод, усе тіло тремтить. У будівлі жарко, але по лобі струмує крижаний піт. Мене скручують спазми, я вже не імітую.

— *I have pancreatic, stress! I need medicine!** — задихаючись, хриплю конвоїрам, чіпляючись побілілими пальцями за залізну лавку. — *I need medicine!*

Кажу, що маю пити таблетки тричі на добу, якщо не прийму зараз, то можу померти. Шакали обступили мене довкруг, недовірливо презираються, щось нервово запитують у водія, той перелякано глипає то на них, то на мене. А мені реально дуже кепсько, це видно, це неможливо не помітити.

— Виводьте його, ідіть за ліками, — наважується хтось із вищого керівництва.

Усі вони прямують за мною назирці, насторожено спостерігаючи за кожним кроком. Ступаю повільно, похитуючись, спираючись об стіни й поруччя. Я довів себе до цього стану, але ближче до вхідних дверей він відступає на другий план. За вікном, як дороговказний маяк уночі, як останній промінчик надії, проступив багажник машини. Там мій рюкзак, там телефон, там люди, які не залишать у біді.

Ми підходимо до машини. Пильні погляди конвоїрів усоталися мені в спину. Відкидаю багажник, порпаюся в рюкзаку, у сумках, удаю, буцім шукаю

---

* У мене спазм шлунка, стрес! Мені потрібні ліки! (англ.)

ліки, — відкриваю і закриваю сектори й кишені, розстібаю блискавки. Руки тремтять. Солоний піт струменить по очах. Тягну час, присипляю їхню пильність, бо знаю — вони за моєю спиною й незмигну чатують. Перекладаю речі, вивертаю пакети з одягом. Дістаюся до другої сумки, де лежить аптечка з ліками. Демонстративно перебираю таблетки, набираю в жменю будь-які дрібниці — но-шпу, мезим, спазмалгон, якісь вітаміни.

Чую спиною, конвоїри вже белькочуть між собою. Переконалися, що я дійсно п'ю ліки. Блискавичним рухом вихоплюю із зовнішньої кишені рюкзака телефон, закидаю до себе в труси і... промахуюся! Телефон провалюється в штанину і спускається нижче коліна, до завуженої холоші, до самого крокса. Я бачу, як ген унизу навіть блимає вогник смартфона. Усе на волосині від провалу. Конвоїри замовкають і знову дивляться. Ковтаю жменю таблеток без води. Здається, вони застрягають поперек горла. Уже час повертатися в будівлю.

Іду дуже повільно, скорчившись від «спазмів», човгаю, кульгаю. Тримаю праву ногу виструнчено, бо якщо зігну бодай трохи або напружу — телефон випаде, і тоді, кажучи словами водія: *це кінець*. На прохідній мене не оглядають, я з конвоїрами. Пощастило. Далі — найскладніше випробування: сходи — десять сходинок. Кожен крок — подвиг на межі можливого. Усю свою увагу, усю енергію концентрую ось на цій кісточці правої гомілки, на телефоні, що випадає, на дешевих ейчендемовських штанях (хвала Господу, в Ірані не можна ходити в шортах!) і задньому обідку свого розтоптаного крокса.

Пригадую, як мріяв про Еверест. Розумів, як важко там ступати. Та найважчі кроки я роблю

зараз, тут, на сходах суду у самому центрі Ісламської Республіки Іран, звинувачений у шпигунстві, заарештований. А все, про що спроможний думати зараз: аби ця маленька коробочка алюмінію з миготливим вогником не випала, аби лишень не випала...

Ще сходинка. Ще крок. Терпи. Не згинай ногу.

Доходжу до залізної лавки й опускаюся на неї, ледь стримуючи стогін полегшення. Дійшов! Тепер є телефон! Є зв'язок! Вичікую момент, поки до конвоїрів підходить клерк і вони повертаються до мене спиною. Лишень на кілька секунд. Проте цього цілком вистачає, щоб дістати телефон із холоші й покласти до сумки на поясі. Та як угадати влучний момент і залишитися одному, без супровідників і їхніх пильних чорних очей?

Рішення знову зринає звідкись із надр підсвідомості. Без зволікання (суддя може винести мої документи будь-якої хвилини) зірвався як ошпарений, хапаюся двома руками за заднє місце, імітуючи напад діареї. Щодо духу біжу до внутрішнього двору суду, де туалет, і тут же чую гучний тупіт переслідувачів за спиною. Вони кричать на фарсі, наказують зупинитися.

Забігаю в туалет і — слава Богу — там кабінку можна замкнути. Просвіт між дверима й підлогою зовсім маленький, це дуже добре, видно мене не буде. Влітаю всередину, зачиняю двері і... далі зовсім не імітую. Конвоїри вламуються за мною і зупиняються. Чують гучні безпардонні звуки людського організму, мабуть, у такий момент згадують себе, відчувають рідкісне для себе почуття емпатії і заспокоюються. Або, можливо, оцінили перспективу власноручного прибирання екскрементів з підлоги будівлі суду, тому вирішили ненадовго дати мені спокій.

Дістаю телефон і швидко пишу повідомлення на WhatsApp консулу: «Мене заарештували, ситуація критична, рятуйте». Прочитано! Оразу ж по тому встигаю настроювати пост у Facebook:

«SOS!

МЕНЕ ЗААРЕШТОВАНО В ІРАНІ

ПОТРЕБУЮ ДОПОМОГИ!

Зв'яжіться з МЗС, хто чує.

Затримали за наявність дрона, тримали в поліцейській дільниці, потім суд за півгодини постановив ЗААРЕШТУВАТИ. Перекладача немає, хотіли змусити підписати папери в суді, не погодився. Замість мене підписував якийсь водій.

ШИЮТЬ ШПИГУНСТВО.

Місто Ардакан»

Миттєво починають сипатися повідомлення друзів і знайомих, коментарі до посту. Читати не встигаю, на це бракує часу. Мене трясє від усвідомлення, що з цим завданням я впорався. Тепер про арешт знають на батьківщині, з'явився шанс вибратися, і свідомість чіпляється за нього, як за соломинку.

Утім розслаблятися зарано. Конвоїр підганяє мене різкими, уривчастими фразами. Вийшовши з кабінки, насамперед відкриваю кран умивальника та п'ю огидну іржаву воду прямісінько звідти — це заготовка на випадок, коли знову знадобиться вийти на зв'язок.

На телефоні виставлено беззвучний режим, але всім еством відчуваю кожне повідомлення. Уявляю, як мій заклик про допомогу всіх переполошив, і сподіваюся, що цього буде достатньо. От тільки кохану Марусю не хотів хвилювати, вона, напевно, там місця собі не знаходить...

Час тече, як іранський пісок крізь вузьку горловину древнього скляного годинника. Сухо, задушливо, з майже зміїним шипінням. Я періодично роблю набіги на туалетні кабінки, блюю випитою з крана іржавою водою, що дає конвоїрам підстави випустити мене в туалет. І пишу на батьківщину повідомлення за повідомленням. Конвоїри вже облишили перейматись і залишають мене всередині одного. Активно листуюся з консулом, який запевняє, що всі вони в пошуку адвоката неподалік, просить за можливості триматись і тримати його в курсі. Та коли випадє наступна можливість зв'язку — щоразу невідомо.

Приблизно після п'ятнадцятої години дня приносять офіційно оформлене рішення. Поліцейський, який мене заарештував, має украй задоволений вигляд і видається навіть якимось ситим. Ніби найсоковитіша кісточка в цій Богом забутій глушині дісталася саме йому. На премію чекає, не інакше. На подачку згори.

Потім нас із водієм відвозять до будівлі поліцейської управи, де знімають мої відбитки пальців. Поруч постійно копи, до телефона — зась. Не маючи більше зв'язку ні з консулом, ні з соціальними мережами, позбавлений шансу вийти навіть у туалет або попросити води, відбиваюся від потоку внутрішніх запитань. *Чи вдалося знайти адвоката? Чи є надія на звільнення? Коли мені дозволять зателефонувати?*

— Коли мені дозволять зателефонувати в посольство? — озвучую останнє запитання через водія.

Тутешній поліцейський із барсеточкою аж осміхнувся. Із вигляду нагадує мені наших мусорів. Не поліцейських, а саме мусорів — бездушних, цинічних і безпринципних.

Він пнеться, кривляється, дивиться на мене, на мій стан із неприхованим презирством, а сам весь із лиском — у сорочці, брюках і зі шкіряною барсеткою. Та варто з'явитися комусь зі «старших», негайно притискає хвіст і запобігливо гавкає, немов по команді.

— У наступному місці. От зараз тут закінчимо, тебе повезуть, там тобі все дозволять, — його обіцянка звучить як погроза.

«Наступне місце — це що? В'язниця?» Хочу запитати, але розумію, що отримаю від нього лише нову порцію осмішок і хмикань. Перед ним зараз не людина зі зламанною долею, а лишень позначка в щомісячній статистиці, у якій він із задоволенням поставить пташечку, мовляв, злапав шпигуна.

Немов мішок із рисом, мене знову пакують в автомобіль.

Дорогою ми зупиняємося, і мені дозволяють купити води. Беру дві півторалітрові пляшки, хоча відчуваю, що й цього може бути мало. Пити вже хочеться по-звірячому, шлунок дуже болить від іржавої води з-під крана, від таблеток, від голоду, від нервування.

Ми виїжджаємо з Ардакана, будівель дедалі меншає, поки населений пункт переходить у лису пустелю. На бекграунді — коричнево-піщані гори, такі, як на околицях Херанака. Щонайменшої гадки не маю, де ми нині перебуваємо. Телефон дістати не можу. Зостається лишень чекати й вірити, що доля має щодо мене якийсь вищий план. Що все не просто так, не дарма. Що цей досвід мені потрібен, і я його успішно здобуду й виживу.

Їдемо. Удалині, посеред випаленої пустелі, піднімається величезна коробка. Бачу її значний розмір,

високі дванадцятиметрові стіни й колючий дріт, що немов найжачився перед наступною жертвою.

ЦЕ В'ЯЗНИЦЯ.

Дивно, але паніка вже минула. Я цілком усвідомлюю, що мене доправили до в'язниці й зараз кинуть до камери, ніби якогось невідомого злочинця. І ні про жодні дзвінки в посольство, ні про жодні контакти із зовнішнім світом уже не йтиметься.

Хтозна, скільки живих трупів уже лець животіє в цих казематах. Є серед них і злодії, і вбивці. Звісно, і несправедливо засуджені. Чи й туристи, які точно так само, як і я, навідалися до Ірану з миром, щоб поглянути на величну спадщину Древнього Вавилону. І от вона, ця спадщина — здійсмається серед пустелі, як гігантський мавзолей, сповнений живих мерців і привидів.

Зупиняємося біля входу. Стукіт у важкі залізні іржаві двері. Маленьке заґратоване віконце піднімається, показавши пару чорних недовірливих очей. Усередині — величезна відкрита територія на кшталт військової частини, схожа на плац. Поліцейський із барсеткою і водій ідуть на кілька кроків попереду. Я розумію, що далі у в'язниці мене обшукуватимуть, а отже, в мене відберуть усе. Це останній шанс вийти на зв'язок.

Не гаючи часу, виймаю телефон і пишу консулу дуже короткий текст: «Я в тюрмі. Рятуйте». Пишу такий само пост у Facebook. Прикриваю телефон півторалітровими пляшками. Повідомлення доставлено! Устиг!

У цей момент коп повертається, ніби очі в нього на потилиці, і все бачить. Мовчки відбирає телефон, дивлячись зі злістю прямо мені в очі, і ми заходимо на прохідну.

У кімнатці прохідної сидять троє. Один із них гладкий лисий чоловік середнього віку, за духом і фактурою скидається на ардаканського суддю, і двоє «поплічників» молодші. Вони поглинають м'ясо руками прямісінько з тарілок, умочують коржі у слизький соус, жадібно набивають роти, голосно чавкають. Побачивши мене, вони різко пожвавлюються: першим підходить молодший і зухваліший. Перевальцем, напереваги з автоматом, відчуваючи свою значимість у сутичці з беззахисною людиною, позбавленою прав у чужій країні. Він підштовхує мене до своїх товаришів, які продовжують жувати, регоче, верещить щось на фарсі. Починає ляскати по щоках. Спершу слабо, з глузуванням, а потім відважує важкі ляпаси, не шкодуючи снаги.

Зціплюю зуби — мушу терпіти. Щоки палають від болю, обурення і гніву, від приниження й усвідомлення свого безсилля. Захищатися не можна. Інстинктивно кортить сховатися, повертаюся спиною, утягую голову в плечі. Й одразу відчуваю потужний удар у потилицю. В очах спалахують іскри, але мені вдається втриматися на ногах. Моя стійкість зачіпає тюремника не на жарт, тож він грубо заштовхує мене до наступної кімнати під загальний сміх і улюлюкання. Двоє інших проводжають мене палаючими переможними поглядами і витягують шиї, ніби гієни.

— *Welcome to our hotel!* — регочуть вони вже по-англійськи з жахливим акцентом. — *Check-in, check-in, mister, check-in!**

---

* Ласкаво просимо до нашого готелю! Реєструймося, реєструймося, пане, реєструймося! (англ.)

Я не запитую про адвоката, не запитую про дзвінок у посольство. Просто мовчу і, зціпивши зуби, проходжу далі.

В іншій кімнаті очі сліпить синє неонове світло лампи. Приміщення скидається на процедурну для кварцювання з харківського дитинства. Гамселити мене нарешті припиняють, старанно записують дані. Відводять до лікаря, який вирізняється на тлі тутешніх гієн, як тополя серед кущів. Акуратний, педантичний, інтелігентного вигляду, але теж абсолютно байдужий і відсторонений та зовсім не людяний. Йому працювати б патологоанатомом і препарувати трупи. Утім, подумав я, позаяк він працює в іранській в'язниці, живі люди для нього — такі самі препарати, тільки з відстрочкою.

- Маса?
- Зріст?
- Вік?
- Група крові?
- Чимось хворий?
- Залежність від наркотиків?
- Приймаєш ліки?
- Татування?
- Україна? Це де — в Африці?

Знову регіт. У мене забирають особисті речі, навіть капелюх. Вимагають розблокувати телефон, бачать останні пости у Facebook і наказують видалити.

Усе. Не залишилося нічого.

Мене ведуть похмурими внутрішніми коридорами в'язниці, так багато поворотів, що й чорт ногу зламає. І от він, кінцевий пункт — невелика, вузька камера. Кімнатка з голими стінами, без ліжка, без туалету, тільки дірка в підлозі. Сморід, як на

смітнику. На брудних підстилках лежить іще троє людей у сіро-синіх засмальцьованих робах.

Входжу й сідаю прямисінько на підлогу, для мене підстилки не знайшлося. Ув'язнені звертаються до мене на фарсі, із хмиканням, але вже без тієї очевидної злоби. Відчуваю суміш цікавості, можливо, навіть якоїсь людяності зі щирим задоволенням, що не лише вони потрапили в біду.

І гадки не маючи, як довго доведеться перебувати в цій камері, я вирішив налагоджувати стосунки з новими сусідами на максимально нейтральній передачі. Важливо нікого не спровокувати, адже одному Богу відомо, хто насправді мої сусіди по камері. Я мовчу, іноді киваю головою у відповідь на їхні звернення. Адже все одно до пуття нічого не розумію. Ув'язнені продовжують розмову між собою — явно обговорюють мене. Як і з хижакими, тут головне не дивитися нікому з них в очі, уникати прямого контакту.

Так минає чимало годин. П'ять, можливо, сім, не знаю. Поволі хитаюся з боку на бік, заспокоюючись, ніби медитуючи. Моє життя і досі моє. Десь удалині — рідні та близькі люди, вони люблять, чекають і роблять усе, щоб я повернувся додому.

Та все сталося так швидко! Зійшлося одної миті, несподівано й жорстоко. Я мав плани на життя, подався в навколосвітню подорож, яка ще не добігла фіналу... Це коло ще не замкнулося. І все це має закінчитися саме тут, у цій смердючій камері посеред іранської пустелі? Не мусить...

Що ж робити далі? Як бути із сім'єю, зі справами, з усіма людьми, які від мене залежать і сподіваються на моє повернення?

«Усе буде добре, це на користь», — подумки раз по раз повторюю мантру, не даючи розпачу й жалю

заполонити мене. Намагаюся не включати логіку, не думати, у чому може бути користь від такої абсурдної, кошмарної ситуації. У тюремній камері ця думка здається такою нереальною, що в неї не просто навіть повірити. Та я щиро вірю і все життя живу за цими принципами. Те, як ми мислимо, як сприймаємо проблеми, негаразди, помилки, — це і є ми, наш Усесвіт. Я вірю і приймаю як належне: усе досвід, усе на ліпше.

Усе буде добре, усе на користь. Терпи. Не ламайся. Терпи...

Сидячи на холодній підлозі, занурений у свої образи, я чекаю, поки хтось чи щось вирішить мою долю.

Понад рік тому я сидів в ізольованій кімнаті посеред джунглів острова Панган у Таїланді, куди напередодні мене привів Майстер. Тоді я наснажено медитував, намагаючись наділити якимось сенсом те, що відбувається. Згадував минуле життя, яке зайшло в глухий кут, і минулу любов, що закінчилася цілковитим спустошенням.

Я прийшов на чорний ретрит* підготовленим, з оформленим запитом, як мені тоді здавалося. Та тієї миті я лише хаотично перебирав спогади, як дитина розкидає полароїдні знімки, і на жодному з них не міг зосередитися. Думки зринали з нізвідки й мигцем танули. Спроби зловити їх і притримати

---

* Темний, або чорний, ретрит (враження) — давній метод самопізнання, який йоги застосовували впродовж тисячоліть, нині набув шаленої популярності. Його практикують на самоті й за цілковитої відсутності світла від кількох годин і до десятиліть.

сходили нанівець. Мозок працював занадто дивно й нелінійно, ніби тестував різні режими в пошуках підходящого. Розфокусування цілей. Спустошення. Глухий кут.

Дні в цілком темній кімнаті скидалися на лихоліття. Навколо ні звуків, ні кольорів, ні запахів. Лишень порожнеча і мій неспокійний розум. Хто захоче добровільно замкнути себе на три доби в непроглядній темряві без їжі та води, без жодних звуків? У той момент це рішення здавалося достоту диким. Я міг би купатися в морі, насолоджуватися тайським островом, спілкуватися з близькими... Та робити будь-що, а не сидіти на малесенькій рогожі в непроглядній темряві у бунгало посеред острова.

Не знаю, скільки виснажливих годин минуло звідтоді, як Майстер завів мене до темної кімнати. Час у цьому місці ніби зупинився. У приміщенні три на чотири метри не було нічого. Я торкався руками прохолодних глиняних стін, гладив їх долонями, намагаючись відчутти бодай щось земне, знайти опору. Усе, що я міг, — це просто лежати в цій непроглядній пітьмі й нігтями впиватися в глину — так, мені здавалося, буде легше. У голові рухалися стрілки й відміряли кожну секунду: тік-так, тік-так. Кожну тривалу мить поставали запитання: «Що я тут роблю? Чому я тут? Хіба мені це потрібно?».

Це скидалося на потік нескінченних думок, які забили мою голову. По ній начебто стукали молотком, і я геть утратив відчуття простору. Здавалося, що от-от мої очі звикнуть, от-от стане легше, але ні. Я немов розтікався по цій кімнаті, стаючи з нею єдиним цілим.

Я згадував мерзенні звуки ковзання ножа по склу, коли дорослі пацани в дитинстві робили це

навмисне повільно, — і, мабуть, навіть тоді я зносив це легше, ніж зараз — непорушну тишу. Вона тиснула, з'їдала зсередини по частинах, не залишаючи в моєму організмі жодного живого місця, ні шансу на умиротворення. Я абсолютно не розумів, який сенс від цього, бо все, що я робив, — це шукав вихід. Неначе потрапив до іншої реальності, де не можу нічого бачити, чути й відчувати. Існував лише я і нічого більше. Мене накривала лавина нерозуміння й відчаю, але десь глибоко всередині я все одно відчував тонку довгу ниточку, яка тягнеться наскрізь через усе тіло. І в якийсь момент я зрозумів, що це не ниточка — це металевий дріт. Це те, що називають внутрішнім стрижнем.

Кількаразово навідувався Майстер і без єдиного звуку вів мене на наступну медитацію. Що дивно, відбувалося це саме тоді, коли ставало зовсім нестерпно і я потребував його присутності найбільше. Ця людина зберігала незворушну відстороненість протягом усього мого перебування там. Майстер немов випромінював рівне тепле світло й енергію умиротворення. Я не міг бачити, але відчував, що він у такі моменти дивився на мене по-доброму, по-батьківськи, і мені здавалося: це спокій і терпіння полегшували це вісімнадцятигодинне сидіння в позі лотоса.

Після медитацій я довго лежав на маті у своїй імпровізованій келії, яку огортало щільне чорне полотно й укривало сухе пальмове листя. Намагався сфокусуватися. Думка приходила, але абсолютно не вдавалося за неї зачепитися, зловити і простежити, звідки вона взялася. Зсередини чи звідкись іззовні? А можливо, мені й зовсім усе це лише мариться, а раптом це просто сон? Я міг би

подумати, що кілька днів тому просто з'їв не те, якби достеменно не знав, що до їжі я не торкався впродовж уже кількох тижнів. Та раптом щось різко змінилося, і мене немов підкинуло над землею. По тілу пробіг струм, і я точно зміг уловити його кожною клітинкою.

І раптом тут, у цілковитій темряві, зі склепленими або розплющеними очима, я абсолютно ясно побачив яскраву крапку — таку маленьку-маленьку, як далека зірка на небі. І тієї ж миті відчув холодок на подушечці великого пальця лівої ноги. Відчуття було фантомним, проте дуже реальним. Мені кортіло поглянути на цю крапку, та насправді я все одно нічого не побачив би, навіть звівшись на лікті. А от лежачи бачив! Бачив і відчував.

Здавалося, що я перебуваю в багатовимірному просторі й бачу, як ця крапка починає рухатись, і я рухаюся разом із нею з космічною швидкістю. Я немов летів Усесвітом. Мені перехопило подих від відчуттів, які досі були абсолютно незнайомі. Продовжував летіти чимраз далі — це була фантастика! Усього десять-п'ятнадцять секунд польоту, але я відчував неймовірний зв'язок із космосом, єднання, насолоду від того, що є частиною чогось глобального. І лише потім усвідомив, що та сама маленька крапка — це і є зародження думки, а рух — це її трансформація.

І все це відбувається всередині тебе. Кожна думка приходить саме так, але ми ніколи цього не помічаємо. Лише мордуючи себе голодом майже місяць, потім сидючи три доби в темряві й тиші, з цілковито відключеними рецепторами, — мені вдалося на решті почути себе.

Раніше я подібного не відчував ніколи. Хотілося знову і знову ловити той стан ейфорії, та щойно

я починав повертатися думками до цього, у мене нічого не виходило. Тільки розслабившись і зосередившись, я зміг знову відчуті ці неймовірні емоції. І так було сім, а може, і вісім разів. Саме стільки разів мені приходило космічне диво.

Майже одразу я відчув полегшення. Те прекрасне відчуття почало згасати і змінилося абсолютним спокоєм. Я вже не хотів кричати, плакати, роздирати собі шкіру на всьому тілі. Та разом із тим минуло й відчуття ейфорії. Настав наступний етап моєї мандрівки у віддалені частини свідомості. Саме в подальші години я зрозумів, що наше життя не складається з крайнощів. Не складається тільки з матеріального аспекту, коли тіло немов розривається, але його й не становлять геть незбагненні моменти, коли мозок здатний звільнитись і відчуті всесвітню енергію. Наше життя — це постійний баланс між світом матеріальним і світом духовним. І десь на межі цих двох світів, балансуючи на тонкій ниточці (а можливо, і дроті), ми знаходимо щастя.

Коли настав час, до темної кімнати ввійшов Майстер і коротко сказав: «Виходь». Це були перші слова, які я почув від нього за три дні. Місячне сяйво зовні здалося таким яскравим, ніби на небі хтось увімкнув на повну прожектор. На мене звідусіль обрушилися звуки, запахи, усе здавалося якимось неприродним, незвичайним, нереальним.

Усередині вирували емоції, кортіло бігти й ділитися зі світом своїм відкриттям, кричати про це. І я, захлинаючись, узявся розповідати Майстру все, що пережив. Та він лише подивився на мене досвідчено й з розумінням і мовив: «Я все знаю. Це було три етапи. І ти їх подолав».

Саме після чорного ретриту я усвідомив, що в житті дуже важливе значення має баланс. Ніколи не можна забувати про свою енергію і вважати, що світ простий і складається тільки з матеріального. Однак він не є лишень безплотною енергією або ж космосом. Ми маємо свої тіла, свою систему, свій код на цій планеті. І важливо набути ці знання, щоб потрібної миті зуміти застосувати їх у житті.

Я йшов на ретрит із певною метою. Тоді я ще не знав, що через півроку подамся в навколосвітню мандрівку, яка може стати для мене останньою в житті. У той момент я просто не знаходив собі місця, це й підштовхнуло мене до пошуків і привело на ретрит.

Розставання із жінкою в мене минало складно. Ініціатором і причиною цього був саме я. Я мав гостру потребу переключитися, прояснити своє життя і цілі.

І лишень вийшовши з кімнати, лишень поговоривши з Майстром, відчув колосальне полегшення, яке не можна порівняти ні з чим! На плечі зійшло відчуття, що я все життя немов ходив у якомусь целофановому пакеті на голові, який забирив усю чіткість, ясність і легкість. Та яскрава крапка — спочатку скороминуща думка, що зібрала воєдино мій колишній досвід, прагнення, мрії, — трансформувалася в по-справжньому велику і сміливу Ідею. Ідею гайнути в навколосвітню подорож! Я увійшов у чорний ретрит загубленою людиною, а вийшов людиною з Метою.

Метою реалізувати свою найдавнішу і заповітну мрію.

І вже через півроку ступив на старт.

ЧАСТИНА 1

📍 АФРИКА

📍 ΕΥΡΩΠΑ

Найпрекрасніші й найважливіші речі часто даються нам ціною найважчих зусиль. В авіації є таке поняття, як лінія Кармана — умовна межа між атмосферою Землі та космосом. Вона проходить на висоті сто кілометрів над рівнем моря. Сто кілометрів — це багато чи мало? Усього 564 астронавти* за всю історію людства побували в космосі.

А сто тисяч кілометрів — багато це чи мало? Таку відстань я маю подолати за 280 днів, відвідавши понад сорок країн і всі шість континентів. І все це без жодного авіаперельоту, щоб ні на мить не втратити контакт із поверхнею планети.

У кожного своя лінія Кармана. Немає значення, скільки кілометрів потрібно подолати — лишень сто або ж сто тисяч, — іноді така відстань здається неможливою. Та якщо ви не мислите життя без своєї справи, без людей, які поруч, якщо вам дуже скрутно й одночасно достобіса цікаво, ви рухаєтеся в правильному напрямку.

І не важливо, в якій країні ви народилися, які у вас освіта й достаток. З будь-якої точки нашої планети до лінії, де починається космос, — усього 100 км. І жодних правил. Адже мрію кордонами

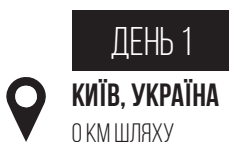
* Станом на 09.04.2020 року, серед них 500 чоловіків і 64 жінки.

не обмежити. Варто прагнути більшого. Мріяти про неможливе. Тільки з таким паливом можна якось полетіти до зірок.

Важко сказати, чи здогадувався я раніше, куди мене приведе моя дитяча мрія. Куди приведе цей безперервний шлях навколо Землі. Зараз здається, що це знання жевріло глибоко всередині задовго до навколосвітньої мандрівки, задовго до чорного ретрита, навіть до заснування «One Life»*. Можливо, воно жило в мені від народження. Та лишень здолавши десятки кордонів — фізичних і ментальних, те знання (яке сотні стрічних на моему шляху не раз переказали на свій лад) спалахнуло на повну й назавжди оселилося в серці.

Ця історія не про мене і навіть не про навколосвітню подорож, а про світ, відкритий для всіх, хто дослухається до своєї душі.

• 14 ЖОВТНЯ 2018 РОКУ

Перший день. Перший крок «Великого кола» навколо світу.

Передусім дякую Друзям, які влаштували сюрприз на світанку і приїхали провести. Сильно ціную і люблю вас.

* Життя одне (англ.).

Ранок був чарівним.

Потім перші 10 годин нон-стопу дороги і зйомок.

Сьогодні ж я вперше за багато років вирубився, щойно влігся абикуди. Прямісінько в одязі, у взутті, розмовляючи по телефону з коханою @tatianaahont — просто відключився умить. Я згадав цей ритм, який уже забув у в'язкій рафінованій зоні комфорту останніх літ.

Отямився через годину. Вийшов на вулицю, вдихнув свіжого повітря Карпат — і знову відчув снагу. Завтра залишатиму країну старту — рідну Україну — і потім упродовж року триматиму шлях строго на Захід навколо всієї Землі.

Спасибі всім за підтримку.

Усе лише починається!

Україна на старті подорожі потішила розкішним бабиним літом. Перший відтинок шляху, від України до Європи, я вирішив подолати на своєму авто. Залишаючи за спиною перші сотні кілометрів, чимдуж насолоджувався красою природи і її ранньоосінніми барвами.

Ці барви осені, на які часто не зважаєш у великому місті, тут замайоріли на повну силу! Коли ліси, немов у фінальному теплому ривку, одягають свої крони в палітру глибоких фарб. Від зеленого до жовтого і червоного з бордовим. І вся ця пишна кульмінація кольору контрастує з ясним блакитним небом.

Мальовничі долини й луки, похилі гори, вогненно-руді у світлі західного сонця, дивовижний замок, який нам абсолютно випадково трапився на шляху. За чимало років мешкання в Україні я,

мабуть, уперше упивався кожною хвилиною перебування тут, удихав рідне повітря на повні груди і не міг надихатися.

Так, часом потрібно ступити вбік, щоб помітити красу, яка завжди поруч.

Стоячи в черзі на угорському кордоні, я переглядав матеріал, який відзняв у Карпатах, і згадував події напередодні. Останній вечір, який збавив удома, видався тихим і душевним. Я підсумував усі справи, попрощався із сім'єю і з друзями, довго обіймався і говорив із коханою Марусею, поки знепритомнів від втоми і щастя. Вона дала мені найголовніше: підтримку в цій авантюрі з багатьма невідомими. І тепер я покидав Україну зі спокійним серцем, сповнений лише передчуття великого шляху.

Та вже на першому кордоні мої високі поривання впритул зіткнулися з бюрократичною реальністю. Веремія почалася через те, що півтора місяці тому французький прикордонник при моєму вильоті забув поставити в паспорт штамп виїзду. І тепер начальник прикордонної застави — сутулий угорець з ріденькими вусиками і сердитим поглядом — був одержимий думкою, що я нелегально покинув тоді територію Європейського Союзу.

Прискіпливий до скреготу зубів, він ще від раночку злостився від напору іммігрантів, які щобожий день намагаються прорватися через їхній контрольний пункт. І тому вирішив зігнати всю злість на українцях, особисто на мені й моїх супутниках. Утішався дочепитися до будь-чого і нічого не хотів чути. Ти йому аргументи — він тобі: «*Нем мегенгедет*»*. Хоч кілок йому на голові теши.

---

* Не можна (*мадяр.*).

Мої відеооператори Адам і Вова чекали в машині. Вони сварилися, напевно, як і всю дорогу до цього, мірялися камерами. Адам — нідерландець турецького походження. Злегка повненький, але з доволі гарненькою фізіономією, що сприяє його неабиякому успіху серед жінок. Щоб згладжувати гострі кути, Адама необхідно регулярно припудрювати компліментами, мов рахат-лукум. Природно, хвалити належало не його лискучу шевелюру, а талант відеооператора.

Адам дійсно буквально дивився на світ через об'єктив камери й відривався від неї, лише коли в поле зору потрапляла якась красуня. Існування дружини й чотирьох дітей аж ніяк не заважало йому обдаровувати своєю увагою всі рухомі привабливі «об'єкти» жіночої статі. До слова, це було ще одним каменем спотикання між ним і Вовою — питомим мешканцем Західної України — і зовні, і ментально.

Вова — світлий і блакитноокий, з упертою лінією рота і щелепи, і такий самий упертий за характером. Такий собі «парубок моторний»*, чесний, прямолінійний і скупий на похвалу. Та як усякий режисер хотів, щоб його роботу помічали й відзначали, і частенько перетягував ковдру на свій бік. Протилежніших за Адама й Вову людей уявити важко. Ясна річ, без мене вони обидва нікуди не могли рушити і, бідолахи, мусили терпіти один одного в замкнутому просторі автомобіля і у проекті фільму про навколосвітку. З такою строкатою командою я й мав здолати перший місяць шляху, навчившись у них за цей час самостійно поратися зі зйомками.

---

* Алюзія на поему «Енеїда» І. Котляревського: «Еней був парубок моторний і хлопець хоч куди козак...».

Я ж, по суті ще й не розпочавши свою велику пригоду, сидів на кордоні в задушливій кімнатці без вікон, залюдненій спітнілими іммігрантами й депортованими особами. Більшість із вигляду — «заробітчани», які їхали з надією приробити трохи грошей для сім'ї. Проте були там і просто туристи, мандрівники, такі самі, як я, у яких виявилася якась проблема з візою або паспортом. Усі вони були розгублені й збентежені, їхні погляди блукали обличчями одне одного, немов шукаючи підтримки і співчуття. Кажуть, як стрінеш Новий рік, так і проведеш. Може, з подорожами та сама історія? Я сподівався, що ні. От вам і Старт Європи, хай йому грець!

— Я тут уже чотири години байдикую, — поскаржився незрозуміло кому кремезний мужик праворуч від мене. — Уже простіше розвернутись і повернутися в Україну, та хай вони скиснуть. У мене всі документи на руках, усе одно пропустять.

От і я подумав: «Хай скиснуть!». Коли начальник прикордонної застави вкотре просунув голову в двері, щоб викликати одного з нас, я рвонув із місця і нахабно захопив його увагу.

— На якій підставі ви мене затримуєте? — звернувся англійською.

Він міг будь-скільки вдавати «моя твоя не розуміти», але не дочекається від мене підігрування. Практично тицьнув йому під ніс зворотні квитки Ніцца — Київ, як доказ, що територію ЄС покинув учасно і легально. Здавалося б, заперечити на це нічого, але прикордонник навіть на них не подивився.

Говорити англійською він, як і перше, відмовлявся, хоча мову, безперечно, знав. Витріщився на мене з-під лоба, насупився і руки в боки упер, немов

я тут — демон-балрог, а він Гендальф: «Ти не пройдеш!».

— *Нем мегенгедет*, — як платівка, яку заклинило, повторював угорець. Вичавлював ситу чиновницьку усмішку в передчутті умовлянь. «Навколо-світня подорож, кажеш, попереду? Нумо, танцюй переді мною! Подивимося, як ти збираєшся із цим упоратися».

Є такі люди, які полюбляють конфлікт, провокують його і спостерігають за реакцією співрозмовника. У такий момент головне — не піддатися, переломити ситуацію внутрішньою силою. Як у селі, їдеш на велосипеді повз двори, і за тобою ув'язується дрібна шавка. Гавкає, надривається щосили, дріботить своїми тонкими лапками, ледь не під колеса кидається — аби показати, хто тут важливий, хто тут господар. А проїжджаєш повз наступний двір, і там лежить біля воріт велика вівчарка. Тільки очима ледачкувато лупає, проводжаючи поглядом, і дрімає спокійно далі. Вона знає, що в разі чого сила за нею.

Та варто відірвати ногу від педалі й «замахнутися» на дрібну шавку, як гавкання переходить у полохливий вереск. Тож після ще одного ігнорування моїх аргументів я різко наблизився до начальника прикордонної застави. Наблизився в буквальному сенсі слова. Так, що навіть роздивився чорні волосинки, що стирчать із нізднів його гострого носа. Від правоохоронця добряче віяло розчинною кавою і дешевим тютюном.

— Якщо я зважився на те, щоб пройти весь світ, то твоя бюрократія мене не зупинить! — голосно відчеканив слова — аж так, що вони ніби відлітали від стін. — Уторопав?

Несподівано стало дуже тихо. Іммігранти в кімнатці припинили перешіптуватися й дивилися на нас здивовано. Оце так шоу! Я не експерт з англійської, у мене не ідеально чиста вимова. Проте це була та ситуація, де самі слова не значать анічогісінько. Є тільки посил, енергія, яку ти спрямовуєш на співрозмовника — нога, яку в замаху відірвав від велосипедної педалі. У цьому весь сенс. І в очах шавки промайнув острах.

Пауза. Тиша. Я так само стояв некомфортно близько до прикордонника, височів над ним, як скеля. В очі ніби піску насипали — чи то я їх так грізно вибалушив, чи давно не кліпав. Неймовірно кортіло почухати їх рукою, але я стримався — гра в баньки ще не закінчена.

— Перекладач! — після довгих секунд цілковитого заціпеніння гаркнув начальник прикордонної застави, переводячи злий погляд із мене на двері, де розгублено нудився якийсь українець.

Не спитавши дозволу, я розвернувся і вийшов з «депортаційної» кімнати в коридор. Лець ніс до носа не зіткнувся з Адамом, який, очевидно, стомився від компанії нашого західноукраїнського друга й вирішив довідатися про стан справ із перших вуст.

На його ніжному обличчі відобразалася комічна суміш страждання і стоїчного терпіння. Якби в Туреччині були херувими, то неодмінно скидалися б на Адама. Він звичним жестом п'ятірні прочесав густу набріолінену шевелюру, як справжній спокусник, і, побачивши мене, накинувся з розпитуваннями. «Чому? Як довго чекати? Коли пропустять?»... Відповісти я навіть не встиг.

У коридор вийшов «перекладач» і слизькими руками простягнув мої паспорти:

— Начальник анулював-скасував штамп в'їзду в Угорщину і поставив штамп у ваш другий паспорт.

Я взяв документи, переглянув спершу свій «безталанний» паспорт, де штампа про виїзд з Ніцци не було, а тепер ще й з анульованим штампом в'їзду. Перевірів другий паспорт — угорський штамп там.

— Це все? Ми можемо їхати далі? — роздратовано поцікавився Адам у «перекладача», поки я роздивлявся документи.

— Так, звісно.

Начальник прикордонної застави так більше й не з'явився «попрощатися». Ми з Адамом попрямували до виходу, і аж при самих дверях я зупинився, не стримавшись:

— Суки.

Шлях був вільний. Тепер нарешті можемо прямувати до Будапешта.

Атмосфера в салоні нашого розфарбованого авто ненадовго змінилася: замість за звичаєм сперечатися один з одним, Адам і Вова одноставно паплюжили прикордонника. Шлагбауми піднялися, і ми переможно в'їхали на територію Угорщини.

— Вово, ну ти там зняв трохи цього трешу? — запитав я у Вови, чим, мабуть, і порушив їхнє нетривке перемир'я.

Херувимське обличчя Адама миттю виринуло в отворі між передніми сидіннями.

— Узагалі-то Валадимир був у машині, але я захопив усі найліпші кадри, — уклінився він, кидаючи на свого колегу швидкий погляд.

«Валадимир» із турецьким акцентом прозвучало дуже пікантно, по-східному. Боковим зором я поспостерігав, як між ними триває коротка німа сцена.

Вова у словесну перепалку вирішив не вступати, але скористався перевагою, що сидів спереду, тож першим продемонстрував мені свої кадри. Він завмер із простягнутою камерою, немов відмінник зі щоденником, який чекає схвалення. «Робота — супер!» — ледь не зірвалося з язика. Я з страхом глипнув на незадоволену фізіономію Адама, який навис над моїм плечем, і просто мимохить крякнув.

Намагаючись уникнути пильних очей турецького ревізора, Вова передав назад якісь папери з бардачка й попросив Адама скласти їх у зовнішній відсік рюкзака.

— Що це? — поцікавився той, ні слова не розуміючи українською.

— Відповідь козаків османському султанові, — ляпнув я, не подумавши.

Вова вибухнув реготом. Адам, незадоволений тим, що не зрозумів жарт, пробурмотів щось турецькою і взявся недбало запихати папери в рюкзак.

Хай як добре ти ладнаєш із людьми, а людський чинник — це те, що спрогнозувати неможливо аж ніяк. Кілька місяців тому мої думки витали навколо збільшених до неба куполів Саграда Фамілія*, тягнулися вздовж лінії тихоокеанського узбережжя і стукали у вікна екваторських фавел**. Я мріяв про чудесні місця, які ми навідаємо, про ракурси, про карколомні панорами, які відзнімемо з висоти пташиного лету. Думав про спільну мету, про професіоналізм операторської роботи, про випуски «Великого кола», які мають вдатися неймовірно!

---

* Храм спокути святого сімейства (*каталан.*).

** Бразильський варіант нетрів, які зазвичай містяться на околицях міста.

А втім, недарма кажуть, що шлях важливіше пункту призначення, а процес важливіший за результат.

Захоплений високими ідеями, я зовсім забув про те, що ми маємо перебувати разом 24 години на добу 7 днів на тиждень і до того ж працювати. А Вова й Адам... це люди з різних світів. Вони як Рак і Щука — постійно то упираються, то тягнуть хуру в воду. І хай як гірко визнавати, але я в цій історії — Лебідь, який рветься підлетіть*.

Тим часом Адам нахилився майже до самого екрана Вовиної камери й підняв окуляри, щоб роздивитися матеріал ближче.

— Ми не зможемо пустити це в ефір, бо половину того, що відбувається, приховує твоє худі, — критично зауважив він.

— Адаме, зйомка так і називається: «прихована камера», бо вона ж *прихована!* — Вова їдко озвучив очевидну сентенцію і подивився на мене, шукаючи підтримки.

Дискусія втратила будь-який сенс, якщо він колись і був. Замість працювати злагодженою командою над спільним проектом, ці двоє від початку шляху поводитися, немов пара левів у сутичці за прайд. Дрім Тім, хай йому грець!

Я на секунду відвів очі від дороги й окинув обох багатозначним поглядом. Тоді я надто стомився після сперечань із прикордонниками, щоб розрулювати ще й внутрішні негаразди. Гадаю, в моїх очах було дещо, бо й Адам, і Вова доволі швидко згорнули своєю творчу суперечку й продовжили шлях у тиші.

---

* В алюзії на байку Л. Глібова «Лебідь, Рак і Щука» дотримано особливостей поетики автора байки.

ДЕНЬ 3

БУДАПЕШТ, УГОРЩИНА

1277 КМ ШЛЯХУ

Часу на прикордонній заставі ми втратили неприпустимо багато, тож до Будапешта прибули пізно ввечері. Загалом країна справляла непевне враження. Передусім це неймовірної краси архітектура! Будапешт важко назвати цілісним: тут будівлі епохи класицизму сусідять із неоготикою і сучасними концептами. Чимало вуличок, сквериків і просто затишних закуточків, у яких усе одно вирує життя. Місто — сумбурне і стрімке, неймовірно жваве, що цей потік підхоплює тебе одразу: тут і смачна національна кухня, і розваги на будь-який смак, і всесвітньо відомі руїн-паби*. Потішить навіть найвибагливішого шукача пригод.

А втішатися нам до душі! Тому, закинувши сумки в апартаменти, одразу почимчикували до руїн-паба «Szimpla» — найпершого і найбільшого в країні. Дорогою Вова й Адам прагнули зафіксувати якомога більше кадрів. Вони, мов школярі, яким батьки дали в руки полароїд, знімали все, що бачили навколо, і квапилися одразу показати мені відзняте. Я почувався раптовим рефері на цьому змаганні. І зрештою у них вийшло лише те, що замість десяти хвилин пішки до паба ми добиралися аж сорок.

---

* Характерні виключно для Будапешту бари, які відкривають у закинутих будинках європейських кварталів столиці Угорщини.

Очікуючи побачити руїну, розбрід і хитання, найменше я налаштувався, що насправді нас зустріне багатометрова черга на вході в «Szimpla». Строката публіка стовбичила біля дверей і починала пити прямо тут. Благо вечір був теплий, тож ми вирішили взяти за приклад почекальців. Я зголосився проникнути всередину і роздобути пива собі та супутникам.

Якби руїн-паб можна було порівняти з музикою, я порівняв би його зі швидким джазом. Такий само сумбурний і неймовірно недоладний інтер'єр, в якому змішалось геть усе — старі вінілові платівки, китайські ліхтарики, неонові фламінго, дискокуля, кубики Рубіка, радянські терези, коноплі у вазонках, чавунні ванни. Увесь цей картатий крам висів усюди. Хоч куди спрямуї погляд — око натикається на якусь дивовижу. Стіни, потріскані та обдерті, були суцільно обмальовані графіті й розчерками відвідувачів. Погляд сам вихопив знайомий напис із трьох літер, поруч із яким хтось домалював величезне зображення написаного.

Я проштовхнувся повз усе це до бару, почувачись буквально королем звалища. Трон — оздоблена бочка — стояв прямісінько тут, на диво, ніким не зайнятий. Немов чекав на мене. У кутку громадилася купа з темно-сірої парусини і якихось канатів.

— Три пива, прошу, — я звернувся до бармена англійською і нерішуче сів на краєчок «трону». Усе навколо здавалося брудним і липким. Я навіть подумав, що ліпше ковтнути пивка зовні та дати з цього місця драла.

Раптом парусина ожила і заворушилася. У голові промайнула картинка-спогад, як ми з пацанами стрибали за гаражами в Харкові. Поруч

теж якесь будівництво, цегла, іржаві цвяхи, сміття. І тут — незбагненно звідки — виринув щонайсправжнісінький безхатко. Перегородив нам дорогу, руки в боки розставив і кричить. На ньому шапка-вушанка набакир, і сморід за тридев'ять земель. Пацани всі врозтіч, дременули чимдуж, а я так і залишився стояти, у ступорі дивлячись, як ця гора помиїв на мене насувається. Добре, батько тоді побачив з вікна і прогнав. Ще місяців зо два той безхатко мені снівся.

І ось зараз ця парусина, що ожила, постала переді мною жахіттям з дитинства. Я відсахнувся і ледь не впав зі свого «трону». Не безхатко, але вельми підозрілого вигляду тип у старій кофті з каптуріком, брудних джинсах і черевиках на копил «ліхіх дев'яностих».

— Рашн? — п'яним голосом запитав тип.

— Юкрейн, — знехотя відповів я, упізнавши слов'янський акцент.

Бармен поставив три пляшки пива. Парусина вправно захопив одну з них і мигцем сьорбнув.

— Прошу, пригощайся, — зіронізував я, стиснувши губи, і зробив знак бармену повторити пляшку.

— Дякую, — цілком увічливо відповів він.

Тут я зауважив, що від Парусини не тхне алкоголем і взагалі не відгонить жодним неприємним запахом. Подолавши спогад з дитинства, я уместився на бочку в очікуванні пива, краєм ока розглядаючи свого непроханого компаньйона. Він, своєю чергою, дивився на мене відкрито.

— Ну і як тебе занесло в руйн-паб? — зворушлива посмішка на його обличчі дратувала, але його скепсис був цілком зрозумілий.

Я і сам зараз обмірковував те саме запитання.

Повагавшись, чи варто зав'язувати розмову, все-таки відповів:

— Подорожую, відвідую цікаві місця...

— Бла-бла-бла! — грубо перебив мене Парусина. — Кожен тут мандрівник. Мабуть, ще й тревел-блогер?

— Е-е, ну, почасти так.

— І як тобі тут подобається, мандрівнику і блогеру? Класне місце? — він широким жестом обвів приміщення рукою, зупинивши розкриту долоню на написі «Х*Й».

Я дивився на нього як на типового задираку. Те, що відбувалося, подобалося мені дедалі менше. Бармен якраз поставив іще одне пиво, я згріб пляшки і вирішив прямувати до виходу.

— На мене чекають друзі, — буркнув я.

— Та зажди ти, заспокойся. Чим тобі не контент для блогу? Поговорити із завсідником будапештського руїн-паба? Га?

— Ну... — протягнув я, здивований, що він знає слово «контент».

— От і чудово! — Парусина голосно грюкнув по стільниці. — Я сюди щодня приходжу, але майже ні з ким не розмовляю. Тобі, вважай, поталанило.

«Авжеж, таланить неймовірно», — подумав я, але вголос не сказав ані слова.

— «Таланить неймовірно» — напевно, думаєш ти, — негайно озвучив мої думки проникливий Парусина, і далі сьорбаючи з пляшки. Пиво заструменіло неголеним підборіддям і потекло на й без того брудну кофту. — Коротше, я сиджу в цьому пабі щодня от уже три роки.

— Точніше, лежиш.

— Ха-ха-ха! Іноді й лежу, звісно. Отак щодня я бачу тут ваші нудні пики — туристів, які прийшли на витрішки. Вам щоразу мало. Хліба й видовищ! Хліба й видовищ! — раптом загорлав на останній фразі Парусина.

На крик обернулося кілька відвідувачів, один покрутив пальцем біля скроні. Мій співрозмовник показав йому середнього пальця. Я винувато знизав плечима й відсунувся. Буцім не з ним я.

— Усім вам потрібно лише хліба й видовищ. Літаєте розрекламованими місцями, відвідуєте одні й ті самі екскурсії, як гуси прямуєте за гідом із помаранчевим прапорцем. Знімаєте все це в свої інстаграми, жерете і знову знімаєте. У телефонах зараз є карти всього. Ви ж навіть до виходку без карти не дістанетеся! Ви заледасіли, не досліджуєте світ, не куштуєте його на смак, на запах. Мандрівники, хай вам грець.

Я вилупив очі від здивування. Іще один барний філософ, який розмірковує про тлінність буття і «а от раніше були часи».

— Я не ходжу за помаранчевим прапорцем, як гусак, а навпаки подався в навколосвітню подорож, щоб показувати світ таким, яким він є.

— Навколосвітню?! Ха! Ти не готовий до цього! Ти насторожений і упереджений, судиш по тому, що бачиш, і не дивишся вглиб. Як вартовий «Титаніка», який вдивлявся в горизонт і не помітив айсберга у себе під носом. Маєш смартфон?

Я вже почав втрачати нитку діалогу й нудьгувати, поглядаючи вбік виходу і навіть потроху задкуючи.

— Ну маю. І що?

— А паперова карта в тебе є?

— Карта є в телефоні, — демонструючи стоїчне терпіння, пояснив я.

Парусина плеснув у долоні.

— Ага! Я ж казав! Мандрівник, хай тобі грець. Навколосвітня подорож, щоб ти скис. У тебе немає карти ні до світу, ні до своєї душі. Світ тебе пережує і виплюне! Ти помреш у своїй навколосвітній мандрівці! — продовжував далі Парусина, слово за словом тикаючи в мене рукою з пивом.

«Ну годі, — подумав я, — тепер точно час давати драла, інакше буде бійня». Не слухаючи, що далі викрикував цей дивак, я рушив до виходу. Відкриюся, мені ніби перцю під зад усипали, так швидко й технічно я вибрався з людного паба. У голові крутилися образливі слова Парусини й останнє, що він докинув: «Ти помреш у своїй навколосвітній мандрівці». Яким же негідником треба бути, щоб сказати таке людині?

Вибравшись під відкрите небо, я полегшено зітхнув.

— З тобою все гаразд? — співчутливо поцікавився Вова, беручи пиво.

— Та нарвався там на одного шизофреніка, — відмахнувся я.

— Якби я тут постійно збавляв час, то теж здурів би, — прорік Адам, оглядаючи руїн-паб багатозначним поглядом.

Ми розсміялися. І хоча інцидент було вичерпано, навіть прогулянка вечірнім Будапештом не змогла поліпшити моє враження про країну.

Слава Богу, наступного дня ми вже попрямували далі. Я залишав Угорщину немов утікач. Таки дивна країна. Дивакуваті люди. Скрізь, де я бував, міг означити кілька типових національних рис.

Проте угорці — такі самі, як і Будапешт: незрозумілі й безсистемні. Господиня апартаментів, яка взяла з нас подвійну оплату. Завсідник руїн-паба, який напророкував мені смерть у навколосвітці. Поліцейські, які примудрилися за один день виплатити нам штрафів на сто євро. Наперсточники, які розмістилися на Замковій горі, — немов відгоміння дев'яностих. Розводять довірливих китайців. І все це на тлі неймовірно чудових декорацій старовинної Австро-Угорської імперії.

Попри ці клопоти вже на початку нашого «Великого кола» Угорщина подарувала мені одну з найкорисніших життєвих навичок — уміння швидко забувати все лихе. Не зациклюватися на неприємностях, не жити образами, не упиватися роздратуванням, не таїти злобу. Пощастило, що цей цінний урок довелося засвоїти ще на початку шляху. Незручності й негаразди навколосвітньої мандрівки витримати набагато простіше, якщо не тягнути всякий непотріб у свою душу.

На превеликий жаль, моїм талановитим попутникам Вові й Адаму ця наука так і не відкрилася. Щойно ми покинули територію Угорщини і вїхали до Словенії, Адам вирішив відзвітувати про це перед своїми пасіями. Особливо не мудруючи, турецький Казанова просто зробив розсилку всім «контактам», зокрема, ясна річ, і дружині. У WhatsApp, виявляється, є така функція: надсилаєш усім однакове повідомлення, яке учасники «бесіди» отримують як стандартне і один про одного навіть гадки не мають. А їхні відповіді одержує лише відправник.

— Думає, що він найрозумніший, — скептично зауважив Вова українською. — Стовідсотково дружина давним-давно все збагнула.

— Давай так, щоб усі розуміли, — відповів я англійською.

Не те щоб мені приємно спостерігати вчинки Адама, але ми тут зібралися справу робити, а не шмарклі на кулак намотувати. Хоче наш красень пудрити жінкам мізки — його особиста справа. Дорослий мужик, зрештою. А ми передусім маємо думати про зйомки і маршрути.

— Ну негарно так чинити, — Вова проігнорував моє зауваження і продовжив говорити українською.

— Послухай, а хіба тебе це обходить? — виклично відповів Адам англійською. Мабуть, з інтонації зрозумів, про що йдеться.

На той момент оператори помінялися місцями, і турок сидів попереду. Він ніби навмисне тримав телефон так, щоб усі все бачили. Геть незрозуміло, чи хотів цим дошкулити Вові, чи просто хвалився своїми любовними подвигами.

— Якщо це не заважає роботі, то не обходить, — сказав Вова, киваючи на камеру. — Та якщо ти знімаєш баб замість знімати Словенію...

— А одне іншому не заважає, — із надмірною байдужістю відказав Адам і на підтвердження своїх слів знову уткнувся в телефон. Він щойно отримав відповідні повідомлення.

— І як ти їх позаписував? «Кохана-1», «Кохана-2», «Кохана-3»...

— Айгуль, Мері, Стефані й Ірина, — нітрохи не бентежачись, без запинок перелічив наш турецький Бог Любові.

Я встиг пошкодувати, що попросив усіх говорити англійською. Цілком очевидно, що це тільки погіршило ситуацію. Ліпше було припинити суперечку ще на початках.

— Друзі мої, домовмося не змішувати особисте життя й роботу.

— Валадимир нічого не може змішати, бо особистого життя в нього немає, — Адам прибрав телефон від гріха подалі. — Інакше він дивився б у свою тарілку, а не зазирає до чужої.

— А знаєш що? Ти цілковито маєш рацію, чужі брудні тарілки мене не обходять, — Вова відкинувся на сидіння й усім корпусом повернувся до вікна, даючи зрозуміти, що розмову закінчено.

І, чесно сказати, слава Богу!

За ці кілька днів я сяк-так при звичаївся загляджувати професійні суперечки, то задобрюючи Адама компліментами, то підбадьорюючи Вову увагою. Балансував, як канатоходець Філіпп Петі* між двома вежами-близнюками, схожими одна на одну в своїй упертості. Та цього разу суперечка спалахнула щодо справи сердечної, а я в чужі тарілки — брудні або чисті — точно не лізтиму.

Хай як воно складалося, за бортом нашого авто чимдуж миготіли магічні пейзажі Словенії. Єдине, що було мені до снаги, — хутчій докрутити кермо до «привалу», в гості до свого друга Жені, що й порятує мене від суперечок операторів. При інших людях вони чомусь проявляли дива витримки, ніби не хотіли виносити сміття з хати.

---

* Французький вуличний канатоходець (народився 1949 року), знаний видовищними виступами на висоті. Зазнав світової слави після проходження вранці 7 серпня 1974 року канатом, який було натягнуто між Північною і Південною баштами-близнюками Всесвітнього торговельного центру в Нью-Йорку (США). Канат було натягнуто на висоті понад 400 м над землею.

«Квапся не кваплячись» — радить найважливіше правило водія. Я ж мчав на всіх парах, щоб устигнути вступити до почесних клубів мандрівників «Yacht Club de Monaco» і «The Explorers Club», членом яких — несподівано для мене — мені запропонували стати. Схоже, таку увагу спричинило те, що я не просто подався в навколосвітню мандрівку, а проваджу її за суворим каноном британського Королівського географічного товариства*, яке — певно — поважають і шанують навіть у Монако.

Канон, який означили понад сто років тому, приписує безперервний шлях, що починається і закінчується в одній точці, без повернення назад. Ти маєш перетнути всі меридіани, відвідати всі континенти, двічі перетнути екватор у протилежних напрямках на різних континентах. Відстань між найпівнічнішою і найпівденнішою точками має бути щонайменше 10 тисяч кілометрів. І найголовніше, усе це потрібно здолати без авіаперельотів: без втрати контакту з поверхнею Землі, хай то океан чи материк.

Жодних сумнівів: я вирішив зробити свій *trip*** саме за таким каноном. Щоб відчутися всю цілісність нашої планети, зберігаючи безперервний контакт із нею, не «обнуляючись» і не перериваючи шляху. Літаки, звісно, дарують нам комфорт і швидкість — можна перелетіти океан усього лише за 10 годин.

---

* Англійське наукове товариство, яке заснували 1830 року за назвою Географічне товариство Лондона для розвитку географічної науки під покровительством короля Вільгельма IV. Королівські привілеї товариству надала королева Вікторія 1859 року.

** Мандрівка (англ.).

Таж як ти його відчуєш, сидячи в кріслі на висоті 10 кілометрів? А коли перетинаєш океан на судні за три тижні або місяць, то відчуваєш його ритми, вібрації, характер... І так із кожною частиною нашої планети.

Церемонія втаємничення в члени клубів мандрівників «Yacht Club de Monaco» і «The Explorers Club» мала відбутися в Монако через два дні, а це означало, що на мальовничість Словенії часу залишалося обмаль. Запізнитися на таку подію я в жодному разі не міг!

Ми проминули Люблянну, оглянувши словенську столицю з вікна авто й устигнувши заїхати тільки на МакДрайв. Адам і Вова стали набагато поступливішими після бігмаків та й хвилин на десять зайняли свої роти дечим корисним. Любляна, мабуть, наймініатюрніша з європейських столиць, однак вона має своє неповторне обличчя. Словенія стрімко розвивається, і — як наслідок — ціни на нерухомість тут уже такі, що з мініатюрністю в них явно нічого спільного немає.

ДЕНЬ 4

КРАНЬ, СЛОВЕНІЯ

1814 КМ ШЛЯХУ

До Краня, де з 2015 року мешкає із сім'єю мій друг Женя, лишалося 30 кілометрів ідеальною трасою з гірськими краєвидами. Сам Крань, або, як його називають питомі мешканці, Кран — це маленьке,

тисяч на сорок мешканців, містечко, де всі одне одного знають, розміщене на невеликій річці, в якому старі бруківчаті вулиці просочені до пекучості чистим гірським повітрям.

Раніше Женя був успішним співпартнером великої фармацевтичної фірми в Харкові, але в якийсь момент зрозумів, що займається не своєю справою, не тією, до якої лежить душа. Він вилучив свою частку з бізнесу й уклав у свій стартап у сфері дайв-букінгу. Женя частенько скаржився, що на глибині в нього так сильно закладає вуха, аж потім щонайменше годину не відпускає. Та захоплення морськими глибинами було дужчим і перемогло з такою неймовірною перевагою, що він уже й не помічав цієї своєї отоларингологічної особливості. Якось Женя зрозумів, що в Україні вже добряче вперся маківкою в стелю. Тож продав квартиру, машину й подався з дружиною і тоді ще однорічною дитиною до Словенії.

Женіна винаймана квартира в Крані на другому поверсі виходить вікнами прямисінько на центральну площу містечка, на якій постійно щось відбувається. У день нашого прибуття це був гучний ярмарок — такий собі Андріївський узвіз вихідними в мініатюрі.

Двері нашій інтернаціональній знімальній групі відчинила п'ятирічна Аничка, яка, судячи з її радості, понад усе на світі тішиться з гостей. Вона з таким придихом вимовила своїм мультяшним тоненьким голоском «привііііт, ми на вас так чекаааали...» і потім так обняла своїми милими рученятами спершу мене, потім Вову й Адама, — що не лише я, а й навіть ці двоє гостроязикових розумах забули про всі свої суперечки і розпливлися в усмішках.

Поки Женя їхав з офісу, його дружина Юля показала нам їхню трикімнатну квартиру — невеличку, проте затишну. З каміном і неймовірно величезною ванною кімнатою — з антикварною, одначе практичною ванною посередині. Утім там був і душ: те, про що кожен із нас мріяв давно. Юля, невисока щиросердна господиня, ще й одна з топових менеджерів у готельній сфері, — питома ужгородянка, переїхала до Харкова й тривалий час управляла відомим готелем «Чичиков». У Харкові вони з Женею і познайомилися, і звідти ж і поїхали разом. Тепер для підтримки статусу робочої візи ще певний час вони мали перетинати кордон з Україною тричі або й чотири рази на рік. Я згадав свою нещодавню історію з вусатим мадяром і скривився.

— Уявляєш, Тьомо, — ніби збагнувши мою реакцію, сказала Юля, — якось мене завернули на кордоні, бо підсліпуватий прикордонник, як потім з'ясувалося, до того вліпив мені в паспорт печатку з датою на рік наперед.

— Як таке взагалі можливо? — отетерів я від масштабу можливих прикордонних факапів.

— Ніхто не добере. Та факт неспростовний. Ледве залагодили, півдня промучилися там. А я ще була одна за кермом і з Булкою, тоді ще зовсім малою.

Ми Perezирнулися з Адамом і Вовою, і по очах я прочитав одразу все, що ми солідарно хотіли б виголосити усіма мовами, але делікатно стрималися, позаяк вимовляти таке при дітях і дамах неприпустимо.

— Суки, — тихо резюмувала замість нас Юля.

Аничка, також відома як Булка, трохи згодом принесла зі своєї кімнати малюнок.

— Це мама, вона на роботі, — на аркушику паперу дитячою рукою було виведено контур умовної мами, навколо неї — гори. У руках мама тримала лижі.

— Так, зараз я управляю тутешнім гірськолижним курортом, — випереджаючи запитання сказала Юля. — Через день годину туди, майже годину назад. Але там, якщо відверто, усе вже складається не надто добре. Тож, точніше сказати, *поки* управляю.

У цей момент у дверях повернувся замок і в хату зайшов Женя. Ми тепло обійнялися, адже не бачилися кілька років. Женя, вище середнього зросту, помітно зголомосів на білявій маківці, якою добряче вперся в харківську стелю, та мав і досі таку саму гарну фізичну форму — словенське повітря явно йшло йому на користь. Його сіро-блакитні очі завжди посміхалися — принаймні іншим я його ніколи не бачив. Одразу видно, що в цьому будинку гостям раді всі його мешканці.

— Друзяко, ти таки це зробив! — радісно виголосив Женя на всенький передпокій. — Вітаю з початком навколосвітки! Це велика справа, чувак.

— «Велике коло», так, — утішено підтакнув я, не приховуючи нотку гордості в голосі. Радісний рум'янець на щоках, схоже, мене викрив.

Справа дійсно велика. Те, про що мріяв упродовж 38 літ, до чого готувався останні півроку, чим снів наяву — ось воно, відбувається прямо в цю хвилину. Але ж я від початку подорожі достоту не встиг це осмислити. Усе бігом — Карпати, кордон, Угорщина, Будапешт, Словенія. Завтра вже потрібно мчати до Монако. Мені зупинитися б на годинку, побути в тиші наодинці з собою, порефлексувати. Не було

часу навіть скучати за друзями, за моєю Марусею. Та я чітко розумів, що найближчими тижнями такої розкоші мені не випаде. Справжній комфорт залишився далеко позаду, життя завирувало в шаленому ритмі. Подій за останні дні трапилося, мабуть, більше, ніж за місяць життя в Києві. І мені це неймовірно подобалося!

Запах запеченої риби проник до передпокою і ніжно, але наполегливо полоскотав ніздрі. Юля покликала всіх до столу, і ми дружною юрбою подалися на кухню. З відкритої духовки линув ароматний жар. Адам і Вова зайняли місця на протилежних кінцях столу. Женя потягнувся до пляшки червоного вина, відкоркував і розлив по келихах. Аниччі дістався апельсиновий сік.

Зауважу, рибу в Словенії готувати люблять і вміють. Запечена із прянощами тріска придалася, і компліментів Юлі я не пошкодував.

— До речі, про рибу, — раптом згадав Женя. — А як у тебе з часом в дорозі? Чи встигнемо завтра на море гайнути? До Адріатики півтори години їзди в один бік. Можемо податися в Порторож і Піран. Або в Трієст*.

Я стиснув губи і роздратовано похитав головою. Пропозиція дістатися моря приваблювала неймовірно, але, на жаль, була нездійсненною.

— На жаль, Женю. Завтра ми вже маємо прямувати до Монако. Бажано до вечора встигнути до Генуї, там заночуємо і свіжими прибудемо до принца.

---

* Порторож і Піран — словенські курортні містечка. Трієст — портове містечко в Італії, раніше належало Словенії.

На слові про принца Аничка здивовано вибалушила очі.

— Прииинц? Спрааавдї? — так і застигла зі склянкою соку на півдорозі.

Дорослі загіготіли.

— Ні, Булка, це дядько Тьома просто так висловився, — пояснила Юля.

Аничка розчарувалася, але ненадовго. Від принца Монако її вмиль відволік шоколадний брауні.

Женя тим часом задумливо розглядав карту Словенії в навігаторі.

— Ну, бути в Словенії і зовсім не побачити країну — це злочин, — заявив він. — Пропоную завтра хутенько гайнути на озеро Бохінь. Недарма його в усі путівники включають, повір мені.

— Це ми встигаємо.

За моїми розрахунками, від міста Крань до Бохінського озера лише 30 кілометрів. Навіть повертатися необов'язково — приїхали, викупались і поїхали далі.

— І ще! — Женя переможно підняв угору вказівний палець. — Прикинув для тебе один цікавий варіант, про який майже ніхто не знає. В околицях Бохіня є автопотяг, на який ти заїжджаєш і рухаєшся старим австрійським семикілометровим тунелем. Потягом ти переїздиш гори і виїжджаєш по інший бік перевалу. Тоді ще хвилин тридцять прямуєш красивою ущелиною, і — вуаля — далі прямий шлях на Італію. Оглянеш Словенію принаймні з вікна автомобіля.

— Слухай, ідея неймовірно крута! — мене це надихнуло. Ніколи не чув про автопотяг. — А квитки, мабуть, треба бронювати заздалегідь?

— Навпаки, — запевнив Женя, — там потяги курсують чітко за розкладом, і людей майже немає.

Приїжджаєш — і відразу проходиш на «посадку». Зараз тільки розклад глянемо.

Ідея здолати словенські гори й при цьому не керувати потішила всю нашу компанію. Ми піднесли келихи за чудову Словенію, де так вдало складалися обставини і такими привітними й гостинними були друзі.

Ніч видалася доволі прохолодною попри гожу сонячну днину. Виявилось, що будинку, в якому мешкав Женя з сім'єю, — дві сотні років! Дивлячись на сучасне внутрішнє опорядження, ніколи в таке не повірив би. Загалом, опалення тут недешево, тому нічної пори атмосфера бадьорить добряче. Адам прокинувся помітно підмерзлим, але ми з Вовою, навпаки, насолодилися прохолодою свіжого повітря й добряче виспалися.

Хай там як, уранці всі в бойовій готовності зібралися біля машини. Усі, крім Жені, якого буквально в дверях спинив сусіда. Я не чув розмови, але здалеку зауважив, як щиросердно вони привіталися. Дикий контраст із сучасною українською культурою, де ти в ліпшому випадку знаєш сусідів на ім'я, у гіршому — люто стукаєш по батареях, коли хтось після двадцять третьої врубє музику.

— Уф, зачепилися язиками! — хвилин через десять Женя стрімким кроком підійшов до машини. — Зустрів Матьяжа, він щойно повернувся з відпустки, а малий занедужав. У нас же, у Словенії, знаєш як — до лікаря катма потрапити без запису, і ліків в аптеці з боєм не купиш. У мене якесь протизастудне заваялося ще з України, то я йому передав. Ну все, тепер можемо їхати!

Ми виїхали рано, щоб устигнути подивитися замок Блед і потрапити на Бохінське озеро, якщо

вже автопотяг стартує звідти. Сказати, що природа тут красива, — не сказати нічого! Гори, річечки й лялькові містечка ніби зійшли з полотен пасторальних пейзажів. І такі затишні, достоту спокійні панорами оточували нас усюди, що хоч-не-хоч я сам впадав у стан майже невагомості й умиротворення. Та найдивніше — дорогою мої супутники не просто не сперечалися, а навіть цілком благодушно обговорювали з Женею словенську манеру пов'язувати шалика. Адам опанував це витончене мистецтво раніше і вправніше за інших, і на його неймовірне задоволення Вова навіть зробив йому щодо цього заслужений комплімент.

На озері Бохінь нам знову неочікувано поталанило. Довкруг не трапилося жодної душі. Ніхто не міг завадити нам — поглядом або словом — у ліпших традиціях суто чоловічої компанії поєднатися з природою і викупатися в кришталеві чистій воді голяка! Ми були дикунами — кричали, волали, безтурботно хлюпались і знімали все це на камери. Відчуття, ніби перебуваєш на краю світу, і вся ця чудова, первозданна краса — лише для тебе. Час зупинився, і було нестерпно боляче виходити з води, натягувати недоладний одяг, занурюватися в металеву коробку. Монако, до якого ми прямували, з усім його пафосом і дорожнечею здалося мені в той момент абсолютно безглуздим. Жодне творіння рук людини не порівняти з природою.

І коли здається, що ліпше вже не буває, трапляється щось ще захопливіше. У нашому випадку — це автопотяг, який я у захваті нарік «гіперлупом». Стартували зі скромного містечка Нова-Гориця, яке затишно сховалося і загубилося в мереживі сільських словенських доріг. Мабуть, саме тому, коли

ми прибули на станцію відбуття, тут не виявилось взагалі ні-ко-го. Порожній автопотяг! «Бохінська Бістріца» — було написано на жовтій будівлі вокзалу. Щиросердно попрощалися з Женею, пообіцявши один одному обов'язково перетнутися в рідному краї або деінде у світі. Щоправда, вже після моєї навколосвітньої мандрівки.

Автопотяг мав кілька довгих відкритих вагонів — помостів, на які заїжджали машини. За інструкціями «кондуктора» ми акуратно умонтувалися так, що до огорож залишалося буквально кілька сантиметрів. Вийти з авто на поміст забороняли правила, але відкриті всі чотири вікна у салоні давали змогу насолоджуватися краєвидами.

Ото і справді Бістріца! Дивовижне відчуття: ледь потяг рушив, ми ніби мчали на гіпершвидкості, при цьому залишаючись цілковито нерухомими. У мозку відбувається явний розсинхрон: осьь твоя машина мчить, але спідометр на нулі, а оно луки й гори, що поминають нас зі швидкістю шістдесят кілометрів на годину. Скидається на анекдот про мерседес і запорожець.

Удруге за день ми втрюх хором кричали від захвату. Гостроносі скелі, похилі перевали, казкові улоговини й містичні тунелі — і все це з вантажної платформи, і від швидкості захоплювало дух! Я розслабився і відпустив кермо, до якого вже добряче прикипів за останні дні. На мить заплющив очі, відчуваючи, як шмагають по обличчю пориви вітру. Так відчувається дитинство. Немов мені знову п'ять рочків, і я в рідному Харкові лечу на скрипучому атракціоні «Вітерець» в парку Горького, вихляючи ногами в повітрі. А на землі чекає батько, посміхається і махає рукою.

І в ці п'ять роцків ти ще не знаєш, що таке світ і що ти взагалі народився в країні, якої, по суті, немає. Ти від народження в клітці. У жорсткому сталевому режимі мікросхеми, де кожен, і зокрема твої батьки, які здаються тобі такими дорослими і вільними, боїться зайвий раз ступити чи мовити слово. Бояться зачепити в під'їзді килимок сусіда, бо той може набазграти листа «куди треба», бояться, що чадо забагато базікатиме в школі й директор викличе «на розмову». Та ти все одно щасливий, ти дитина. Не знаєш, що буває й інакше. Не знаєш, що сміливість і ризик не лише не вважають цінністю, а й присікають. Що в школі, до якої вже так кортить ходити, роками намагатимуться заглушити твою особистість і підлаштувати її під усіх. Щоб ти не вирізнявся, щоб з тобою було легше. Щоб потім виріс законослухняним громадянином.

І щоб ти ніколи не думав про свою мрію.

Ти просто живеш фантазіями і мріями з улюблених книжок і геть не помічаєш, як ціпеніють від страху всі навколо. І взагалі поки не знаєш, що можна боятися чогось незримого. От якщо перед тобою павук або дворовий хуліган із дрючком у руці — тут усе зрозуміло. Страх ситуативний, миттєвий, по суті, жодного впливу на твоє життя він не чинить. Зовсім не той всеосяжний, у якому живе вся країна.

Тепер, уже зовсім інакше розуміючи те наше життя, я й досі дивуюся — звідки в тата були сили й натхнення писати? Як під поглядом однобоких переляканих учителів не занепали і не зійшли нанівець моя уява, чуттєвість, упевненість у собі? Нас виховували як маленькі гвинтики системи, які під-ростуть і продовжать справу дорослих — будуватимуть «країну майбутнього». А гвинтиком я так і не

став — чи то система вчасно занепала, чи характер не дав.

Попри бекграунд мене так і не змогли втихомирити. Посадити в загальну шеренгу, одягнути в «пристойний» одяг. Мабуть, жодного разу в юності я не засумнівався, що з усім упораюся й досягну свого. Навіть не знаю, звідки спершу було так багато гонору? Звідки аж така дика самовпевненість? «Беру проект, з усім упораюся, усе зможу», — відповідав я на будь-яку пропозицію, навіть якщо й гадки не мав, про що йдеться.

Це становлення особистості завжди було всупереч, а не завдяки суспільству. Саме тому я знав: «як у всіх» ніколи не вийде, як у всіх мені не треба. Усе закладається в дитинстві. І в мене чомусь заклалося так: з любов'ю до свободи, світу і з бажанням мандрувати. Тому я тут і зараз, тому в навколосвітці.

Лазурна гладь озера в Триглавському національному парку зустріла нас вишенькою на торті. Це був фінальний акорд Словенії — країни, куди всім нам захотілося обов'язково повернутися. Далі — шлях на Геную, а звідти і на Монако. Очманілі від вражень, ми подолали кордон і в один великий «присід» перетнули «італійський чобіток» упоперек. До Генуї дісталися пізно ввечері, тож, виснажені, просто впали і вирубилися.

Уві сні до мене знову навідався батько. Він зайшов до моєї кімнати, поки я читав «Навколо світу за 80 днів»* Жуля Верна, розвалившись на ліжку і задерши ноги на стіну.

---

* Верн Ж. Навколо світу за 80 днів / пер. з фр. Н. Ключкової. — Київ: КМ-Букс, 2009. — 272 с.

— А уроки хто робитиме? Пушкін? — подивився строго, але в глибині його очей я бачив схвалення. Діти все бачать. І все відчують.

— Ні, Жюль Верн! — задерикувато відповів я і ледь не покотився зо сміху від свого жарту.

— А морозиво тоді теж Жюль Верн їстиме? — хитро посміхнувся батько. І тут я помітив, що руки він тримав за спиною. — Те, що в лівій чи в правій?

— В обох!

Батько простягнув мені одразу два пломбіри. Лише трохи згодом я збагнув, який урок він мені загадав: потрібно брати від життя все, і — за можливості — негайно. І саме цей, для когось незначний і неприкметний, випадок із морозивом я згадував, коли реєстрував «ЮГАС»*, свою першу компанію, і робив перші кроки в бізнесі. Тоді я був малообізнаним, але діяв рішучо й наполегливо, невідступно й непереборно, бо життя одне. Я згадував цей випадок, коли закривав ту саму, вже божевільно прибуткову на той момент, компанію і засновував справу своєї душі — тревел-спільноту «One Life».

До переломного моменту підготуватися навряд чи можливо, хоч як намагатимешся. Ми боролися з хворобою батька кілька років. Віра в ліпше, жага до життя і письменство допомагали йому не зневіритися й не занепасти духом. Батько навіть завів сторінку у Facebook, на якій публікував фрагменти майбутньої книги. Згодом у нього з'явилися читачі. Здавалося, що все налагодиться і все рине своїм руслом.

---

* Юридична компанія, яку А. Сурін заснував у 24 роки (2004 р.), спеціалізувалася на інвестиційних проєктах, земельному праві, захисті права власності, девелопменті й будівництві.

Я знав, що результат може бути невтішним, і він знав, але чимдуж сподівався на ліпше. Ця надія дарувала нам силу, та інколи вона давала помилкове відчуття, що все ще попереду й устигнути можна чимало.

Коли батька не стало, я усвідомив, що життя не лише одне, а ще й украй швидкоплинне. Щохвилини воно непомітно витікає, як вода крізь пальці. І хай як ти волітимеш жити, утримати й затримати цей плін ти неспроможний. Тут і зараз — це все, чим ти володієш по-справжньому. І влучнішого моменту здійснити мрію всього життя, окрім зараз, не буде. Коли готував цю подорож, вирішив узяти з собою шість книг батька, щоб подарувати їх людям на всіх континентах. Хотілося, щоб частка батьківської мудрості, як і спадщина Жуля Верна, жила у всіх куточках нашої планети. Для мене цей жест — не просто шана батькові, а й ода життю.

Наступного ранку, не гаючись, ми одразу рушили до Монако. Дві години шляху минули швидко, тим паче що дорога з Генуї пролягала вздовж італійського узбережжя, і це без перебільшення — одна з наймальовничіших трас світу.

Карликове князівство Монако — лише уявіть! — завдовжки всього півтора кілометра. За день його можна обійти вздовж і поперек, зазирнути на кожную вуличку й відвідати всі знакові місцини. Іронічно, але саме в цій крихітній країні почувашся таким дрібним, як ніде інде у світі. Немов потрапляєш до камерного театру, де на тебе спрямовані софіти, а глядачі оцінюють, як ти поводишся на сцені, чи гідно провадиш партію.

У Монако понти і злидні крокують пліч-о-пліч, та щоб помітити контраст, потрібно здолати

кілька кварталів від головних вулиць Монте-Карло. У центрі ж — небачена розкіш на позір, ексклюзивні авто, канонічні дами з пухнастими білими песиками і, звісно, шикарні багатоповерхові казино.

Та ми приїхали сюди не насолоджуватися багатим життям. Наш пункт призначення містився на східному боці закритої бухти — у порту Еркуль, що сусідив із площею Казино. Шестиповерховий будинок, який спорудив знаний архітектор Норман Фостер зі скла і сталі, зовні скидався на невеликий лайнер — це резиденція «Yacht Club de Monaco». Саме тут найближчим часом я мав пережити незвичайну подію — вступ до лав клубу мандрівників «The Explorers Club». Членів клубу всього близько півтори тисячі, і я от-от маю стати одним із них. Ба більш — стати першим українцем, якого взяли в «УСМ». Чи варто зауважувати, що душа моя розправила крила і, немов китайський дрон, линула над сонячною бухтою?

Ми підїхали до скляного входу. На вході наше авто миттю перехопив паркувальник у витонченій фірмовій лівреї. Пройшовши всередину, минули вервицю магазинів Rolex, Brooks Brothers та інших атрибутів заможного життя і пройшли в Atrium — просторе приміщення на другій «палубі». Привітна хостес із неправдиво ввічливою посмішкою доповіла по телефону про наше прибуття і запропонувала почекати на п'ятому поверсі, в барі Riva Aquagama.

Найсвятіше місце «Club de Monaco»! Бар присвячено знаому корабельному майстру Карлу Ріві, чії човни з дерева дотепер вважають найліпшими у світі. Інтер'єр всередині — зі скла і благородного дерева, поєднаних в ідеальному тандемі. Я з хвилюванням і трепетом оглянув приміщення, але

не квапився уможуватися в барі. Обійшов кімнату по периметру, радісно оглядаючи мініатюрні моделі човнів Ріви. Та це ж справжнісінький скарб!

Адам, неспроможний стримати захоплення обстановкою, голосно присвиснув. Одразу кілька голів повернулися в наш бік. Вова шикнув і начебто навіть трохи почервонів. Бармен посміхнувся з розумінням, його погляд підказував, що нам не завадило б випити. Я утримався.

Чекати довелося недовго, проте не обійшлося без ложки дьогтю. Генеральний секретар «УСМ» Бернард де Алессандрі піднявся до бару, щоб особисто повідомити мені невеселу новину.

— Нам дуже прикро, мсьє Сурін, — промовив він із наголосом на останній склад і з типовим грасируванням на «р», — але не можемо прямо зараз прийняти вас у члени клубу. Потрібно, щоб наказ завізував особисто принц Монако. Це триватиме певний час... геть недовго... кгм-кгм... Приблизно два місяці.

Сам мсьє де Алессандрі при цьому посміхався так променисто, немов два місяці — це п'ятнадцять хвилин. А в мене тут навколосвітня мандрівка в розпалі, хай йому грець! Саме це я і повідомив генеральному секретареві «УСМ». Ясна річ, якомога ввічливіше і стримано. Теж намагаючись грасирувати з «р» його прізвища.

На нас збоку поглядали численні гості та члени клубу, втім без зарозумілості. Навіть у серці Монако, в осередді немислимого пафосу, я почувався своїм «у дошку» — просто мандрівником. Мене чекало ще понад тридцять країн і п'ять континентів, мають же вони зрозуміти і зглянутися! Тим паче що самі запропонували членство, щойно довідалися, що

я заміряюся на не абияку навколосвітню подорож, не як доведеться, а за каноном британського Королівського географічного товариства. Проте заповітний документ танув буквально на очах з кожним «прикро» мсьє.

Неймовірно прикро зробити такий солідний гак із Генуї (на хвилиночку — 400 кілометрів туди і назад) і впіймати облизня. Очікування церемонії, яку я вже в усіх дрібницях встиг уявити за час дороги сюди, обірвалося в мені і провалилося кудись униз. Залишилися тільки подив і розчарування. У цей момент я твердо вирішив їхати далі попри будь-що. Навколосвітка — важливіша за будь-які титули й регалії, грамоти і членства. Навіть якщо це членство найпочеснішого й найелітнішого клубу в світі. Інакше який же з мене мандрівник, хай йому грець?

Останнє я висловив уголос мсьє де Алессандрі й несподівано зауважив зміну в його настрої. Обличчя генерального секретаря «УСМ» видовжилося й набуло збентеженого виразу. Я з подивом зрозумів: він зі мною згоден!

— Прошу вас, мсьє Сурін, почекайте ще трохи. Не їдьте, — закивав де Алессандрі й квапливо пішов до свого кабінету.

Я залишився стояти посеред Riva Aquarama розгублений і з надією.

Адам і Вова, які знімали нашу розмову з різних ракурсів, порівнювали кадри зі своїх камер і стиха дискутували, іноді збиваючись на зловісний шепіт.

— То що, їдемо чи таки чекаємо? — запитав Вова, бачачи моє збентеження.

Чи могли один завзятий мандрівник і один проникливий управитель клубу обійти бюрократію, якщо потрібен дозвіл самого принца Монако?

— Чекаємо, — вирішив я. І додав, помітивши нетерпіння і нерозуміння в очах супутників: — Іноді треба просто вірити.

Приблизно через сорок хвилин Бернард де Алессандрі увійшов у бар з тією самою непронижною променистою усмішкою. Я вже налаштувався знову отримати відкоша, але в кутиках його чорних очей зібралися лукаві зморшки, від яких на душі потепліло. Не приховуючи радості, генеральний секретар міцно потиснув мені руку й сказав:

— Вітаю вас, мсьє Сурін! Зважаючи на ваші обставини, ми посвятимо вас у члени «The Explorers Club» нагальним чином. На жаль, доведеться зробити це заочно, без притаманних нам церемоній. Не пригадую раніше випадку, щоб ми надавали членство саме так. Та ваша місія — мандрівка навколо світу — благородна. Тому ми робимо виняток лише для вас.

В іншій руці він тримав біло-червоний прапор «Club de Monaco», з яким ми удвох фотографувалися. З протилежного боку бару пролунали оплески.

Укотре я отримав підтвердження, що все не марно. Що коли робиш свою справу — сам Усесвіт допомагає тобі й укладає до рук потрібні карти. Ця ідея й підштовхнула колись вилізти з нагрітого гніздечка і стрибнути в прірву незвіданого.

У двадцять п'ять років я зазнав приголомшливого, як для звичайного пацана з Харкова, успіху, заробивши перший мільйон доларів. Тримав готівку в руках, дивився на неї і просто стовпів — що тепер з цим робити? Успішний молодий юрист із замовленнями від найбільших компаній — тоді здавалося, ніби весь світ у мене в кишені. Був знаний

у своєму середовищі, мене навіть визнали ліпшим юристом року в рідкісних непродажних рейтингах, а найголовніше — заслужив усе це чесно: своїми мізками, досвідом і майже цілодобовою працею. Спершу кілька років просидів за три копійки в Управлінні земельних відносин і вийшов звідти з таким досвідом, що з першого року приватної практики ставив цінник у п'ятсот доларів за годину, і клієнти вишиковувалися в чергу. А я просто перебирав — з тим хочу працювати, з тим не хочу. Успіху досягнув, а що з ним робити — тоді так і не збагнув.

Заповнена тестостероном двадцятип'ятилітня голова не придумала нічого ліпшого, як буквально прописатися в модному на той час київському клубі «Ратіра» у Музейному провулку та марнувати життя, тіло й шалені зелені. Приїжджав на зарядженій тачці, на яку дивилися, як на яйце Фаберже, показово частував усіх рейверів, які стояли поряд біля барної стійки, і тицяв охоронцям стодоларові банкноти при вході й виході. Коли згадую, здається, ніби не зі мною було: надто дико, комічно, безглуздо — глибока дурість. Тривалий час соромився згадувати цю вульгарщину, але згодом дійшов висновку, що, мабуть, було потрібно подолати етап несамовитого сп'яніння грошима й торкнутися дна гувльвісного життя, щоб по тому вистрибнути з цієї безодні на наступний рівень.

Одного ранку, немов за голлівудською класикою, я виявив у своєму ліжку цілком незнайому, непривабливу й навіть огидну особу з моторошним перегаром. Її ім'я і роль у моєму житті сп'янілий напередодні мозок, звісно, зафіксувати не зміг — я дивився, і до горла підкочувало нав'язливе відчуття огиди. Від іще одного випадкового тіла, голови,

яка гуділа, пересохлого рота, ватяного з перепною тіла, і найголовніше — від самого себе загалом. Я відчував, що просто даремно зібрав усю свою енергію в одну купу й немов спустив її в унітаз.

— Чуваче, годі тобі, в цьому безліч можливостей! Мати будь-що, будь-коли і будь-кого — це ж Життя! — крутилися в голові слова «друзів» з близького тоді оточення.

Та я не міг, це не було моїм життям. І дуже скоро мені довелося чітко відчутти, що самі по собі гроші й володіння ними якщо й приносять задоволення — то вкрай блискавичне й нетривке. А потім — тривала ендорфінова яма, як після наркотиків.

У якийсь момент я захворів. У буквальному сенсі: головний біль, жар, лихоманка, усе дратує і хочеться сховатися куди подалі, щоб ніхто тебе не знайшов і не потривожив. Піймавши цю пригніченість, за звичкою відмовився від ліків — полежу тиждень, і саме мине. Через тиждень, два, місяць не минуло — і тоді нарешті перейнявся і почав рейд по лікарях. Це було тривало і болісно: мене ганяли від одного аналізу до іншого, підсаджували то на одні препарати, то на інші, а ліпше не ставало, навіть навпаки. Півроку я перебував у глибокому незнанні, що за безглуздя діється з моїм тілом. Мені двадцять шість років, я молодий і спортивний, а відчуваюся цілковитою рохлею: щодня буквально примушував себе вставати й ходити на робочі зустрічі, а в перервах навідував фахівців — із серця, хребта, інфекцій, прости Господи, зубів, слизової, психіатрії — допоможіть бодай хтось!!!

У якийсь момент зловив себе на думці, що засмучувався, коли приходили негативні результати на всілякі гепатити, СНІД та інший жестяк, — так

кортіло зрозуміти причину і зробити з нею щось, що був готовий прийняти навіть найгірші діагнози.

— Ви мене розумієте, я просто хочу знати, — оббивав пороги лікарень, — у мене активна фаза життя, завжди про неї мріяв, а жити не можу. Зрозумійте, не важливо, що це буде, важливо принаймні знати. Не приховуйте від мене!

Розпач тривав майже два роки. Згадав усе: перепробував усі практики з холотропним диханням, відвідував монастирі, шукав відповіді в церквах у Бога, мешкав у Мгарському монастирі, сповідався. Мені навіть складно було пригадати, що аж такого лихого міг накоїти в житті, щоб так фігачило. Ну, мурашок в дитинстві підпалював, ну, може, в бійку поліз у юнацтві, може, дівчині якій взаємністю не відповів і серце розбив — але жорстокого не було нічого: не крав, не вбивав, не бив нікого, не кидав — тоді за що це все, Господи?

Паралельно в цей період мене заскочив переїзд до Нью-Йорка, де сам по собі сформувався доволі значний пул клієнтів. Попри стан вареної моркви я й досі продовжував триматися акулою бізнесу — так страшно було втратити нові можливості. Де пахло ще більшими грошима — туди і мчав.

Ще одного бізнес-дня сидів у лобі щойно відреставрованого й дуже модного на той час готелю «Gramercy» неподалік Сентрал-парку (з тих, де полюбляють зупинятися Роберт Де Ніро й інше зоряне кіно) і чекав на одного зі своїх клієнтів.

Дивом не потрапивши в затор, приїхав на півгодини раніше. На очі потрапив яскравий розворот журналу на кавовому столику: якісний друк знімків на всю смугу, а на них кучеряві хвилі розсікає такий само кучерявий засмаглий серфер на дошці.

Узяв цей глянecь до рук, аби згяти час, і за хвилину поринув у це з головою. Успішний бізнесмендантист, австралієць, який відкрив мережу клінік у США, Новій Зеландії та Австралії — стовідсотково реалізувався з боку соціуму, ділився тим, як він буцімто мусив почуватися щасливим, утім не почувався.

— І був цілковито виснажений, — поглядав на мене зі знімка стомлений, хворобливий чоловік із чорними очима, — постійний жар-холод, ніби постійно маєш температуру 37. Лікарі в Америці мені допомогти не спромоглися — так і не зрозуміли, у чому річ.

Я жадібно вп'явся в сторінки: хтось далекий і абсолютно незнайомий описував усі мої симптоми і щоденну боротьбу за енергію. Якоїсь миті здалося, що це я сиджу перед аудиторією і розповідаю про свою проблему. Проте ні, це людина з іншого кінця земної кулі.

— В якийсь момент, страждаючи й потерпаючи від своєї безвиході, я просто збагнув, що живу не так, — закінчувалося інтерв'ю, — а що для мене є пристрастю? Чого кортить моїй душі? Вона завжди полюбляла природу, океан і серфінг. То, може, дати їй це?

Я перегорнув сторінку — на мене позирав зовсім інший, сяючий чоловік, який ніби помолодшав років на десять. Підписи під світлиною свідчили про зворотне — між знінками різниця в п'ять років, на другому він старший. За цей час чоловік устиг піти з бізнесу, переїхати з сім'єю зі Штатів на Балі й почати жити для себе. І звісно, і думати забув про невизначену хворобу — вона минула. Сама.

— Я просто зрозумів, що маю лише один шанс, і іншого вже не буде. Лише одне життя.

Переді мною лежала відповідь, якої я шукав упродовж тривалого часу. Я був ошелешений. З цього стану мене висмикнув Рудольф — той самий клієнт, який нарешті прибув. Усю зустріч, мов робот, я занотовував за ним усю інформацію про проект, а сам просто був відсутній. У голові крутилася остання фраза австралійця — а що, якщо другого шансу реально вже не випаде?

«One Life» — написав я на берегах щоденника, коли в Рудольфа задзвонив телефон і той відволікся. І чомусь домалював зірочку: дуже вже вона мені подобалася на американських літаках.

Подальші два роки були абсолютно іншими. Тоді, виводячи від руки останню лінію своєї зірочки, я вже вирішив: зміню життя. Перше, з чого почав, — вийшов із бізнесу. Я ніколи, ніколи і ні за що не зробив би цього просто так — занадто успішно, дуже добре все рухалося. Якби я так не потерпав, якби мене не мучило (а насправді допомагало) моє тіло своїми симптомами, подаючи таким чином знаки. Зупинися. Змінився. Переміни все.

Ясна річ, я не чинив відвертих дурниць і не кричав уже наступного дня «хай усе котиться під три чорти, кидаю все, їду на острів», ні, аж ніяк. Протягом наступних двох років я готував вихід, закінчував усі проекти й не брав нових клієнтів, усе відбувалося виважено й поступово — жодних навіжених і необміркованих рішень. Репутація — це все, що в мене тоді залишалось, і все, що я мав тоді зберегти.

— Які, до біса, подорожі? Тобі клепки забрак-ло? — намагалися достукатися до мене ті, хто не міг збагнути «просирання» успішного бізнесу.

— Тобі життя такий шанс дало, Тьомо, опам'ятайся! Ринок і доля такого не прощають. Удруге такої вершини ти не сягнеш.

— Ти пожалкуєш!

Кожен день тих двох років я чув ці фрази, та інакше не міг. Струна натяглася, скрипіла, от-от могла порватися, але нарешті дала послаблення: я зміг дихати! З тією чутливістю, з якою сприймаю світ, просто не зміг би перетворитися на «бізнесмена, який робить бізнес заради бізнесу».

Я мав обрати інше життя. Давати щось людям, розширювати свідомість, пізнавати світ. І я обрав.

Про те, що моя нова діяльність буде комусь потрібна й цікава, я дізнався з інтернету. Повернувшись тоді з найхолоднішої та найнебезпечнішої мандрівки в Арктику й на Північний полюс без підготовки, залив у тоді ще популярну серед автомобілістів соцмережу Drive2ru пост із текстом і роликком про нашу північну епопею. Він моментально став вірусним, набрав тисячі коментарів і репостів, а я — сотні перших передплатників.

«Молодчина!», «Нумо ще!», «Чувак, ти мене надихаєш!» — сипалося в мій акаунт і, своєю чергою, неймовірно надихало мене. І чомусь жодного хейта, суцільний позитив і підтримка. Сьогодні це здається якоюсь рідкістю.

Навколо мого профілю якось одразу почало формуватися ком'юніті людей, яких зачепила за живе моя історія.

Зародження віртуальної аудиторії «One Life» дало новий старт і впевненість — і вже через півроку я подався знімати перші випуски в Америці. Після чого зібрав уперше людей, вивівши передплатників із віртуального світу в реальність, і в той момент

зародилося ком'юніті «One Life», яке об'єднало таких самих, як я. Мрійників, мандрівників, *open-minded*-людей*, які хочуть жити на повну своїм життям, а не рухатися за чиймись лекалами.

Тепер, через одинадцять років, я міг стояти і спостерігати, як Усесвіт підморгнув моєму шляху, подарувавши членство найзнаменитішого в наших колах клубу.

— Іноді потрібно просто вірити, — подумки подякував сам собі.

У Генуї нам не вдалося затриматися, щоб як слід відчутти місто. Єдине, що ми з моїми супутниками встигли зробити, — перебрати нарешті відзняті кадри й нарізати матеріал для першого випуску «Великого кола». І повністю зарядитися й виспатися.

Наступного ранку на нас знову чекав ранній під'їом, щоб устигнути на пором до Тунісу. Розфарбоване авто довелося залишити на парковці. Стоячи серед пузатих фіатів і лян, біленький і блискучий, але вже бувалий мерседес мав доволі закличний вигляд. Словом, рішення було сумнівне, але після випадку в Монако я вірив тільки в ліпше і сподівався, що й автомобіль дочекається нашого повернення з Африки.

Коли ми прибули в порт на місце посадки, тут панувало бурхливе пожвавлення італійського містечка. Строкатий натовп роївся навколо синьо-білого порома «Fantastic», обступивши всі входи й виходи. Розкладки з валізами на причалі та юрмиська курців, які згуртувалися купками, нагадали мені

* Неупереджений, із широким світоглядом (англ.).

атмосферу харківського Південного вокзалу. А втім, поряд було море, а це зовсім інші відчуття!

Потихеньку персонал почав запускати пасажирів досередини. Пором — величезне металеве «одоробало», заюрмлене тунісцями та європейцями на заряджених *off-road*-авто й ендуро-мотоциклах, мав причалити в африканському порту через дві доби. Він дав гучний урочистий гудок і різким поштовхом рушив назустріч іншому берегу Середземного моря. Попереду — Чорний континент, другий у списку навколосвітки.

Я стояв на кормовій палубі, дивився на портові крани Генуї, що віддалялися, мружився на сонці, відчував прохолодні морські бризки на шкірі. От він — той самий момент, коли відчалюєш від одного континенту, щоб потім ступити на інший. Рішення обійти Землю без авіаперельотів було одним з найправильніших у моєму житті — я відчував це кожною клітиною свого тіла!

Коли ми були доволі далеко в морі й Генуя залишилася біліти маленькою цяточкою ген удаліні, я дозволив собі відвести погляд від суші й озирнутися довкруг. Люди неквапом узялися розходитися, хто до каюти, хто до ресторану, а хто спустився на нижні рівні через морську хворобу. Поруч зі мною залишилися тільки Адам і Вова та ще троє арабів, які бадьоро щебетали своєю мовою. Періодично вони похашцем глипали на нашу знімальну групу і сміялися.

— *Найс хет**! — показав мені один із них, той, що з бородою.

---

* Милий капелюшок (англ.).

Його приятель кивнув Адаму, хитро стріляючи очима на мене, мовляв: «Цей білий з тобою, га?».

— Спасибі! — я посміхнувся у відповідь.

І тут сталося те, що пронизало мене до глибини душі. Містер «найс хет» допив редбулл і, не замишлюючись ні на секунду, викинув бляшанку прями́сінько в море. Усі троє в одну мить зареготали, поперемінно переводячи погляди з мене на моїх супутників, ніби провокуючи конфлікт.

— Навіщо ти зробив це?! — не стримався я. Після всієї краси, особливо тієї, що бачив у Словенії, було майже фізично боляче дивитися, як сріблясто-сіра бляшанка бовтається на поверхні. Немов прочитавши думки, вона відбила сонячні промені і блимнула по очах німим докором. — Це ж твоє море, це наша природа. Навіщо ти смітиш у своєму домі? За метр від тебе — урна! Якщо тобі складно донести туди — віддай мені, я сам викину.

— Не розуміти англійська! Не розуміти англійська! — заволав араб, бризнувши слиною на чорну із сивиною бороду.

Двоє його поплічників гнівно зацвірінькали своєю мовою. Вони високо підносили руки, емоційно жестикулюючи, являючи світу мокрі під пахвами футболки.

Я ще раз мовчки вказав відкритою долонею на бляшанку редбулла, що віддалялася, й показав на урну. Як уже після такого не зрозуміти! Позаду нас почали надходити цікаві. Здебільшого італійці, які працювали на поромі обслуговуючим персоналом, — офіціанти, покоївки, бармени. Вони похмуро дивилися на арабів, але втручатися в конфлікт не квапилися. Звикли, мабуть, що тунісці рейс за рейсом перетворювали цей пором на

смітник, курили на всіх палубах, викидали в море бички і сміття.

— Не розуміти англійська! — укотре, уже агресивніше, гаркнув бородань і переможно оскалив жовто-чорні зуби. Мовляв, що ти мені зробиш?

Вова стояв трохи віддалік і знімав загальний план.

Адам же вирішив обійти «зону конфлікту» півколом, запам'ятовуючи в обличчя арабів крупним планом. Отут у них клепки й повилітали!

Бородань рішуче рушив на Адама, потягнувся до камери, явно заміряючись відібрати й розбити апаратуру. Оператор спритно відскочив убік, до стіни, але втратив рівновагу й осів на підлогу, тримаючи камеру високо над собою і продовжуючи фільмувати все, що коїться.

«Та й дідько з нею, із камерою!» — устиг подумати я, не на жарт розхвилювавшись за Адама. Двоє інших тунісців умить підскочили й узялися обступати оператора з різних боків. У руці одного з них блиснуло щось металеве. Я стиснувся, як пружина, готовий до того, що ситуація може обернутися на зле. До нас підбіг Вова з перекошеною фізіономією, показово сховав свою камеру й виставив уперед руки в примирливому жесті.

Бородань — серед тунісців явний верховод — жирно сплюнув на палубу й подивився на мене злостивими очима. Двоє інших не відводили погляду від Адама, який ніби примерз до камери, учепившись у неї мертвою хваткою.

— Шановні, прошу всіх розійтися! — до нас хутким кроком наблизився службовець порома в уніформі.

З ним було двоє його помічників. Він широкими жестами розводив руками, показуючи тунісцям, щоб ті відійшли.

Італієць стурбованим не здавався, натомість був трохи роздратованим. Мабуть, йому не раз доводилося спостерігати тут сутички арабів.

— Залиш їх у спокої, приятелю, ти ж бачиш, що вони *стунідо**, — уже тихіше сказав мені на вухо інший службовець.

Я лише кивнув. І навіть взагалі в це вплутався? Сам по капелюху ледь не заробив, а міг Адама й Вову підставити. Глянувши в люті обличчя тунісців, я цілком збагнув, що марно й безглуздо пояснювати їм проблеми екології.

Я допоміг Адаму підвестися (виявилось, він так і не вирубив камеру — молодчина!), і ми з операторами покинули палубу, яка ледь не стала полем брані. А десь далеко, на самій лінії горизонту, бовталася на хвилях злощасна бляшанка, наче для науки іншим подорожнім на поромах, щоб не були такими самими свинями.

Увечері того самого дня я вирушив досліджувати пором. Мої супутники на подив одноставно вирішили залишитися в каюті — не хотіли перетинатися з тими тунісцями. Та й розваги на поромі, за їхніми словами, були вкрай убогі: лише бар, у якому подавали розбавлені коктейлі, і кінотеатр із незручними металевими сидіннями, де постійно крутили один і той самий військовий фільм французькою.

Та моя мета полягала не в тому, щоб знайти втіху. Одне з найулюбленіших занять із дитинства — спостерігати з батьком за нічним небом. Я подався

---

* Тупі (*im.*).

на верхню палубу, туди, де прямісінько над головою світили міради яскравих зірок. Місяць, надзвичайно яскравий, привітно освітлював широкий простір палуби — хоч конем скачи. І найпрекрасніше — я був тут зовсім один! Пройшовся туди-сюди, туди-сюди, навіть трохи поскакав від надміру почуттів. Розкинув руки в боки, немов увесь світ хотів обійняти, і голосно розсміявся. Напевно, це здавалося доволі комічним: якийсь шаленець скаче поромом і гомерично регоче. Однак це був мій момент. Тільки мій! І я відчував, як розчиняюся в цій ночі, у світлі місяця, в запаху моря.

Повертатися всередину не хотілося, але втома давалася взнаки. Я вголос подякував невідомо кому за чудову морську мандрівку і спустився сходами на поверх із каютами. У напівтемряві коридорів зауважив краєм ока якийсь млявий рух. Наче якесь ворухіння темряви біля дальньої стіни. Інстинктивно прискорився, спиною відчуваючи, що позаду хтось є.

Страх здався мені ірраціональним, але я згадав денну сутичку з тунісцями і їхні злі очі. Перейшов майже на біг і вже чітко почув швидкі кроки, що потопали в м'яких коридорних килимах. Переслідувачів явно було кілька, через це кроки лунали, як тупіт щурячих лапок. Вони зрозуміли, що їх викрито!

Слава Богу, наша каюта була розташована за наступним рогом. Я різко звернув, відчинив двері і, ледь не вписавшись носом в одвірок, гучно грюкнув дверима й замкнув їх зсередини на ключ.

— Що сталося? — поцікавився Адам, відриваючи напівсонний погляд від книжки.

Вова на своєму ліжку вже явно десятий сон стеріг.

— Не знаю, — невпевнено пробурмотів я, прок-
ручуючи в голові останню хвилину. Прислухався,
намагаючись уловити навіть коливання повітря по
той бік дверей. — Може, й нічого.

— Ти якийсь прибитий, — турок не добирав слів,
але в голосі проступила щира тривога. — Упевне-
ний, що все гаразд?

— Та пусте. Усе гаразд, — запевнив я його і наре-
шті відлип від дверей. Як був, не роздягаючись,
гепнув на ліжку. — День був насичений. Стомився,
мабуть. Здалося.

Адам кивнув, удовольнившись відповіддю, хоча
ще певний час уважно вдивлявся в моє обличчя.
Потім відвернувся до стіни й задрімав за прикла-
дом Вови.

Після такої міні-гонитви з переслідуванням я ще
певний час вертівся, неспроможний заснути. Невже
ці свині могли опуститися до того, щоб помститись
і спробувати побити мене у поромному закутку,
наче якісь гопники? Може, і справді здалося? Ні,
навряд. Точно лунали кроки, за мною гналися! «Це
були ті свині», — утвердивсь я у своєму висновку,
укоотре згадуючи викинуту в море бляшанку.

На щастя, пригодами пором нас більше не ті-
шив. Години тут тяглися довго, особливо порівняно
із шаленим ритмом попередніх днів. Ми мали
вдосталь часу, щоб розібрати відзнятий матеріал
(епізод із тунісцями я переглянув чимало разів)
і взятися монтувати випуски. Араби джосу не давали
і взагалі ніби цурались та обходили віддалік нашу
компанію. Кілька разів то з Адамом, то з Вовою ми
навідувалися в бар, але плювалися розбавленому
алкоголю і поверталися до каюти. У будь-якому разі
один я більше не вештався.

ДЕНЬ 7

ХАЛЬК-ЕЛЬ-УЕД, ТУНІС

3810 КМ ШЛЯХУ

Наступного ранку пором причалив до північного узбережжя Африки. Металеве одоробло, надсадно скриплячи, незграбно врізалося в дерев'яні палі причалу. Працівники порту забігали-заметушилися внизу, перекидаючи один одному товстелезні канатні джгути. Гучний гудок: пором прибув! Ласкаво просимо до Тунісу.

З непевністю і трепетом ми висадилися на землю Чорного континенту, але вже через десять хвилин укотре потрапили в жорна суворої бюрократії. Пам'ятаючи про інцидент на поромі, та й наш позаплановий «привал» на угорському кордоні, цього разу я зберігав просто-таки буддистський спокій. Туніські прикордонники навіть здалися трохи розчарованими цим фактом: ні тобі конфлікту з пальця висмоктати, ні свою перевагу показати.

Коронна фраза «не розуміти англійська», як ми побачили згодом, у Тунісі — національна риса. Я смиренно кивав щоразу, коли чув її на пропускному пункті, обмінювався зі своїми супутниками флегматично-стомленими поглядами, пропускав повз вуха провокації нахабних прикордонників. Я не сумнівався, що рано чи пізно нас впустять до країни. Три візи по двісті баксів кожна, заздалегідь оформлені в Москві, давали мені таку впевненість. І нас дійсно неохоче, але пропустили.

До міста взяли таксі. За вікном авто мерехтіли піски, штучні посадки. Серед них білили поодинокі

одноповерхові споруди. Перевів погляд на водія, оглянув машину, посміхнувся відображенню в дзеркалі. Я в Африці, лише уявіть! Побачив на панелі знайомий оберіг «Рука Мір'ям»*, званий тут інакше: «Рука Фатіми». Уздовж дороги неквапливо брели у своїх справах кошлаті вівці. Я й справді в Африці, хай і в північній.

Через дві години водій зупинив машину недалеко від центру Хаммамета, біля нашого гестхаусу**. Розплатившись, я мигцем глянув на лічильник і подякував літньому тунісцеві за те, що не спробував надурити нас навіть на динар. Ми з Адамом і Вовою вивалилися з машини з усім своїм нелегким багажем.

Незвично високим і неймовірно блакитним небом повільно тяглися поодинокі перисті хмари. Сонце в зеніті вже достоту відчутно палило, але морський бриз пом'якшував жар, тож було відносно комфортно. Пішохідна зона відділяла нас від інтенсивної проїжджої частини. Машини, мотоцикли, велосипеди рухалися перед очима безперервним потоком. Транспорт «обтікав» круглий газон, коротко підстрижений і прикрашений невисоким квітучим чагарником. У центрі росла висока пальма. Вервицею тяглися великі круглі білі плафони ліхтарів, що стояли по периметру на невисоких стійках. Скільки сягало око, таких зелених острівців тут

* Юдейський оберіг. Його мусульманський аналог — «Рука Фатіми», або хамса — захисний амулет у вигляді розчепіреної долоні з оком посередині.

** Будиночок для гостей; його господарі замешкують у ньому або ж неподалік, а кімнати цього будинку здають гостям.

було небагато. Зате пальм не бракувало. І буквально всюди розсипом — невисокі білі будинки із синіми віконницями, дверима, дашками і карнизами.

Хаммамет — місто здебільшого курортне. Тут, як ніде в Тунісі, відчутний вплив французької колоніальної культури на споконвічні арабо-африканські традиції. «*Са ва?*»* — запитували в нас зустрічні тунісці. Вони посміхалися й видавалися привітнішими за своїх співвітчизників на поромі. Можливо, річ була ще й у тім, що більшість із них хотіли нам щось продати.

От зазивала поцікавився, як наші справи, і одразу запросив поглянути на керамічні тарілки з Набеле — це поселення художників за 15 кілометрів від Хаммамета. Його життєрадісний сусіда широким жестом показав на прилавок із кальянами й вазами з різнобарвного дутого скла. Трохи далі нам запропонували придбати прянощі, тицяючи прямісінько під ніс пакетиком зіри**. Від надміру квітів і запахів у голові паморочилося. Солодощі, прикраси, шкіряні сандалі, килими, клітки для птахів — ми мусили здолати всі кола ринково-маркетингового пекла, щоб дістатися до потрібного пляжу.

Жінки в Тунісі рідко ходили по одній. Найчастіше удвох або утрюх. Барвистими хустками закутували голову і красиво драпірували шиї. На очах темні сонцезахисні окуляри, чорні спідниці до п'ят — тут це стандарт.

Ми поминули і квартал з кафешками, де обідали здебільшого тутешні. П'ятеро тунісців у національних джебах розсілися прямо на підлозі

---

* Як справи? (*фр.*)

** Кмин.

навколо величезної тарілки з кускусом і смаженим м'ясом. Їли руками. Неподалік грівся на вогні чан з ароматною чорбою — густим, наваристим супом із яловичини й овочів. У животі заклично забурчало, та хотілося встигнути викупатися до того, як сонце сягне zenіту. Все-таки Африка — це не жарт.

Я відлучився ненадовго, щоб прихопити у крамаря кілька пряних ковбасок на перекуску — тутешні називали це «мергуз». Вова зустрів мергуз натхненно, натомість Адам гидливо зморщив носа й повідомив, що дочекається нормальної їжі.

— Бракувало ще тут отруїтися й злягти зі шлунком, — додав він, виразно киваючи на тунісців, які обідали на підлозі.

Ми лише знизали плечима, з апетитом поглинаючи ковбаски прямо на ходу.

Позаду залишилося Старе місто, яке з висоти дрона розстелилося піщано-білим килимом невеликих будиночків і споруд. На пляжі Хаммамета низькі пальми неохоче схилилися під солоним вітром, який дув із моря. Постає чарівний краєвид бухти, химерно вигиналася берегова лінія. І тут нам відкрилася картина, що перевернула догори дригом перше приємне враження. Сміття. Не просто сміття. А справжні гори сміття, яке розкидано всюди по пляжу, наче пазли страхітливої картини про людське невігластво і неусвідомлення.

Поглядом вихопив бляшанку редбулла, що валялася біля будівництва. Неможливо, щоб це була та сама бляшанка з порома. Та в голові все одно спливли розлючені обличчя тунісців, слина, що бризкала на бороду ватажка, їхні бридкі глузування над тими, кому не байдуже до своєї планети. У той момент я цілком усвідомив сенс розхожої фрази

«очі кровоточать». Якби можна було плакати кривавими сльозами, я зробив би це на пляжі Хаммамета.

— *Welcome to Tunisia, welcome to Tunisia!** — дзвінко реготали тутешні підлітки, сидячи на вершечку недобудованої стіни, звісивши ноги.

Не знаю, чи бачили вони наші шок і збентеження. Чи бачили вони об'єктиви камер Адама й Вови, пильно націлені не на морську красу, а на огидне звалище навколо. Тоді це вітання, яке лунало англійською з арабським акцентом, здавалося знущанням. Усмішка на молодих смаглявих обличчях здавалася насмішкою. Я дістав телефон і зробив селфі на тлі сміття. Моє показове обурення для фото анітрохи не збентежило тутешніх тинейджерів.

— *Welcome to Tunisia!* — дедалі заливалися вони, регочучи й показуючи на нас пальцями.

Я обернувся до супутників і побачив у їхніх очах глибоку печаль. Думаю, усі ми жалкували тоді про одне й те саме — про дивовижні блакитні води Середземного моря і білосніжний пісок Хаммамета, так цинічно й жорстоко зіпсовані банальним людським свинством.

— Ходімо ліпше поїмо нормальної їжі, — запропонував Адам, який явно передумав занурюватися в море.

Одним із найважливіших лайфхаків мандрівника є: обідай там, де обідають питомі мешканці. Тож ми обрали забігайлівку неподалік від туристичного кварталу, в якій обідало повнісінько тунісців. Усередині закладу було ще спекотніше, аніж на вулиці, — страви готували на відкритому вогні. Та як добре підкріпитися гарячою їжею! Останній

---

* Ласкаво просимо до Тунісу! (англ.)

тиждень ми харчувалися здебільшого бутербродами, які придбали на заправках. А тут — запечена риба, морепродукти, традиційний кускус із гострим соусом харіса. І все це свято живота за ціною крайця хліба та склянки води в Монако. Не змовляючись, ми втрьох захоплено фоткали бенкет на телефони, як біженці з голодного краю. Оце справжнє #foodporn! Кухар-тунісець дивився на нас поблажливо, але схвально — утішався, що бодай хтось оцінив його кулінарну майстерність, на противагу співвітчизникам, які поглинали дивовижні делікатеси з виразом буденності на обличчях.

Увечері біля гестхаусу нас буквально «на льоту» перехопив жвавий тунісець. Прямо у вестибюлі він підскочив до мене, ніби з нізвідки, і заторохтів англійською з характерним арабським акцентом.

— Ти маєш побачити Сахара, добрий гість! — безапеляційно заявив він, ледь я дістав гаманець на ресепшені. — Я бачу, ти дуже хочеш подивитися Сахара!

Це був чоловік років п'ятдесяти, сивуватий і з трохи обвислими щоками, як у бульдога. На лобі виблискували акуратні окуляри в металевій оправі. Якби він їх начепив на носа, то здавався б не таким наполегливим. Тунісець прочитав мій погляд і стягнув окуляри на ніс. Я мав рацію — це додало його обличчю певної інтелігентності. Що дивно, ми дійсно хотіли поїхати в пустелю і після перепочинку замірялися вирушити на пошуки підходящого провідника, який не побоявся б провести нас нетуристичним маршрутом і організувати справжню ночівлю з бедуїнами.

Я завис із грошима в одній руці і паспортом в іншій. Час для пропозиції тунісець обрав не най-

удаліший. Маючи здебільшого неприємний досвід спілкування з тутешніми, від гріха подалі сховав гаманець у напоясну сумку. Вагаючись, озирнувся на своїх супутників, які вирішили вдати, що їх це не обходить. Вова ліниво витріщався на монітор камери, Адам з острахом глипав на тунісця.

— Сахара — прекрасне місце, добрий гість натрапить на таке лише в Африці! — запевнив тунісець.

Тут я помітив, що дивився він не на мої документи або гаманець, а мені в очі. І посміхався так гордовито, ніби особисто допомагав засипати пустелю піском.

— Дуже добре, — нерішуче почав я, одночасно отримуючи від ресепшеоніста ключ від номера й передаючи Вові з Адамом. Кивнув їм убік сходів, щоб вони піднімались і приховали наші речі.

— Це не дуже добре! — скрикнув тунісець. — Це дуже чудово! Ходімо, добрий гість, я покажу, чим старий Абдель може тебе здивувати.

З цими словами він шанобливо вказав убік гестхаусної лаундж-зони, яку становило кілька строкатих матраців на підлозі. Піддавшись цікавості й енергії Абделя, я влаштувався на одному з них і приготувався слухати вмовляння. Та варто було тунісцеві невідвортно заволодіти моєю увагою, як він облишив усі заманки й припрошання й почав украй детально розповідати про Сахару. Не напускав пилу в очі, проте говорив про особливості дороги, запобіжні заходи в пустелі, про те, як поводитися з бедуїнами. І що довше він розповідав, то ліпше я розумів, що саме такий провідник нам потрібен.

— Це дійсно дуже чудово, — я висловився словами Абделя й міцно потиснув йому руку, скріплюючи договір.

Тунісець здавався задоволеним. Якби смаглява шкіра могла рожевіти, упевнений, його щоки миттю прикрасив би рум'янець. Раптово обличчя Абделя набуло вкрай серйозного виразу.

— О восьмій ранку! — він виставив уперед вказівного пальця. — Завтра о восьмій ранку ви троє — вниз! Спізнюватися недобре. Заспати неприпустимо. Сахара прекрасніша за сон!

— Так-так, Сахара прекрасніша за сон, — заспокоїв його я, поплескавши по плечу. — Ми прокидаємося рано. Ми не запізнимося, друже.

Абдель примружився й подивився на мене поверх окулярів, ніби оцінював.

— Скажи мені, добрий гість, звідки походить твій рід? — раптом запитав він.

— З України, — трохи зніяковів я. Навряд чи в Тунісі знали про таку країну.

— Україна! Дуже чудово! — вигукнув Абдель. Помітивши скептичний погляд, уточнив: — Україна — не Італія! Гості з Італія сплять задовго, ледачі гості. Гості з України — дуже чудові!

Ми голосно зареготали на всенький вестибюль. Італійці дійсно вкрай ледачкуваті. З огляду на те, як багато їх припливає сюди з Генуї, провідник явно знав, про що каже. Попрощавшись і побажавши «чудових снів» добрим українцям, Абдель рішуче попрямував до ресепшена. Напевно, давати вказівки, щоб про всяк випадок гостей із невідомої країни розбудили раніше.

Рівно о сьомій ранку пролунав нещадний стукіт у двері номера. Адам, який любив довше поніжитися в ліжку, невдоволено буркнув. Перекинувшись на інший бік, він із головою накрився простирадлом і продовжив бурчати крізь сон. Вова, який набагато

лояльніше ставився до ранніх підйомів, уже не спав. Він несильно тицьнув Адама в поперек, що, ясна річ, викликало його невдоволення, і пішов відчиняти двері.

У коридорі сяяв білозубою посмішкою вчорашній ресепшеоніст.

— Доброго ранку! Містер Абдель просив переказати, що через півгодини чекає на вас у вестибюлі.

— Які на біса півгодини? — Адам із зусиллям продер очі й відірвався від ліжка. — Зараз сьома ранку, а ти казав, нам потрібно бути готовими близько восьмої.

Я лише знизав плечима. Ресепшеоніст удав, що не почув зауваження, або йому було байдуже, тож пішов, не чекаючи на відповідь.

— Раніше виїдемо — більше побачимо, — бадьоро заявив Вова, застібаючи свій повністю упакований рюкзак.

Нам із Адамом нічого не залишалося, окрім як поквапитися, збираючи пожитки, з учорашнього вечора розкидані по номеру. Не псувати ж імідж українських гостей в очах тунісців.

Сяк-так зібравшись, ми повним складом спустилися до вестибюля. Бадьорій Абдель, сяючи, як новенький дукат, підбіг допомогти нам із сумками.

— Добрі гості з України дуже прекрасні! — він навіть прицмокнув від задоволення споглядати наші заспані пики. — Прошу вибачити Абделя, я збудив вас раніше, але так треба. От побачите, ви не пожалкуєте!

Закинувши по черзі наші рюкзаки в багажник старого фольксвагена, провідник квапливим жестом показав нам сідати до автівки. На вулиці було темно, але на горизонті вже мерехтіла ніжна

заграва світанку. Хвилин через п'ятнадцять їзди по сонному Хаммамету Абдель зупинився біля єдиної забігайлівки, яка працювала такої ранньої пори. Замість кухні — відкрита жаровня, неподалік розставлено кілька пластикових столиків. Основна і єдина перевага — чудовий вид на бухту піратів! Щогли старовинних кораблів проступали на тлі досвітнього неба й погойдувалися в такт хвилям. Уздовж берега скромно примостилися риболовецькі судна, ущент заповнені снастями. А ліворуч від нас височіли піщані стіни древньої Медини.

— Ця бухта десятиліттями була базою середземноморських корсарів, і тут пролили чимало крові, — змовницьким голосом розповів Абдель. — У тисяча п'ятсот шістдесятому році Хаммамет узяв в облогу знаменитий пірат Драгут — гроза всіх морів!

Вова негайно зробив кілька фото на телефон, Адам дістав із рюкзака дрон.

— Ні-ні, добрий гість! — провідник активно замахав руками, кажучи так само пошепки: — Не треба знімати. Не треба дивитися через штучне око. Глянь, який дуже прекрасний світанок настає! Насолоджуйся ним без своїх сучасних штук.

Адам збентежено сховав дрон. А я відчув, як моїм обличчям розповзається посмішка.

Ми розсілися навколо пластикового столика, і господар забігайлівки миттю виніс чотири порції тажина — гарячого омлету з бобами, м'ясом і сиром. І каву, божественно міцну каву, аромат якої одразу залоскотав ніздрі. Я із задоволенням відкинувся на спинку стільця, приготувавшись споглядати найчарівніший світанок за всю подорож.

Погода в Африці мінлива, як настрій красунь. Уже хвилин через десять ми мусили похапцем

допивати каву й забирати залишки сніданку із собою в машину. Почався справжнісінький шторм. Небо затягло важкими хмарами, звідусіль так потужно загуло, ніби бджолиний рій пролетів над головою, — і як уперіщило! Абдель лише знизав плечима, мовляв, ну трапляється й таке.

— Дощ — це благословення Аллаха. Добрий знак у дорогу, — запевнив він, здіймаючи відкриті долоні до небес.

— А дороги не розміє? — занепокоївся Адам.

Його напівмокра темно-синя сорочка прилипла до тіла та окреслила округле пупце, з яким він щораз безуспішно намагався боротися дістами зі старту навколосвітки. Набріолінена шевелюра опала, чорні патли понуро звисали на лоб.

— Не варто непокоїтися. Я повезу вас хорошою дорогою. Довірте це старому Абделю.

Рух на дорогах Тунісу доволі сумбурний, та загалом не агресивний, а машин не так і багато, тим паче за містом. Перше, що впадало в око, — значна кількість лежачих поліцейських. Позаяк встановлювати їх може будь-хто і будь-де, то через неуважність на такі горби можна наскочити в якомусь невеличкому селищі — і, зрештою, залишитися без коліс. Господарі крамничок і забігайлівок чималенько розставляють їх перед своїми закладами, іноді навіть по кілька підряд, щоб таким «ненав'язливим» способом привернути увагу водіїв. Абдель гальмував завчасно й ніколи не помилявся, ніби в голові мав вбудований радар на лежачих поліцейських. Гадаю, тунісець знав кожен камінчик, кожну вибоїну дороги, що веде в Сахару (а може, і всіх доріг країни). При цьому примудрявся на ходу видавати короткі історичні довідки по кожному місту, яке ми поминали.

Через кілька годин ми заїхали в Кайруан. Абдель шанобливо відзначив, що саме тут початки ісламізму в Північній Африці. Провідник показав нам місце, де можна смачно поїсти, а сам пішов, щоб відвідати мечеть Укба. Спокусливі аромати кускуса й чорби придушили в мені порив упасти старому тунісцю на хвіст і подивитися заодно священне місце тунісців. Попереду ще довга дорога, пожертвувати обідом я ніяк не міг. До того ж важливо було дістатися в пустелю до сутінків.

У кафе не було меню англійською мовою, як і туристів-європейців в Кайруані. Місто цілковито зберегло свою автентичність і атмосферу. Не мудруючи, ми з Адамом і Вовою замовили вже знайомі страви, які спробували вчора в Хаммаметі. Я взяв додаткову порцію і загорнув її для Абделя. Молитвою не наситишся.

Наш туніський провідник повернувся, щойно ми закінчили трапезу. І сяяв він ще ясніше, ніж уранці у вестибюлі гестхаусу. Руки театральнo тримав за спиною і роздмухував щоки, як фокусник, який от-от дістане монетку з рукава.

— Добрі гості з України, у Абделя є маленький хадія*... бакшиш... підношення... пам'ять...

— Подарунок! — здогадався Вова, стримуючи сміх.

Надто вже розгублено тунісець супився, силкуючись згадати відповідне слово.

— Так, так! Маю для вас подарунок. Знайшов це в крамниці біля мечеті.

На прямих руках, ніби монаршу корону, він простягнув мені український прапор. Український

---

* Подарунок (араб.).

прапор! У Тунісі! У місті, де ми не узріли жодного європейця! Ми всі втрюх завмерли з витягнутими обличчями. Ступор.

— Добрий гість говорив, що об'їде всі шість континентів. Довгий, довгий шлях. Без допомоги рідної країни ніяк, — похнюпившись, пояснив Абдель.

Він був збентежений, дедалі стоячи серед нас із протягнутим синьо-жовтим прапором.

Я першим оговтався від раптового потрясіння і з трепетом прийняв символ своєї країни з рук літнього тунісця. Притиснув би до серця, та якось ніяково стало. Сам же не здогадався взяти в навколосвітню подорож, а тунісець от подумав про це.

— Ну, друже, — слова застрягли в горлі, але й не потрібні вони були в той момент. Я зрозумів, кому віддам першу книгу батька. — Спасибі!

Ми обнялися, уперше, але не востаннє за час перебування в Тунісі. Вова здивовано помацав краєчок прапора, ніби побоювався, що бачив міраж у пустелі, і потиснув тунісцеві руку. Навіть Адам був зворушений, хоча до України жодного стосунку не мав.

Цікаво, що, сам того не відаючи, при знайомстві з Абделем я відразу назвав його Поводирем. Не гідом, не водієм. А саме так — Поводирем, з великої літери, немов душа сама відчуває близьких по духу людей.

Час у дорозі тягнувся довго. Попри те, що континент новий і захопливий, пейзажі за вікном автомобіля залишалися незмінними всю дорогу. Просторі рівнини буро-піщаного кольору, рідкісні деревця і сухі чагарники, що гнулися до землі. Ми також минули кілька придорожніх кафе, де під

вивісками висіли, приваблюючи мух, випотрошені баранячі туші. Цих тварин убили, а потім ще й поглумилися. Видовище достоту огидне, як бляшанка енергетика, яку пошпурили в море.

І все-таки Африка — це континент контрастів і відкриттів! Прямо посеред нескінченного «місячного» пейзажу нам трапився дивовижний оазис. На краєчку неосяжної Сахари, біля підніжжя Атлаських гір, причаївся тінистий рай, наповнений прохолодою і умиротворенням. Смарагдове озерце під покривом пальмових гілок містилося трохи далі від траси, і знайти його самим було б украй складно. І хоча я розумів, що Абдель спеціально відвіз нас до нього, мені подобалося вважати, що оазис саме «трапився». Бо він здавався тоді справжнім дивом, що зійшло зі сторінок казок про Аладдіна, а чудеса мають іноді траплятися абсолютно випадково.

ДЕНЬ 10

ПУСТЕЛЯ САХАРА

4766 КМ ШЛЯХУ

Після оазису Абдель змінив старий фольксваген на тойоту. Джипом ми мали переїхати піщані дюни. Час хилився до вечора, спека спадала з рухом до горизонту сонячного диска, але в салоні було жарко, навіть попри відкриті вікна. Тому, ледь колеса нашого джипа торкнулися розпечених пісків пустелі, я виліз прямо на дах.

Тримаючись за рейлінги, ти розсікаєш простором Сахари верхи на джипі, як Христофор Колумб перетинав незвіданий Атлантичний океан на носі «Санта-Марії»! Відпустити руки й не триматися не виходило: тойота раз у раз підскакувала на дюнах, хоч Абдель і намагався кермувати акуратно. Зустрічний вітер щедро сипав в обличчя гострі піщинки. Капельюх злетів і бовтався на мотузочці десь збоку, немов язик у собаки. І я, неначе той пес, стрімголов мчав назустріч пригодам, кричав і завивав, підспівуючи вітру.

Прямісінько над головою промайнула тінь, схожа на яструба. Інстинктивно пригнувся, утиснув голову в плечі й закрити руками — хіба знаєш, що спаде на думку дикому птаку. На секунду відірвавшись від рейлінгів, ледь не злетів. Права нога зісковзнула з даху. Масивний синій крокс заїхав по лобу Адамові, який саме висунувся з машини, щоб зняти мене. Із салону долинув сміх Вови: це Адам вирішив ближче зняти моє божевільне родео. «Страхітливим яструбом» виявився наш верткий дрон.

— Нічого-нічого, — примовляв Абдель. — Скоро пересядеш із коня залізного на коня живого.

Він мав на увазі, ясна річ, верблюда. У Тунісі верблюд — це в певному розумінні священна тварина, як, скажімо, в Індії — корова. У всіх поемах, в усіх казках так чи інак згадують про ці благородні створіння. Багато афоризмів відображають непохитний взаємозв'язок між людиною і верблюдом і передають суть цих відносин майбутнім поколінням. Особливо це простежується у кочових племен — бедуїнів.

Абдель розповів, що приручати верблюдів тут починають замолоду. Їх тренують нести вершника,

ходити в каравані. При цьому будь-якому новому наїзникові важливо триматися впевнено: ці тварини відчують слабину і можуть відмовитися коритися, а то і брикнути, якщо людина не сподобалася. А вже про знамениті верблюжі плювки відомо кожному — і старому і малому! Дресирований верблюду дуже прив'язується до господаря та його сім'ї. Мабуть, саме це, крім витривалості та здатності тривалий час обходитися без води, і зробило верблюдів ідеальними супутниками африканських кочівників.

Дуже скоро і нам випала нагода переконатися у величності й гордості цих приголомшливих тварин. Воістину — королі пустелі!* Вони сиділи на дюнах, ніби на піщаному троні, і витягли видовжені шиї, помітивши на під'їзді наш джип.

— Які величезні! — вигукнув Вова, щойно ми вийшли з машини й підійшли до місця «стоянки».

— Це ще нічого! Ось спробуй, добрий гість, на такому здорованеві всидіти, — трохи хвалькувато вигукнув Абдель і підійшов до погонича верблюдів.

— Салям, — глухо промовив невисокий тунісець, одягнений в темну джебу.

Його голову покривала квітчаста арафатка, зав'язана на тутешній манер. Нижню частину обличчя закривало щось на кшталт балаклави — від пилу. Весь одяг був довгий, максимально прикривав шкіру, тож здавалося, ніби перед нами людина-хустка.

— Салям! — безладним хором повторили ми, й досі зачаровані верблюдами, які, до слова, вивчали нас із такою самою вираженою цікавістю.

* Тут — гра слів, позаяк верблюда називають кораблем пустелі.

— Абделю, — Адам неголосно звернувся до нашого провідника, — а як залізити на таке чудовисько?

Найближчий до нього верблюд повернувся і витягнув шию, ніби зрозумів, як його щойно обізвали.

— Зараз плюне! — ляпнув Адам англійською, швидко відступаючи на безпечну відстань.

Вова пирснув. Його, схоже, величезні двогорбі тварини анітрохи не лякали.

Провідник заусміхався і зверхньо поклав руку на масивний горб та ласкаво поплескав.

— Насамперед: підходь до верблюда з повагою, але без остраху.

Людина-хустка взявся продемонструвати. Він спокійно підійшов до тварини, яка сиділа ліворуч, і звичним рухом уместився між горбів.

— А тепер уважно! — прокоментував Абдель. — Коли верблюд підводиться, тримайтеся міцно.

За командою верблюд підвівся — спочатку на передні ноги, потім на задні. Погонича при цьому так гойднуло, як в українському селі антену на даху, але він втримався. З обличчя Адама не сходив скептицизм: забаганка мандрувати Сахарою верхи явно подобалася йому дедалі менше.

Ми по черзі осіддали наших парнокопитних. Людина-хустка простежив, щоб тварини не збрикнули, навіть коли Адам, намагаючись залізити верблюдові на спину, недостатньо замахнув ногою і випадково гепнув його по горбу. Обличчя оператора сплотніло, але на морді верблюда читалися лише поблажливість до ще одного двоногого та стоїчне терпіння. Не переймайся, двоногий, не ти перший такий незграба.

Наш маленький караван повільно, але завзято рушив у глиб пустелі. Усюди — золоті дюни, нижній

пруг неба поступово забарвлювало помаранчеве призахідне світло. І все це ми спостерігали з триметрової висоти. Маленький хлопчик усередині мене, колись відчайдушно спраглий мандрувати, радів: він ніби потрапив на обгортку цукерки «Кара-Кум». А підліток пригадав забутий смак сигарет «Кемел».

Увечері в пустелі не жарко й не холодно. Просто добре! І просто тотально тихо, немов наша невеличка групка потрапила в безчасся, де ніщо мирське не має значення. Тільки піддатливий пісок під копитами верблюдів, безкраї простори й захід сонця, що знаменує кінець цього дивного дня. Я розкинув руки, широко-широко, аж грудна клітка тихо хруснула від напруження. Хотілося плисти пустелею, обіймаючи весь світ.

Через кілька годин дісталися до поселення бедуїнів. Білі намети кочівників зливалися з піском і здалеку скидалися на великі дюни. Було тут і кілька хатин, сплєтених із сухих стебел. Усередині, прямо на землі, розстелені килими й циновки. Проходь, сідай, будь гостем. Можна лише уявити, як раніше подорожні, мандруючи Сахарою, бачили світло багаття і линули на нього, немов метелики.

Неподалік від поселення, за кволими парканами, відпочивали кози й вівці.

— Щойно в небі з'являється Венера — це знак, що пора заганяти отару в загін, — розповів Абдель, помітивши мій погляд.

Бедуїни чудово орієнтуються за знаками природи.

Життя кочівників міцно пов'язане із життям тварин, про яких вони терпляче дбають. Дітей, від малого до великого, залучають до догляду за худобою. Найпростіші заняття дорослі доручають дітлашні, яка ледь навчилася самотійно ходити.

Бо самі натомість зайняті цікавішим: втиканням у смартфони. Місце стоянки бедуїни завжди обирають не випадково: поряд обов'язково має бути відповідне пасовище і джерело води.

Тут таким джерелом була рукотворна криниця, абсолютно не схожа на ті, які я звик бачити на батьківщині. Це широка кількаметрова дірка в діаметрі, стіни якої укріплено каменем, зверху накрита металевую решіткою. Навколо криниці, метрів на десять-двадцять, усе встелено плоскими камінцями. Як пояснив Абдель, це щось на кшталт «санітарної зони», де бедуїни підтримують неухильну чистоту. Тут не ходять тварини, заборонено бавитися дітям. Вода в пустелі — святе. Якщо щось трапиться зі джерелом — поселенню доведеться нагально шукати нове.

Людина-хустка провів нас далі, щоб розв'ючити верблюдів і залишити їх відпочивати на стоянці. На підході ми почули глухий перестук дерев'яних калатал, що бовталися на шиях тварин. На тлі сутінків, що дедалі густішали, звук здавався по тойбічним.

— Це для тих, хто в темряві шукає дорогу додому, — пояснив Абдель, допомагаючи погоничу розв'ючити свого верблюда. — Пустеля буває суворою, та на все воля Аллаха. Життя бедуїнів підвладне природі й Богу. Іншалла*, друже мій.

Мечеть у поселенні теж була. Пізніше Абдель підвів нас до її критого павільйону: над входом у святе місце арабськими літерами виведено слово «Аллах». Усередині на землі — килимки для намазу

---

* Ритуальний молитовний вигук мусульман як знак смирення вірянина перед волею Аллаха.

з арабськими письменами. Мені сподобалася ця простота.

Тим часом на Сахару опустилася ніч, щільна й зоряна. Бедуїни запросили нас до «їдальні» — намету, в якому прямо на підлозі облаштовано імпровізований стіл. Невеликі емальовані чаші, в яких горіли свічки, стояли по краях. Ми розсілися на матах, склавши ноги по-турецьки, і господарі почастивали нас гарячим чаєм.

Ідеальну тишу порушували тріск багаття вдалині й неголосна арабська балачка. Кілька бедуїнів зібралися біля вогнища й готували їжу для себе і для нас — білих подорожніх. Було видно, що вони нікуди не квапляться, насичений трудовий день закінчено, і тепер залишилося тільки насолодитися вечерею. Я визирнув із-за полога й помітив у руках одного з них барабан, обтягнутий верблюжою шкірою.

— Чому б нам усім не зібратися біля багаття? — запропонував Адам. Сказав пошепки, ніби не хотів порушувати спокій ночі.

Дійсно, чому б і ні? «Матеріал вийде першокласний», — за звичкою зазначив я і сам себе подумки посварив. Як правильно зауважив уранці Абдель, важливо вміти відключатися від роботи й просто насолоджуватися справжнім. Просто перебувати в моменті.

Бедуїни, схоже, володіли цим мистецтвом ліпше за всіх. До речі, як розповіли нам у поселенні, ця назва походить від арабського «бадаун» — «мешканець пустель». Їхній спосіб життя нині майже не відрізнявся від того, яким він був сто і навіть двісті років тому. І досі так само кочують і переганяють каравани, займаються скотарством і шанують

випадкових подорожніх. Хіба що кока-колу хлебчуть біля багаття. Раніше такої розкоші не було.

— Салям алейкум! — я привітав мешканців пустелі, які вмостилися біля вогнища, і ми по черзі потиснули один одному руки.

Адам і Вова, наші незмінні камеромени, приготувалися фільмувати кожную секунду цієї казкової арабської ночі, чим трохи збентежили бедуїнів. Вони поодинокі косо глипали на апаратуру та й загалом намагалися поводитися стриманіше.

Хай як дивно, Вова цього разу виявив чудеса тактовності й першим сховав камеру, поки господарі не відважилися допомогти йому. А осмілилися вони буквально після того, як пустили по колу туго набитий косячок. Я не зміг устояти перед задоволенням розкурити бедуїнську «люльку миру». Витягнувшись, поклав під голову куртку й зарився босими ногами в прохолодний пісок, заземлився. На бузково-синьому небі загадково блимав Чумацький Шлях. Десь обіч бекали вівці, долинав мелодійний перестук верблюжих калатал. Сміялися діти.

Адам і Вова теж сміялися. Показували бедуїнам відео, як Адам удень намагався осідлати верблюда. Переглядали з десятків разів, і всі разом заходилися реготом, ляскаючи себе по стегнах. Один із бедуїнів — здається, Халім — почав натхненно розповідати про те, що кожен чоловік, який себе поважає, має вміти доглядати за верблюдом і сідлати його. Погрожував завтра на світанку показати недолугому гостю з камерою, як це робити.

— Ми п'ємо верблюже молоко щодня. А ще у верблюжих калях немає вологи, тому ми часто використовуємо їх як паливо для багаття, — поділився

Халім цінною інформацією, від якої в Адама брови злетіли на лоба.

— Тобто нашу їжу зараз готують на лайні? — у бідного оператора навіть чай носом пішов.

Бедуїни вибухнули реготом, повторюючи один одному «лайно» арабською.

— Ні-ні, друже, ви, білі, слабкі шлунком, — крізь сміх заспокоїв його Халім. — Зараз ми готуємо на звичайному вугіллі.

Адам видихнув. Вова, здається, теж.

Халім раптом ні з того ні з сього продекламував коротку поему, де автор порівнював улюблену жінку з верблюдицею. Це нам переклав англійською Абдель, який розтягнувся на піску поряд зі мною. Мої думки миттю полинули за тисячі кілометрів звідси, до Києва, де на мене чекала Маруся. Моя Пенелопа. Упокорившись раптовому пориву, я попросив у бедуїнів аркуш паперу й ручку (так, окрім кока-коли, й ці блага цивілізації були їм теж доступні). І прямісінько там, сидючи біля багаття, подібно товаришеві Сухову з фільму «Біле сонце пустелі», узявся складати Марусі листа. Вогонь відкидав нерівні полиски, що танцювали на папері, писати на коліні було незручно, а через плече періодично зазірав Адам, так і намагаючись зняти на відео моє послання.

— Це особисте, — зніяковіло пробурмотів я, закриваючи текст долонею.

Абдель лише по-доброму посміхався, переповідаючи бедуїнам їхньою мовою все, що відбувається.

Чи то диво арабської ночі, чи гостра душевна туга, що накопичилася за тижні розлуки, так вплинули на мене, та на той момент я не міг уявити ліпших місця й часу, щоб освідчитися Марусі.

Я згадував наше знайомство. На традиційному «One Life Yacht Week» у Греції була неймовірна кількість людей, але вона в яскраво-червоному купальнику постійно маячила десь поблизу. І мій погляд мимохіть знову і знову линув до неї, вищукував у натовпі. Як завжди, я знайомився з новими людьми, жартував, потягував біля бару віскі з льодом, стрибав із палуби в теплі хвилі — але раз у раз краєм ока помічав Марусю. Як вона засмагає, як мружиться на сонці, як дзвінко і вдоволено сміється, закидаючи назад голову, як позує з червоним прапором «One Life». Тому, коли на заході сонця ми нарешті зустрілися тет-а-тет на носі яхти, я мав стійке відчуття, що ми знаємо одне одного все життя.

Кажуть, щоб закохатися, чоловікові достатньо восьми секунд. Того першого дня я спостерігав за нею краєм ока всі дванадцять годин. Це сорок три тисячі двісті секунд. Так Маруся несподівано і стрімко увірвалась у моє життя і стерла самотність, яка шматувала мене останні два роки.

Зараз мені понад усе на світі хотілося, щоб Маруся опинилася поруч. Щоб разом із нею насолодитися тишею і прохолодою нічної Сахари, розділити хліб, який приготували на багатті, мовчки дивитися на зірки, бо в такі моменти слова не потрібні. Про все це і написав у листі, згорнув дбайливо шорсткий папір і поклав до напоясної сумки, немов найцінніший скарб, щоб завтра відіслати тутешньою поштою до України.

Мої супутники тим часом розговорилися з бедуїнами. Ті вже без жодного обурення й ніяковіння махали руками й посміхалися в камеру. Халім, очевидно, узагалі вирішив стати зіркою YouTube.

— Я чув історію від діда, — неквапливо промовив він і замовк на мить, щоб підігріти увагу аудиторії. Усі очі миттєво глипнули на нього, зокрема й мої. — Біля джерела мешкало плем'я, і воно мало багато худоби. Жилося добре, їжі й води було вдосталь. Та на все воля Аллаха. Тож одного разу він вирішив випробувати волю племені й умить осушив джерело. Люди думали-гадали, чим зарадити. Наймолодші з них усе життя прожили в одному місці, вони не були кочівниками по духу. Досвідченіші одноплемінники йшли на пошуки води в пустелю, але жоден із них так і не повернувся.

— Хіба плем'я не мало вже померти від спраги? — перервав Вова, язик у якого вже трохи заплітався.

Він явно розімілів від ситної вечері, «трубки миру» й тепла багаття. Адам шикнув на нього, захоплений розповіддю Халіма.

— Так і було, — погодився бедуїн. — Запаси сходили нанівець, люди й тварини вмирили. Коли в племені залишилося лише дев'ятнадцятеро осіб, у центр вийшла верблюдиця й мовила: «Нехай спрага стане моєю путівною зіркою. Я йтиму пустелею і не склеплю очей, поки не знайду воду». Верблюдиця йшла довго, їй хотілося лягти на пісок і заплющити стомлені очі в солодкій дрімоті. Проте вона знала: що триваліший відпочинок, то далі до мети.

Халім замовк, повторюючи прийом із театральною паузою. Ми вслухалися в тріск багаття, і кожен думав про своє. Нарешті він продовжив:

— Верблюдиця знайшла воду і привела людей до нового джерела. Аллах вирішив, що плем'я здолало випробування, і щедро обдарував його потомством. Плем'я розросталось і стало одним із

найчисленніших у Сахарі. Воно й досі мешкає десь у пустелі, на північний захід звідси.

Здавалося, ми всі разом видихнули.

— А в чому мораль історії? — задумливо поцікавився Вова і голосно сьорбнув чай із керамічної чаші.

— Мораль у тім, — посміхнувся Халім, — що якщо довго грітися біля багаття, пити чай і дивитися в небо, то помреш, так і не знайшовши джерело. Тривалий відпочинок сьогодні знеснажить завтра.

— Прокрастинація! — вигукнув Вова, подивований раптовим відкриттям і мудрістю кочівників.

Бедуїни, ясна річ, не второпали цього слова, але закивали з розумним виглядом.

Розмова плавно перетекла в побутове русло. Я дивився в небо, думав про Марусю, до мене періодично долітали уривки діалогу. Халім довідався, що Адам із Нідерландів, і розповів, що якимось там працював.

— В Амстердамі? — уточнив Адам.

— Так, так! — ревно закивав бедуїн, розхлюпуючи чай. — Так, у Берліні працював! У Нідерландах, у Берліні!

Адама це спантеличило. Ми з Вовою та Абделем приглушено захихотіли. Було абсолютно очевидно, що бедуїн ніколи не покидав пустелі й просто хотів потішити Адама, що знає його батьківщину. Він підкурих іще одну «люльку миру» й знову передав її по колу. Так ми й заснули біля багаття, як люди із притчі Халіма. На щастя, шукати джерело нам не потрібно.

Наступного дня ми знову сиділи на верблюжих горбах. Поселення бедуїнів залишилося маленькою крапкою на горизонті, і я постійно озирався, проводжав поглядом цю крапку доти, доки її ще було видно. А потім і пустеля закінчилася, ми пересіли в джип. У грудях щеміло відчуття, що я залишив там щось важливе. Хотілося дати обітницю повернутися до Сахари, до цього поселення, щоб знову погрітися біля вогнища, послухати дивовижну тишу найбільшої пустелі у світі, переломити хліб, спечений власноруч, послухати історії Халіма. Та я розумів: навіть якщо повернуся, не застану плем'я бедуїнів на тому самому місці. У ту саму річку не ввійти двічі, потрібно вміти насолоджуватися кожною миттю і потім відпускати її з легким серцем. Кожна хвилина нашого життя — унікальна і неповторна, тим і цінна.

Дорогою назад ми заїхали на тутешню пошту, яка сильно нагадувала типові совкові відділення. Такі самі віконця з одвічно невдоволеними операторами, такі самі пенсіонери в черзі, тільки одягнені в джеби й паранджі. Та головне — я надіслав лист Марусі, сподіваючись, що він дійде до неї раніше, ніж ми зустрінемося в Барселоні.

До Хаммамета дісталися швидко, зупинившись лише на красивому соляному озері, яке нічим не поступається знаменитому Бонневілью у США. До заходу сонця встигли повернутися в порт, звідки все й починалося. Погода була гожа, небо — безхмарне, але вітер змінився. Я залишив Вову й Адама вечеряти в кафе, а сам пішов до моря з Абделем.

— Добрий гість! Ось ти завтра попливеш на Європейський континент. Чому тебе навчила Африка? Чому тебе навчив Туніс і друг Абдель?

Я стояв близько і зауважив, як проступили гусячі лапки в кутиках його очей. Провідник дивився вдаль, на старе місто Медину, звідки почалося моє знайомство з Чорним континентом, і посміхався. Та мені чомусь здавалося, що йому сумно.

— По-перше, потрібно вміти відкладати всі справи й жити теперішнім, — я згадав чудовий сніданок-сюрприз і перший світанок у Хаммаметі. — По-друге, не варто занадто довго грітися біля багаття, інакше наступного дня не матимеш сили шукати джерело, — спасибі Халіму за цю бедуїнську мудрість. Я зробив паузу і набрав у легені більше повітря. — І по-третє, важливо дякувати хорощим людям, які трапляються на шляху.

Із цими словами я простягнув нашому Поводиреві книжку батька. Абдель був явно збентежений від несподіванки й утупив очі в книгу «Сучасні афоризми й алогізми» автора Олександра Суріна. Потім нерішуче взяв її до рук.

— Цю книжку написав мій Батько, якого вже немає серед живих, — пояснив я якомога швидше, щоб не змушувати тунісця ніяковіти. — Вона російською, і ти, звісно, нічого не зрозумієш. Та я хочу, щоб частинка батька й частинка моєї країни була з тобою. Ти хороша людина. Напевно, найліпша з усіх, кого я зустрів в Африці. Нехай вона буде твоєю.

За час подорожі Сахарою ми з Абделем по-справжньому зблизилися, хоча й думаємо різними мовами, мешкаємо на різних континентах і навіть віримо в різних Богів. Та цю людину мені підказала душа.

Провідник глянув на книжку інакше, ніби йому до рук потрапив справжній скарб. Він акуратно помацав палітурку, перегорнув сторінку за сторінкою,

аж до кінця. І нарешті підняв на мене очі, в яких стояли сльози.

— Я берегтиму її, друже! І перекладу її арабською мовою! — Абдель притиснув книжку до грудей.

Тоді я зрозумів, що не помилився з вибором, бо й у самого очі були на мокрому місці. Батько ніколи не відвідував Африку, але тепер його частинка опинилася тут, і вона потрапила в добрі руки.

Абдель провів нас аж до порома, хоча давно міг податись у справах або повернутися до дружини й дітей, які, мабуть, скучили за ним за ті кілька днів, що ми провели в пустелі. Як буває після всякої хорошої пригоди, на зміну враженням прийшла якась спустошеність, що оселилася в мені й супроводжувала впродовж усього зворотного шляху до Європейського континенту. Всеньку дорогу я мовчав, лише зрідка мляво реагуючи на наступні непорозуміння в нескінченному матчі Вова VS Адам. Наступного ранку я побачив, як один із пасажирів-тунісців загасив недопалок об поручень палуби й там же кинув. Цього разу, не промовивши жодного слова, я підняв і відніс його в урну неподалік. Це була єдина подія на поромі.

ДЕНЬ 12

ГЕНУЯ, ІТАЛІЯ

6170 КМ ШЛЯХУ

Генуя зустріла чудовою погодою і цілковитим штилем. Хвилювання вирувало лишень усередині: чи чекає нас на тому самому місці наша машина. От поворот, і... Ось він, наш рідний автомобіль.

Стоїть собі й виблискує на сонці там, де ми його й залишили. Диво! Чистенький, цілісінкий і навіть не подряпаний.

Ґенуя — портове місто, і це відчутно одразу. Річ навіть не в білосніжних щоглах, які погойдуються на хвилях, наче плавучий ліс. І не в солоному запаху моря, який відчутно в сусідніх із набережною районах. Це була справжня своєрідна атмосфера — по-італійськи метушлива, трохи «базарна» й експресивна, але неймовірно колоритна. Відштовхувала й затягувала одночасно. У такі міста або закохуєшся з першого погляду, або ненавидиш і ніколи не приїжджаєш знову. Мені пощастило закохатися.

Уранці ми з Вовою лишили Адама відсипатися після африканської поїздки й розбирати матеріал по пробудженні, а самі вирушили досліджувати місто. І мені, і йому Ґенуя сподобалася, на відміну від нашого шанувальника безпеки й комфорту. Чим-чим, а безпекою місто не славилось аж ніяк. Я чув про це чимало, тож остерігався й пильнував і ситуацію навколо, і напоясну сумку з грошима й документами.

Та все одно сумбурне відчуття свята незримо іскрилося в повітрі. Над головами тріпалася різнобарвна білизна, яку традиційно вивішували на мотузках, простягнутих від стіни до стіни на вузьких вуличках. Низькі металеві лампи, схожі на тарілки НЛО, погойдувалися в такт вітру. Підйоми і спуски, перехрестя й глухі кути склалися в химерний міський лабіринт. Старовинні будівлі тут ніхто не реставрував, але в цій небалій обшарпаності і крився чарівний шарм Ґенуї. Фрески, ліпнина і колони збереглися тут нібито

в перевозданному вигляді. Ми в Італії! *Vene! Perfettamente!**

Прогулявшись привокзальним районом, де містився наш готель, ми з Вовою повернули через центр до місцевого ринку, щоб продегустувати знамениті тутешні делікатеси. Аранчині з моцарелою, морепродукти на грилі і, ясна річ, пляшечка сухого білого вина стали нашим пожитком. Ми вирішили не заходити в заклад і, як студенти, розділили трапезу прямисінько на лавочці.

— *Alla salute!*** — виголосив я тост, який почув деінде, і, пригубивши вино з горлечка, передав Вові.

Наближалася сіеста. Життя в Генуї сповільнювалося, крамнички й ресторани зачиняли, люди на певний час розходилися по домівках до сімей.

— Слухай, я от що думаю, — нерішуче почав Вова, коли пляшка вже спорожніла. — Може, не варто залишати Адама самотійно добирати матеріал? Вибере найжахливіші кадри, як зазвичай.

Я ледь стримався, щоб не закотити очі. Здавалося, їхня міжусобиця вже зійшла нанівець іще в пустелі, коли ми дружно реготали з нідерландського Берліна бедуїнів і пускали по колу «люльку миру». Та з поверненням зі своєрідного арабського світу повернулись і колишні суперечки.

— У нас усі серії вийшли відмінно, Вово. Якщо Адам накосячить із кадрами, то потім обиратимеш ти, — і жартома додав: — Ну якщо тобі кортить гаяти такий класний день у чотирьох стінах перед монітором — прошу. О! А ще ліпше: посидите вдвох з Адамом — для прискорення процесу.

* Добре! Чудово! (*it.*)

** За наше здоров'я! (*it.*)

Подіяло. При думці, що доведеться відбирати кадри удвох, у Вови сіпнулося око. Тему операторського професіоналізму й командної роботи було закрито негайно.

Ми рушили до Старого порту, який вважають однією з головних визначних пам'яток Генуї. Колись у цю мальовничу гавань заходили кораблі, навантажені прянощами, тканинами й рабами. Тепер припортова площа п'яцца Карікаменто стала центром. І хоча я не люблю типово туристичні місцини, одначе тут мені подобалося через порівняно незначну кількість бурлак на кшталт нас. У будній день ми воландали тут майже на самоті.

Я зробив кілька обивательських фоток декоративного корабля, стилізованого під старовину, ми подивилися на колесо огляду. Підніматися на нього ми не стали. У той момент кортіло лишатися якомога ближче до земних пристрастей Генуї, з головою зануритись у стрімку течію тутешнього життя. Усе-таки є щось ностальгічне в тому, щоб безцільно тинятися містом, вихоплювати уривки чужих розмов чужою мовою, спостерігати, як обідають чайки на причалі, й кидати їм скоринки піци. Якими вони, до речі, погребували. Напевно, крім нас, на п'яцца Карікаменто юрмилося вдосталь охочих погодувати птахів чимось смачненьким.

Коли сонячний диск почав хилитися до обрію, ми з Вовою стояли на самісінькому прюзі причалу, споглядаючи, як призахідні промені грайливо витанцьовують на хвилях. Та з настанням темряви обриси портової Генуї невідворотно змінювалися. Тут і там почали траплятися безхатки, які до цього нишком крились у своїх затишних сховках,

повії в пошуках приробітку, стрьомні типи відверто бандитської зовнішності. У якийсь момент ми повернули не туди й наткнулися на «розборки» з різаниною стінка на стінку. Слава Богу, бійка відбувалася в кінці вулички. Побачивши це, ми, не змовляючись, синхронно розвернулись і квапно, майже бігцем, попрямували в протилежний бік, намагаючись не привертати уваги.

Чорношкірий тип перехопив нас буквально посеред вулиці.

— Гей-гей, хлопці, кудись поспішаєте? — звернувся до нас англійською з акцентом.

У мене виникла стійка асоціація з харківськими гопниками. Його потужний торс загороджував дорогу вперед, відступити назад означало повернутися туди, де був заміс із різаниною.

— Так, ми зустрічаємося з другом на п'яцца Карікаменто, — спокійно відповів я, внутрішньо стискаючись у пружину.

Чорношкірий підозріло насупив брови. Ніздрі на його масивному приплюснутому носі роздулися, ніби він нас обнюхував.

— В Італії квапитися не можна, — резюмував він і різко ляснув мене по плечу.

Я ледь не заїхав йому на автоматі. Проте Генуя — не те місце, де варто розпускати руки в підворотті.

— Хочете трави купити?

І тут я помітив, що від нього тягнуло виразним ароматом трави. Тип занишпорив кишнями й відобув маленький згорток. Він навіть не розглядав варіант, що ми відмовимося.

— Так, звісно, давай траву, — я не без побоювання дістав гаманець і відрахував трохи більше суми, яку він назвав.

Чорношкірий вдоволено кивнув і на прощання ще раз лягнув по плечу — цього разу Вову.

— Це відмінна трава! Ласкаво просимо до Генуї! — крикнув він напутньо, перед тим як зникнути за рогом.

Можна сказати, ми відкупилися. Чимдуж кваплячись вибратися в більш людне місце, ми попрямували назад на п'яцца Карікаменто. Дорогою Вова таки дмухнув, хоч я і рекомендував йому утриматися хоча б до вечері. Знаючи, що Адам чекатиме на нас у ресторані «Eataly Genova», я шкірою відчував, що трава спілкуванню не сприятиме.

Адам із виглядом естета обертав у руках келих, спостерігаючи за відблисками світла у вині, коли ми буквально завалилися до ресторану. Вова, уже злегка попливши, плюхнувся на стілець навпроти. Наш вигляд різко контрастував із випещеним образом Адама, зодягненого як на весілля. Думаю, він ретельно готувався до першого виходу «в люди» після Африки. Принаймні свіжовипрасувана сорочка і шевелюра, укладена бріюліном волосинка до волосинки, свідчили саме про це. Я попросив у офіціанта ще два меню.

— Як твої успіхи з відео? — без привітання, без ввічливого *small talk** почав Вова.

— І тебе вітаю, — посміхнувся Адам, явно не налаштований на конфлікт.

Усю увагу він, як і перше, зосереджував на бокалі. Навіть і гадки не маю, що він там роздивлявся.

— Мої вітання, *signore*** — спародіював Вова, знущальним жестом знімаючи невидимий капелюх. І якось дивно реготнув.

---

* Вігальна балачка (англ.).

** Синьйор (ит.).

Адам нарешті відволікся від вина й зиркнув на колегу здивовано-запитальним поглядом.

— Ти що, обкурився? — напрямки запитав він.

— Нумо замовимо їжу. Вовчику, пропоную взяти піцу на двох, — я спробував відвернути конфлікт, що міг зараз розпалитися.

— На твій розсуд, — український режисер удостоїв мою пропозицію побіжним кивком і знову вп'явся очима в Адама, який, судячи з вигляду, на жодні провокації піддаватися не збирався. Чим іще дужче дратував Вову.

— То що там із відео? Чи потрапить до серії бодай один мій шматок? Чи, можливо, аж два?

— Я не винен, що ти зняв так мало хороших кадрів, — знизав плечима Адам.

Терпець урвався.

— Піцу «Неаполітано», будь ласка, велику, — замовив я якомога голосніше, ніби звук мого голосу міг відволікти й утихомирити цих войовничих творчих особистостей. — Хлопці, нумо повечеряємо.

Тепер мені вже бракувало снаги вдавати kota Леопольда. Хоча це й була єдина надія. Утім вона не справдилася.

— А я не винен, що ти такий гондон! — кинув Вова. — Кадри для попередньої серії нарізав теж ти. І звісно, вибрав всі свої.

Схоже, нам продали дуже лиху траву.

— То залишився б сьогодні в готелі монтувати замість гуляти містом, — Адам різко відставив келих.

Йому принесли лазанью.

— Хлопці, не псуйте вечір, такий хороший день був. Вовчику, ми відпочили, Адам попрацював. Не заганяйся. Дай людині спокійно повечеряти, —

мовивши це, я вмить збагнув, що це не той аргумент, яким можна заспокоїти.

— Жодного клопоту, — він відкинув білу лляну серветку, яку розклав на колінах. — Тоді вечеряйте без мене. А я піду в готель.

Із цими словами підвівся, ледь не перевернувши стілець.

— Проспись, кретине! — крикнув йому вслід Адам. І докинув мені: — Що за херня це була?

Я вже просто сидів, обхопивши руками голову.

— Нічого, нехай і справді відпочине. Завтра прийде до тями, — відповів, намагаючись не думати про це саме «завтра».

Офіціант, який став очевидцем сцени, тактовно приніс один набір для піци замість двох. Ми з Адамом мовчали впродовж усієї вечері, засмучені тим, як все обернулося. Після другого келиха вина почали потихеньку отямлюватись і навіть перекинулися кількома фразами про Геную.

Під ситні італійські страви вино йшло легко. Тому в готель ми повернулися вже по опівночі. Завалилися на ліжка прямо в одязі, і вже вранці нас розбудило демонстративне човгання підлогою. Вова повагом тупцював туди-сюди. На його ліжку лежали складені речі. Поруч на підлозі — відкритий чемодан. Адам роздратовано цокнув язиком і перевернувся на інший бік.

— Що ти робиш? — спросоння я одразу не второпав, що діється.

— Я їду, — коротко відповів Вова.

— Куди?

— Додому їду. Не можу вже працювати. Вибач, — він був накручений, говорив рубано.

— Уфф...

Набути вертикального положення виявилось найважчим. Відмовляти Вову я не брався. Хай йому грець, що я втратив одного з операторів і за сумісництвом режисера. Планували, що Вова буде з нами до Барселони, та чим уже зарадити. До того ж останнім часом мені здавалося, що так буде навіть ліпше. Нехай менше ракурсів, та й монтаж затягнеться, та без конфліктів буде ліпше і проекту, і моїй психіці.

Через півгодини зборів Вова забрав гонорар і покинув нашу команду. Ми з Адамом залишилися удвох у кімнаті. Переглянулися нерішуче, ніби не вірячи в те, що відбувається. Адам, зі скуйовдженою шевелюрою зранку, із синцями під очима, не видавався аж таким задоволеним, як можна було б припустити. Проте і на його похмільному обличчі однозначно проступило полегшення.

Я певний час сидів на ліжку, втупившись перед собою в одну точку, намагався згадати, у який саме момент і що ж пішло не так. Відповідь напрошувалася тільки одна — усе. Командна робота не склалася з перших кадрів. Конфлікт ущух на певний час в Африці, бо обидва оператори добряче стомлювалися. Адам витрачав чимало зусиль, щоб осідлати верблюда, тож енергії на претензії не залишалося.

Коли Адам розреготався, я зрозумів, що останню думку висловив уголос, і сам вимушено посміхнувся. Звісно, шкода, що все склалося саме так. І Адам, і Вова — відмінні фахівці. Окремо. Разом їхня хімічна сполука спричинює вибух.

Так ми вже дуєтом взяли курс на Францію.

ДЕНЬ 14

ПРОВАНС, ФРАНЦІЯ

6719 КМ ШЛЯХУ

Небо того дня було похмурим, у повітрі пахло дощем і справжньою осінню. Проте дорога була приголомшливою! Прованс, куди ми дісталися через кілька годин, — унікальний регіон, де ландшафти змінюють один одного, ніби щодесьять-двадцять кілометрів міняєш країну. Бухти-каланки, шикарні пляжі, неймовірно красиві улоговини, природні заповідники, дюни, безкраї лавандові поля. У Провансі хочеться дихати на повні груди й насолоджуватися життям, вбирати красу природи, сонячне проміння (коли воно є) і нетямитися від смаку прохолодного розе́.

Якби Прованс потрібно було описати одним словом, я сказав би: аромат. Тут усе сповнене запахами: лаванда, шавлія, майоран, розмарин, чебрець — і свіжий запах повітря після дощу. Цей регіон надихав художників і письменників, і проїжджаючи його територією, я зрозумів чому. Дух справжньої Франції вирує в Провансі. І в цьому я мав можливість переконатися, коли ми дісталися до місцевого кемпінгу.

Здоровенний лабрадор зустрів нас вітальним гавкотом, щойно ми вїхали на територію. Пса не бентежила ні злива, ні бруд, він знай собі стрибав навколо нашої машини, радіючи відвідувачам і тому, що відбувається. Я згадав своїх собак, яких не бачив уже кілька тижнів, і в серці защеміло. Чи розуміють вони там, у Києві, що я не покинув їх,

а просто поїхав на певний час? Ех, запустити б їх сюди побігати околицями, подуріти, покидати їм тарілку!

Тим часом лабрадор діловито супроводжував мене до милого будиночка в прованському стилі. Адам не захотів мокнути під безперервним дощем і вирішив чекати в машині.

Двері відчинив благодушного вигляду чоловік років шістдесят п'яти, схожий на Луї де Фюнеса — не зовнішністю, а якимось особливим шармом, поглядом, пустотливою усмішкою. Загалом — типовий такий француз.

— Велкам, месье-є-є! — протягнув він трохи в ніс. — Ну і негодка! Проходьте, не стійте на порозі! Бажаєте зупинитися на нічліг, месье..?

— Артемій, — представився я.

— Месьє Артемі, — він по-французьки поставив наголос на останньому складі. — У машині чекає ваша прекрасна супутниця?

Я розреготався.

— Моя прекрасна супутниця, так! Але спальні місця нам потрібні окремі.

«Де Фюнес» визирнув із вікна і, побачивши щетину Адама, що трохи відросла, засміявся у відповідь.

— О, ай ем сорі, месье Артемі. До нашого кемпінгу навідуються здебільшого закохані пари, тому я подумав...

— Та нічого страшного. У нас із супутником попереду тривалий трансатлантичний круїз, ніби ми і справді молодята, — віджартовуючись, я мимохідь оглядав дивовижний будинок.

Усе тут було стилізовано та обставлено в затишній прованській манері: усе світле й лавандове,

з дрібними детальками, милими дрібничками на кшталт старовинного велосипеда біля стіни, свічок і розшитих подушок. Пахло, до речі, теж лавандою і трохи милом. У будинку було відчутно жіночу руку, яку докладали до всього.

— У вас гарний будинок. Ви мешкаєте тут із сім'єю? — поцікавився я.

Француз тепло посміхнувся.

— Саме так. Будинок обставляла дружина, яка, на жаль, уже пішла в засвіти. Та її дух і досі тут, зі мною, у нашому будинку, в нашому кемпінгу.

— О... даруйте, мені дуже шкода, — я зніяковіло опустив очі. Не чекав почути таке.

— Нічого, месє, я люблю нашу історію і не проти запитань. Хочу, щоб якомога більше людей дізналося про те, якою була моя дружина і як сильно вона любила свою справу. Ми разом побудували цей кемпінг, багато праці вклали, це справа нашого життя. Тут чимало спогадів — і хороших, і сумних. Ми пережили ліпші й гірші часи і залишалися разом, поки смерть розлучила нас.

«Де Фюнес» говорив драматично, тож я навіть трохи просльозився. Трапляється ж таке кохання!

— Вам не важко перебувати тут, де чимало всього нагадує про дружину?

— О ні! — посміхнувся він. — Навпаки, я відчуваю, що маю бути тут. У кемпінгу здається, що вона й досі поряд і ми разом. Нехай навіть не фізично. Відвідувачі це відчувають, до речі. Тому сюди тягнуться закохані, і я подумав...

— ...що я приїхав сюди з дружиною.

Може, і справді варто повернутися сюди одного разу з Марусею?

— Так. Ви подорожуєте з другом? — поцікавився француз, киваючи на Адама в машині.

Я поділився планом щодо навколосвітньої мандрівки й загально окреслив маршрут. Згадав і про Марусю, сказав, що скоро побачуся з коханою. Із розповіддю очі в мого співрозмовника то спалахували, то якимось дивно виблискували.

— Це чудово, месє, що ви зустріли свою любов. Та мені сумно, що ви розлучилися так надовго. Я не хотів би розлучатися з духом моєї дружини, тому подорожую відтепер тільки у спогадах.

Так багато теплоти і світлого смутку було в його словах. Нестерпно закортіло побачити Марусю, обійняти її, потішитися, що ми живі й разом. Француз іще трохи розповів мені про кемпінг, про його та свою історію, і я остаточно утвердився в думці, що хочу сюди повернутися з нею.

Ми проговорили зовсім недовго — у машині чекав Адам, та й година була пізня. А наступного ранку ми мали рушати далі, до Марселя. Господар кемпінгу порадив поїхати мальовничою дорогою «Рут де Крет» — маршрутом кретів і відвідати разом Вердонську ущелину.

Ми, звісно, саме так і вчинили й отримали враження, які можна порівняти, мабуть, із поїздкою в автопотязі у Словенії! Колосальні масштаби, простори, які не охопиш оком, стрімкі скелі, а геть унизу, немов ниточка, в'ється смарагдова річка — це ущелина Вердон. Іноді найдивовижніші місця світ відкриває нам завдяки щасливому випадку. Якби ми не зупинилися в цьому кемпінгу, я й не довідався б, що така місцина існує. На тлі історії француза Вердонську ущелину й Прованс я завжди асоціюватиму з історією вічної любові.

Шкода було залишати таке енергетично потужне місце, але навколосвітка кликала в далечінь. У Марселі ми мали зустрітися з нашим ванлайфером — Дімою, який служив не абиде, а в самому Французькому Легіоні.

У тій самій знаменитій Армії Світу. Зустріч ця, вже сама по собі знаменна, позаяк знали ми один одного давно, а бачилися рідко, збігалася зі ще однією нетривіальною подією — футбольним матчем. Та не абияким, а зустріччю зятятих ворогів: «Олімпік Марсель» — «Парі-Сен-Жермен». Це зашквар ніяк не менший, аніж на матчах «Динамо» із «Шахтарем», якщо не сказати більший. Ми добряче квапилися, тому в ущелині зняли не дуже багато кадрів, на превеликий жаль Адама, який без Вови наче крила розправив і взявся гарувати з подвійним запалом.

Із Дімою ми зустрілися в барі «Brasseurs». Ладний закластися: якщо поставити Діму поряд з іншими хлопцями і загадати випадковим перехожим визначити, хто з них служить у Французькому Легіоні (та й узагалі, хто з них вояка), то навіть чемпіон програми «Суперінтуїція» не зробить цього аж ніяк. Дімон високий, стрункий, спортивний, геть не перекачаний, усміхнений і скромний парубок. Його аж ніяк не асоціюють із армією. Справжній Голуб Миру — в хорошому сенсі цього поняття, звісно. Він уже чекав на мене біля барної стійки, зайнявши мені стілець своїм айфоном. Замовили тутешнього марсельського пива.

— Дімо, — після двох великих ковтків із незвичної форми пивного кухля почав я, змучений цікавістю, — як воно взагалі? Як служиться іноземцям у Французькому Легіоні?

— Ти знаєш, дуже добре! — широко посміхнувся Діма, явно очікуючи цього запитання. — Я сюди приїхав зненацька, батькам повідомив про це за чотири години до вильоту. А про план знав лише один найближчий друг.

— Як тобі взагалі таке спало на думку?

— Насправді в дитинстві краєм вуха чув, що є така армія, яка наймає іноземців. А я все життя мріяв бути військовим. От і вирішив: чому б ні.

— І ти поїхав навмання? Просто підірвався і подався?

— Так! Просто підірвався і подався. І перше, що помітив у легіоні, — дійсно до чорта іноземців. З України, з Непалу, навіть з таких країн, про існування яких і гадки не мав. Щоб ти розумів, у нас зараз сто п'ятдесят дві національності.

— О! — лишень і вимовив я, неспроможний уявити таку багатонаціональну ораву.

— Так, саме «о», — широко посміхнувся ванлайфер. — Жити в такому міксі — цікаво, постійно довідуєшся щось нове. Одразу скажу — до легіону всі приїзять служити Франції, і одна з перших умов, яку нам озвучили, — жодної політики й бійок. Індуси й пакистанці, ізраїльтяни й палестинці, українці й росіяни — усі живуть мирно пліч-о-пліч.

Складається враження, якщо і є місце, де люди можуть забути про розбіжності, — то це Французький Легіон. Може, варто було спрямувати туди Адама й Вову? Я сьорбнув іще пшеничного пива, ховаючи посмішку за кухлем. Витер піну рукавом, трохи вичекав.

— Окей, а як приймають на службу? Ти ж не можеш просто взяти й прийти з вулиці?

— Можу! — укотре приголомшив мене Діма. — Саме так я і зробив: просто взяв і прийшов. Із паспортом на КПП. У мене одразу вилучили всі особисті речі й ось так, з порога, відправили на першу перевірку — підтягування.

— Підтягування?

— Так. Підтягування, пробіжка й інші тести на базову фізичну підготовку. Та це лише першого дня. Далі ще два тижні я мав постійні перевірки, перш ніж мене прийняли.

Навколо нас вже чимдуж гули вболівальники «Олімпіка». Офіціант виніс величезну тарілку із закусками — ковбасну нарізку, кільця цибулин у хрусткому клярі й часниково-сирні булочки. Набір «антиромантика» — подумав я і згадав про Марусю. Зовсім скоро ми побачимося в Барселоні! Точно. Треба облишити замовляти напередодні часникові й цибулеві закуски.

— І всі ці два тижні ти сплачував за замешкання на території легіону? — радше відволікаючи себе від думок, ніж цікавлячись насправді, запитав я.

— Навпаки! Платили мені. Тридцять п'ять євро на день. Небагато, але там особливо нічого і не треба. Житло, їжа, одяг — усе вже було.

— Добре влаштувався. І що було після всіх перевірок? Просто «Ми вас приймаємо» і все?

— Ні, звісно. Далі була, як в комп'ютерних іграх, зустріч із Босом. Ми це називали «інтерв'ю з гестапо», бо ставили часом кричуще незручні й особисті питання, які по ідеї мали вивести мене з себе. Проте не вивели, — Діма трохи похизувався. — Я був готовий до цього психологічно.

— А як щодо гарячих точок? Часто кидають туди? І як відбирають солдатів, яких командувати?

— Щонайменше половина солдатів прийшли на службу за адреналіном, якого тут не отримали. Бо передусім ми армія французька, а не приватна. Та іноді нас дійсно перекидають у гарячі точки. Здебільшого в Африку та французькі колонії.

На хвилину я замислився. Облишити звичне життя, щоб виїхати служити чужій країні й боротися за неї в різних частинах світу. Який характер має бути в людини? Вона має бути космополітичною чи, навпаки, консервативною? І вже напевно у Французькому Легіоні провадили якусь внутрішню ідеологічну роботу із солдатами.

— Саме так, — відгукнувся Діма на неозвучене запитання. — І в цьому значна відмінність від типової української армії. Візьмімо «дідівщину». У нас вона теж є. Та, на відміну від культури постсовка, де молодняк ганяють за сигаретами і змушують драїти туалети, наші «діди» радше настановляють, показують, як потрібно правильно поводитися в армії. Навчають дисципліни, ми маємо свій кодекс честі. Та найголовніше, Французький Легіон — миротворчий, і це червоною ниткою проходить по всій нашій ідеології. І саме це, мабуть, головна причина, чому я хотів служити саме тут.

— Думаєш, ти прийшов навмання, згадавши слова з дитинства, — припустив я, відправляючи до рота шматок цибулевого кільця в клярі.

— Ну-у, частково так і було. Моя дитяча мрія — стати офіцером і потрапити в ООН, в організацію, яка дійсно щось вирішує. А як я вже говорив, Французький Легіон — це миротворча армія. Уловлюєш? Я прийшов до армії не для війни, а для миру.

— Ну круто, що ж сказати, — ні на грам не злукавив я, — нечасто зустрінеш людей, які проносять

свою мрію з дитинства через все життя й утілюють її. Це, напевно, така ж рідкість, як шлюб зі шкільним коханням — «довго і щасливо», — зазначив я, радіючи раптовій метафорі, що спала на думку.

Діма посміхнувся, потрясаючи шматочком бекону в мій бік, мовляв, уловлюєш саму суть.

— І я буквально за крок від цієї мрії зараз, чувак. Я зовсім близько! Мені залишилося пройти один конкурс.

— Це круто! — знову повторив я. — Мрія незвичайна і благородна. Треба ж — скоро зможу похвалитися, що в мене є друг в ООН! Успіхів тобі в цьому, чувак. — Ми дзвінко цокнулися.

Один маленький кухоль пива — максимум, який дозволено, щоб по тому сісти за кермо. Навіть у день матчу «Марсель»—«ПСЖ». Та навіть і цього вистачило, щоб переплутати поворот і підїхати до стадіону за годину до початку гри зовсім не з того боку, втрапивши в глухий кут стрьомного марсельського району. У наш розмальований мерседес із незрозумілим для тутешніх номерним знаком негайно прискіпливо вп'ялися сотні очей. Здавалося, навіть усі марсельські коти повернули до нас голови зі смітєвих баків. Народ явно готувався до зустрічі з паризькими гостями, на яких не очікував аж ніяк, і був уже навіть не напідпитку, а в повному угарі. Штином і сечею аж так відгонило від кожного закутку, що, здавалося, й саме повітря втратило кисень у своєму складі. Чорні, араби, французи-моряки, але не з листівок у сувенірних крамницях, а радше прями нащадки Квазімодо обступили нашу строкату машину зусібіч. Хто з ціпком, хто з нунчаками, хто зі сталевими ланцюгами, обгорнутими навколо забитих синіми татуваннями

рук. Хтось із них щось голосно прокричав ламким баритоном.

— Що це за потвори сюди приперлися, — полотноючи, переклав мені Діма.

Адам зрозумів це без перекладу й, мабуть, на автоматі підняв камеру, зібравшись знімати.

— Сховай негайно камеру, придурок, — не обертуючись до нього на заднє сидіння, пробелькотів я крізь зуби. Стало неспокійно.

Першим зорієнтувався Діма, який акуратно прочинив дверцята й чистою французькою максимально спокійно поцікавився у юрби квитками на матч. Саме це, в принципі, ми й замірялися зробити — щоправда, не в такій радикальній атмосфері. Погляди помітно подобрішали, і нам показали на бар у підвалі, де ми можемо спробувати придбати квитки. Натовп ультрас розступився й повернувся до своєї обов'язкової програми, викрикуючи речівки, в яких переважно спопеляли «ПСЖ».

Я вирішив переставити машину кудись максимально подалі від бару, від гріха і взагалі від усієї цієї движухи, натомість Адам після того, що побачив, твердо вирішив не відвідувати гру й залишитися чекати на нас у машині. Споглядати, як навіжені футбольні ультрас молотять один одного на підході до стадіону, йому було геть нецікаво. Він вважав за ліпше, як сам висловився, познімати околиці. Хоча, можливо, замірявся познімати тутешніх кобет у Tinder, поки всі тутешні мужики на футболі. У нього тепер в розпорядженні ціла машина аж на дві години.

Шанси роздобути два квитки набагато вище, ніж роздобути три, тому я навіть не взявся сперечатися. Тим паче хоч хтось попильнує машину. Прямо з порога в бар нас, двох далеко не тендітних мужиків,

упихнуло в непроглядний чад і дим, і як хвилиною каналізації прибило до барної стійки. Тут правив бал бармен-бородань зі скляним оком, викапаний герой із романів Віктора Гюґо, який одразу прямо наказав нам замовити випивку. І вже за мить, навіть не поцікавившись нашими вподобаннями, розлив півпляшки бурбона нам із Дімою у дві склянки. Довелося спустошити це залпом. Й одразу нізвідки перед нами постав тутешній ділок, який, мабуть, тут вирішував усе по квитках. Худорлявий, жилавий, невисокий, зі шрамом на щоці, він був неймовірно схожий на Франка Рібери*, утім повідомити йому про цю подібність я не наважився. Діма повідомив йому, чого ми хочемо, той кивнув, зажадав передплату в 100 євро, на п'ять хвилин пірнув у море ультрас і виринув уже з квитками.

Ми ризикували бути ошуканими, позаяк ці квитки могли бути фальшиві. Та й вигляд торгашів не викликав жодної довіри. Марсель — таке саме портове місто, як і Генуя, і нічне життя тут, м'яко кажучи, вельми насичене. А втім, ультрас — хлопці жорсткі, але благородні. Як пірати. Тому квитки виявилися справжніми, як і прихильність цих хлопців до своєї команди. Звісно, таке зрозуміють далеко не всі. Та так уже склалося. Ультрас — однакові по всьому світу. І це чудово, що вони прийняли нас за своїх, попри те, що один із нас взагалі ані слова французькою не второпав, а інший — лепече з помітним акцентом.

У якийсь момент різко пролунав бойовий клич, і по цьому сигналу всі в барі нагнули каптурки, заховали

---

* Франк Рібери — один із найвідоміших французьких футболістів нульових-десятих років, зірка збірної Франції і мюнхенської «Баварії».

в рукава ланцюги й ціпки та дружною юрбою ринули до виходу. Нас із Дімою цей потік виніс уже в протилежному напрямку в тих позах, у яких застав клич. Я лишень на вулиці збагнув, що затискаю в одній руці квитки, а в іншій — недопиту склянку з бурбоном.

Ми рухалися в натовпі ультрас «Марселя», і попри те, що за жодну з команд не вболівали, я відчув неймовірне піднесення. Фанатські вигуки долинали звідусіль. Я бачив людей, які пробираються до місця події із заготовленими фаєрами. Повітря тріщало й було немов наелектризоване. У тій самій юрмі на подив швидко, не порівняти з тим, як це зазвичай відбувається на київському НСК, ми подолали металошукачі й піднялися сходами на трибуну.

— Вау! — закричав я, неспроможний стриматися.

Звук голосів, які скандують назви команд, зливався в багатотисячне ревисько, від якого тремтіла підлога. Вібрація достоту потужна, що віддавала в грудну клітку, і хотілося скандувати разом з усіма в єдиному пориві. Прапори майоріли над головами, дим від фаєрів проникав у легені. Це вам не цивілізовані, вилізани матчі. Це Марсель, трясця твоєї матері! Портове місто, яке стало французькою елітою, нині грає проти клубу мільярдерів. Неймара, Кавані, Анхеля ді Марія, Кіліана Мбаппе*! Цей матч — справжня подія для міста. Дух революції і жага справедливості в мешканців якого — у крові, у ДНК.

Перший тайм нащадки «Марсельєзи» боролися, мов леви. Та до середини другого рівень парижан узяв своє, і Мбаппе забив у ворота «Олімпіка» — визнаю — красивий гол. Ми були щиро засмучені й узялися підтримувати «наших» до зриву голосових

* Найзірковіші гравці «ПСЖ».

зв'язок разом із сусідами-ультрас. Уже під кінець матчу, коли стало зрозуміло, що команда Марселя програє, у хід пішли петарди з боку ультрас-сектора трибун і сльозогінний газ їм у відповідь. Усе це відбувалося буквально за двадцять метрів від нас, тож усидіти на місці ставало дедалі складніше. Розбурхані, обурені трибуни гнівалися й лютували. Ми бачили, як поліцейські в три-чотири ряди щільно обступили фанатів «ПСЖ». Ситуація загострювалася щохвилини. Я намагався все знімати на телефон і лише коли побачив, що на ньому залишилося кілька відсотків заряду, згадав, що павербанк забув у машині. Тюхтій, хай мені грець!

Коли господарям забили другий безумовний м'яч уже в доданий арбітром час, позбавивши їх надії на нічию, у поліцейських у відповідь полетіли пластмасові сидіння й усе, що в кишенях і рукавах пронесли із собою на матч ультрас. Деякі слабаки потягнулися до виходу ще до фінального свистка, і погляди тутешніх фанатів, яких вони поминали, були достоту лютими і сповненими ненависті, аж за цих людей стало страшно. Для справжнього фана немає більшого приниження, ніж полишити трибуну до закінчення матчу, хай як кепсько грала твоя команда. Це доля футбольних «кузьмичів». І я з цим цілком солідарний. Тому ми чесно дочекалися свистка арбітра про закінчення, почули чимало слів марсельською говіркою, які перекласти просто неможливо, і напівошелешені попливли до виходу із загальним потоком фанів.

Уже майже на виході на площу перед стадіоном хтось із натовпу викрикнув полісменам дещо неприпустиме — і почалася нова серія тисняви та криків. Вібруючий, що не давав змоги не лише рухатися,

а навіть дихати, натовп за лічені секунди розніс нас із Дімою врізнобіч, і навіть мого зросту не вистачило, щоб розгледіти в сутінках, куди мій друг подівся. Натовп приніс мене до виходу для фан-сектора «ПСЖ». Я зрозумів це з бойового кличу, щоправда, лютішого, ніж у барі, коли весь натовп мобілізувався, діставши свої ланцюги і ціпки. Це скидалося на ривок народної армії Воллеса*, за тим винятком, що я був у цій сцені навіть не в масовці, а мимохіть. Зі звірячими перекошеними пиками ультрас кинулися на фанатів зі столиці, а ті натомість теж були готові до відсічі.

Почався справжнісінький заміс. Жорстокий, безкомпромісний. Сповнений класової ненависті махач. Здорові мужики місили один одного кулаками, били ногами й ланцюгами лежачих, потім кидалися на решту. Можливо, через хвилину до цієї кінохроніки реальності підключилася третя стінка у вигляді упакованої в шоломи і пластик поліції, яка взялася місити кийками всіх без розбору. Повітря наповнилося чадом. І в без того оглухлі вуха вривалися звуки сирен. Я метався між усім цим хаосом як атом у броунівському русі, не розбираючи просвіту. Потрапити в поліцейський відділок у Марселі аж ніяк не входило в мої плани. І раптом переді мною постав той самий ділок, який продав нам квитки в барі. Шрам на його обличчі у світлі ліхтаря здавався ще жахливішим, кров стікала з правого вуха на футболку «Олімпіка» до самих грудей. Я отетерів, і мабуть, у моїх очах він

---

* Сер Вільям Воллес (1270–1305) — шотландський лицар і воєначальник, один із ватажків у першій війні за незалежність Шотландії від Англії.

прочитав німе запитання «Господи, що я тут роблю?». І тут сталося несподіване. Він схопив мене й одним неймовірно сильним як для такого невеликого тіла рухом виштовхнув із натовпу.

— *Courez là-bas! Courez là-bas!** — прокричав мені вслід «Франк Рібєрі» хрипким голосом. Показав рукою напрямом, повернувся і, рвонувши обома ногами вперед на ще одного фана «ПСЖ», зник у натовпі, що вібрував ненавистю.

Тут я збагнув, що вже знаю французьку. Як у гігантському слаломі, я обігнув усі осередки замісу й понісся стрімголов затято в тому напрямку, який указав мені мій раптовий рятівник. Я біг, біг і біг, не озираючись, пірнаючи в хитросплетіння темних вулиць, поки нарешті весь лемент, звуки ударів і поліцейські сирени не вщухли за спиною. За ще одним рогом побачив прочинені двері під'їзду житлового будинку й пірнув у них. Серце замірялося вистрибнути з грудей. Трохи відсапавшись, я нарешті дістав телефон і спробував устигнути набрати Діму. Гудок, другий. Діміне «алло», і телефон зрадницьки згас. Кінець заряду й надії на те, що мені розкажуть шлях до машини.

Звуки навколо жахали вже менше, і я вирішив спробувати зорієнтуватися на місцевості самостійно. Усе-таки які ж ми безпорадні без мобілок і сучасних девайсів. У чужому місті вночі знайти потрібне місце може допомогти лише удача. І вона прийшла до мене — я визначив це місце за характерним запахом. Після кількох невдалих заворотів у провулки вийшов до того самого бару, звідки ми стартували на матч. Емоцій — вир. Спасибі,

---

* Біжи туди! Біжи туди! (фр.)

«Марсель». Наступного разу обов'язково переможете. Чого я не хочу точно, то це поїхати в Париж на матч проти «Олімпіка». Діма й Адам спокійно чекали на мене в машині. Діма видихнув і сховав телефон у кишеню. Адам потягував каву й мав підозріло вдоволений вигляд. Обнявшись із хлопцями, я впав на сидіння авто.

Уже пізно вночі ми дісталися до корпусу Французького Легіону, щоб цього дня таки здійснити справжнісіньке правопорушення. Інакше й не скажеш. Подумати лишень — прямо з валізами ми пробралися на закриту територію військової бази, щоб проникнути за лаштунки армійського життя і трохи побути в шкурі солдатів. Я мав на увазі, звісно, не військову службу, а старий добрий сон. Так, ми збиралися переночувати в казармі Французького Легіону.

Щоб не шуміти коліщатками, я ніс валізу в руках. Навіть на руках, як дитину. Ми пройшли темним провулком повз кілька новісіньких корпусів і увійшли в одну з будівель. На вигляд як студентський гуртожиток: так само порожнє місце вахтера, коридори з безліччю дверей і невеликі кімнати. Легіонери замешкували по одному, у кожного свій холодильник, шафа, ліжко. Нічого зайвого, але в коридорі я помітив чийсь велосипед. Тобто солдати тут мали вільний час, і його можна збавляти як заманеться.

Діма замешкував у кімнаті один.

У його шафі висіло зовсім небагато речей, серед яких — військова форма, яку я негайно й натягнув. Потім у хід пішов тактичний спецодяг, пояс і важкий шолом. Костюмована вечірка закінчилася, тільки коли Адам зробив мені пам'ятне фото для

соцмереж. Задоволені, як діти, ми завернулися в спальники. Витівка вдалася! Спали без задніх ніг, як кажуть у Харкові.

А от ранок був, м'яко кажучи, незвичним. Я прокинувся на твердій підлозі казарми під звуки горна й маршу солдатів Французького Легіону. Першу хвилину взагалі не второпав, де я, і збагнув лише коли побачив поруч Адама, який тер свою сонну фізіономію. Зокрема й це прискорило мій підйом. Ми рекордно швидко й дисципліновано вмилися («*We are in Army now*»^{*}), зібрали речі одним махом і вислизнули з казарм, як вужі, поки солдати мали навчання. Слава Богу, минулося. Бо навіть страшно уявити, як підставили б Діму, якби нас там застукали з валізою в коридорі. Виспавшись і наснажившись, ми вирушили далі. Нечутно, як в хірургічному кабінеті, стукнулися з Дімоном кулаками на прощання. Дякую, друже.

Курс на Іспанію!

У Європі остаточно закріпилася осінь, і вже який день поспіль панувала прохолодна і похмура погода. Попри це ми зробили невеликий гак, щоб подивитися мальовничий міст Понт-дю-Ґар — найвищий давньоримський акведук із тих, що збереглися. Видовище вражало! Інженерія, масштаб і якість спорудження дивують навіть через століття. Поки я знімав міст на телефон, Адам вирішив політати дроном над долиною, щоб отримати кадри з висоти. Місцина на правду мальовнича: річка, красивий міст, а навколо — ліси, ліси, ліси, схожі на якийсь національний парк.

---

* «Адже ми в армії» (англ.) — найвідоміший хіт гурту «Status Quo».

У якийсь момент піднявся сильний вітер. Не знаю, як так сталося, але у дрона почала сідати батарея, і, втративши зв'язок з управлінням, він приземлився десь у цій дрімучій гушавині. Бачили б ви Адама! Він пер через мокрий колючий чагарник, як танк, туди, де імовірно був дрон. Брудний, мокрий, подряпаний, оператор не бачив перешкод і цілеспрямовано продирався через ліс так, що я ледве за ним устигав. Його красива темно-синя сорочка до завершення цієї гонитви стала сірою від дощу і бруду. Про джинси і кросівки взагалі ліпше промовчати, вони набули жалюгідного вигляду.

Ми вийшли на невелику залисину серед лісу, на якій я залишився, зафіксувавши точку зустрічі, періодично підбадьорюючи Адама мотивуючими криками на кшталт «нумо» або «ти майже знайшов його».

— *Fuckingdangerous!** — пролунав голос Адама.

Дрон зачепився за дерево, тож оператору довелося лізти нагору.

— Місію виконано! — зрадів я, коли нарешті побачив Адама, який виходить з лісу та обома руками трясє дрон над головою.

Кілька тисяч доларів і кадри з навколосвітки врятовано! Зітхнувши з полегшенням, ми не стали надалі випробовувати удачу й силу вітру і без зупинок махнули вбік Піренейських гір.

Дорогою ми вирішили заїхати в Андорру, карликову гірську державу, що дивом зберегла свою незалежність, яку не поглинули гіганти-сусіди — Франція та Іспанія.

---

* Небезпечно, хай йому грець! (англ.)

Андорра-ла-Велья, столиця князівства, — найвисокогірніша столиця Європи, і щоб до неї дістатися, мандрівники мають здолати гірський перевал. Уже на під'їзді до нього ми зрозуміли: буде зима, сніжитиме. Я очікував побачити сніг і зиму під час навколосвітньої мандрівки в Антарктиді, проте не тут — у Європі, де ще вранці нас ніжили +17 °С у Франції, а зараз чимдуж хурделить і все навколо вкриває білим полотном... Такого ані я, ані Адам не очікували. Я з дитячим захватом гепнувся в замет і, ясна річ, як годиться, заліпив нашому камеромену сніжкою в пузо, що розлютило Адама не на жарт.

— Та хіба ж так годиться — кидати шматки холодного снігу в людей знічев'я! Ото паскудство! — невдоволено прокричав Адам і зачинився всередині машини.

Перевал ми подолали, літня гума впоралася з несподіваним снігом, і пізно ввечері в'їхали до столиці князівства. З досвідом мандрівники набувають одного дуже важливого навичку, невлвовимого для пересічних туристів. Я назвав його «готельною чуйкою», коли, навіть не переглядаючи відгуків, із цілком незбагнених причин ти відчуваєш, що саме цей готель, хостел або гестхаус виявиться хорошим. У навколосвітці ми не мали часу порівнювати умови і вибирати найкращі варіанти за ціною й комфортом. Та майже щоразу складалося так, що житло нам дуже подобалося. Не став винятком і вечір приїзду до Андорри, коли ми з Адамом засинали в номері під заспокійливий шум гірської річки, що тече через центр міста.

ДЕНЬ 16

АНДОРРА-ЛА ВЕЛЬЯ, АНДОРРА

7222 КМ ШЛЯХУ

Уранці, надихнувшись не лише звуком, а й приголомшливим краєвидом із вікна готелю, я рушив на вулицю. Погода була гожа, хотілося вдихати свіже гірське повітря і кожною клітинкою тіла відчувати тутешню атмосферу — спокою, поваги до природи і тотальної чистоти.

Після брудного пляжу Хаммамета й не надто охайних портових міст — Генуї та Марселя — мене приємно здивувало, як свідомо і дбайливо тут ставилися до природи. Жодного фантика, жодної пляшки або, не приведи Господи, недопалка поза сміттевим баком. До слова, я також не угледів курців. Рано-вранці вулиці навіть не мие, а надраює шампунями спеціальна техніка. Відчуття, ніби в Андоррі можна спати на асфальті, чого, природно, тут теж ніхто не робив. Ані безхатьків, ані жебраків, ані злочинців — вїхати і виїхати сюди можна лише в двох точках: через два перевали. Фактично, князівство захищали не лише пильні поліцейські й камери стеження, а й неприступні гірські хребти.

Ми випили кави, як і годиться зранку, і зустрілися з дівчиною, яка мешкала в Андоррі вже аж сім років, тож могла вкрай скрупульозно розповісти про особливості цієї країни. Маргарита родом з України, спершу мешкала в Монако. Власне, саме там ми і зазнайомилися: її увагу привернула гарна флотилія вітрильних яхт із українськими прапорами

й символікою «One Life» на Лазурному Березі Франції за кілька місяців до старту навколосвітки.

Адам, угледівши Маргариту, тримався чимдуж. А точніше, крутився довкола неї, мов вуж. Здавалося, його палаючий погляд проступав навіть крізь об'єктив камери. Як у мультиках, коли персонаж дивиться в бінокль і з іншого боку видно його величезні очі. Так і наш бідний оператор ледве встигав підбирати підборіддя з підлоги, щойно угледів красуню Риту. А дівчина вона була принадна!

— Ласкаво просимо! — променисто посміхнулася дівчина, і ми по-дружньому обнялися.

Потилицею я майже фізично відчув заздрість Адама, тому одразу їх познайомив. Рита, очевидно, вловивши настрій оператора, випалила ввічливе «*nice to meet you*»* і поквапливо відвела погляд.

Після нетривалого «*small talk*» про погоду у Франції та в Андоррі ми втрьох вирушили снідати до Маргарити додому.

— Красива кобета! — таки не зміг утриматися Адам, вибрав момент і шепнув мені у вухо цю важливу інформацію.

Рита ж дійсно гарна, але язик не повертався назвати її кобеткою. Струнка, з правильними рисами обличчя, без жодних пластичних операцій і навіть без косметики. Чорнява й кароока, у ній простежувалося вірменське коріння, але якось м'яко, ненав'язливо. Немов грайливий східний натяк. Крім цього, трималася вона приязно й гідно, тож навіть Адам трохи згодом приборкав свій запал і не став докидати до розмови чергові жарти на навколосексуальну тему.

---

* Тішуся знайомством (англ.).

— Якщо ви звикли до ритму мегаполісу й хочете бурхливого життя, Андорра — не для вас. Це вкрай нудне, сумне пряничне князівство, — розговорила-ся вона вже після кількох запитань. — Насправді саме це мені й до душі. На позір так не здається, та я полюблюю тихе, спокійне життя без тусовок і гучних подій.

— Чому ж не здається, — з увічливості почав я, але вона лише заусміхалася.

— Я чудово знаю, яке перше враження справляю, — із цими словами Рита знову обдарувала оператора поглядом, але вже зовсім іншим, відкритим і трохи глузливим.

Адам зніяковіло кашлянув і відійшов подалі, удавши, що хоче змінити ракурс.

— Чимало хто, побачивши мене, думають, що я ще одна «красива кобета», — знову погляд убік оператора.

І ще збентеженіший кашель у відповідь.

Куточки моїх губ нестримно поповзли вгору. Спритно ж вона його взула!

— Ну, ти й справді гарна дівчина, Ритулю, — вирішив я допомогти Адаму.

— Так, але далеко не все в моєму житті дісталось мені за красиві очі. Я здолала довгий шлях, щоб переїхати саме сюди, до Андорри, до місця моєї мрії.

— Андорра — це твоя мрія, що справдилася?

— У мене чимало мрій, але так. Андорра теж була у списку.

І знову приємно було бачити людину, чії бажання стали реальністю. Я знову зазначив, що серед «ванлайферів» таких чимало.

— Крім того, — продовжувала Маргарита, — це одне з найбезпечніших місць на землі. Я не жартую.

Ти можеш залишити свою напоясну сумку з усією готівкою й найновішим айфоном, і через добу вона лежатиме неторканою на тому самому місці.

— Та годі! — ляпнув я, не втримавшись.

Рита голосно розсміялася, закинувши голову назад. Так сміються відкриті, душевні люди.

— Ресторан на першому поверсі мого будинку в холодну пору закривається, залишаючи на терасі меблі. Гадаєш, щось із меблів зникає? Ні, за столами навіть ніхто не курить. Не кажучи вже про те, щоб хтось зняв стільця й посидів на ньому. Через півроку меблі не зрушені ані на сантиметр. Я сама спершу дуже дивувалася.

— Дивовижа! — цей вигук звучав набагато до-речніше.

Адам в іншому кінці кімнати завовтузився з камерою, знімаючи нас через стелаж, і ледь не зіштовхнув із полиці дві порцелянові статуетки. Проявивши чудеса спритності, ніби раніше жонглював факелами в Цирку дю Солей, він примудрився зловити обидві й не впустити апаратуру.

— Браво-о! — раптом зааплодувала Маргарита, захоплено витягаючи «о».

Попри смагляву шкіру оператор почервонів аж до коренів волосся. Адам винувато посміхнувся і поспішно поставив статуетки на місце.

День в Андоррі запам'ятався мені безліччю теплих зустрічей. У невеликому селі Ардіна, куди ми поїхали на розвідку після сніданку, я побачив на одному з будинків український прапор. Виявилось, це була будівля Консульства України, а також Музей мініатюр і Центр української та російської культури. Спало на думку, що якби з нами був патріотичний Вова, то він неодмінно обурився б такому формулюванню.

Побродивши трохи між експонатами, на виході з музею ми ніс до носа зіткнулися з українським консулом в Андоррі, до того ж тутешнім мешканцем. Чоловік п'ятдесяти років, ошатно вбраний, своєю франтуватістю міг позмагатися з нашим Адамом. На чорному кашеміровому пальто мрів приколотий герб України. Звісно, я не зміг втриматись і познайомився з ним.

— Яка у вас мрія? — за традицією запитав я консула.

— Я вже справдив свою мрію, — у кутиках очей проступили гусячі лапки. — У мене чудова любляча сім'я і три доньки.

Рита загадково посміхнулася.

— Така вже це країна, Андорра, — тут усі мрії справджуються! — підсумувала вона.

На її телефоні заграла «*Freed from desire*»*, що в 1980-ті розривала всі танцмайданчики. Під пильним поглядом Адама Маргарита відійшла трохи вбік і, поки я намагався привернути оператора до зйомки гірських пейзажів, неголосно розмовляла.

— Шкода, але мені вже час бігти, хлопці, — сказала вона, коли повернулася.

— Ритулю, спасибі тобі за прийом! Удачі в Андоррі, та й загалом.

Ми обнялися на прощання, Адаму теж перепала дрібка уваги. Я пообіцяв пригостити його круасаном на втіху.

А вже через кілька годин ми покинули країну, в якій мрії стають реальністю. Дорога з Андорри

---

* «Вільний від бажань» (англ.) — пісня італійської англо-італо-франко-іспаномовної співачки Gala (Гала Ріцатто).

скидалася на казку, що ожила! Стрічка серпантина вела нас крізь величні Піренеї. Я зменшив швидкість, щоб насолодитися цією величчю бодай із вікна автомобіля. Поставав приголомшливий краєвид: озера й звивисті долини. Гостроверхі піки, глибокі ущелини, скелі з урвищами, немов висічені з грубого каменю руками божевільного скульптора.

Я зупинився перевести дух на оглядовому майданчику, позіхав за пейзажами, які незабаром доведеться полишити, і ми вирушили в наступну точку на карті — Каталонію. У цьому регіоні Іспанії мене чекала остання ночівля перед зустріччю з Марусею в Барселоні. Що ближче ми під'їжджали, то з дужчим хвилюванням я сприймав усе навколо. Ніби з наближенням до коханої всі мої чуття дедалі загострювалися.

Нюх мій теж украй загострився. Бо коли ввечері ми дісталися місця ночівлі — маєтку в самому серці Каталонії — перше, що я почув: запах гною із сусідньої стайні. І тут було геть безлюдно. Жодних ознак того, що крім нас у цій глушині зупинилися інші постояльці.

— Е-ех! *Хорошо в краю родном, пахне сіном і лайном!* — прокричав я на всю округу, здійнявши руки до неба. Хребці хруснули, наче підтакнувши. Спина занімала від тривалого сидіння в автомобілі.

Маєток, немов старовинний покинутий замок, височів на пагорбі похмурою громадою, оповитий тишею і туманом. Зрідка тишу розривало іржання коней, та й воно видавалося якимось зловісним. Ніби коні іржали над стомленими подорожніми, які випадково забрели не туди. Навколо не було

видно ні душі, лишень лісовий пруг, що починався відразу за будівлею, а далі — «молоко».

З цікавості я підійшов упритул до воріт стайні. Під ногою щось жалібно хруснуло, і я з неприємним подивом виявив, що це кістка.

— Що за дичина, — висловився Адам, оглядаючи масток. — Ми що, в «Диснейленді»? Це будинок із привидами?

— Гадки не маю, може, ми не туди приїхали, — тепер уже й у мене закрався сумнів, щоправда, будівля начебто й скидалася на ту, яку я бачив на букінгу. — Гаразд, нумо перевіримо.

Двері з потрісканою білою фарбою підсвічував старовинний світильник. Це єдина світла пляма на тлі мастки, що здалеку скидалася на містичний портал в нікуди. Близько десяти хвилин ми з Адамом як ідіоти топталися під «порталом», оббивали поріг, дзвонили в дзвінок і телефонували за зазначеними на букінгу телефонами. Ніхто не відповідав. Ніби й справді в будинок із привидами приїхали.

Я хотів позазирати у вікна, але, щоб зробити це, мусив пройти по клумбі. Хоча це і клумбою назвати важко. Погляд упав на розбиті горшки і керамічні черепки, що стирчали із землі, ніби ножі з розпанаханого черева. Зовсім не до місця згадався будапештський руїн-паб із його розрухою і хаосом. Слова дивного п'яниці зринули й потонули в голові: «Ти помреш у своїй навколосвітній мандрівці». Я зіщулювся.

На вулиці хутко темніло й ставало зимно. Почав накрапати дрібний, капосний дощ.

— А може, ну його? Заночуємо в машині. Тільки від'їдемо подалі звідси, — Адам почав задкувати до авто.

Коли я вже зневірився і вирішив, що «готельна чуйка» цього разу підвела й доведеться справді спати в машині, двері тихо рипнули і відчинилися. Я ледь не підстрибнув, їй-богу, бо за ними не було нікого!

— Двері були відчинені, — стукнув себе по лобі Адам.

Ми пройшли всередину. Дерев'яні мостини скрипнули під ногами, сповіщаючи примарний готель про прибуття подорожніх.

У маєтку все здавалося трохи новішим, аніж я бачив із вулиці. Принаймні тут був Wi-Fi. Відчуття, що це будинок із привидами, одразу припинило й зовсім зійшло нанівець, коли на другому поверсі ми знайшли господарів і пару постояльців-французів. Залишалося невідомо, як вони могли не чути наш гучний стукіт у двері й численні дзвінки на телефон. «Це Іспанія, — нагадав я собі, — тут нічим не заморочуються».

Господині — дві іспанки, схоже, на нас не чекали. З їжі вони запропонували лишень спагеті й сосиски, але вранці обіцяли податися до крамниці на закупи для лазаньї. Жінки показали нам кімнату і запросили спускатися на вечерю, щойно ми будемо готові, а готові ми виявилися дуже швидко, позаяк у дорозі зголодніли по-звірячому!

Аґата й Анхеліна — сестри, і «будинок із привидами» дістався їм у спадок. Ми могли б стати слухачами цікавої історії зі сфери генеалогії, якби іспанки хоч трохи тямили англійською. В їхньому арсеналі були лишень базові слова, щодо решти розумілися жестами й звуками, як папуаси. Та головне, що ми усвідомили під час бесіди: називати їх іспанками категорично заборонено у стінах

цього маєтку. Аґата мимохіть супилася щоразу при слові «*Spain*»*, а Анхеліна навіть клацнула язиком, коли Адам поцікавився, чи мають вони іспанське вино.

— У Каталонії вас завжди пригостять хорошим вином, — манірно зазначила вона. — Щоправда, не іспанським. А французьким!

Жінка спустилася в льох і повернулася з пляшкою, демонструючи нам етикетку. Ми, як ввічливі гості, шанобливо закивали: французьке.

— Паста у нас теж не іспанська, а італійська, — Анхеліна, поки розливала вино по келихах, продовжувала інформувати нас про походження продуктів. — Заради неї доводиться їздити до дальньої крамниці.

— А сосиски, певно, німецькі? — реготнув Адам.

Під столом я непомітно тицьнув його ліктем у бік.

Сестри подивилися на нього з однаковим виразом обличчя, як на ідіота.

— Сосиски — каталонські, — із почуттям національної гордості сказала Аґата.

Розмістившись і заспокоївши шлунок нехитрою, але ситною їжею — італійською пастою, каталонськими сосисками і французьким вином, я попросив дозволу розпалити камін. Із настанням ночі дедалі холоднішало, злива затарабанила дужче. Улаштувавшись у кріслі перед каміном із ноутбуком і камерами, я передчував спокійний і неквапливий робочий вечір. Мені аж нетерпеливилося переглянути кадри з Андорри, які зробив Адам. Я був ладен закластися, що доведеться неабияк потрудитися,

* Іспанія (англ.).

щоб знайти фрагменти без Маргарити крупним планом.

Та ні! Буквально через п'ять хвилин пролунав стукіт у двері. І не просто стукіт: у цей маєток *in the middle of nowhere*^{*}, з огляду на звук, ломилося одразу чимало людей. Господині не порушували своєї традиції і зустрічати нових забрід не спустилися. Швейцарами мусили стати ми з Адамом.

Яке ж було моє здивування, коли на порозі ми зустріли юрбу китайців в різнобарвних поліетиленових дощовиках! Не запитуючи ані про що, вся ця когорта реготунів буквально ввірвалася в передпокій, рятуючись від холодних пронизливих крапель на вулиці. Стара дерев'яна підлога заскрипіла і зарипіла, заходила ходором і потемніла від води. Будинок із привидами заповнили дзвінкі голоси і гамір.

Серед гурту прибулих виявилися не лише китайці. Затесалися сюди і японці, і корейці, й іспанці, і малайці, і навіть вихідці з Монголії. Адам негайно взявся підбивати клинці до симпатичної китаянки, щоправда, не переходячи меж. Ми домовилися, що в цій подорожі йому світить максимум Tinder.

Незабаром я з'ясував, що галасливе юрмище виявилось студентами архітектурного факультету. Те, що вони навідалися на вогник до старого каталонського маєтку, іще раз засвідчувало, що ця будівля має історичну цінність. Щоб не говорити з усіма і ні з ким, я підсів до дівчини з Монголії, яка патякала російською.

— Мене звать Салмон, — представилася вона.

---

* Бозна-де, на краю світу, в чорта на рогах (англ.).

— Салмон? Як риба? Як лосось? — чомусь це здалося мені дуже кумедним.

Вона і без того була в'юнкою, як рибка, у своєму мокрому помаранчевому дощовику.

— Ні, вимовляється як Цалмон, — ми разом розсміялися. — Це популярне монгольське ім'я. Я з Улан-Батора.

— Дуже хочу туди якось навідатися. Природа вашого краю дуже красива, — сказав я, подумки нарікаючи на те, що маршрут навколосвітньої подорожі Монголію не охоплює.

Спустилися обидві господині. З їхніх оторопілих облич було зрозуміло, що на таку ораву вісімнадцяти-двадцятирічних дівчат і хлопців вони точно не чекали. А втім, як і на нас з Адамом. Вибалушивши очі, господині помчали в підсобку за ключами, щоб роздати новим гостям. А потім і на кухню — за величезною порцією спагеті зі сосисками.

Чи через підмолодь навколо, чи через тепло каміна я зовсім розімлів і розчервонівся. Мені захотілося впиватися, гуляти й веселитися. Напевно, добре, що в погребі маєтку не виявилось спиртного, інакше ми ризикували зранку не виїхати.

— Скажи мені, Цалмон, як є: яка твоя мрія? Отак одразу, не думаючи! Нумо!

Чомусь здавалося, що я почую щось геть неймовірне. Архітектори — творчі люди.

Вона задумалася.

— Хочу померти щасливою жінкою! — нарешті випалила, широко і радісно посміхаючись.

— Чую таке вперше, — ми разом засміялися.

Їй таки вдалося нас приголомшити. Та потім дівчина продовжила:

— А якщо серйозно, я не просто так вчуся в архітектурному. Я хочу проектувати будівлі, щоб розвивати свою країну і разом не шкодити природі. Я хочу зберегти те, що нам дав Бог. Щоб людські споруди співіснували зі степами, горами й ріками, щоб усе разом це тішило око ще тисячі років.

Вражаюче, але у всіх, кого я опитав у своїй навколосвітній мандрівці, і не лише ванлайферів, мрії були благородні. Я думав про це, поки засинав. І думав про Марусю, з якою побачуся вже завтра. Гомін студентів-архітекторів ніяк не сприяв міцному сну. Я заздрих Адаму, який вмів спати мов убитий навіть під соплом реактивного літака. Проспавши лишень кілька годин, уранці я підскочив як ужалений. Попереду — дорога на Барселону. Попереду — моя Маруся.

Хвилювання, нетерпіння, очікування швидкої зустрічі гнали мене вперед. Хотілося їхати швидше, дедалі швидше, вичавлювати з авто й іспанських доріг максимум. Якби можна було переміщуватися шляхом телепортації, то я вдався б і до такого. Маруся разом із моїм племінником і друзями має прилетіти після обіду, і зустріти їх кортіло у всеозброєнні.

Саме це бажання мені зрештою і напаскудило. Прибувши до Барселони, ми збагнули, що часу вистачить тільки закинути речі в апартаменти, які ми винайняли через AirBnB. Після цього ми одразу вирушили на автомийку, щоб привести до ладу залізного коня. Там простирчали безцінні сорок хвилин, замість заїхати за квітами. Зрештою, всю дорогу в аеропорт я нервував і вишукував очима

бодай сяку-таку квіткову крамничку. Адам на моє прохання шерстив інтернет у пошуках найближчих квіткарень, але знайшов лише доставку. Знайти букет у той момент видавалося майже справою честі. Тому я зі значною полегкістю виявив невеликий кіоск уже в аеропорту. Завбачливі каталонці! Купив одразу три букети і склав у один.

Упрівши від біганини, ми спинилися з Адамом в залі прильоту.

Видихнули.

Після посадки рейсу з Києва минуло десять хвилин. Двадцять. Сорок.

Я, вже відпустивши ситуацію, що склалася виключно за законом підлості, стояв у зоні виходу з величезним різнобарвним букетом і розважав Адама філософствуванням про те, як приємно зустрічати близьких людей опісля тривалих днів розлуки і безперервного шляху. Здавалося, ми не бачилися вже рік, хоча минуло всього кілька тижнів. Адам старанно документував на відео мої просторікування і мій розсіяний погляд, що прискіпувався до обличчя кожного пасажира, який виходив.

— Ну де ж вони?! — не витримав я, побачивши, як усміхнена дівчина — видно, що слов'янка — випурхнула через зелений коридор прямо в обійми іспанцеві, який її стрічав. Вони так бурхливо раділи, що я мимохіть закусив губу від нетерпіння. — Годі знімати! — роздратовано попросив я Адама.

Минуло п'ятдесят хвилин. Адам побачив Марусю першим. Я помітив, як пожвавився оператор і ринувся фільмувати, тож миттю весь підібрався, потягнувся назустріч. Вона випурхнула, немов марення, неначе найсолодший міраж, який я так жадав

узріти серед пустелі. У чорній футболці з написом «Big Circle»*, чорних джинсах в обліпку, вона здавалася такою витонченою і маленькою. Світлі пасмочка грайливо підстрибували в такт крокам. Маруся підбігла до мене, кумедно тягнучи позаду валізу на коліщатках, і кинулася на шию. В її зелених очах я побачив відображення своєї радості.

— Яка ти красива! — зірвалося з язика, щойно спромігся розтиснути обійми.

Якби посмішка світилася, Маруся могла б забезпечити електрикою всю Барселону.

Адам, немов мовчазна тінь, намотував кола і крупним планом знімав наші обличчя з різних ракурсів, щоб зловити емоції. Я до такого вже звик, а от Марусю це помітно бентежило. Вона сховала обличчя в мене на грудях. Запах її волосся, такий звичний і затишний, лоскотав ніздрі. Хотілося стояти ось так, нерухомо, серед аеропорту, цілувати рідну маківку і не розтискати рук.

— Гаразд, а де ж решта? — раптом схаменувся я. Цим самим рейсом мали прилетіти мій племінник Макс, друг Володька, його дівчина Ніка і наша близька подруга Наташа. — Не скажу, що надто засмучений, що ти прилетіла одна, а втім...

Маруся розсміялася.

— Уявляєш: сім годин ми летіли разом, а потім, за п'ять хвилин до виходу, — загубилися. Скоро вийдуть. Уважаймо, що вони дали нам час зустрітись удвох.

Через кілька хвилин підтяглася й решта компанії.

---

* Велике коло (англ.).

— Гарно пливуть! Ота група в смугастих купальниках*, — пожартувала Маруся, вказуючи на Макса, Володю, Ніку й Наташу в однакових червоних футболках «Big Circle».

Макса, ясна річ, було видно здалеку: спробуй не помітити такого телепня, зростом вищого за мене! Його маківка височіла над іншими щонайменше на голову. Він крокував аеропортом Ель-Прат, як Гулівер Країною ліліпутів. Слідом за ним, чимдуж намагаючись устигнути за розгонистим кроком, дріботіла Наташа Петку, як завжди, сяюча і життєрадісна молдаванка. Володя й Ніка запливли до зали очікування останніми й про щось емоційно розмовляли, показуючи в наш бік.

— Ну нарешті! — я по черзі обійнявся з усіма. — Куди вас занесло?

— Звернули не в той коридор, — відповіла Наташа, заливаючись рум'янцем. У її темно-карих очах застрибали бісики, ніби вона ледь стримувала регіт. А реготати Наташа вміла від душі і над собою посміятися любила. Вона належала до рідкісного типу людей, яких помічаєш у будь-якій компанії. У дитинстві таких називали «заводійками». Трохи розхристана з дороги, світлокоса, невисока, але, як сонечко, незмінно привертає погляди.

— Ми, хай йому грець, здолали вісім тисяч кілометрів на двох континентах і жодного разу не заблукали. А ці з літака вийти не можуть, — крізь сміх сказав я на камеру.

Усі зареготали.

---

* Цитата з кінострічки «Смугастий рейс» (1961), реж. В. Фетін.

Ніку, до речі, я бачив уперше, і якби вона не вийшла під руку з Володею, ні за що її не впізнав би. Такий разючий контраст між світлинами у соцмережах і життям, що з неї можна було робити мем «очікування / реальність». Шикарний блонд, гладенька шкіра й ідеальні пропорції обличчя впевнено залишились у віртуальній стрічці. Нині поруч із Володею стояла дівчина з неабияк перепаленим пергідролем волоссям, добрячим носом і великими зубами. Адам, підписаний на неї у Facebook, теж трохи оторопів.

— *She's ugly**, — шепнув він мені краєчком рота, поки інші не могли нас чути.

Трохи згодом, уже наодинці, Адам поділився своїм спостереженням досвідченого тіндер-юзера, що випадок із Нікою один із найдисонансніших між фоткою і реальністю на його багатій пам'яті.

Я шикнув заради пристойності, внутрішньо в дечім погоджуючись із його прямолінійним зауваженням. Вони здавалися на диво невідповідною парою: круглолидий добродушний Володя з відкритим поглядом і похапливою посмішкою і стервозного вигляду дама зі стримано-зарозумілим оскалом. На мить мені стало соромно за свої думки. Володя дивився на Ніку як на найкрасивішу дівчину на планеті. «Ну годі, — подумав я. — Це не моя справа, зрештою. Головне, щоб людина була хороша».

Дорогою в апартаменти ми заїхали до супермаркету, удосталь накупили іспанського вина, хамона, сиру і фруктів на вечір. Володя й Ніка взяли таксі, позаяк до нашого мандрівного авто всі не вміщалися, тож із ними ми домовилися зустрітись вже на місці.

---

* Вона страшна (англ.).

ДЕНЬ 21

БАРСЕЛОНА, ІСПАНІЯ

7707 КМ ШЛЯХУ

Апартаменти з краєвидом на бухти всім припали до душі. Ми відкрили панорамні вікна, впускаючи всередину останні призахідні промені, і почали лаштувати застілля. Маруся постійно крутилася поруч зі мною і подеколи підгодовувала мене з руки то шматочком апельсина, то чоризо, то сирком з оливками на шпажці.

— Типова жіноча турбота, — зауважила Наташа. — Ось тому всі чоловіки у шлюбі гладшають.

— А хіба жінки не гладшають? — парирував двометровий 20-річний Макс, стаючи на захист нашої сімейної стрункості.

— Жінки не гладшають, а гарнішають, — незворушно відповіла Петку, відправляючи до рота шматочок пармезану. — Бо хорошої людини має бути чимало!

— Твоя правда, — підтакнув я, приєднуючись до бенкету.

— Ну я теж хороша людина, — засопів Макс і поцупив із тарілки ще шматочок.

Ми дружно накиннулися на сирну нарізку, тож до накритого столу вона не дожила. Під роздачу потрапили ще й хамон, й оливки, і фрукти. Дивно, що хоч щось залишилося.

— Просто нашестя сарани якесь, — сміялася Наташа. — Зголодніли з дороги.

Минула година з моменту приїзду в апартаменти, а Володі з Нікою все не було. Ми взялися жартувати,

чи не заблукали вони ще й у Барселоні й, може, варто подарувати їм сувенірний компас. Я теж по-троху непокоївся і перевірів телефон.

«Ніка захотіла повечеряти в ресторані, ми в *“Le Rotane”*, скоро будемо», — світилося повідомлення в месенжері.

— А ми кому, трясця їхній матері, увесь цей стіл накривали? — роздратовано пробурмотів Макс.

Наташа з Марусею Perezирнулися, в їхніх очах промайнуло розуміння.

— Ця Ніка, — у голосі Наташі вчувалося роздратування. — Своєрідна панянка. Тягала Володьку всіма дьютіками, понакуповував він їй там чогось.

Мені знову стало ніяково за те, що ми у своєму колі обговорюємо за спиною дівчину друга. Ну купує й купує, що з того. Може, хоче потішити кохану.

— Гаразд, якщо вони подалися вечеряти без нас, пропоную не чекати на цих запізньох, — оголосила Маруся, широким жестом запрошуючи всіх до столу.

Гадаю, ця фраза спрацювала як закляття, бо вже через десять хвилин на порозі стояли наші «запізньохи». Ніка вчепилась у Володін лікоть, як радянська жінка в авоську з продуктами. Володя однією рукою тримав коробку з піцою із ресторану, а іншою — пляшку вина.

— Щоб не з порожніми руками, — пояснив він, розставляючи все на столі.

— М-м-м, це ти добре придумав, чувак, — побачивши велику «Діаболу», Макс змінив гнів на милість й одразу відхопив шматочок.

Піца зникла миттєво. Закуси теж смакували. Нехай це некрасиво, але я завжди мимоволі звертаю увагу, як людина їсть. Жадібно поглинаючи або

стримано, проте з апетитом. І навпаки — ввічливо відсуває тарілку або ж гидливо дивиться на їжу, ніби їй підсипали туди тарганів. Поки всі наминали за обидві щоки, Ніка слинила шматок хамона, притримуючи його над тарілкою двома наманіючими пальчиками, як комаху. В іншій руці вона витончено тримала келих за низ тонкої високої ніжки. Мені здалося, що подумки вона й досі сиділа в ресторані «Le Romane», серед великосвітської публіки Барселони.

— Усе одно я неймовірно радий, що європейський етап ти вирішив здолати на машині! Як уявлю, що від Барселони до Києва я кермуватиму цим мерсом — так і тішуся, — заявив Володя і, помітивши багатостраждальний шматок хамона в пальцях своєї супутниці, ухопив його самими губами, та й годі.

Ніка обдарувала його обуреним поглядом.

— А я от не бачу жодної втіхи в тому, щоб тягнути-ся в сидячому положенні три тисячі кілометрів. Хоч як крути, літак набагато зручніший, ми ж у двадцять першому столітті живемо, — докинула вона свої п'ять кошійок. — Та моєю думкою, ясна річ, ніхто не цікавиться.

— Заю, ну не починай, — Володя втішно погладив її по руці. — Ми з Тьомою давно домовилися, що коли буде треба, то я віджену авто до Києва. Тобі можу взяти квиток на літак, а ми з Максом гайнемо Європою на автівці. Врум-врум! — він змовницьки тицьнув ліктем мого племінника, і вони вдоволено заусміхалися, мов коти, яким скоро наллють сметани.

Ніка ледь вичавила із себе посмішку. Мабуть, залишити свого чоловіка одного бодай на кілька днів здавалося їй кінцем світу. Я вже вкотре

подумав, як же мені пощастило з Марусею, і притягнув її до себе. Вона зазирнула мені в очі, вловлюючи емоцію.

Про навколосвітку я розповів Марусі, щойно ми взялися стрічатися. На той час я вже мав готовий план, який вона — на подив — палко і щиро підтримала. «Ти неймовірний, ти знаєш?» — сказала вона тоді. А я подумав, що це вона неймовірна. Відпустити мужика на рік мандрувати, де козам роги втинають, а чорти навкулачки б'ються! Це важко навіть для усталених пар, які пуд солі разом з'їли. Що вже казати про початки стосунків.

— ...гайда на Мальдіви або на Занзібар. Таїланд мені ніколи не подобався — бруд, купа росіян, старих німців і трансвеститів, — Ніка тим часом щось мовить. Напевно, розповідає про плани на Володіну відпустку.

Я крадькома докинув йому, мовляв, реально полетиш вилежуватися горічерева десять днів на Мальдівах? Ти, який завжди зневажав ледачкувате просмажування на сонці й завжди був попереду всіх у подорожах із «One Life»? Володя тільки хутко низав плечима, знову звертаючись поглядом до Ніки. Я лише з досадою похитав головою, але відчув, як Маруся легенько стискає мою руку, і переключився. Нехай цей вечір буде наш.

Узагалі ми всі надто стомилися з дороги, і хоч як кортіло потеревенити про все на світі, коли ми все з'їли й випили, то подалися до своїх кімнат. Характерно, що Володя й Ніка (напевно, з подачі останньої) зняли номер у готелі неподалік. П'ять зірок, ясна річ.

— І нехай: баба з возу — на колеса легше! — сказав я в дверях, намагаючись надати цьому жарту

максимальної іронічності, і ми поплескали один одного по плечу на прощання.

Серце щеміло, що вже через день мав вирушати наш трансатлантичний лайнер до Штатів. Затриматися б ще бодай на тиждень, відокремитися від загальної компанії, побродити наодинці з Марусею осонням вуличок Барселони, базікати, пити сангрію з ранку й до вечора і нікуди не поспішати. І на біса я вигадав такий жорсткий маршрут навколо світу? Ніби в шию хтось гнав.

— Я тобою неймовірно пишаюся, — прошепотіла Маруся, засинаючи в мене на грудях.

— А я тебе люблю, — поцілував її, сонну, в маківку.

У голові роїлися тисячі думок, але з цими словами все як рукою зняло. Блаженство від її близькості заповонило весь простір навколо, і я швидко заснув. Уперше за всю мандрівку не від утоми, а від внутрішнього спокою.

На ранок, який того дня розпочався для нас радше під обід, ми зустрілися з приятелями неподалік храму Саграда Фамілія. Я не великий поціновувач стандартної туристичної програми з визначних пам'яток, але оминати це величне творіння Гауді було б щонайменше злочином. Були і обтяжуючі обставини: з нашої гучної компанії тільки я один не навідувався досередини собору.

Квитки ми придбали заздалегідь, але на вході все одно вишикувалася черга, довга й строката, як різнобарвна гусінь. Якби не холодне пиво, яке завбачливо купив Володя в крамниці неподалік, стояти під палючим сонцем було б зовсім нестерпно. Проте за терпіння нас чекала винагорода, та ще й яка!

Ми ніби опинились у величезному вакуумі, прикрашеному колонами й вітражами. Усе навколо залило сонячне світло, що заломлювалося в різнобарвних скельцях вітражів. Суєта Барселони й багатонаціональний міський гамір залишилися за стінами, усередині — тільки тиша і спокій. У цей час у соборі тривало чимало екскурсій, повсюдні китайці снували туди-сюди, клацаючи фотоапаратами. Та щойно ми з Марусею сіли на лаву під високим нефом, мене огорнуло відчуття, що ми тут зовсім самі.

Приголомшені та принишклі, ми вийшли з собору на вулицю, і ніби луснула мильна бульбашка. Звідусіль навалилися звуки й запахи, замерехтіли барви. Немов вампір, я насунув глибше капелюх і надів сонцезахисні окуляри. Боковим зором зауважив, що друзі, не змовляючись, наслідували мій приклад.

Якийсь час ми йшли абсолютно мовчки, тому голос Адама, що прорізав відчуженість, яка нас охопила, змусив мене здригнутися.

— Артемію, я маю придбати новий об'єктив.

— Мм? — буркнув я.

— Маю придбати об'єктив для зйомок. Крамниця за п'ятсот метрів. Зачекайте на мене тут, а я тим часом швидко зганяю.

— Угу, — нарешті до мене дійшло.

Адам миттю зник, гнаний любов'ю до техніки. Володя й Ніка делікатно відокремилися, бо Ніці закортіло випити аперолю в найближчому ресторані. А ми з Марусею, Максом і Наташею влаштувалися в затінку нечисленних дерев неподалік від Саґради.

Барселона — така ж сонячна, як самі іспанці. Питомі мешканці ніби народжуються з посмішками на

обличчях. Хоч куди глянь — усюди нас зустрічали з добродушністю і позитивом. І от, щойно ми вместилися на невеликий парапет, так само добродушно, але наполегливо до нас почали навідуватися продавці підробок. Пакистанці з розкладками окулярів від Гуччі або сумок Луї Віттон закружляли навколо нас, немов шуліки. Одні прогулювалися віддалік, очікуючи, поки інші отримають облизня, і лишень по тому підходили ближче. Інші, нахабні, розмістили свої лотки прямо перед нами й завели «невимушену» бесіду про погоду, натякаючи, що за такого палючого сонця окуляри просто життєво необхідні.

— *Gracias**, кожен із нас уже має окуляри, — відповіла Наташа, поправляючи їх на носі.

— Ваша правда, мадам, але ж це не Гуччі! — з виглядом модного експерта здійняв догори вказівний палець пакистанець.

— Гуччі-сруччі, — реготав Макс.

Ми знімаємо від таких грубощів.

Проте пакистанець не здавався. Він по черзі діставав моделі, показуючи, який вигляд вони мають на ньому. Мотивації до покупки це не дало. Зрештою його ентузіазм згас, інші торговці теж почали потихеньку розбрідатися, і я вже було понадіявся, що ці причепи дадуть нам спокій. Одначе тут повернувся Адам, і низка торговців Гуччі потягнулася до нас із новою силою.

Оператор з невимовним виразом на обличчі (суміш обурення й неприступності) демонстративно повернувся до пакистанців спиною і фактично відсік їхні наміри.

* Спасибі (*icn.*).

— Придбав об'єктив? — запитав я.

— Авжеж! — гордо підтвердив Адам.

— Ну і де? — на його камері й досі був старий.

— У рюкзак поки поклав, щоб не тягати туди-сюди. Поставлю на лайнері — покажу.

— Та ні, давай зараз. Хіба даремно били тут байдики серед цих торговців щастям, — зіронізував я.

Адам знехотя розстебнув основний відсік і простягнув мені коробку з об'єктивом.

— Вовчик заздри би! — шанобливо клацнув язиком я, потішаючи Адама. Знав, що йому ця завага припаде до душі.

Оператор ледь не розчервонівся від задоволення. А може, й розчервонівся, та на темній шкірі це не дуже впадало в око.

— Гаразд, давай назад. А то ще поцуплять стерв'ятники, — він забрав об'єктив і боязко покосився на торговців.

Сонце, що так «допікало» амбасадорів Гуччі, поступово котилося до заходу. Гуляти ставало дедалі комфортніше, і ми, не шкодуючи ніг, крокували вузькими вуличками Барселони, досліджуючи кожен закуток. Коли сили зійшли нанівець, ми забрели до ресторану каталонської кухні — одного з найвідоміших у цій частині міста. Уже сидячи біля столу і стікаючи слиною, ми вдумливо вивчали меню, аж раптом пролунав несамовитий крик Адама.

— Ото наволоч! — непристойно голосно вигукнув він, зводячи руки до неба. Літня пара при сусідньому столику здивовано обернулася. — Мій об'єктив!

— Що з об'єктивом? — перепитав я, внутрішньо розуміючи, що саме зараз скаже оператор.

— Поцупили мій новий об'єктив! — Адам гарячково перевертав догори дригом уміст рюкзака, але

навіть з мого місця було видно, що коробки там немає. — Ну я їм... Я вирушаю в поліцію!

Оператор із гучним скреготом відсунув стілець і рішуче встав із-за столу, але мені вдалося зловити його за рукав.

— Адаме, нам уранці відпливати до Штатів. У центрі купа туристів, камер немає. Повір, іншим разом я сам подався б з тобою до відділення і розбрався, але тут жодного шансу, сам бачиш.

— Наволоч! — наполегливо повторив Адам іще голосніше.

— Наволоч, — щиро погодився я.

— Ну гайда принаймні походимо там, де ми були. Може, випадково впав, а хтось знайшов, — у його голосі чулася надія, що межує з відчаєм.

— Або злодій запропонує повернути за викуп, — кивнув я. Такий варіант розвитку подій здавався найімовірнішим.

Товариство залишилося вечеряти, а ми з Адамом побрели сьгоднішніми «місцями бойової слави», прибравши щонайзацікавленішого вигляду. Утім злодій не з'явився. Ми обійшли всі вулиці, якими діставалися до ресторану, чи принаймні ті, які запам'ятали. Анічогісінько. Об'єктив був безнадійно і безповоротно поглинений злочинними джунглями Барселони. Я відчув провину, що практично змусив Адама засвітити об'єктив перед торговцями. Може, там він і «пішов».

Повернувшись ні з чим, залишок вечора Адам гаяв здебільшого з пляшкою вина, а не з нами. Та й узагалі всі якось розділилися на пари: я з Марусею, Володя з Нікою. Макс і Наташа по черзі долучалися то до одних, то до інших. Розмова не складалася. Над нами немов навис привид втраченого об'єктива.

Наступний ранок теж видався тривожним. Четверте листопада, мабуть, стало одним із найсумніших днів навколосвітки. Бо того дня ми з Марусею вперше по-справжньому прощалися. Три тижні тому в Києві все сприймалося як щось веселе, легко-важне, ніби час спливе швидко. Ми тисячу разів обговорювали навколосвітню подорож, але ніхто з нас по суті не уявляв, що таке тривала розлука. І зараз, здавалося, Маруся нарешті почала усвідомлювати, яку масштабну авантюру я затіяв. І якої витримки і значного терпіння це вартуватиме кожному з нас.

Маруся мовчки дивилася, як я збираю речі. Вона мужньо ховала невисловлену тугу в погляді, намагалася триматися гідно. Навіть не знаю, що я робив би, якби вона тоді розплакалася.

Прощання на березі минуло як в тумані. Навіть Адам не наважився нас знімати. Ми з Марусею стояли на причалі перед гігантським лайнером «Norwegian Epic», приліпившись одне до одного, мов пельмені в каструлі. Так прощатися можна тільки в юності, коли розлучаєшся з дівчинкою на літні канікули. Або коли тобі вже під сорок і ти знайшов кохання всього свого життя.

Округу заповонив гучний гудок цього чудовиська — металевої багатоповерхової посудини, на якій за наступні кілька тижнів ми перетнемо Атлантичний океан, щоб зійти в іншій точці земної кулі. Причому ми — це не я з моєю коханою дівчиною, як годиться в такій украй романтичній мандрівці, а я з неабияк стурбованим нідерландцем турецького походження. Хвилиною пізніше я споглядав берег, що чимраз віддалявся і з якого махала рукою Маруся, і думав, що віддав би все, аби вона й далі лишалася поруч зі мною, пліч-о-пліч. І нині, і завжди.

На 155-тонній багатоповерхівці завдовжки із три лондонських квартали, причепленій на кормі човна, вирувало життя. Здавалося, сонце залишалося там, на березі, і що далі ми відходили від Барселони, то більше воно хилилося за обрій, немов махаючи нам рукою на прощання. Умить лайнер спалахнув вогнями, на всіх дев'ятнадцяти палубах (зокрема на верхній «надбудові») залунала жива музика, і пасажери, сімдесят відсотків яких становили американські пенсіонери, ринули з кают. До них підскакували офіціанти з коктейлями й шампанським, і весь цей 19-поверховий гамірний, питущий ярмарок марнославства, що пахнув найліпшими ароматами світу, радісно і з музикою линув у Атлантичний океан... А я стояв, обпершись на перила, і відчував дещо давно забуте: ніби я й тут, але мене тут немає. Так, я тут, проте окремо: я не частина цього галасливого натовпу, мені байдуже до шампанського на палубі й креветок у ресторані, я чужий на цьому святі життя, і ця загальна радість мене навіть трохи дратує: ні, усе-таки не створений я для подібного гламуру.

Можливо, якби поруч була Маруся, а не постійно всім невдоволений Адам, я зміг би піддатися загальним веселощам і долучитися до атмосфери легкості, яка тут панувала. Та кохана жінка залишилася на березі, від якого я щомиті віддалявся, і всі мої думки в цей момент линули до неї.

Я раптом згадав, як уперше побачив її, і в той момент зрозумів, що моє дворічне самотнє плавання — цей період внутрішньої порожнечі, нескінченних розчарувань і марних спроб заглушити біль від попереднього розриву — закінчилося. І наступний

тиждень на вітрильній яхті, що прямувала до Греції, став, напевно, найліпшим тижнем мого життя за останні два роки: хай де перебував, очима я намагався знайти Марусю, радів її дзвінкому сміху, милувався її сонячною усмішкою, насолоджувався її легкістю й розумів: ось вона, моя жінка. Нехай поки не моя — але моєю буде. Обов'язково.

Як так склалося, що, провівши все дитинство в Харкові, мешкаючи на сусідніх вулицях — я — на Космічній, вона — на Данилевського, — і розділені лишень колишнім проспектом Леніна, ми жодного разу не зустрілися? Скільки разів ми могли перетнутися на вулиці? Скільки разів із нашою різницею у віці всього на рік могли опинитися в одній компанії — але чомусь не опинилися... При цьому постійно ходили одне біля одного — я ж сидів за однією партою з Марусиною найліпшою подругою! Вони з Женею вчилися в одному класі; а потім, у дев'ятому, Женья перейшла в клас до нас і стала моєю сусідкою по парті! Чому, Женю, аж три роки ділячись зі мною бутербродами і списуючи в мене на контрольних із географії, ти жодного разу не розповіла про те, що в тебе є подруга Марина? Чому не запропонувала нас познайомити?

Та головне, що Хтось на небі, мабуть, стомився від того, що ми з Марусею постійно промахаємося, і нарешті звів нас разом. Головне, що звів. Головне, що тепер я знаю: вона є, заради неї я змінився аж так — зрозумів, що у стосунках не обов'язково командувати: іноді можна й варто промовчати й поступитися. Що вона є в мене, і нехай згодом, але ми побачимося. Тепер я знаю, що на мене чекають, і це наснажує. Подорожі набувають зовсім іншого сенсу, коли з них є до кого повертатися.

— Ми довго тут стоятимемо? — із романтичних міркувань мене вичепив примхливий голос Адама.

Здається, його теж не радувала перспектива збавити два тижні посеред океану, та ще й серед цілковитого комфорту — але зовсім не з тієї причини, що й мене. Адам останнім часом не приховував, що його напружує буквально все: хоч пустеля з бедуїнами, хоч комфортабельний готель або круїзний лайнер — і приховувати своє роздратування він не вважав за потрібне.

Мене ж натомість засмучувало роздратування Адама: чувак, ти їздиш по всьому світу, я вибираю для тебе найліпші готелі, аби твоїй душі було комфортно, ти ще й бабки за це отримуєш — від чого ти стомився?

— Постою ще — подихаю, — якомога спокійніше відповів я, намагаючись приховати своє роздратування.

— Тоді я на вечерю й до каюти, — заявив мені напарник. — Стомився.

От і добре. У спробі збавити час я вирішив прогулятися лайнером — дослідити, куди ж мене занесла доля мандрівника. І практично відразу зрозумів, що помилився: гуляти тут можна було годинами, до того ж не день і не два. «Norwegian Epic» — це навіть не плавучий будинок. Це ціле плавуче місто! Хвилин через сорок, поминувши безліч бутиків, кафе, ресторанів, хол із танцюючими під спів колоритного іспанця парами, галерею лотів для аукціону, де були представлені навіть труси Мохаммеда Алі, театр, звідки на мене вискочили двійники Мадонни й Елвіса Преслі, і навіть баскетбольний майданчик, де народ щосили закидав м'яч у кошик, я збагнув, що заблукав. Коридори все не закінчувалися,

з якого боку в який я йшов — уторопати я не міг ніяк, і перспектива ночувати на палубі на шезлонгах здавалася мені дедалі реальнішою. Зрештою, це не така вже й кепська альтернатива ночівлі з Адамом — ліжка в нас у каюті була одне, двомісне, і тепер чотирнадцять днів я мусив спати в одному ліжку з чоловіком — не найліпша перспектива, чесно кажучи. Може, хтось подумає, що ми — пара? На лайнері, де є навіть гей-клуб (я його ще не бачив, але знав, що він тут є), можливо все.

На цій думці я опинився в казино: ясна річ, великому, майже на п'ятсот гравців. І картина вражала: майже за кожним «одноруким бандитом» сидів якийсь пенсіонер або пенсіонерка з очима, що палають від азарту. Дев'яносторічні бабусі й дідусі смикали за ручки автоматів, щоб подарувати круїзній компанії вже вкотре 20, 50 або й 100 доларів.

«Щаслива старість! Безперечно», — подумав і згадав свою бабусю: чесно кажучи, складно було уявити її на місці цих стариків. Хоча... Хто знає? Раптом їй сподобалося б.

За всіма цими переживаннями і марш-кидками лайнером я геть забув про те, що доволі давно не їв. Дістатися до ресторану було все одно простіше, ніж до каюти: просто заходиш у будь-який ліфт і натискаєш кнопку «ресторан».

Круїзна харчівня давала фору билинному турецькому оллінклюдіву: якщо креветки — то величезні й найсвіжіші, якщо м'ясо — то всіх можливих сортів і тане в роті, якщо десерти — то мільйон, і щодня, як з'ясувалося згодом, цей мільйон був різним. Тут, звісно, потрібно добряче постаратися, щоб тримати себе в руках, — тим паче робити це я маю аж два тижні.

Задовольнивши голод і охолонувши, я вирішив все-таки взяти приклад з Адама. Пішки цього разу не подався, бо інакше дістався б до каюти під ранок. Зважаючи на інструкції стафу, я зайшов у правильний ліфт і вийшов у правильному коридорі. Виявилося, що на лайнері вкрай важливо піти в правильний від ліфта бік і знайти свою каюту. Нарешті!

Відчинивши двері своїм «паспортом» — картка від каюти є і посвідченням особи, і особистим гаманцем, звідки списують кошти на додаткові витрати, — я ввалився в наш доволі просторий сьют із балконом і почув розкотисте хропіння Адама. Той, мабуть, непогано відзначив у ресторані початок подорожі і, як був, в одязі завалився на ліжко поверх ковдри. На наше спільне, хай йому грець, ліжко зі спільною, хай вона скисне, ковдрою! Відкинувши край ковдри зі свого боку і намагаючись максимально дистанціюватися від сусіда, який продовжував хропіти, мов у дитинстві, я закутався в кокон, підібгавши ноги. На добраніч, компаньйоне.

Каюта з видом на море (бо є на лайнерах і закриті каюти, де лише три стіни і двері, — і це сумно) хороша тим, що будильник можна не ставити: сонце саме заїде, привітається і запропонує кілька гімнастичних вправ. Не можу назвати себе жайворонком, але на лайнері практично з другим променем сонця я вже охоче вставав і був готовий до пригод. Хоча жодних особливих пригод не траплялося: їж та пий, та засмагай, а ще ніжся в джакузі. І так упродовж двох тижнів.

— Устаєш? — кивнув я Адаму, який намагався второпати, на якому він світі. — Ходімо, поснідаємо й погуляємо палубами: знімемо щось цікавеньке.

— Навіщо? — позіхаючи, Адам ліниво чухав пахви.

— Що «навіщо»? — не збагнув я.

— Знімемо навіщо? — напарник навіть не намагався поводитися пристойно. — Звичайний корабель. Море я тобі з балкона познімаю. Гаразд, гаразд! — Адам зрозумів, що перегинає палицю. — Жартую! І тобі доброго ранку. Зараз устану.

За сніданком мій напарник з кислим обличчям розводив Химіні кури.

— Кава — відстій.

— Нормальна кава, — не погодився я. — Усе одно краща, ніж із кавоварки турецьких готелів. Даруй...

— Я не турок, я нідерландець, — крізь зуби нагадав Адам. — Оладки, тости... А де вівсянка? Я ж худну!

— Ось тобі вівсянка.

— А вона без глютену?

Це було понад мою снагу, тому я мовчки набрав духмяних млинчиків, хай йому грець, вівсянку для пристойності теж узяв і сів до столика біля вікна.

Усе-таки особливий кайф ресторану на лайнері, а також номеру на лайнері й узагалі майже всього на лайнері — практично цілодобова можливість споглядати море. Ну, або океан — залежно від того, де ви пливете. Ти потягуєшся вранці й одразу виходиш на балкон — до моря, ти снідаєш у ресторані й позираєш у велике суцільне вікно на море або ще ліпше — сідаєш за столик прямо на палубі, якщо встигнеш зайняти місце. Ти можеш хоч ці-

лодобово крокувати нижніми палубами, де немає надмірного скупчення людей, і навіть у спортзалі, якщо пощастить, можеш ходити доріжкою й милуватися хвилями за вікном.

Чи не виникає передоз? У мене — ні. Здається, мене «перегодувати» морем неможливо. Утім, що мене дійсно почало напружувати вкрай швидко, то це відчуття, що ти в якомусь храмі споживання з його відірваними від життя прихожанами, де цілодобово їдять, п'ють, причащаються, впиваються, знову частуються, а потім розтринькують зайві гроші в казино, переглядають вечірне шоу й улягаються спати, аби зранку знову їсти, пити, причащатися й впиватися... Навіть здавалося, що чимало пасажирів лайнера не надто зважають на пейзажі навколо, та й зупинки на островах їх також не надто цікавлять: головне — цей нескінченний конвеєр із задоволення їхніх первинних потреб.

Я згадав бедуїнів у пустелі, їхнє життя на рівні споживання найнеобхіднішого — і цей контраст двох світів у моїй голові ніяк не вкладався. Якоїсь миті навіть стало ніяково за своє внутрішнє бурчання: урешті, хто я такий, щоб засуджувати цих людей, тим паче більшість із них — на заслуженому відпочинку. А може, ці бабці й дідусі все життя самовіддано орали й збирали, щоб зараз дозволити собі просто розслабитись і насолоджуватися, — чому ні? А тут я вирішив гордовито докорити їм за безсенсовість їхнього збавляння часу? Зрештою, дай Боже нашим пенсіонерам відпочивати й розважатися так само, як ці старигани посеред океану, — хіба погано, коли тебе годують, напувають, розважають і показують різні країни?

Так чи інак, на лайнері я почувався стороннім і пам'ятав, що маю геть іншу мету: пройти Гібралтар, перепливати океан і на цьому відрізку своєї навколосвітньої подорожі розповісти людям, що таке круїзні лайнери та як на них відпочивають. А задля цього можна й перетерпіти.

Дожовуючи останній млинець, я з подивом помітив, що Адам робить те саме.

— Гей, ти ж худнути замірився? — нагадав йому я.

— Та ну тебе! — Адам трохи зніяковів, але хутко опам'ятався. — Від одного разу нічого не буде. Я ж не винен, що вони такі ароматні!

У цей момент лайнер трохи сіпнувся і видав протяжний гудок.

— Пані й панове, з вами говорить капітан! — миттю звернулося до нас корабельне радіо. — Одному з наших пасажирів стало зле, тому ми мусили зійти з курсу на Гібралтар і зайти в Малагу.

Прослухавши повідомлення з капітанського містка, ми з моїм супутником, який дедалі більше бурчав, іще раз навідалися до ресторану, ґрунтовно вивчили палуби з пасажирами, що засмагали на них, і купою джакузі з відвідувачами, які в них кайфували, з дітьми на батуті, покаталися зі скалок в аквапарку... Біля однієї з гірок я навіть затримався із роззявленим ротом: довго дивився, як з цієї триповерхової (!) гори — гіркою її язик назвати не повертався — радісно волаючи, злітають захоплені люди.

— Адаме, дивись, який клас! Нумо познімаємо, круто ж! — обернувся я до оператора.

— Навіщо? — знову не приховував невдоволення турок-нідерландець.

— Ну класний же вийде кадр!

Адам знехотя ввімкнув камеру. Так само знехотя він відзняв спа-центр, боулінг-клуб, стіну для скелелазіння (!), казино, майданчики для гри в теніс, міні-футбол, волейбол і баскетбол — через кілька годин нам здавалося, що ми зробили забіг на кілька кілометрів. Хоча, якщо поррахувати відстань, яку ми здолали, ходячи туди-сюди цією махиною, то, найімовірніше, так і вийде.

Природно, я чіплявся до всіх, до кого міг, цікавлячись їхньою мрією.

— А у нас мрії немає! — раптом заявила мені літня пара, яка грала на одній із палуб в якусь настільну гру типу лото.

— Мені 81 рік, дружині — 82, — продовжив дідусь. — У нас п'ятеро онуків, ми всі свої мрії здійснили. А головне і найліпше, що ми зробили в житті, — перебралися з Британії до Канади. Про що нам ще мріяти? Хіба про те, щоб спокійно і щасливо прожити свої останні роки. Ну тому, власне, ми тут.

«Чи хотів би я у свої за 80 мирно грати з дружиною в лото, стверджуючи, що мріяти мені нема про що? — подумав я, прощаючись із цією цікавою парою. — А хто ж його знає, чого мені кортітиме в мої за 80! Може, я як і перше линутому на вітрильнику, яким кермуватиме вже мій син або внук, а може, і в лото гратиму — головне, щоб я до того моменту зміг сказати: “Свою головну мрію я здійснив”».

Уже під вечір ми вирішили навідатися до ще одного приміщення з приглушеним світлом, звідки лунала лаунжева музика. Точніше, вирішив лише я. Адам натомість стежив за мною з мученицьким виразом обличчя, даючи зрозуміти, що я знущаюся з нього немилосердно й безбожно, немов із Попелюшки, — і це тоді, коли інші

4498 пасажирів змінюють одне одного в джакузі й узагалі всіляко насолоджуються життям. Проте я у своїй тиранії був непохитний і таки змусив бідолаху проникнути зі мною і з камерою ще й до цієї таємничої зали.

«А, ну зрозуміло, — вирішив я, заходячи всередину. — Нічний клуб». І тільки через кілька хвилин, придивившись, збагнув, що на танцмайданчику в цьому клубі рухаються, біля барної стійки сидять і по закутках затискаються лише хлопці. Як у «Блакитній устриці» з «Поліцейської академії», навіть музичка була з того ж звукового ряду.

Відвідувачі корабельного гей-клубу — а це був саме він — уже наввипередки посміхалися нам з Адамом, а дехто й пускав бісики. І я вмить збагнув, на кого ми скидаємося: двоє мужиків, які постійно вештаються разом, замешкують в одній каюті, а тепер ще й у гей-клуб припхалися. Один — у майці в обліпку і шортах, інший — набріолінений турок. Напевно, обидва — гідна мета на ніч для будь-якого з відвідувачів цього закладу.

— Так, ну його, ходімо звідси, — сказав я, отямившись.

Проте Адама, здається, не бентежило геть ніщо.

— Але чому, малюче? — підморгнувши, він обійняв мене за талію.

Я зрозумів, що ще хвилинка — і я вріжу йому прямо посеред цієї ЛГБТ-ідилії, тому швидко попрямував до виходу й буквально вилетів на палубу.

— Послухай, мені не подобаються такі жарти, — намагаючись бути якомога спокійнішим, мовив я Адаму. — І мені не подобається, коли мене вважають за гея.

— Ну чому? — Адам остаточно увійшов у роль.

— Та тому, що я не гей!!

— Ой-ой, пожартувати вже не можна! — усміхнувся компаньйон. — Ходімо ліпше пожремо.

У ресторані Адам, здається, знову забув про те, що поставив собі за мету позбутися під час подорожі зайвих кілограмів, і виставив курс на набір нових — вмісту його тарілки міг позаздрити навіть борець сумо.

— Треба спробувати все! — пояснював він свою поведінку і став «пробувати» так, що, здавалося, це остання вечеря в його житті.

Зі своєю трапезою я впорався швидко: з хвилини на хвилину ми мали проходити Гібралтар, і я не міг цього пропустити.

На палубі мене ледь не звіяло вітром! Недарма Гібралтарську протоку називають «кватиркою»: гадаю, через певні географічні особливості вітер тут дмухає такий, що хоч прив'язуй себе тросом до щогли, аби не вилетіти за борт. Народ побіг утеплятися, я ж накинув на плечі плед, який мені запропонував офіціант, і взявся пильно роздивлятися довкруг. Сам прохід через Гібралтар — одна з причин, яка спонукала радіти тому, що я перебуваю на надпотужному лайнері, а не на яхті. Через те, що Гібралтарська протока — це зона, де стикаються дві протилежні течії і з'являється зворотна течія в Атлантику, маленькі кораблі мусять іти до протоки, буквально притиснувшись до берега, а після — боротися з потужними поривами вітру.

А на гіганті «Norwegian» — просто стій собі й дивись, як величезна посудина втискується в це вузьке горлечко між Європою й Африкою. Два світи, дві цивілізації, два способи життя, і між ними — корабель із тими, для кого зараз увесь світ — шоу, за

яким вони спостерігають з келихами шампанського в руках.

Гібралтар, до речі, — анексована територія: свого часу Велика Британія збройно «віджала» його в Іспанії, яка й досі сподівається повернути його собі, — а тут уже розташована база НАТО, і ніхто нікому нічого просто так не віддасть. Ми поминули знамениту Гібралтарську скелю й вийшли в Атлантичний океан! Тепер уранці можна буде милуватися краєвидом океану, а не моря.

Свою радість кортіло з кимось розділити, проте Адам знову був не в гуморі. Я почвалав на одну з верхніх палуб, де на баскетбольному майданчику кілька хлопців закидали м'яч у кільце.

У цей момент мені здалося, що я — на своєму шкільному подвір'ї в Харкові на вулиці Культури, і мені миттю закортіло приєднатися до цих баскетболістів.

— Пашо, кидай! — раптом пролунав голос одного з гравців.

— Ви звідки, пацани? — зрадів я.

Виявилось, що двоє хлопців — українці, третій — із Росії, і всі вони — айтішники, працюють тут за контрактом — причому той, який Паша, катається вже десятий рік, а його друг Юра підписав уже другий контракт на вісім місяців.

— Як вам тут ведеться? — поцікавився я в земляків.

— Чесно? — хлопці на час облишили гамселити по м'ячу. — Атлантика — це пекло! Це дика спека, від якої нікуди не дінешся, і безпросвітний океан! Та й на берег ми майже не виходимо. Європою, відверто кажучи, плисти легше — хоч пам'ятки якісь бачимо. Та й не так спекотно й задушно.

— Хлопці, а про що ви мрієте?

— Я мрію відкрити свою школу серфінгу! — зізнався Павло.

— А я мрію, щоб не було війни і всі були щасливі! — меседжем із твору четвертого класу повідомив мені Юра.

— Так, нехай усі будуть дужі й щасливі! І мирне небо над головою! — підтримав пацанів їхній російський друг, закидаючи м'яч у кільце.

Повертаючись до каюти після зустрічі з хлопцями, я раптом задумався. Адже на кораблі паралельно існують, фактично, два світи: пасажирів — «господарів життя» на ці два тижні, яким глибоко начхати на стаф, і стафа — офіціантів, прибиральників, кухарів, айтішників, електриків, моряків, яким, по суті, так само глибоко плювати на «господарів життя» — у них тут своє життя, свої стосунки й інтриги, свої інтереси. І перетинаються ці два світи рідко та лишень у публічних зонах. Як представники одного світу можуть лише додумувати щось про інших, так і представники іншого, по суті, майже нічого не знають про представників першого — їх це просто не цікавить. А мене цікавить, і добряче.

От, приміром, прибиральник нашої каюти — усміхнений філіппінець середнього віку, незмінно ввічливий і доброзичливий. Хто він? Як потрапив сюди? Чим живе, чи є в нього сім'я? Про що мріє, зрештою?

— Доброго ранку! — привітався я з філіппінцем.

Ми з Адамом повернулися зі сніданку, а він саме виходив із нашої каюти.

— Вітаю! Як ся маєте? — наш «покоївець» був незмінно доброзичливий, і я чомусь вірив у його щирість.

— Артемій, — простягнув я йому руку.

— Лідо... — прибиральник ніби не вірив, що пасажир вирішив привітатися з ним за руку, й потиснув її нерішуче, ніби боячись, що я зараз передумаю й відсапну її.

— Лідо, я знімаю передачу про мандрівки. Чи погодитесь дати мені невелике інтерв'ю?

— Інтерв'ю? — філіппінець ще дужче вибалушив очі, у них з'явився непідробний страх.

— Не переживайте: я не запитуватиму вас про щось пов'язане з кораблем. Просто про вас, про ваші мрії...

— Про мене? — Лідо немов не вірив, що когось може цікавити він сам. — Ну гаразд.

— Дуже добре! Тоді ходімо до нас на балкон!

Насамперед Лідо розповів, що на борту вже 18 років.

— За цей час мої діти вирости, — зізнався прибиральник. — Та для нас було важливо віддати їх до школи. Якби я достатньо заробляв на Філіппінах, проблем не було би. Утім, там у мене такої можливості немає — доводиться не бачитися із сім'єю, щоб утримувати її. Та мені ще пощастило: я повертаюся щовісім місяців! А деякі на кораблях по два-три роки плавають безперервно. Ну, може, відпрацюю цей контракт і повернуся. Найзаповітніша моя мрія — бути просто поруч зі своєю родиною!

Це інтерв'ю мене вразило: навіть трохи незручно стало від того, що мої проблеми аж так відрізняються від проблем Лідо. Правда, як розповів мені прибиральник, заробляють вони на судні непогано: офіціант, скажімо, менше п'яти тисяч доларів на місяць не отримує — і це «чистими». А якщо поталанить із чайовими, то може вийти й усі десять.

— Я довго сидітиму в каюті? — традиційно висмикнув мене з роздумів голос Адама. — Може, і ми хоч колись відпочинемо? Я, наприклад, давно хочу в джакузі.

— Ну гаразд, ходімо, — погодився я і натягнув плавки.

В одному із шести корабельних джакузі, на диво, не було звичної черги — там хлюпалася лише пара хлопців, і ми з Адамом цілком могли вміститися й не бути в тісноті. Відзначивши про себе, що водичка, звісно, тепла, але надто тхне якоюсь хімією, я раптом помітив, що один з хлопців... обійняв іншого і легенько вкусив його за вухо.

Я мало не вистрибнув з джакузі. Для Адама ж це, навпаки, стало приводом для зав'язування з гей-парою великосвітської бесіди, і вже через п'ять хвилин вони запрошували нас до себе в каюту на задній палубі, щоб помилуватися красивим заходом сонця.

— А ви теж пара? — запитав один із хлопців у Адама.

— Ні! — практично вигукнув я. — Я — журналіст, Адам — оператор. Ми подорожуємо і знімаємо документальний фільм.

— Тоді ми маємо для вас прекрасні кадри! Ми вчора зняли їх на свою GoPro — вам для відео знадобляться!

— Я піду... Піду на спускалках проїдуся, — знайшов я слухний привід, аби піти.

Мені й справді давно кортіло випробувати ту саму триповерхову спускалку — тож нинішній момент був доречний, як жоден інший.

Як вам передати ці відчуття? Уявіть, що ви — Аліса, яка в Дивокраї мчить лабіринтом — тільки лабіринт цей розтягнувся на три поверхи дитячого

захвату, який неможливо передати: я почувався маленьким хлопчиком, якого треба за вуха відтягувати від атракціонів.

Коли я вкотре з посмішкою до вух плюхнувся у воду й виринув, мій погляд одразу вп'явся в незадоволену мармизу Адама, який чекав на мене біля бортика.

— Я хочу їсти, — заявив він мені. — Ти заміряєшся обідати?

Ми рушили до ресторану-буфету.

За єдиним вільним столиком біля вікон сиділа одна красуня зі світло-русою косою та з грудною дитиною на руках.

— Даруйте, у вас вільно? — поцікавився я.

— Так, звісно, сідайте! — привітно відповіла русява красуня. — Моє ім'я Христина. А ви хто?

— Артемій... Адам...

— Ви пара?

— О Господи, ні! — укотре аж підстрибнув я. — В Адама дружина й четверо дітей, у мене є кохана! Ми просто журналісти! Мандруємо разом.

— Чудово! А я подорожую без чоловіка — він залишився вдома, у Фінляндії. — Христина відкинула косу набік, залізла до себе в сарафан і абсолютно природним швидким рухом дістала праву грудь. Малюк негайно схопив сосок беззубим ротом і взявся задоволено причмокувати.

Христина, здавалося, абсолютно не ніякувала від того, що годує на очах у нас, і як ні в чому не бувало розповідала, що обожнює мандрувати, їздить по всьому світу, нещодавно народила, але вирішила в подорожах собі не відмовляти.

— Засісти вдома з підгузками й сосками? А дзуськи! Бачила я своїх подружок, які перетворилися

на конвеєр із виробництва молока й утилізації екскрементів. Кому я така потрібна? Я вирішила, що не дозволю життю оминати мене! — сміялася Христина, а я дивився на неї й думав, що вона — з тих жінок, від яких буквально віє якимись невидимими флюїдами, жіночністю і сексуальною енергією. Навіть із цією виставленою на загальний огляд груддю, якою вона годує дитину, жінка залишалася неймовірно звабливою і принадною.

Адам, ясна річ, на цей вулкан сексуальної енергії не відреагувати не зміг: здавалося, він зараз перелізе через стіл і з'їсть палку фінку разом з її грудьми й косою. Він раптом став фонтанувати запитаннями, історіями, непристойними жартами й сюсюканням до Христининої доньки.

Закінчивши трапезу, ми перемістилися на палубу й сіли в шезлонги.

Я розповідав Христині про свої подорожі, вона із цікавістю слухала, чимало розпитувала й ділилася своїми тревел-історіями. Адам чимдуж намагався звернути увагу на себе. І врешті він придумав: влаштував Христині імпровізовану фотосесію. Фінка вдоволено позувала, посміхалася, гучно сміялася, але при цьому нитку розмови зі мною не втрачала.

— Поглянь, яка краса, — Адам пішов у наступ і взявся демонструвати Христині знімки, які щойно зробив. — Ти просто *hot*! Я тепер півроку не купуватиму «Playboy»!

З обличчя Христини миттю зникла посмішка — вона розгублено подивилася на мене, немов просячи допомоги, а я просто спалахнув і вмить зістрибнув з шезлонга.

---

* Палка (англ.).

— Та годі вже! Іди-но сюди! Ти зараз вибачишся й надалі думатимеш головою, а не членом, уторопав? — я буквально тряс Адама за барки, привертаючи увагу відпочивальників.

— Відпусти! Геть оскраженів! — Адам вирвався, з ненавистю подивився на мене і крізь зуби прошепотів: — Усе одно вона тобі не дасть!

— Зате я тобі зараз дам! — я показово заніс кулак для удару, але руку вчасно відвів.

— Гарзд, — Адам підійшов до Христини й крізь зуби процідив: — Даруй, не хотів образити. — Та подався до каюти.

До вечора туди можна було сміливо не повертатися.

Та я й без того мав чим зайнятися: я так і знав, що на сьогодні в нас намічено «гірське сходження». Я давно відкрив для себе, що океан — це не просто вода і гладке дно десь там глибоко. Виглядає, під океанами повно гір — часом таких же високих, як і материкові, але прихованих від наших очей товщею води. Тут є цілі гірські системи! Одна з таких систем — Середньоатлантичний гірський хребет, такий величезний, що змінює рельєф самої водної гладі: біля півніжжя океанського хребта вода починає підніматися разом із горою, тому на цьому відтинку шляху рух океаном нібито нагадує підйом до вершини — з тією лише різницею, що гора міститься не над, а під тобою. І дійшовши до вищої точки хребта, корабель немов почав рухатися вниз — а це означало, що ми щойно здолали вершину. Відчуття радше фантомні й викликані самонавіюванням, та формально ми таки перетнули гірський перевал в океані. Правда, потішилося цим фактом, схоже, крім

мене ще кілька осіб і офіцери, які перебували на капітанському містку, — інші продовжували їсти, пити, засмагати, грати в казино й займати чергу в джакузі.

ДЕНЬ 24**О. МАДЕЙРА, ПОРТУГАЛІЯ. АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН**8689 КМ ШЛЯХУ

Наступного ранку немов хтось невидимий штовхнув мене в бік і сказав: «Годі спати!». Я підскочив, підкоряючись якомусь ірраціональному розумінню, що саме зараз, негайно потрібно вийти на палубу, тож натягнув шорти з майкою і під бурчання Адама спросоння покинув каюту.

Я вийшов на палубу й оторопів від здивування: на тлі чорного океану, немов гірлянди на новорічній ялинці, тисячами вогнів палали пагорби. На мить я відчув себе маленьким хлопчиком у якійсь різдвяній казці: здавалося, ці «гірлянди» спеціально до нашого приїзду засвітив турботливий господар, який уже чекає на нас біля святкового столу. Та через кілька хвилин буквально на моїх очах з-за обрію статечно викотилося сонце, перетворило гірлянди на акуратні білі будиночки з червоними дахами й оголило оповиті туманом химерно порізані скелі, покриті зеленню лісів. Вітаю, Острове вічної весни, батьківцино Кріштіану Роналду — наша перша зупинка, Мадейра!

Правда, нас ця одвічна весна вирішила проігнорувати: острів зустрів нас туманом, вогкістю і дрібним, але доволі неприємним дощем.

— Бр-р, що ж тут так жарко! — зауважив я, сходячи на берег. І сам собі здивувався: виходить, +18 °С, нижче яких температура на Мадейрі не опускається, для мене вже «жарко».

Адам, який і досі ображався на мене за вчорашнє, просто похмуро мовчав і тупотів уперед — за необхідності щось зняти я мусив наздоганяти його й умовляти зупинитися.

Згнітивши серце, ми відкинули привабливу пропозицію придбати за 49 євро квиток на екскурсійний корабельний автобус, здолали буквально двісті метрів за ворота порту й за 16 євро на весь день розмістилися в двоповерховому *hop-on/hop-off** — червоному екскурсійному автобусі, який є практично в кожному туристичному пункті світу.

Піднімаючись дедалі вище, повз колонії зелених дерев і покритих мохом скель, у кожної з яких, як у відбитків пальців, був свій неповторний малюнок, я розумів, що все-таки недарма Мадейру називають Островом вічної весни. Весна тут проступала в усюму: в запахах, свіжості повітря, рослинах, яскравих квітах, якими остров'яни прикрашали свої будинки, у настрої, зрештою, хай як його намагалася зіпсувати погода.

— Ми відвідаємо музей Роналду? — нарешті зволив заговорити зі мною Адам. — Там же стоїть та його жахлива статуя: пам'ятаєш, її ще зі скандалом виперли з аеропорту. Я маю це побачити!

---

* Скок/стриб (англ.).

Мені й самому кортіло подивитися на це торжество несмаку. Подивився. Переконався в тім, що чутки про потворність скульптури Роналду, яку йому подарувала вдячна батьківщина, не перебільшені: скульптор явно відчував до Кріштіану значну особисту неприязнь. Як можна було до невпізнаності спотворити обличчя цього красеня та приробити йому таку неймовірно товсту шию? В аеропорту зараз, подекують, стоїть ліпший бюст Роналду, але цей теж вирішили не утилізувати й поставили на вході до музею. Хоча я на місці футболіста стер би його на порох, який розвіяв би над будинком скульптора-злостивця. Мабуть, зірка футболу терпиміший за нас із Адамом.

Нашою метою був знаменитий оглядовий майданчик зі скляною підлогою, що нависає над океаном: нам нетерпеливилосся побачити з висоти пташиного лету неймовірний мис, порізаний рельєф острова і, ясна річ, сам неозорий океан.

Доц тим часом посилювався, і коли ми, нарешті, ступили на скляну підлогу оглядового майданчика, він був уже весь залитий водою. Та це ще півбіді: усі краєвиди, якими я так мріяв насолодитися, приховував густий шар туману.

— Познімали! — пробурчав Адам. — Ходімо звідси.

Кинувши останній погляд на те, що мало виявитися захопливим краєвидом, я замірявся податися звідси, як і пропонував оператор. Аж раптом почув десь у тумані чиєсь схлипування.

— Зажди, — спинив я компаньйона. — Чуєш?

— Ну плаче хтось. А хіба мене це має обходити? Ходімо, он автобус наближається.

— Ні, стривай, — я твердо вирішив знайти джерело звуку й повернув назад убік майданчика.

У його кутку на підлозі у воді сидів літній чоловік без парасольки.

— Пане, я можу вам якось зарадити? — я обережно торкнувся його плеча.

Людина без парасольки на хвилину припинила плакати і звела на мене обличчя: воно було мокрим і від сліз, і від дощу, краплі якого стікали з волосся на одяг.

— У вас немає парасольки? Можливо, вас кудись провести? — продовжував я. — Ви маєте гроші на транспорт? Я можу залишити вам свою парасольку — в мене є каптурик.

Чоловік раптом подивовано звів очі до неба:

— Дощ... Я навіть не помітив, що падає дощ.

— Але як? Ви ж увесь мокрий?

— Коли всередині боляче, то байдуже, що зовні, — сумно зізнався мій співрозмовник. — Мені здається, що хоч кинь мене зараз у вогонь, я не помітив би. Але ж колись я так мріяв мешкати біля моря.

Слова цього чоловіка занурили мене в спогади майже двадцятирічної давності, коли я уже зовсім не дитиною, а в 20 років від народження уперше побачив море. Звучить дивно, а для когось, можливо, і смішно, та поки я був маленьким, можливості показати мені море в моїх батьків не було. Я лише читав про нього в Жуля Верна й Рафаеля Сабатіні*, слухав про нього розповіді однокласників, яким пощастило більше за мене, малював його — то спокійне, то штормове — в уяві та мріяв, як одного разу

---

* Рафаель Сабатіні — англійський та італійський письменник.

побачу його на власні очі, пірну в його хвилі з білим шумовинням і обов'язково перевернуся на спину. Це здавалося мені вершиною крутості: лежачи горілиць на морській гладі, дивитися в небо.

І от мені виповнилося 20, і я з однокласником нарешті поїхав до Криму, в місто Саки. Я малював свою зустріч із морем, поки ми їхали степом. Я готувався з розгону пірнути в нього. Надягнувши плавки, я подумки занурювався в солону воду, поки ми йшли до пляжу гарячим піском. Утім, уперше побачивши море, я не пірнув у нього ні з розгону, ні без розбігу. Я навіть не зміг у нього зайти: я обімлів. Те, що я уявляв у дитячих мріях, аж ніяк не скидалося на те, що я побачив насправді. Море, яке я уявляв, було великим. Море, яке я побачив, було величезним: безмежна стихія, що лине в горизонт і зливається з ним... Я дивився на нього, немов зачарований, удихаючи цей особливий, незрівнянний ні з чим запах водоростей, який є, здається, тільки біля Чорного моря. Звідтоді я бачив чимало морів, але Чорне море для мене — як перше кохання: єдине й назавжди краще. Саме на тому першому побаченні з морем я зрозумів, що не дарма так мрію подорожувати й маю зробити все, щоб цю мрію здійснити.

— Я мріяв про це все життя, — розповідь чоловіка, який плакав, повернула мене до реальності. — Уявляв, як дивитимуся на море з вікна свого будинку, як щодня гулятиму вздовж його берега, як зможу завжди дихати його повітрям... Але я мешкав у Бристолі, у мене була сім'я, і я не міг отак усе кинути й поїхати. А перевезти до моря всю сім'ю було не так уже й просто: діти вчилися і бачили своє майбутнє в Британії, а не в якійсь халупі з видом на море. Ми з дружиною думали, що коли вони

подорослішають, а ми досягнемо в наших кар'єрах усього, чого прагнемо, то таки переїдемо до моря, на Мадейру — ми якось навідалися сюди у відпустку, і дружині тут дуже сподобалося. Проте одного разу я повернувся з роботи й дізнався, що мій будинок згорів. А в ньому згоріли моя дружина, донька і син... — тіло чоловіка знову затряслося від ридань, які він намагався стримувати.

Я просто мовчки сидів поруч. Через кілька хвилин старий опанував себе.

— Коли я втратив усе, то зрозумів, що в Брістолі мене вже нічого не тримає. Та я просто фізично не міг залишатися там, де мені все нагадувало про рідних і щастя, якого вже немає. Продав усе, що залишалось, і придбав квиток в один кінець сюди. Тепер я, як і мріяв колись, уже двадцять років прокидаюся з видом на океан, гуляю берегом. Це райський куточок! Та знаєте, я так і не зміг утекти від свого болю. Він завжди зі мною. Кілька разів на рік я навідуюся сюди, на оглядовий майданчик, куди ми вперше колись прийшли з моєю Енн... Згадую її і плачу. І, чесно кажучи, не бачу всієї цієї краси, якою так захоплюються туристи.

Я сидів поруч зі старим і вже теж не розумів, дощ це чи сльози течуть по моїх щоках.

— Знаєш, синку, — він уважно подивився на мене, — хоч де ти опинишся на життєвому шляху, важливо не те, що навколо тебе. Важливим є те, що в тебе всередині. Якщо всередині тебе — випалена земля, ти не будеш щасливий навіть у раю.

На зворотному шляху я згадував цю зустріч і розмову, а ввечері, вийшовши на палубу, де традиційно танцювали пенсіонери, раптом зловив себе на тому, що вже не ставлюся до них як до дорослих

марнотратників життя. Я раптом уявив, як багато років кожна з цих пар працювала над своїми сунками, щоб зараз ось так безтурботно віддаватися ритму танго.

Звідтоді й лайнер я став сприймати інакше: як чуже свято, на якому я — лише гість. А чужі свята варто поважати.

Наступні дні на кораблі скидалися один на одного: підйом, за вікном і досі той самий безмежний океан, сніданок, обід, вечера, на яких Адам, остаточно забувши про боротьбу за стрункість, дедалі більше відривався, балачки на палубі з Христиною аби про що, які бісили Адама, і пошук хоч якогось закутка без людей, де я міг залишитися один, подумати, подивитись і послухати океан — прекрасний і досконалий.

Кілька разів мені пощастило потрапити під дощ. Щастило — бо в цей момент усі парафіяни храму споживання збігали з відкритих палуб убік закладу громадського харчування, і я вмиг залишався один і стояв під дощем, заплющивши очі й розкинувши руки... І після дощу незмінно з'являлася веселка. А веселка над океаном — це особливе видовище! Мені завжди здавалося, що вона — це відображення нашого життя, достоту яскравого і різнобарвного. Такі моменти спонукали мене розуміти, що цінувати потрібно кожен день, хай де і як він минає, — адже другого такого вже не буде.

Та зрештою що далі, то більше я лічив дні, години, хвилини до висадки на берег і відновлення звичної динаміки, зміни картинок і взагалі звичного вже, насиченого ритму навколосвітки. А дні,

як на лихо, тяглися повільно. До того ж щодві доби ми перетинали ще один часовий пояс і отримували в нагороду ще одну годину світла. Здавалося б, я прокидався як зазвичай, а насправді — чимраз раніше, і день завдяки цьому дедалі довшав...

Через тиждень нашої мандрівки, на самій середині шляху, я глянув на карту і зрозумів, що і від Африки з Європою, і від Америки ми зараз перебуваємо на однаковій відстані — ми були в самому центрі Атлантики! Згадав трасу Київ — Харків, де точно посередині є відомий багатьом ресторан «У сестер»: досвідчені мандрівники завжди намагаються зупинитися там, поїсти, зачекінитися — і річ не лише в наїдках і ставленні. Є щось у цьому понятті — «середина»: будь-який рубікон символічний сам по собі.

Тепер і наш рубікон в Атлантиці ми здолали і щоморської милі дедалі наближалися до суходолу. Цього вечора і захід сонця, який я намагався зустрічати на найвищій палубі, був особливим. Споглядаючи, як золотий диск закочується за рожево-бузковий горизонт, я подумки переказував вітання хлопцеві, який вперше побачив море в 20 років: чи думав ти, Артемію, що одного разу зустрінеш захід сонця саме посередині Атлантичного океану? Мабуть, от заради таких моментів і варто було плисти чотирнадцять днів через всю Атлантику замість того, щоб просто пролетіти вісім годин у літаку.

Одного дня на горизонті я помітив вітрильну яхту і з тугою подивився на її силует... Адам, який саме жував тістечко, зауважив спрямованість мого погляду і з жахом вигукнув:

— Ні, лишень не це! Та хіба ж я ідіот?!

Я посміявся про себе, та Адам непокоївся даремно. Трансатлантика на яхті ні йому, ні мені з огляду на причини не світила. Та набагато цікавіше йти під вітрилом, аніж просто пасивно плити, розуміючи, що від тебе не залежить нічого.

Звірівшись із планом, я терпляче чекав, коли на горизонті з'являться перші Карибські острови — нідерландський Сент-Кітс і Сен-Мартен, одна частина якого належить Нідерландам, а інша — Франції (це ж треба — острівець завбільшки з мікрорайон належить аж двом державам!). А звідти я думав гайнути ще й в Ангілью — острів і державу за 20 км від них. Проте тут щось пішло не так.

Спершу я помітив, що назустріч нам з півдня наполегливо сунуть темні хмари, що висять уже дуже низько: здавалося, на нас насувається якась небесна орда, ряди якої шохвилини ущільнюються. Зрештою небо почорніло аж так, ніби його зафарбували водостійким маркером. А потім... (та ні, це вже неможливо) корабель стало розгойдувати з одного боку в інший! Але як?! Адже хвилі, по ідеї, розбиваються об цю 18-поверхову махину, яка через будь-яку воду проходить, як через калюжу... Або це я лише так вигадав?

Мої сумніви розвіяв штафф, який різко вивалився на палуби:

— Досередини, досередини всі, хутко! Сер, ви маєте негайно піти з палуби! — Китайка у фірмовому кітелі буквально виштовхувала мене з відкритого простору.

У цей самий момент зазвучало корабельне радіо:

— Пані та панове, до вас звертається капітан! Ми входимо в тропічний шторм! Тому вирішили змінити курс і, минаючи острови Сент-Кітс і Сен-Мартен,

курсуватимемо до Антигуа, щоб уникнути зіткнення зі стихією. Прошу всіх поводитися спокійно і, за можливості, не виходити на палубу для вашої ж безпеки. Дякую за розуміння!

Ми з Адамом слухняно поплентались у каюту — ліфти через небезпеку їхньої зупинки відключили, тому довелося спускатися численними сходами. Моє нерозуміння дедалі зростало: нас дійсно хитало! Це скидалося на корабельну серію мультфільму «Ну, постривай!», позаяк здолати рівно бодай кілька метрів ми, як і Вовк із Зайцем, теж не могли: нас просто кидало з боку вбік.

— Напевно, на вечерю я сьогодні не піду, — пробурмотів різко Адам, який аж позеленів від захитування.

Я, чесно кажучи, був із ним солідарний. У коридорі ми зустріли Лідо.

— Сер, ви ж знаєте, як довго я працюю на судні! І за всі роки не бачив, щоб цей мегалайнер кудись від чогось тікав! — по-змовницьки шепотів філіппінець з округленими від подиву очима.

Ну, якщо здивована навіть людина, яка плавала багато років, значить, і моє здивування не випадкове.

Адам упав на ліжко, а я усівся на балконі й лишень дивувався, як у цьому світі все може швидко змінитися. Щойно сяяло сонце, і я мріяв, як гулятиму островами. А вже зараз вирує шторм, а ми на величезній посудині тікаємо від стихії... Шкода, звісно, що на Сен-Мартен і Ангілью ми не потрапимо. Та виникла ідея аж ніяк не гірша.

— Підводься, друже! — прокричав я вже через півгодини.

— На-ві-що? — простогнав Адам.

— Ми не можемо прогавити ці кадри! Ти лишень поглянь, яка картинка!

Попри лінощі, звичку саботувати та реальну нудоту, лише побачивши небо за вікном, оператор в Адамі все-таки переміг.

— Гарзд, ходімо, — несподівано зголосився він і взяв камеру.

У коридорах і на палубі справді не було ні душі — усі ховалися в каютах, побоюючись, щоб їх не знесло океанською хвилею. І лише ми, ковзаючи залитою водою підлогою відкритих палуб, мокрі, але щасливі, посеред цієї зловісної темряви (хоч на годиннику була ще 18:00), завивань вітру, під абсолютно чорним небом знімали океан, що вмить так само почорнів, із шумовинням, що злостиво шипіло. Мене, незважаючи на нудоту, яка постійно накочувала, несподівано охопив азарт: раптом закортіло, щоб шторм посилювався, а хвилі, що розбиваються о борт нашого плавучого будинку, щоб викликали в мене не подив, а реальні емоції. А ще мене цікавило, як ця гігантська посудина поводитиметься в «реальній хвилі». Проте, мабуть, на перший раз нам і цього було цілком достатньо. Та й нудота допомогла розуму таки переважити над емоціями.

— Гарзд, знято, — констатував я, коли ми з Адамом уже вдалися до всіх можливих ракурсів. — Відбій, друже! Нас чекає Антигуа.

ДЕНЬ 30

О. АНТИГУА, АНТИГУА І БАРБУДА

13 598 КМ ШЛЯХУ

Уранці вже здавалося, ніби все, що відбувалося вчора, нам наснилося: знову яскраво світило сонце, океан був спокійним і блакитно-синім, а ми, нарешті здолавши океаном 3937 морських миль, або 7291 км, пристали до суходолу. Ніколи не думав, що всього через тиждень у відкритому морі буду готовий буквально цілувати землю: усе-таки можливість стояти на тверді й ходити нею безцінна! Правда, уже по кількох кроках я помітив, що земля в мене під ногами злегка погойдується... Проте швидко зрозумів, що «погойдувалася», звісно, не земля — просто моє тіло ще не встигло адаптуватися до нової реальності.

Ну, вітаю, Антигуа! Давно мріяв тебе побачити — сама твоя назва навювала мені думки про піратів, ром, Кариби й незаймані пляжі. Пірати нам не трапилися. Замість них нас зустріли чорні хлопці в растаманських шапках та з бубнами й огрядні дівчата, які, здається, готові були от-от пуститися до танцю. Після довгого монотонного шляху океаном я раптом відчув зовсім інші вібрації. Усе тут пронизувала безтурботність, буквально кожна пальма повідомляла: «Це Кариби, крихітко! Розслабся і радій життю! *Take it easy! Don't worry, be happy!*»*. Тож саме це ми й замірялися робити — принаймні сьогодні. Якщо я планував максимально насолодитися тутешньою природою і пляжами, то Адам мав дещо інший план. Пов'язаний із «планом».

* Заспокойся! Не хвилюйся, будь щасливий! (англ.)

— Трава, — бубонів він від ранку. — Мені потрібна трава. Я знаю, тут має бути хороша, нам потрібно знайти продавців...

Алкоголем Адам, треба віддати йому належне, не зловживав — хіба що келих вина міг іноді пригубити. А от травичкою побалуватися полюбляв — мабуть, позначався вплив Амстердама — і без неї відверто страждав.

— Трава, трава, мені потрібна трава, — бубонів він і коли ми сходили з трапа, і коли шукали, на чому доїхати до міста, — екскурсії на кораблі я, природно, не купував.

Про те, що таксисти, що буквально кидаються на туристів біля виходу з порту, не надто сумлінні й з радістю покатають за всі гроші світу, я теж чув, тому відмовляв їм увічливо, з посмішкою, проте твердо. Трохи відійшовши від порту, я побачив біля якоїсь машини вельми угодовану чорношкіру жінку років тридцяти п'яти.

— Гей, малюта, покатати вас містом? — сказала вона, зауваживши, що ми пригальмували біля її машини. — Візьму недорого, розповім цікаво, відвезу, куди треба.

— Давай, — погодився я.

Ми з Адамом уже майже сіли в авто, аж раптом почули:

— Зачекайте! Адаме, Артемію, почекайте на мене! — За нами, тримаючи на руках доньку, бігла Христина.

Я, пам'ятаючи про підступ Адама, не дуже зрадів її появі. Та подітися нікуди: не кинемо ж ми її тут, посеред порту, з дитиною.

— Сідай, поїхали.

Дала — так звали нашого гіда — виявилася саме тим провідником, якого ми потребували. За

типажем вона нагадувала мені директорку радянського овочевого магазину: така ж ділова і нахабна.

— Скільки тобі років? — поцікавився я, коли Дала розповіла нам усе про себе та свою сім'ю, зокрема й онуків.

— П'ятдесят один, — не відводячи погляд від дороги, заявила «директорка».

— Аха-ха! — природно, не повірив я. У людей «за п'ятдесят» не буває таких гладких, без єдиної зморшки, підтягнутих облич. — Та годі тобі! Ні, ну справді, скільки?

Дала раптом різко загальмувала й дістала паспорт:

— На, дивися!

Фотографія в паспорті не надто відрізнялася від того, що я бачив своїми очима, але цифри були неблаганні: їй справді 51 рік! Але як? Фантастика!

Посоромивши мене в моєму невірстві, наша «директорка овочевого» повезла нас на пляж — один з 365 на острові. Тільки уявіть, на Антигуа щодня можна відвідувати новий пляж упродовж усього року і жодного разу не повторитися! Не дивно, що чимало з них були практично безлюдні. Може, якби в моєму розпорядженні було по пляжу на день, я теж зараз скидався б на двадцятип'ятилітнього?

Утім мрія про лазурову воду й білий пісок іще впродовж кількох годин залишалася лише мрією. Дала спершу пригальмувала, щоб допомогти якомусь мужику, в якого спустило колесо, а потім чомусь висадила нас біля невеликої церкви на пагорбі. Розповіла нам про її історію, завела всередину, заговорила зі священником — здається, вона нікуди не квапилася.

— Послухай, може, ми вже поїдемо на пляж? — обережно запитав я.

— Так-так, ходіть до машини, я миттю...

Біля машини під палючим сонцем, стікаючи потом і ризикуючи от-от зазнати теплового удару, ми стояли хвилини із двадцять — Дала з церкви все не виходила. Подалася на сповідь? Упала в транс? Вознеслася? Мені нетерпеливилось скупатися, Адаму — за травичкою, Христина просто втомилася тримати на руках дитину, дитина стомилася в принципі.

Зрештою, моє терпіння увірвалося, і я заскочив назад до церкви:

— Послухай, Дало, як довго іще чекати?! Ой, вибачте...

Швидко кинувши на мене байдужий погляд, наша провідниця, мов нічого й не сталося, продовжувала базікати з падре. Та через кілька хвилин, зрозумівши, що я закипаю, явно образилася, швидко попрощалась і пішла до машини.

— Знаєш що: забирай свої гроші і їдь куди заманеться! — обернулася вона до мене, вийшовши з церкви.

— Ото вже ні: я заплатив тобі, щоб ти везла нас, куди ми домовилися! — не збавив я тон.

І тут втрутилося малятко Христини, яке видало такий пронизливий писк, що всім дорослим нічого не залишилося, як дружно випустити пар. Ми з Далою не тримали одне на одного серця, я визнав їх традиції спілкування зі святими отцями, і ми нарешті приїхали на пляж.

Побачивши його, я відчув себе Колумбом, який відкрив Антигуа: затишна бухта, пальми, які розгойдує легкий бриз, синьо-блакитно-бірюзові хвилі, що накочують на берег... І ні душі! Абсолютно нікого на всьому пляжі — тільки ми і шум прибою. Я негайно подався купатися. Христина теж зважилася зайти у воду і трохи змочити ноги

своїй доньці. Дала діловито курила, чекаючи, коли ми наплескаємося. Адам виказував байдужість до подій і очікував зовсім іншого.

Та я раптом побачив на березі чоловіка мого віку, який збирав черепашки.

— Адаме, увімкни камеру, нумо поговоримо з ним! — закричав я, швидко вилазячи з води.

— Перепрошую, сер! — звернувся я до чоловіка, наспіх витираючись футболкою. — Ми — журналісти, знімаємо передачу. Можна з вами трохи поспілкуватися?

Чоловіка, тутешнього фермера, звали Веслі. І він, як виявилось, двадцять чотири роки мешкав у Лондоні.

— В Англії залишилися мої діти, — зізнався Веслі. — Дві доньки: одній дев'ятнадцять років, іншій тридцять чотири. А ще — онук і внучка.

— Вашій старшій доньці тридцять чотири? Скільки ж вам років?

— П'ятдесят дев'ять, — посміхнувся фермер. — Наступного року виповниться шістдесят.

Якби перед цим не було епізоду з Далою, я проковтнув би петличку від мікрофона. Тож я знову заціпенів лише на мить, а коли отямився, то поцікавився лише про одне: «ЯК?».

Веслі від мого здивування було дуже кумедно.

— Менше грошей — менше клопоту, — підморгнув він мені. — Менше клопоту — більше життя! Знаєш, — він на мить став дуже серйозним, — обираючи між моїм нинішнім життям і грошима, я вибрав би нинішнє життя. Не Лондон, де я лише трудяга звідкись із островів... А мою ферму з худобою, це чисте повітря, шум океану, білий пісок, мою рідну природу... Те, що я люблю! Завжди вибирай те, що любиш, — і не докорятимеш іншим, що твоє життя не склалося.

Дала тим часом наближалася до нас берегом, тримаючи в руках щось схоже на ананас, але дуже маленький.

— Чорний ананас! — гордовито заявила вона, простягаючи нам фрукт. — Символ Антигуа!

Ананас був, ясна річ, зовсім не чорним — чому його так назвали, і гадки не маю. Зате набагато солодшим, ніж його континентальний побратим. І його по праву вважають найсолодшим у світі. Проте мого амстердамського друга, як і перше, цікавили зовсім не ананаси, і до солодкого йому було байдуже.

Адам перекинувся кількома фразами з Далою, та одразу все зрозуміла, діловито наказала нам сідати в авто й повезла Адама за жаданою травою.

— А куди ми їдемо? — доволі скоро поцікавилася фінка, годуючи доньку прямо в машині.

— Та тут ось Адам хоче дещо придбати, — почав викручуватися я. — Зараз швиденько купить, чого потребує, а ми почекаємо.

Коли ми дісталися місця призначення, я зрозумів, що мої байки не мали сенсу: Дала привезла нас до справжнього гетто! Сидячи навпочіпки, темношкірі гопники лїниво підняли погляди на наш автомобіль. Дала, схоже, знала тут кожного. З одного її слова наркодилери взялися хутенько формувати косяк для Адама, а я раптом побачив очі Христини: вони стали скляними, у них застиг жах.

— Де ми? Що тут відбувається?

Дала ж, здається, миттєво забула про наше існування й узялася фліртувати з водієм таксі, що скидався мені на бегемота з мультика «Мадагаскар» — здавалося, цей гладун років 55 (не здивуюся, якщо насправді йому було під сто) от-от затанцює. При цьому він явно вважав себе альфа-самцем: на машині

в нього була наліпка *Sexy Eddy*^{*}, на футболці — напис «*I'm a sexy man*»^{**}. Едді не бентежило, що в нього в машині клієнти, Далу — наша присутність, усіх їх — суєта наркодилерів навколо Адама: вони фліртували так, що пальми шуміли, і, відкинувши будь-яку пристойність, щипали одне одного за всі можливі місця.

Христина не виходила зі ступору, я буквально молився, щоб цей чортів косяк скрутили скоріше, і раптом почув гнівний голос Адама:

— Гей, ні, чувак, ми так не домовлялися!

— Жени гроші! — наступав на мого турка-нідерландця чорний гопник.

— Я за це не платитиму! — кричав Адам.

— Е-е, альо, що тут у вас відбувається? — включилася в те, що діялося, Дала, відірвавшись від сексі Едді.

Коли в руках гопника зблиснув мачете, ми зрозуміли, що суперечка тут недоречна: я схопив за руку Адама, Дала швидко відчинила дверцята машини, ми всі втрюх чкурнули в авто і під крики, прокльони і каміння, яке в нас жбурляли, рвонули з цього притону. Адам, обернувшись, у заднє скло тикав гопникам факи; я дякував Богові, що ми вибралися з цієї халепи; Христина чимдуж вибалушила очі, і тільки дитина, зберігаючи спокій і умиротворення, немов нічого не трапилося, смоктала мамину грудь.

До порту ми їхали мовчки, видихаючи пережите.

Наше судно вийшло з Антигуа за неймовірно красивого багряно-золотого заходу сонця, а паралельно йому в цю саму вогняну заграву ввійшов іще один величезний лайнер, «Princess». І раптом, буквально в одну мить, пасажирки обох кораблів

---

* Сексуальний Едді (англ.).

** Я сексуальний чоловік (англ.).

вийшли на палуби, на балкони своїх кают і взялися вітати одне одного. Капітани, уgliedівши цю картину, негайно подали вітальні гудки, звук яких линув, гадаю, усіма Карибами, після чого виконали на своїх клаксонах красиву романтичну мелодію.

Це був, мабуть, найкрасивіший момент усього круїзу.

Перед прибуттям до Америки нам залишалося зробити ще одну зупинку — на Британських Вірджинських островах. Точніше, на одному з них — острові Сент-Томас.

Слово «острів» у мене ще відучора асоціювалося з «растаманськими» легкістю й розслабленістю. Цілком розслаблений я і спустився з трапа — і доволі швидко й жорстко повернувся до суворої реальності. Так, тут ті самі пальми, та сама вода і навіть місцями люди в «бобмарлівських» шапках. Та все це — уже Америка, а отже, тут усе вже геть не так просто, як на тому самому Антигуа.

Почалося все зі спроби знайти в порту транспорт. Це на Антигуа ти можеш нашвидкуруч знайти водія, збити ціну й поїхати. Тут же я дуже довго вештався від машини до машини, від кожного водія чуючи одне й те саме: «*Fixed Price, \$250*»*. Причому мені чесно пояснювали, що за ці 250 баксів ти будеш, як ідіот, їздити строго туристичними місцинами: ніхто і не подумає відхилитися від маршруту в якісь джунглі з огляду на твої бажання-побажання.

Зрештою, ми знайшли якесь громадське перевезення — фактично, величезну відкриту маршрутку з довгими лавками. Поїздивши з пляжу на пляж, на

* Фіксована ціна — 250 доларів (англ.).

одному з них ми раптом помітили вдалині хатину на понтоні.

— Бар на воді, — резюмував Адам, придивившись. — Погнали.

Питання, як дістатися до бару, стояло рівно п'ять секунд: помітивши спрямованість наших поглядів, до нас швидко підрулив довговолосий човняр, і через хвилину ми вже пливли до принадного місця, погойдуючись на хвилях. Усі мої спроби розговоритися з човнярем натикалися на стіну його пофігізму і добрячий ступінь його обкуреності: хлопець, з огляду на все, перебував у якомусь своєму світі — не забуваючи при цьому справно веслувати.

Бар зустрів нас атмосферою нестримних веселощів. Веселилася за барною стійкою й господиня закладу — добряче напідпитку американка років сорока п'яти, яка видавала паси шейкером. Веселилися європейські — з вигляду — хлопці, які змінювали один келих пива іншим у режимі нон-стоп.

Узявши на пробу пляшку тутешнього пінистого, я вмостився біля одного з європейців, рудого явно британця в ластовинні.

— Артемій, — я простягнув йому руку. — Я з України.

— Стенлі, — представився рудий. — Ессекс, Англія.

— Можна в тебе дещо запитати? Про що ти мрієш?

— Стати успішним, — не вагаючись, мовив мій співрозмовник язиком, який уже заплітався.

— А що це для тебе означає — бути успішним?

— Мати все, що хочеш, робити все, що бажаєш і коли заманеться!

Я навіть трохи позаздрив такій непохитній впевненості.

Проте сподівання розговорити нашого човняра мене не покидало. Поки Адам розбирався з асор-

тиментом бару, я знайшов нашого провідника. Він сидів на понтоні, звисивши ноги над водою, і курив наступний косяк.

— *What's up, Bro!** Скажи мені: у тебе є мрія?

Човняр не поспішав відповідати, одне за одним випускаючи кільця солодкавого диму.

— Навіщо? — нарешті відповів він. — Навіщо мені мрія?

— Ну, а як інакше? Люди зазвичай мріють про те, що має зробити їх щасливими. А потім, по ідеї, стають щасливими — коли здійснюють свою мрію.

— Та в мене все є, — чесно зізнався човняр. — Ну, гаразд: хочу стати багатим легально.

— І що ти тоді придбаєш?

— Багато трави! — човняр зареготав.

— А виїхати звідси не хочеш?

— Ні. Навіщо? Тут же є трава...

У барі ми добряче затрималися. Проте Адам нарешті повеселішав. Уже підпливаючи до берега, я зрозумів, що ми маємо всі шанси запізнитися на корабель. Пощастило з тутешнім «таксистом», який зголосився доправити нас у порт за 50 баксів на форді-драндулеті року приблизно сімдесятого. Вузькими серпантинами ми мчали безбожно швидко, я лише сподівався на те, що водій тутешній і знає дорогу. На корабель все-таки встигли, буквально ввалилися одними з останніх. Попереду останній вечір, треба пакувати валізи, оплатити рахунки по купі прихованих платежів, що хитро зашиті в усі круїзи.

Завтра на нас чекає вже новий континент і величезна країна, яку називають іменем всього континенту — Сполучені Штати Америки, або просто Штати.

---

* Як ти, бро? (англ.)

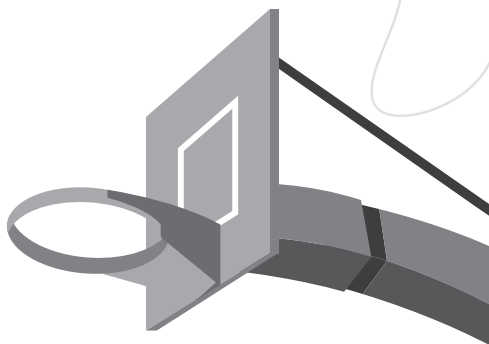
ЧАСТИНА 2

📍 МЕКСИКА

ШТАТИ

ДЕНЬ 34

ПОРТ КАНАВЕРАЛ, США

16 243 КМ ШЛЯХУ

Я зійшов зі трапа «Norwegian Epic» на земну твердь із відчуттям, ніби мене щойно випустили із Сінг-Сінга після двадцятирічного ув'язнення. Ще кілька днів круїзу, і я цілком міг би там опинитися за те, що завдав каліцтв Адаму, який дратував мене постійним невдоволенням і кислою мармизою, пожвавлюючись лише із жартами про секс.

Я вдихнув на повні груди морське повітря, що трохи відгонило металом і асфальтом — у порту все забудовано під зав'язку. Безмежний простір, покреслений рівними і плавними лініями доріг, причалів і роздільників. Навіть кущі були висаджені рівнесеньким рядочком, ніби зелені куточки створювали під лінійку. Будівлі у формі ідеально квадратних коробок, вилизані вулиці, покажчики до терміналів і лайнерів — усе це купно викликало відчуття, що я потрапив до гігантського містечка леґо.

— Уф, — Адам плюхнувся поруч зі мною на лаву неподалік від нашого лайнера й одразу уткнувся в телефон. — Ти знав, що порт назвали на честь

іспанського «канаверал» — «зарості очерету»? Щось не бачу тут жодного очерету.

Оператор закрутив головою, як маленький вентилятор, і до мене долинув запах бріоліну — щось середнє між пластиліном і милом з вишневим ароматом. Я голосно чхнув.

— А, даруй, це вишнева газована вода, — люб'язно пояснив Адам.

— Яка ще газована вода? — відлунням перепитав я, паралельно міркуючи, що не завадило б купити тутешню сім-картку, щоб зв'язатися з Настею. — І до чого тут Канаверал?

Оператор розстебнув кишеню рюкзака й гордо продемонстрував рожеву баночку засобу для укладання волосся з написом «Cherry Soda»*. Мабуть, він запасся бріоліном на всю поїздку. А на моє друге запитання мовчки тицьнув пальцем у табличку.

— То що тепер робимо? Де нас підбере Енестейша? — запитав Адам, вимовляючи Настине ім'я на американський манер.

Я втупився спершу на наш лайнер, а потім на табличку з величезними чорними літерами: «Канаверал. Термінал №5».

— Хай йому грець! Ми не в тому порту!

На нас обурено обернулося кілька американських пенсіонерів, які зійшли із сусіднього «Magine of the Seas». Не зважаючи на них, я метушливо гортав переписку з Настею. Саме так: моя колишня дружина мешкала в місті Форт-Лодердейл, який розташовано за триста кілометрів від порту Канаверал, куди ми прибули.

---

* «Вишнева газована вода» (англ.).

— Я телепень, переплутав порти, адже їхні назви схожі, хай йому грець! — резюмував я, окреслюючи Адаму трапунок. І хай як мені не подобалося, та оператор погодився, що я налажав.

Спантеличено й синхронно ми почухали потилиці й дедалі тупо споглядали табличку навпроти. У подібному ступорі люди повертаються додому після багатогодинного робочого дня, гепаються на диван і дивляться в одну точку з розстебнутою сорочкою.

— Ну-у, ми можемо винайняти тачку, — запропонував Адам.

— Спершу варто попередити Настю, щоб не чекала нас у Форт-Лодердейлі, — нарешті мені на думку спало бодай щось слушне.

Адам залишився вартувати речі, поки я повернувся до терміналу, щоб підключитися до Wi-Fi та зателефонувати.

— Настюхо, вітаю! Це я! — голос звучав бадьоро й радісно, ніби я щойно вийшов із Диснейленду.

— Тьомо! Доплив-таки! *Велкам ту Юнайтед Стейтс!* Ти де взагалі? Не можу знайти твій лайнер у розкладі прибуття.

— Тут така річ... Загалом, я дещо наплутав, і ми прибули не у Форт-Лодердейл, а в порт Канаверал.

Тривала пауза.

— Порт Канаверал?

— Ага. Але ти не хвилюйся, ми зараз щось вигадасмо, візьмемо машину напрокат і до вечора прибудемо.

Знову нетривале мовчання.

— Там із орендою клопітно: мусиш повертати в тому самому місті, у якому й винаймав. Тьомо,

слухай, залишайтесь там. Я вас заберу через кілька годин.

— Ти серйозно? Це триста кілометрів.

— Серйозно. Хочу послухати твої оповідки з навколосвітки.

— Очманіти. Спасибі, Настюхо! Даруй за такий клопіт.

— Та жодного клопоту! Я дуже рада тебе чути. Вийжджаю за вами. До зустрічі!

До Адама я повернувся з виглядом переможця, щоправда, із пляшкою води замість кубка з вином. Ми щонайменше три години мусили чекати, а як згаяти цей час, і гадки не мали. Пам'ятки, як-от космічний центр NASA, хоч і розташовані неподалік, усе одно потребували на огляд щонайменше цілого дня, а ліпше двох. Та й шукати, де залишити речі, а потім пхатися кудись було ліньки. Тому ми затишно примостилися на тій самій лавці, оточені пожитками, і налаштувалися збавити години очікування за інтелектуальною бесідою.

На жаль чи на щастя, на лайнері ми й без того набесідувалися досхочу, тож зараз розмова не клеїлася. Через якийсь час ми обидва визнали за ліпше замовкнути й зануритися кожен у свої думки. Я думав про Настю. Про нашу шалену юнацьку пристрасть, яку ми сплутали з коханням, про нетривалий шлюб і те, як колись розійшлися наші шляхи, щоб знову перетнутися на іншому континенті, на протилежному кінці світу. Настя завжди була для мене людиною особливою, хоча б тому, що завдяки їй я зрозумів, яким наполегливим і затятим варто бути, щоб твоя мрія здійснилася. Чи мріяла Настя про Америку? Мабуть, так, хоча вона про це не казала ніколи.

Через дві години Настя припаркувала автомобіль біля Терміналу №5. Ми з Адамом уже дрімали на лавці, мов безхатьки, в оточенні валіз, заплічників і торбин. Колишня дружина розбудила мене легким клацанням по носу, а я підскочив на місці, зовсім як у давні добрі часи, коли мене вирувало після виснажливого робочого дня.

— Ну ти, Тьомо, й мандрівник, хай тобі грець, — замість привітання мовила Настя. — Місто не можеш правильно в гугл-мапу ввести. Як ти взагалі примудрився дістатися до Штатів?

— Настюхо, і я тебе радий бачити, — я обійняв її і трохи підняв над землею. — Чоловік не ревнуватиме?

— Ой, та ну тебе! — вона пирснула сміхом і махнула рукою.

Дивина, але впродовж того часу, що ми не бачилися, Настя майже не змінилася. Ті самі приємні риси обличчя, які не спотворив переїзд і його тяготи, світлі чисті очі з відкритим поглядом і руде кучеряве волосся. Адам, передчуваючи, що на цю дівчину ліпше не витріщатися, обмежився діловим рукостисканням і привітною посмішкою. Ми вирушили в Форт-Лодердейл, куди мали прибути ще кілька годин тому.

Цікаво, що Маямі — це не зовсім місто, а радше вервиця містечок, розміщених уздовж узбережжя Тихого океану. Форт-Лодердейл лежить буквально за півгодини дороги від Оушен-драйв — самісінького центру, але різниця була разючою.

Якби я телепортувався в Маямі прямісінько з Тунісу — то обімлів би. Навіть порівняно зі старенькою

Європою, із залюдненою туристичною Барселоною Маямі схоже на футуристичний космопорт, що-правда, без рекламних голограм і летючих таксі. А от ціни й зарозумілість мільйонерів, які стікаються сюди з усього світу, дійсно злітали щонайвище. Ти ніби потрапляєш до паралельного Всесвіту, до якоїсь вільної міні-держави, куди всі з'їжджаються з шиком тринькати гроші, вигулюватись і трахатися. Широка набережна, хмарочоси, пальми, дорогезні автівки й засмаглі чоловіки з кубинськими сигарами в руках, що тими автівками кермували, жінки в хустинках, пов'язаних на манер Ґрейс Келлі*, розкішні пляжні клуби і спортивні тіла — усі ці елементи красивого життя зливалися в єдину гучну симфонію, тріумф щастя, яке, за тутешніми правилами, таки можна придбати за гроші.

Як і всі приїжджі, ми з вітерцем проїхалися набережною, насолоджуючись «заставкою». Смужка білосніжного піску, яку змінювала блакитна гладінь, — класична шпалера на робочий стіл комп'ютера. Як висловлюються тутешні, океан не набридає перші двадцять п'ять років. Аж так довго, ясна річ, ми лишатися не планували, але зануритися в ласкаву воду все одно кортіло. Як на зло, того дня я не взяв плавки. Тому вирішив перевірити іншу чутку про Маямі: буцім тут існує значне російськомовне ком'юніті. На щастя, з однією його представницею я був добре знайомий і заздалегідь домовився про зустріч та інтерв'ю.

---

* Ґрейс Патриція Келлі (1929–1982) — американська акторка, з 1956 року — княгиня Монако, дружина князя Монако Реньє II (1923–2001), матір нинішнього князя Монако Альберта II (1958 р.).

Коли ми підїхали до «Prestige Imports Miami» — автосалону, що більше скидався на палац, Даша стояла спиною до дороги і мружилася на сонці, підставляючи обличчя легкому бризу. Здалеку вона так само скидалася на всіх цих красунь, які визирають зі своїх кабриолетів або потягують через соломинку мохіто у фешенебельних ресторанах. Утім ми також обрали не найскромніше місце для зустрічі. Можливо, тому що скромних у цій частині міста просто не було. А можливо, тому що Даша тепер — не дівчисько-гонщиця на старому субару, а бренд-менеджер «Pagani». Ці тачки надзвичайно дорогі, навіть для Маямі. І гадаю, навіть для Цукерберга, якщо він тримає колекцію подібних авто в гаражі, а сам їздить на звичайному масмаркеті.

При цій думці у мене навіть трохи запаморочилася голова. Ні, не від Дашиної неймовірної кар'єри, хоча я був безумовно щасливий і потішений особисто знатися з такою успішною людиною. А від того, у яку далечінь часом може закинути нас життя і як добряче ми змінюємося заради цієї «далечіні». Мене цікавило, чи змінилася Даша. Чи стала схожа на мешканців Маямі, які постійно сміються, повних запалу й жаги до життя? Чи набула звички пити селеровий фреш уранці, а в обід прогулюватися по Оушен-драйв? Чи залишилося в ній щось від тієї дівчини, з якою ми їли хот-доги на Київському морі, обмащуючись кетчупом і гірчицею?

«Так, залишилося», — виснував я, щойно Даша повернулася до нас обличчям, почувши кроки. У темно-карих очах дівчини танцювали такі іскорки, немов вона не мене побачила, а пагані зонда, що виблискувала. Вона ніби світилася зсередини. Зазвичай так описують тих, хто при надії, та я знав,

що подібне світло може ринути тільки від людини, яка перебуває на своєму місці й займається улюбленою справою. І хай там що, а машини Даша дійсно любила.

— Тьомо, як давно ми не бачилися! — Даша легко подалася назустріч і осяяла мене типово американською білозубою посмішкою.

— Маєш шикарний вигляд, — цілком широко зауважив я.

Вона дійсно майже не змінилася звідтоді, як ми бачилися востаннє в Києві. Чи то вмілі руки косметологів, чи сприятливий клімат Маямі, але на її обличчі не було жодної зморшки. Хіба що в куточках очей, але це, як я кажу, від щастя. Даша була одягнена в класичні брюки і чорну майку, поверх якої недбало накинула яскраво-червоний піджак. Якби не знав напевно, ніколи й не припустив би, що вона працює в «Paganі». З іншого боку, а що я хотів побачити? Футболку Гуччі і «ролекси» із діамантами? Безглуздя.

Адам зробив Даші щонайщиріший комплімент — він просто стояв поруч із роззявленим ротом і навіть руку не відразу простягнув для привітання.

— Із ним усе гаразд? — ледь чутно уточнила Даша, коли ми повернулися до океану.

Я тільки кивнув, посміхнувшись. Слава Богу, із прибуттям до Маямі жартам про гомосексуалістів він поклав край. А я не міг відірвати очей від усіх цих чудових експонатів у шоу-румі Даші. Експонати — саме це слово спадало на думку, коли я із захопленням розглядав ідеальні вигини та обтічні форми автомобілів, глянсовий блиск яких немов повідомляв світу: «Ми занадто гарні, щоб на нас їздити». І вони дійсно були неймовірно гарні!

Придбати таку машину — це ніби завести вдома леопарда: потрібно виділити для нього цілий закритий сад і щодня підносити лань або ягнятко.

— Одуріти! Це ж коштує цілу маєтність! — дедалі захоплювався я, блукаючи між експонатами. — А до речі, Дашо, скільки? Ви лічили?

— Ну-у-у, — вона індиферентно обвела велику залу поглядом. — Мільйонів п'ятдесят-шістдесят. Доларів, ясна річ, — для чогось уточнила.

— І так зрозуміло, що не гривень, — нервово реготнув я. — П'ятдесят мільйонів баксів!

У цей момент Адам зняв моє обличчя крупним планом, і я спробував прибрати спокійнішого вигляду. Якщо відверто, близькість таких грошей зробила мене трохи схожим на тих людей, які в Маямі фоткаються з чужими тачками. Я крадькома зробив кілька світлин і засоромився. З іншого боку, коли ще довкола мене скупчиться п'ятдесят лямів у залізі?

І поки я пускав слину на ламборгіні й пагані, що виблискували в сяйві сонця й софітів, оператор супроводжував Дашу хтивим поглядом плотолюбця. Ось хто для нього справжній «експонат».

— Яка дівчина! — тихо прошепотів він мені, коли ми порівнялися біля жовтого ламборгіні авентадор.

— О, так, — ревно потвердив я, пожираючи очима витончений плавник на капоті.

Даша підійшла, помітивши мою увагу до авентадора.

— Щороку ми влаштовуємо масштабний захід для власників ламборгіні — «Булл фест». До нас прилітають люди, привозять свої машини з усіх куточків країни просто для того, щоб усім разом із вітерцем проїхатися ними по Маямі.

— Понтанутися?

— Мати таку машину — це не зовсім про понти. Точніше, не лише про понти. Це стиль життя, розумієш?

— Ще б пак!

Цікаво, чи ніяковіла вона, як я оце зараз, коли тільки починала працювати тут? Чи хвилювалася, коли вперше показувала якомусь мільярдеру феррарі або бугатті? Чи стрибала до стелі, коли отримала перші комісійні?

— Я почувалася комашкою, — зізналася Даша. — Сюди навідувалися такі люди, знаєш... З вигляду як усі: дві руки, дві ноги, тулуб, голова, — дівчина ніяково усміхнулася, — але для них віддати штуку баксів за сніданок — дрібниця. Тоді вони здавалися мені іншопланетянами.

— А зараз?

— Зараз це просто частина моєї роботи, та й по всьому.

— Ти про це мріяла?

— Про щасливе і благополучне життя. Розумієш, я працюю в місці, де все надто матеріальне. І навіть країна матеріальна, і особливо Маямі. Утім це не моя мрія, а чиясь. І мені приємно дивитися, як вона збувається в когось.

— Коли хтось із мільйонерів купує тачку? — бовкнув я, перш ніж устиг задуматися над запитанням.

Несподівано Даша мрійливо посміхнулася.

— У ті вихідні я посадила дитину в той жовтий авентадор, навпроти якого ти завис. Хлопчик просто проходив повз із батьками, задивився, і мені закортіло влаштувати йому маленьке свято. Я завела машину, і, Тьомо, бачив би ти усмішку того хлопчика! Для мене вона вартувала мільйони!

Неймовірні автомобілі, захмарні ціни на них, одна-
че щира дитяча посмішка набагато вартісніша.

Даша посадовила в жовтий авентадор і мене. Ревіння розкотилося всім салоном, відштовхуючись відлунням від стін, і посилося, ніби ми перебували не в шоу-румі, а в опері. Як той хлопчисько, я посміхався і радів, ледь заревів мотор. Раділа Даша, спостерігаючи за моєю реакцією. І радів Адам, знімаючи крупним планом Дашине декольте, поки вона вмощувалася на передньому сидінні низького спорткара.

— У тебе приголомшливе життя, — ошелешено промовив я. — Ти домоглася всього цього!

Даша посміхнулася.

— Знаєш, у чому секрет мого успіху?

— У чому ж?

— Я ніколи не хотіла цього, — вона неухважно махнула рукою вбік готелю-резорту Трампа. — Просто робила те, що мені подобалося. На ентузіазмі. На куражі, розумієш?

Я розумів.

— А чому «подобалося»? А зараз щось змінилося?

— Зараз мені теж подобається, але все вже інакше. Раніше це був виклик самій собі, усьому світові! А зараз я ніби вже на гребені хвилі, бовтаюся на вершині, як буйок.

— Як буйок, — пирснув я, оцінивши метафору.

— Так-так, здоровенний такий буй! — підтакнула Даша.

І тепер уже ми, не соромлячись, гучно зареготали, як у давній добрий час.

Коли ми нарешті вийшли із шоу-руму, то немов вибралися з Бермудського трикутника. Даша

кокетливо подарувала повітряний поцілунок на прощання — і гадки не маю, кому: мені чи оператору.

— Ми могли б узяти Дарію із собою на Кі-Вест завтра, — трохи згодом запропонував Адам, із жалем стиснувши губи.

— У Даші купа своїх справ, — відгукнувся я. — Пощастило, що сьогодні вона викроїла для нас час.

Ми сіли у свій винайнятий камаро. Даша наостанок дала координати місця на Санні Айлз, і я ввів їх у навігатор.

— Домовилася, щоб вам показали одне круте місце, — сказала вона у відповідь на мій запитальний погляд.

— Ого! — присвиснув я. — Ми що, їдемо в гості до Бейонсе?

— Майже, — лукаво усміхнулася вона. — Не здивуюся, якщо Бейонсе колись придивлялася до цього барлогу.

— До якого барлогу ми їдемо? Це назва клубу? — схоже, Адам неправильно зрозумів значення слова.

Його голос прозвучав глухо, ніби в горлі пересохло. Оператор відкоркував пляшку води і хильнув ковточок, але в цей момент машина рушила, і вода щедро пролилася по підборіддю на білу футболку. Якби Адам був дівчиною, склалося б доволі ефектно.

— Пентхаус в одній із веж на узбережжі, прямо поруч з Armani Tower, — вважала за потрібне повідомити Даша. — Знайома ріелтер зараз виставила його на продаж за тридцять вісім мільйонів доларів. Я подумала, що починати знайомство з Маямі варто саме з понтів.

— Понти дорожчі за гроші, — докинув я.

— Саме так! — розсміялася давня знайома.

Утім тепер я вже не мав аж такої певності, що дійсно знав її. Неначе це було в минулому житті. Зараз вона накручувала довге блискуче пасмо на пальчик з ідеальним французьким манікюром. Сумочку, бренд якої я не розгледів, але безумовно *от-кутюр*, вона недбало тримала під пахвою.

— Тьомо, ти, звичайно, смієшся, але в Маямі все дійсно саме так. Сюди злітаються з усього світу, як-то кажуть, на людей повитріщатися й себе показати. Тут не важливо, чи подобається тобі насправді. Головне, яке це все на позір і чи багато людей заздрить. Ось, помилуйся! — вона непристойно тицьнула пальцем в парочку, яка робила селфі біля сріблястого астон мартіна. — Ніколи не розуміла, у чому прикол фоткатися із чужою тачкою.

— А ти хіба так не робила? — не стримавшись, підчепив я. — Пам'ятаєш, як просила зняти тебе біля порша? І то був усього лише порш!

Даша розреготалася. Гучно й завзято, закинувши голову назад, як майже кожен у Маямі. Повітря навколо неї немов заіскрило.

— Визнаю, і таке траплялося.

— Ну... спасибі тобі за міні-екскурсію в життя заможних і знаних!

— Вона ще не добігла фіналу, — повчала Даша. — Обов'язково напиши про свої враження, щойно оглянеш пентхаус.

— Гаразд! — ми обнялися на прощання під томним поглядом Адама.

Я сів за кермо і, різко натиснувши на газ для ефектності (кумедно!), рішуче від'їхав від шоу-руму.

У хмарочос, про який розповіла Даша, потрапити було геть непросто. Довелося припаркуватися на

сусідній стоянці. Ми з Адамом вийшли з машини і, у ліпших традиціях «Форсажу», одночасно грюкнули дверцятами. Через кілька хвилин у хол спустилася ріелтер у строгому темно-синьому костюмі й привіталася так привітно, ніби ми перші у списку покупців. Дівчина з кумедним ім'ям Поллі (насправді Поліна) невимушено базікала в ліфті, і не склалося ані найдрібнішого відчуття, що вона продає такі пентхауси ледь не щотижня й отримує з кожної угоди кількасоттисячні комісійні.

Двері ліфта урочисто розїхалися, і перед нашими очима постали апартamenti в усій своїй хірургічній красі. Усе біле, скляне, повітряне, прозоре — і абсолютно стерильне. Поллі перша ступила в цю операційну, з гордістю демонструючи просторі кімнати. Потім вона запропонувала вшануватися шампанським у барі.

На якийсь час ми так і застигли ошелешено посеред величезної порожньої вітальні, яка могла б конкурувати за площею з бальною залою великого Гетсбі. Звідси був вихід на панорамний балкон із краєвидом Маямі на всі триста шістдесят.

— Який розмах! — видихнув я, стоячи біля поруччя з келихом ігристого.

— О, так, — чуттєво підтримав мене Адам.

Шалений вітер куйовдив його старанно прилизану шевелюру, а він навіть не намагався звично притримати її долонею. Дивився вдалину, широко розставивши ноги, і скидався на Колоса Родоського, який неначе видивляється на горизонті кораблі, що наближаються.

— Бачу, мені вдалося вас здивувати, — Поллі обперлася на скляне поруччя, байдуже стоячи спиною до всієї пишноти Маямі.

Я теж обернувся, неквапом оглянув вітальню і частину передпокою, які було видно з балкона. Та не знайшов, за що зачепитися поглядом.

— Чи може порожнеча бути досконалою? — здається, вимовив це вголос.

— Що?

— Що? — відлунув я.

Ми захихикали. Моя філософська сентенція повисла в повітрі. Адам, який не розумів російської, ввічливо посміхнувся, але — як і перше — не міг відірватися від панорами.

— Ти знаєш, друже, а я не хотів би тут жити, — зізнався я, стоячи на балконі цього розкішного, але цілком бездушного палацу.

— І я теж, — приголомшив мене Адам.

Спустошивши келихи, ми покинули розкішний пентхаус.

Унизу вітер був не такий сильний, як на верхньому поверсі. Ми взяли по хот-догу і нахабно розмістилися на пляжі, ледь не перед входом до елітної вежі. Тут же, буквально за десять метрів, рибалили прості люди, бавилися дітлахи, спортсмени тренувалися на вуличних тренажерах, дівчата грали в пляжний волейбол. Протікало своїм руслом звичайне життя. Звідусіль лунала іспанська мова. Іспанські пісні крутили по радіо. Якби не фешенебельне тло, я вирішив би, що приїхав відпочивати на Кубу.

Неподалік від нас у затінку пальм лежали двоє. На вигляд — кубинці: батько й син. Під голови вони намостили згорнуті куртки, а ноги задерли на якісь коробки. Я мимохіть замилувався простацьким сімейним щастям. Колись і ми з батьком так само дуріли на березі. Комсомольського озера, ясна річ, а не океану.

— Гей! — привітався кубинець, помітивши мій погляд.

Я привітно помахав рукою у відповідь і вирішив підійти на *small talk*.

— Вітаю! Ви мешкаєте в Маямі? — поцікавився я, непомітно даючи знак Адамові починати знімати.

— Можна й так означити. Ми з передмістя — Хаяліа, якщо знаєте такий район, — примружившись, відповів він, блиснувши чорними очима з-під кепки.

Я такого району не знав.

— Там є гарний парк, — припустив я.

— Точно! Парк. І багато латиносів, — реготнув кубинець. — Ми із сином переїхали сюди два роки тому й майструємо човни. А ще — каніфолимо яхти тутешніх «шишок». Ну, знаєте, даємо їм лад. Лагодимо дещо, де треба підлатати, та здебільшого просто чистимо і фарбуємо. — Він стукнув п'ятою по коробці. — Та сьогодні маємо єдиний вихідний за місяць, тож вирішили порибалити разом.

— Я — Артемій, зі мною Адам, — я простягнув руку для знайомства і кивнув на свого супутника.

— Я — Луїс, а це мій син Хесус. А ви з вигляду не тутешні.

— Ми з Адамом подорожуємо. Побачити весь світ завжди було моєю мрією.

— Мрія багатіїв, — посміхнувся Луїс. Його погляд упав на камеру в руках Адама. — Це нормально, що він знімає?

— Даруйте, ми знімаємо програму про навколосвітню мандрівку. Можна вас познімати? — із запізненням уточнив я.

— Програму? Хесусе, ти чув? Нас із тобою покажуть по телеку! Знімайте, хлопці, може, хоч тоді розбагатіємо та зазнаємо слави.

Кубинці натхненно заусміхались і помахали руками на камеру. Трохи пожвавлення на відео не зашкодить.

І тут я помітив, що пожвавлення в кадрі стало занадто багато. Звідкись ізбоку пролунав короткий клич Тарзана. З боку яхт вибіг абсолютно голий мужик років сімдесяти. Трясучи неприкрито природою, як різдвяними дзвіночками, він увійшов в теплу воду Атлантичного океану, немов Посейдон у морське царство.

— Я люблю це життя, хай йому грець! — прокричав він із води й узявся енергійно гребти в напрямку горизонту, ніби намірився доплисти до Куби.

— А я люблю Маямі, — пробурмотів, хихикаючи, Адам, знімаючи на відео бадьорого дідугана, який догріб уже до буйків.

Червона кепка «Маямі» цього плавця ще довго маячила на поверхні, а потім він звернув назад до яхт, і я втратив його з огляду.

— У багатих свої примхи, — прокоментував Луїс.

— Хочете розбагатіти й зазнати слави? Це ваша мрія? — я повернувся до розмови.

— Я так стомлююся за день, що й не пригадаю, коли востаннє по-справжньому мріяв. Мабуть, це було до переїзду в Маямі. І так, тоді я прагнув розбагатіти й зазнати слави, щоб дозволити собі все це, — Луїс невизначено махнув рукою кудись убік яхт. — Але я можу дозволити собі тільки ремонтувати, чистити й фарбувати.

— А ти про що мрієш, Хесусе? — запитав Адам, умить переключивши фокус.

Я мимохіть подумав, чи не занадто різка зміна кадрів — із дідової неприкритої природи на серйозні

запитання про мрію. Потім вирішив, що непотрібне просто виріжемо й змонтуємо нормально.

— Я теж хочу бути багатим, — коротко відповів Хесус. — Хочу плавати з батьком на великих човнах, а не ремонтувати їх.

— Чувак, ти вудиш рибу разом із батьком, про що ще можна мріяти? — раптово видав Адам феноменально глибоку думку.

— Так... А й справді, — замислився Хесус. — Виходить, я вже щаслива людина.

Ми погомоніли ще трохи, потім кубинці попросились і побрели вбік яхт. Може, щоб помилуватись і помріяти. А може, просто хотіли змінити місце риболовлі. Я довго дивився їм услід, аж поки батько і син зникли за струнким рядом білих щогл. І думав, що віддав би все, аби ремонтувати великі човни і вудити рибу з батьком. Щоб він був живий і щасливий робити це разом зі мною.

Адам підбадьорливо поплескав мене по плечу.

— Нам теж уже час. Увечері ще одне інтерв'ю.

Розклад на Маямі склали максимально щільний. Затримуватися в цьому туристичному мегаполісі, безумовно, приємно, але дорого. До того ж мені випало важливе і непросте завдання — устигнути отримати візу до Французької Полінезії до того, як стартує мій корабель через Тихий океан. І зробити це я маю тут, у Штатах. Хоч і мав на руках увесь пакет документів, та часу лишалося обмаль. Уже через кілька днів я мусив оббивати пороги французького посольства в Х'юстоні. Тому, хай якою привабливою здавалася можливість залишитися в Маямі довше, будь-яка затримка могла спричинити втрату грошей за корабель або й зовсім зірвати всю навколосвітку.

Адам у машині уткнувся в камеру. Мабуть, перебирав відзняті кадри з пентхауса. Пейзажі Флориди і далі милували око. До інтерв'ю із Сашком Фумаровим, моїм давнім приятелем, залишалось ще півтори години, упродовж яких я вирішив покататися районами міста.

З досвіду Монако я очікував чогось подібного. Варто було нам перетнути залізницю, що розділяє місто на дві частини, як ми потрапили в щось на кшталт гетто. Сірі коробки будинків з маленькими вікнами, паркани, обмальовані графіті, сміття на вулицях, зграї чорношкірих гангста в білих майках — це нетуристичне Маямі, в якому мешкала значна частина населення. Рядно має два боки, а в показного успіху є виворіт, якого не видно за золотою ширмою.

Адам прицмокував язиком, споглядаючи все це неподобство з вікна автомобіля.

— То он де замешкують прибиральники, які вилізують пентхауси за тридцять вісім мільйонів, — стиха промовив він. — І батьки із синами, які фарбують дорогезні яхти.

Я нічого не відповів. Життя не відчувалося несправедливим. Навпаки, увесь мій досвід показував, що потрібно прагнути, і тоді все обов'язково справдиться. Я народився в простій родині в Харкові й до двадцяти років узагалі не бачив моря. І погляньте на мене тепер: щойно перетнув Атлантику, катаюся за кермом камаро по Маямі та знімаю власну програму про навколосвітню подорож.

Неважливо, чи добраче ти викладаєшся. Важко працювати — не означає автоматично бути хорошою людиною, обділеною життям. І навпаки, якщо

ті гроші даються відносно легко — це не означає, що людина покидьок і успіх прийшов до неї просто. Річ у тім, на чому ти зосереджений. Світ — як шведський стіл: за одну й ту саму ціну один набере повну тарілку вівсяної каші, а інший візьме стейк. Хто зрештою насититься ліпше?

Ця думка так і залишилася невисловленою. Закінчивши екскурсію неблагополучним районом, я вирішив, що соковита вечеря дійсно буде дуже доречною. Тому написав Фумріку (так ми його називали приязно) і запропонував здибатися через півгодини у стейкхаусі «Ла Парілла Ліберті», щоб потім прогулятися пішки Оушен-драйв. За відчуттями ми немов упали у гаразд, як слива в болото: люксова обстановка ресторану і світська публіка розігрувалися перед нами, як театральний спектакль. І хоча я сам ще кілька хвилин тому розмірковував про стейки й вівсянку, після гетто почувався тут не в своїй тарілці.

Фумрік — мій давній друг ще з Харкова, ми разом тусувались і захоплювались автомобілями. В «український» час у Саші був дуже крутий американський б'юїк, справжнє ретро — машина доволі нетипова для наших широт. Я подумав, що існує певна закономірність: вже двоє знайомих, які люблять тачки, переїхали до Маямі.

У типових американських традиціях Саша запізнився на зустріч на п'ятнадцять хвилин і вбіг до ресторану, коли ми з Адамом уже дожувували свої середнього прожарювання стейка рібай. Невисокий і худорлявий, у шортах він скидався на коника. Кепка, з-під якої стирчало й кучерявилося темне волосся, доповнювала образ. Фумрік мав молодецький вигляд, і якщо не зважати на ледь на-

мічені зморшки в кутиках очей, його можна було прийняти за студента. Нітрохи не засмутившись від того, що ми вже повечеряли без нього, Саша запропонував перебраться до принаднішого місця, а саме — до паба «Монтіз». Вибір, до речі, доволі молодіжний. Ми розташувалися біля барної стійки на вулиці, уздовж дороги, де можна було цмулити пиво і спостерігати за перехожими, які вешталися туди-сюди.

— Ми з дружиною перебралися до Штатів через дитину, — розповідав Фумрік, підсуваючи ближче величезні кільця цибулі.

Навіть не знаю, де вони примудрилися знайти таку величезну цибулину. Згадавши совкові страшилки про те, що «в Америках усі овочі пластмасові, ГМОшні», я щодо цього пожартував, і Саша ледь не захлинувся. Крихти від кляру зачепилися за ріденьку щетину в нього на підборідді.

— Ти кажеш, як Тамара Петрівна, навіть інтонація та сама.

Я посміхнувся. Тамара Петрівна відважно чатувала лавочку й лічила не лише наркоманів і повій, а й американських шпигунів. Сашу Фумарова через б'юїк вона зарахувала саме до таких і невдоволено цокала язиком щоразу, коли він паркувався біля нашого двору.

— На сім'ю з трьох осіб достатньо трьох-п'яти штук баксів. На такі гроші цілком можливо прожити й у Маямі. Школи безкоштовні й доволі хороші, — продовжив оповідати Фумрік. — У нас є три типи середніх шкіл. У червоних викладають кепсько, і туди зливають щонайнетямущіших учнів. Це страшилка для всіх американських школярів. Жовті — середні за всіма параметрами. Зелені —

приватні, платні школи з ліпшими викладачами й умовами.

Поки я кивав у відповідь на пояснення про рівень американської освіти, до нашого «столика» за баром підкотив якийсь росіянин напідпитку. Зачувши рідну мову, він безцеремонно відтіснив Адама, але, помітивши, що той знімає на камеру, звернувся безпосередньо в кадр.

— Пацани, усім вітання, з вами сантехнік Коля, і ми ведемо трансляцію прямо з Маямі Біч!

— Харизматичний, — схвально прокоментував Адам, який уже устиг причаститися кількома кхлями пива.

Те, що відбувалося, йому явно припало до душі, і він трохи перемістився, щоб ліпше сфокусуватися на нашому новому знайомому.

— Так, я такий, я дуже харизматичний, — не взявся відмагатися сантехнік.

І з вигляду він був, до речі, зовсім не як типовий представник своєї професії. У свіжій білій сорочці, що ефектно обтягувало черевце, яке вже проступало. Довге волосся із сивиною і борода робили б його схожим на Ісуса, якби не округлі щоки й модні окуляри з роговою оправою та жовтими скельцями. — А знаєте, пацани, я такий завдяки своєму дідові!

Ми з Фумріком презирнулися.

— Я взагалі радянська людина, народився сімдесят третього року в Красноярському краї. Так от, усю мою рідню по дідовій лінії розстріляли. Їх вивели перед ямою, вишикували в ряд і по черзі перестріляли.

Ми знову презирнулися, цього разу розгублено. Сантехнік Коля без жодних запитань з нашого боку виголошував чудовий монолог.

— А мій дід, якому тоді було сім років, утік. Тож от я перед вами стою, увесь такий... харизматичний завдяки йому, — підсумував він і раптово реготнув. — Дякую діду за перемогу!

Мужик дістав звідкись пачку «Парламенту» і на якийсь час сконцентрувався на кінчику сигарети, яка ніяк не хотіла прикурюватися.

— Колю, а скажи мені от що, тільки чесно, — я підніс запальничку й підкурив, затуляючи від вітру. — Про що ти мрієш? Яка твоя найбільша мрія?

— Щоб ми з вами не були рабами, — приголомшив сантехнік. — Щоб ти не був рабом, твій друг не був рабом, щоб камеромен не був рабом, — Коля тицьнув пальцем в Адама. — Я от не раб, пацани, але я хочу мати таких само вільних друзів.

— Це значна мрія, — визнав я. — Можна навіть сказати, ідеалістична.

— Так! Саме так! — заволав Коля. — Ідеалістична і значна, бо мрії і мають бути такими. Усе інше — це мета. Найважливіше, що потрібно робити в житті, — не боятися мріяти і не вірити в паперові гроші. Найцінніше, що є у світі, — це золото і людські стосунки.

— Звучить як афоризм, — засміявся Фумрік.

— Так, я афоризм кажу, — вторив Коля язиком, що трохи заплітався. — Настановляю російськомовних братів. Хочу, щоб ви збагнули структуру всього цього, — він широким жестом обвів бар і набережну, ледь не перекинувши склянку з моїм недопитим спрайтом.

Коля викурив іще одну сигарету і, потиснувши нам руки на прощання, подався настановляти деінде.

Вечір у Маямі закінчився дивно, але цікаво, а завтра на нас чекав новий світанок і нова дорога, нехай і недалеко.

Кі-Вест, куди ми вирушили наступного дня, був містечком на одному з островів архіпелагу Флорида-Кіс. Дорога туди — друге за красою видовище, мабуть, після серпантина в Піренеях! Сам острів лежить у місці, де Атлантичний океан з'єднується з Мексиканською затокою, і до нього веде багатокілометровий міст на палях, що здіймаються прямо над океаном.

Крім того, що Кі-Вест — найпівденніша точка США, до Куби було ближче, ніж до Маямі. Усюди, хоч куди ми йшли, наклала свій відбиток іспанська культура: музика, кубинці, які танцювали на вулицях, півні, які вільно розгулювали містом, — негласний символ Кі-Веста. Усе це створювало самотутню атмосферу вічного свята й релаксу. У тутешніх щодо цього навіть є гасло: «Приїжджайте до нас на дві години й одразу ж їдьте назад — інакше ви залишитеся на все життя». Мабуть, саме на цей гачок потрапив сам Ернест Гемінгвей, придбавши тут будинок у 1930-ті роки.

Наша програма знайомства з Кі-Вестом не відрізнялася від програми середньостатистичного китайського туриста: прогулянка Дюваль-стрит, ліхтарня, будинок-музей Гемінгвея. І все-таки цей день мені здавався геть особливим, ніби мене виврали з виру турбот і занурили в дитинство. Кортіло гасати підстрибом набережною, споруджувати на пляжі піщані замки, ганяти птахів, їсти морозиво в ріжку. Проте замість морозива ми, як справжні

чоловіки, наприкінці насиченого дня подалися вечеряти шаурмою.

Біля лимонно-жовтого кіоску, крім нас, юрмилися люди східної національності, в яких Адам легко розпізнав співвітчизників.

— *Мерхаба!* — привітався він і першим підійшов до віконця. — Нам три великі шаурми.

— *Мерхаба,* — відгукнувся продавець, із цікавістю розглядаючи дрон у руках оператора. — Крута іграшка.

Адам автоматично пригладив корпус дрона, як солдат вірну гвинтівку.

— Слухай, брате, — звернувся до нього продавець, поки викладав на лаваш начинку. — А ти, я бачу, не тутешній? Турист? На батьківщині давно був?

— Я з Нідерландів, — із викликом сказав Адам. — Проте дружина й діти замешкують у Туреччині. Скоро закінчу тут роботу й навідаю їх.

На цих словах Фумрік тицьнув мене ліктем і вразно кивнув головою вбік оператора. Очевидно, з огляду на Адамову поведінку й відверті погляди на красунь, те, що в мого оператора є сім'я, стало для Сашка цілковитою несподіванкою. Я знизав плечима.

— Ти працюєш в Америці? — продовжував розпитувати балакучий продавець. — У Флориді?

— Ні-ні, я відеооператор, ми в Штатах знімаємо програму про навколосвітню мандрівку. Мої супутники — Артемій і Алекс, завтра ми вже вирушаємо далі країною.

— Вільне життя, брате. Заздрю, — продавець навіть прицмокнув. — Не те, що я наймитую цілодобово. Тут у Флориді орда туристів, і всі розважаються цілодобово. Кі-Вест, Маямі, Халландейл —

я працював усюди. Кручусь, як білка в колесі, адже маю сплачувати податки, щоб залишатися в Америці.

— Тоді навіщо тобі залишатися в Америці? — уточнив Адам.

— Тут моя родина. Тут моє життя, — він поставив на підставку перед нами три пузаті шаурми й витер руки паперовим рушником. — Америка — країна можливостей. Я й досі очікую своєї.

«Так і живуть люди, в гонитві за американською мрією», — подумав я, згадуючи Луїса з сином та й Настю, яка разом із чоловіком гарує на кредити й іпотеку.

Адам попрощався, і ми відійшли до пірсу. Пройшли в самий його кінець, щоб сісти на дерев'яний поміст, звісити ноги й милуватися чудовим заходом сонця, поїдаючи шаурму.

— Мій улюблений кінотеатр, — відкрився я, насолоджуючись краєвидом.

Адам і Фумрік згідно мугикнули із повними ротами. День хилився до кінця, і вже вранці ми мали вирушити в *понта* столицю Флориди — Таллахассі. Навіть у такому непопулярному серед приїжджих місті я примудрився знайти знайоме обличчя — однокласника з Харкова, який тепер служив морським піхотинцем у США. Таку зустріч я проґавити ніяк не міг, тож так знахабнів, що сам себе запросив до нього на гостину. Юрчик пручався, як міг, белькотів, що дім у нього «спартанський», але я запевнив, що до простої обстановки цілком звичний. Та й у казармі ночував. Хай там як, у Таллахассі ми з Адамом знайшли, де прихиститися.

Із Фумріком увечері попрощалися дуже тепло. А на ранок і з Настею та її сім'єю. «Повідомте, щойно

дістанетеся», — отримав есемес від Насті, ледь ми виїхали за межі Маямі. Другий примірник батькової книжки я, звісно ж, подарував саме їй. Від початку я не мав жодного сумніву щодо того, хто гідний цього подарунка: Настя знала мого батька особисто і завжди ставилася до нього дуже приязно. І це було взаємно. Батько любив Настю як рідну доньку і, чесно сказати, украй засмутився щодо нашого розлучення. Однак там втрутилися ще й особисті обставини: на жаль, Настина мати не відчувала приязні ані до моєї сім'ї, ані до мене. Імовірно, і це теж позначилося на нашому з Настею шлюбі. Проте всупереч усьому ми спромоглися зберегти душевні дружні стосунки навіть після розлучення.

— Дякую, Тьомо, — згадував я, вже віддаляючись від Маямі, слова Насті, коли подарував їй книжку. Її голос тремтів, на очі накопилися сльози, і я зрозумів, що ми зараз згадуємо з нею одне й те саме, і від цього всередині стало тепліше за маямське повітря. — Олександр Олександрович буде зі мною... Його книжка буде зі мною, Тьомо.

На нас із оператором чекала довга дорога на північ через весь штат. Дай Боже, до вечора дістанемося, з урахуванням зупинок, щоб поїсти й заправитися.

Невеликий салон орендованого камаро було запружено сумками. Причому, на позір, моїх речей там істотно менше. Коли Настя везла нас із Канаверала, в її просторій машині цього відчутно не було. Та й у мерседесі браку вільного місця в око не впадав.

— Що маєш у тих сумках, Адаме? Десять кіло бріоліну? — пожартував я, коли ми вперше зупинилися на заправці.

Оператор насупився, з чого можна було виснувати лише одне: я мав рацію, сам того не підозрюючи. Від думки, що Адам усю дорогу Європою і Штатами тягне із собою засоби для укладання волосся, мені хотілося і сміятися, і плакати.

— Я взяв найнеобхідніше, — на підтвердження цих слів він відкинув кришку верхньої валізи та оприявнив набір юного туриста: баночки засобів для волосся, спреї та фен.

— Фен! — вирвалося в мене. — Ти серйозно? Та цим апаратом можна Міссісіпі висушити!

Вигляд у фена був і справді доволі громіздкий і поважний. Я сказав би, таким користуються перукарі в салонах краси. Але такого гіганта брати в дорогу — навіщо? Вражаюче, як таке одоробало я не помітив раніше.

— Мої речі — що хочу, те й беру, — остаточно набурмосився Адам, демонстративно поправляючи ідеально вкладену шевелюру. — Можна подумати, ти особисто несеш фен на горбу.

— Справедливо.

Підкріпившись бургерами й колою, ми рушили далі й тему особистих речей більше не заторкували. Уперше за всю подорож мені неймовірно кортіло піджартовувати над Адамом, але я так і не ризикнув його спровокувати. Аж надто тонку душевну організацію він має.

Як і планували, до Таллахассі прибули ввечері. Підїхали красиво до самого будинку Юрчика — благо він заздалегідь скинув координати. Містечко оглянули мигцем, з вікна автомобіля. Та й то, чесно кажучи, бажання гуляти тут не виникло. Таллахассі аж ніяк не скидався на горду столицю штату Флорида. Радше на скромне студентське містечко, майже

глушину. На тлі Маямі воно загубилося так само, як тітка Клара, яку поставили б поруч із Мерилін Монро.

Юрчик вибіг зустрічати нас підтюпцем, неначе щойно складав армійські нормативи. Як годиться солдату з кліше кінематографа — у військових штанях кольору хакі та білій майці.

— Вітаю! — рукостискання міцне, навіть занадто.

Ми плеснули один одного по плечах, обмінялися традиційними люб'язностями, огледілися з голови до п'ят. Юрчик на правду був нівроку. Це трохи дивно, проте непогано. Нижчий за мене на дві голови, завжди худорлявий, зараз він накачався й підтягнувся. Спину тримав так струнко, ніби йому встромили кілка. У погляді відчувалося щось типово солдафонське. До мовлення домішався американський акцент.

Юрчик кинув здивований погляд на волосся Адама й потиснув йому руку так, що оператору звело щелепи. От і зазнайомилися.

— Ну, мандрівники, прошу до мого скромного барлогу, — виголосив мій однокласник, широким жестом указуючи на будинок.

— У Штатах чую це вдруге впродовж двох днів, — пробурчав Адам, потираючи зап'ястя.

Я посміхнувся. На пентхаус цього разу ніхто не очікував, але барліг Юрчика справді заслуговував такої назви. Зовні будинок скидався на низьку прямокутну коробку, опоряджену темно-сірим сайдингом. Поодинокі кущики обступали стіни, і світлі віконні рами визирали з-за гілок, як залисини. Перед будинком містилася невелика галявина із підстриженим газоном. На ганку — мангал.

— О! Барбекю! — пожвавився я, намагаючись згладити незручність від огляду території.

— Я запасся м'ясом, сьогодні приготуємо бургери, — Юрко відчинив двері барлогу, і ми пройшли всередину.

Там все було облаштовано, як у каптьорці цвинтарного сторожа. Ми відразу потрапили до вітальні. З меблів — лишень телек, журнальний столик і розправлений диван. На столику стояла відкрита бляшанка пива «Бад» і чипси. А навколо цього оазису розваг — порожнеча. Ні картини, ні квіточки. Голі стіни позирали на нас розгублено, ніби ми тут перші гості за останні десять тисяч років. Цілковитий аскетизм.

— Я постелив вам на дивані, — повідомив Юрко, передбачаючи моє запитання.

Я поглянув спершу на нього, потім на спальне місце, по тому на Адама. Ділити ложе з оператором аж ніякого бажання в мене не було, тим паче, що від лайнерських жартів часу минуло небагато.

— Юрчику, а спальний мішок ти маєш?

— Звісно, маю. Постелити на підлозі?

— На підлозі спати не хочу, — завередував Адам, переминаючись із ноги на ногу, як дитина в крамниці іграшок.

— Я посплю, — відказав я.

Юрко пішов до сусідньої кімнати, повернувся зі спальним мішком в одній руці й коробкою пива в іншій. Мабуть, у тій частині будинку в нього комора. Ми поки перенесли певні речі з машини й розклали їх у кутку так, щоб не заважали проходу. Адам виклав у ряд свої скляночки для волосся. На журнальному столику вони стояли, як солдатики на плацу. Юрась навіть пивом поперхнувся, щойно це угледів.

— Це що за бодяга? — без натяків запитав він, тичьнувши в бріолін «Cherry Soda», яким Адам хва-
лився мені в порту Канаверал.

— Це бріолін, — я намагався зберігати серйозний
вигляд, щоб не образити оператора.

Юрко насупився. Вигляд у нього був украй зди-
вований.

— Змазка якась?

Тут уже я не витримав і зареготав. Адам стиснув
губи й подивився на Юрка з видом ображеної
гідності. Ніби й не він тиждень тому відпускав
непристойні жарти на борту «Norwegian Epic».
Я почувався, ніби за мене почасти помстилися.

— Це такий гель для волосся, — терпляче
пояснив оператор і запустив п'ятірню в шевелюру
для наочної демонстрації.

— От же ці бабські штучки, — приголомшив
Юрась і запустив у нього бляшанкою «Бада». —
Сьорбни ліпше пивка.

Адам устиг зловити бляшанку за кілька сантиме-
трів від свого носа. Обдарував мого однокласника
страшним поглядом — чи то ошелешеним, чи обу-
реним. Проте бляшанку все-таки відкрив, пролив-
ши трохи піни на підлогу (і гадки не маю, зумисно
чи ні). Юрчик несхвально крякнув.

— Наряд на кухню позачергово! — раптом гарк-
нув він.

Навіть я не зрозумів, жартує він чи серйозно.
Адам, як на мене, взагалі очманів. Навіть перехожі
на сусідній вулиці, мабуть, почули це військове ри-
чання.

— Ви бачили б свої пики! — так само гучно
зареготав Юрко, ляскаючи себе по колінах. — Ну
і мармизи! Ходімо смажити бургери, мазунчики. Та

облиш ти ту пляму, Бріоліне. — Носком черевики він розтер пляму від пролитого пива.

Очевидно, Бріоліном він охрестив Адама. Оператор явно потрапив у немилість до морпіха.

У холодильнику ми набрали всілякої смакоти, розфасованої на американський манер гігантськими порціями: булки для бургерів по двадцять штук у пачці, напівфабрикатні котлети, сир, салат, помідори, огірки-убивці, що радше скидалися на поліцейські кийки, ніж на овочі. Не порівняти з нашими українськими, маленькими й хрумкотючими огірочками. Дві літрові пляшки кетчупу й майонезу навздогін. Усе це добро ми винесли на галявину перед будинком і поставили прямо на землю. Юрась розпалив гриль.

Поки морпіх із поважним виглядом викладав котлети на жаровню, нам із Адамом загадали одвічно дамське заняття — нарізати помідори й огірки для начинки.

— Головне в бургері — це котлета, — повчав Юрчик. — Коли вибираєте котлету, завжди дивіться на фарш. Він не має бути дрібним або занадто ретельно перемішаним. Що більше він рубаний, грубий, то соковитішим вийде бургер. Це вам не бабусина кухня.

Ми з Адамом перезирнулися. Я непомітно зни-
зав плечима.

— Я люблю приправляти котлету часником, табаско, паприкою і коричневим цукром. Що ви на це скажете, га? — морпіх хвацько упер руки в боки, обернувся на нас на секунду і відразу повернувся до свого гриля. Схоже, наша відповідь його не цікавила.

— Як ти перебрався до Штатів? — я вирішив змінити тему на цікаву для мене.

— Ти ж пам'ятаєш, Тьомо, я завжди вострився за бугор, — Юрчик із готовністю проковтнув наживку для розповіді. — Так і помчав за американською мрією: гайнув спочатку до Нью-Йорка. Усе, що нам по телеку показували, — це Нью-Йорк, тож саме звідти я й вирішив почати. Думав, у казку потрапив. Сяк-так влаштувався в ресторан «Татьяна» в Брукліні.

— Це той легендарний треш, що нещодавно згорів? — уточнив я.

— Так, так, це він... Таню, я й досі люблю тебе! — жалісно прокричав Юрчик на камеру. — Так от, наймитував у цій «Татьяне», як проклятий. Єдиний плюс — отримав грін-карту.

— Справді?

— Звісно! Через службу в армії США громадянство можна отримати набагато швидше, та й платять ліпше, плюс бонуси всілякі, заохочення для військових. Це тобі не м'ясе в «Татьяне» смажити. Тому, щойно отримав грін-карту, одразу подався на контракт. Так і дослужився згодом до майора, — закінчив Юрчик свою небагатослівну розповідь.

Про котлети ж він розповідав значно піднесеніше.

— Ну це досягнення, запевняю. Бути майором у США — ого-го! — відказав я.

Морпіх злегка зашарівся, чи то від похвали, чи від випитого пива.

— Так, нам тут шана й хвала. І від держави суцільні заохочення, — із цими словами він раптом відскочив від гриля зі спиртністю видри, попрямував у протилежному напрямку і, зупинившись метрів за десять від нас, енергійно замахав рукою. — Ви йдете чи ні?

— Чи ні... — невдоволено буркнув Адам.

— А м'ясо? — прокричав я, але Юрчик уже стрімко й цілеспрямовано крокував до чисієсь роздובбаної тачки.

Нічого не залишалось, крім як поквапитися за ним, сподіваючись, що котлети, дбайливо приправлені табаско й коричневим цукром, за час нашої відсутності не підгорять.

Роздивившись ближче, я упізнав хонду купе року дев'яносто п'ятого з харківським номерним знаком! У Штатах! Боки цього драндулета вкривала іржа, неначе щура — короста. Стерті покришки лисо поблискували в призахідних променях. Я навіть не мав певності, чи на ній можна їздити. Може, Юрчик використовував машину як склад? Крізь лобове скло на задньому сидінні я розгледів якийсь непотріб і пластикові стаканчики з «Бургер Кінга».

Юрчик ледь не пританцьовував навколо своєї хонди, ніби демонстрував не іржаве корито, а щонайменше ролс-ройс. За кілька секунд я второпав причину його ажіотажу. Із натужним скрипом він відчинив багажник драндулета і явив світові й нам величезні ящики для інструментів. Тільки замість плоскогубців у них лежали гладкі чорні стволи — укладені один до одного, як сірники в коробці, і блискучі, як шевелюра Адама. За зброєю морпіх явно доглядав набагато ліпше, аніж за тачкою і будинком.

Я присвиснув. Адам завмер позаду мене з відвислою щелепою.

— А це... законно? — несміливо уточнив він.

Юрко розреготався, як мені здалося, трохи демонічно.

— Усе офіційно, Бріоліне, — морпіх добряче ляснув оператора по плечу, як радянська домо-

господарка по килиму. До честі Адама, той зберіг нейтральний вираз обличчя. — Завтра повезу вас на стрільбище, розвіємося.

— Круто, — резюмував я. — А зараз гайда до гриля, поки все не підгоріло.

Котлети, як і обіцяв морпіх, придалися. Ми вмолотили по два великі бургери, і з'їли б іще, але закінчився сир, тож усі дружно вирішили, що це сигнал до закінчення трапези. Юрась, як виявилось, крім служби в армії США, мав іще й комерційну жилку. Зарплата майора давала йому змогу скуповувати дешеві будинки в Таллахассі, робити там косметичний ремонт і здавати в оренду. Залишалося загадкою, чому при непоганому заробітку він замешкував ледь не в сараї і їздив на іржавому драндулеті. Та щодо цього кожен має свої пріоритети. Запитувати про це безпосередньо я не став.

— Після ситного обіду, а в нашому випадку — вечері, необхідно поспати, — оголосив Юрчик близько опівночі, коли помітив, що наші очі вже почали склеплюватися.

Адам порівняно комфортно влаштувався на розкладному дивані зі скрипучими пружинами. Я вмовився на підлозі у спальнику. Якщо все піде за планом, наступний день має видатися цікавим. Перед сном надіслав есемеску Насті й Фумріку, написав величезне повідомлення Марусі, ліниво погортав стрічку у Facebook з обіцянкою незабаром завантажити на YouTube першу серію «Великого кола». Виснажений тривалою дорогою і розмовами Юрчика, вирубився без задніх ніг.

Ранок мене безцеремонно висмикнув зі світу мрій до суворой реальності.

— Підйом! Підйом, салаги!!! — гучне ричання пролунало вітальною.

Юрчик навис наді мною, немов кара небесна, у повній армійській екіпіровці, у протигазі й з автоматом.

— Підйом! Крос із протигазом! — він простягнув мені, здивованому, другий протигаз і показово виструнчився.

Адам на дивані геть очманів від того, що відбувалося, але за інерцією ввімкнув камеру. Я незграбно надів протигаз. Тепер ми обоє скидалися на цілковитих ідіотів.

— Спершу відтискання! — Юрчик вирішив змінити наказ.

Я перекинувся на живіт і підняв корпус, а він почав голосно лічити:

— І раз, і два, і три, і, Бріоліне, приєднуйся, і п'ять, і шість...

Раптово пролунав стук у двері. На порозі стояв хлопчина у формі листоноші. Варто було побачити вираз обличчя бідолахи! Його зустрів солдат армії США в протигазі та з бойовою зброєю, а прямо навпроти входу припав до підлоги, скорчившись від нападів сміху, іще один мужик в протигазі. Третій, скуйовджений, східної національності, знімав усе це мракобісся на камеру.

Пауза затягнулася. Листоноша завмер, роззявивши рота, ніби забув заготовлену фразу. Кілька листів просто випали в нього з руки. Зрештою, ми з Адамом почали несамовито реготати.

— Дякую, приятелю, — Юрко на свій манер лягнув хлопчину по плечу і, не соромлячись, зачинив двері прямісінько перед його носом.

Відчуваю, під вечір історія обросте чутками, і сусіди гадатимуть, що ж сталося в цьому будинку: антитерористична операція, отруєння звеселяючим газом чи експерименти з марихуаною.

Після сніданку, як і обіцяв, Юрчик повіз нас на стрільбище. Персонал зустрів його там як свого. Мабуть, морпіх частенько збавляв час, розстрілюючи мішені й бляшанки. Та ми й самі потішилися добряче! Юрко запропонував кілька стволів на вибір зі свого арсеналу й розповів, як цілитися. Причому Адам упорувався зі зброєю доволі стерпно і навіть викликав у Юрчика стримане схвалення. До кінця пригоди в мене від віддачі боліли плече і груди, а оператору хоч би що.

— Жирок амортизує, — реготав Юра. Я лише похитав головою. — До речі про жирок, у тачці є вчорашня піца.

— З огляду на погоду я не наважився б ризикувати шлунком.

Що добре у Флориді — тут завжди тепло. Навіть у грудні машина прогрівається на осонні, немов консервна бляшанка. Зате будь-якої пори року можна взяти їжу із собою і пообідати в парку, що ми й зробили. Юрчик, не дослухаючись до моїх умовлянь, усе-таки доїв учорашню пепероні. Навіть і не знаю, може, в армії США солдати тренують не лише фізичну витривалість, а й травну систему. Я не зважився катувати свій шлунок із міркувань економії. Про Адама взагалі мовчу. Він дивився на кружальця салямів в піці з таким виглядом, ніби Юрко їв комах.

Підкріпившись, морпіх удоволено відкинувся на спинку лавки й випростав ноги.

— А знаєте, чого зараз не вистачає? — і, не дочекавшись відповіді, продовжив: — Вийти б

у відкритий океан, порибалити під пивко, а ввечері засмажити на грилі баракуду або снепера. Що скажете, хлопці?

— Звучить класно, тільки де ми роздобудемо човна? — миттю відреагував я. Ідея викликала в мене пожвавлення.

— Ну, — Юрко вдавав, що зніяковів. — У мене типу яхта є.

Ми з Адамом вибалушили на нього очі. У погляді оператора відобразилася непримиренна суперечність: «учорашня піца — яхта». Напевно, ми обидва чекали, що Юрчик зарегоче і скаже, що пожартував. Та він так і не зареготав, хоча нашою реакцією таки насолоджувався.

— Далеко порт? — перервав я тривале мовчання.

— Півтори години звідси. Якщо виїдемо зараз, устигнемо зустріти захід сонця в океані.

— Вирішено! Помчали!

Доїхали навіть швидше: напевно, Юрчику дуже кортіло показати нам яхту. І от прийшли на місце. Доволі затишна марина, акуратні човники стоять біч-о-біч, погойдуються на хвилях. Океан спокійний, погода гожа — у дорогу так і рушай. Ми пройшли аж у кінець марини, і морпіх представив нарешті своє чудо.

Хонда дев'яносто п'ятого року порівняно з цією яхтою — просто дівчисько. Суденце ніби зійшло з екранів фільму «Божевільний Макс»: іржавий такий кораблик, із заклепками, латками, прикрученими деталями незбагненого призначення.

— Якщо ми сьогодні не потонемо, з мене пляшка шампанського, — шепнув мені Адам, коли ми перебиралися з причалу на яхту.

— Та ти не бійся, Бріоліне, я на цій посудині сам ходжу. А тут нас троє, неодмінно якимось упораємося, — бравірував Юрчик.

Те, як Юрась заводив мотор, збоку скидалося на кадр із постапокаліпсиса. «Стань тут», «потягни за це», «опусти те», — командував Юрчик, указуючи на важелі, що стирчали повсюдно. Усе диміло, коптило, вибухало. Пуф-пуф-пуф! Двигун завівся раз з десятого. Ми різко рушили з місця.

— Ну! Я ж казав! — морпіх гордовито обперся об поруччя. — Жива ще, бабуся!

Яхта на підтвердження слів господаря оглушливо перднула чорним димом. У мене хіба що волосся дибки не стало від звуку. Якщо в окрузі й була риба, то вся розпливлася куди-інде. Адам зайшовся реготом.

Сяк-так, ривками, яхта покинула бухту й вийшла в канал. Ми пропливли метрів двісті, аж раптом — різкий поштовх і хрускіт, днище надсадно заскреготало. Юрчик вибалушив очі й перехилився за борт, щоб подивитися, у чім там річ.

— Здається, ми сіли на міліну, — на диво спокійно прокоментував Адам.

Не потрібно бути експертом у мореплаванні, щоб це зрозуміти.

— Так і є, — погодився морпіх. — Хай йому грець!

Про те, щоб вмикати мотор на повну, й ітися не могло. Добре, якщо не вибухне. Я окинув поглядом місцину. До кущистого берега надто далеко, щоб дістатися вплав.

— Доведеться чекати припливу, — глухо резюмував Юрко те, що ми зрозуміли й без того.

— І як довго? — Адам миттєво оцінив наші продуктові запаси. Точніше, те, що ми їх не мали.

Із провіанту на борту були лише ящик пива і почата пляшка рому, що валялася тут, напевно, ще від Громадянської війни у США.

— Годин вісім щонайменше, — морпіх підтвердив мої найгірші побоювання.

— Ну й добре, — оператор одразу зайняв найзручніше місце на яхті й відкрив бляшанку пива. — Хотіли ж із пивком порибалити.

Очікувати доведеться довго. Тож ми вчинили так само. Неначе троє в човні, якщо не рахувати собаки. Тільки замість собаки у нас була пляшка рому, та обоє моїх супутників віддали перевагу пиву.

Морпіх тим часом дістав вудку і якийсь час намагався по максимуму скористатися ситуацією, що склалася, і розжитися принаймні вечерею, якщо вже не вдалося походити під вітрилом. Проте й тут йому не поталанило. Риба довго не клювала, а кілька разів зривалася з гачка вже останньої миті.

Спостереження за заходом сонця, сонячними відблисками на хвилях, Адамом, який упивався, і Юрчиком, який матюкався, діяло на мене якимось медитативно. Наша невелика «в'язниця на воді» стала точкою відпочинку від усіх клопотів. За бортом залишилися необхідність терміново мчати до Х'юстона за полінезійською візою, загроза запізнитися на корабель до Чілі, ностальгія, туга за близькими й Марусею. Усе це повернеться згодом, коли я зйду на тверду землю. А зараз — лише океан, плюскіт хвиль і пляшка рому по колу.

Вода прибула пізно вночі, якраз через вісім годин, як і зауважував Юрко. На той час найтверезішим у човні залишався морпіх, і навіть не тому, що мав кермувати машиною до Таллахасі. Просто

запаси спиртного швидко закінчилися, поки він пробував вудити рибу.

Спостерігаючи за тим, як у непроглядній п'їтмї човен-старигань піднімається з мілини й оглушує ревом спокійну округу, я подумав, що ми легко могли б залишитися тут на ніч. Хай там як, через півгодини після початку припливу ми повернулися в бухту. Юрчик — з підібганим хвостом, ми з Адамом — добряче напідпитку.

До Таллахассі прибули вже під ранок. Для сну залишалось трохи більше чотирьох годин, і знову в дорогу.

А наступний день розпочався з кепських новин. На телефоні мене чекав лист від відеопродакшену про те, що вони виходять із процесу. Це був удар під дих. Випуски «Великого кола» ми припинили на невизначений строк, позаяк у дорозі братися до пошуку іншого продакшену ми не мали ні снаги, ні часу. Я сподівався дотягнути з ними до кінця навколосвітки, але ці сподівання канули в Лету.

Із похмільною головою я чахнув над бутербродом з арахісовим маслом, сьорбав бодяжну каву і похмуро дививсь у вікно.

— То значить, нам більше не потрібно зупинятися, щоб упорядковувати й відправляти продакшену матеріал? — Адам щедро зачерпнув ложкою полуничний джем і ляпнув його на злегка підгорілий тост.

— Виходить, що не потрібно, — похмуро відгукнувся я.

— Круто! — лишень кинув оператор.

Тут мене осяяло: а й справді, усе не так уже й кепсько. Навіть навпаки. Можна знімати постійно, а всю технічну роботу залишити на потім. Я згадав,

як чимало разів упродовж мандрівки гнівався на те, що доводиться зупинятися. Адже якщо не відправити матеріал вчасно, продакшен не встигне випустити серії. Тепер же ми були звільнені від цього вантажу й могли летіти світом, немов метелики. Ото вже правда, немає лиха без добра!

«Лови момент — це головне в твоєму шляху», — згадав я напутні слова Яріка, соліста гурту «Мачете». Від цієї думки стало тепліше, я навіть включив однойменну пісню, яку він присвятив нашій навколосвітці. І настроїй поліпшився.

Після сніданку Адам зібрав із журнального столика свої дорожочинні баночки й акуратно спакував до валізи, що Юрчика потішило неймовірно. Ми заштовхали свої пожитки назад до камаро. І — Боже мій! — яке це було полегшення — сісти в комфортабельний, сучасний автомобіль, у якому нічого не скрипіло, не деренчало й не перділо.

— Не знаю, як твоя, але моя дупа почувається в цьому кріслі відмінно, — зараз, як ніколи, я був солідарний з Адамом, і навіть жарт про дупу мене не засмутив.

Юрчик якийсь час махав услід автомобілю. Я бачив це в дзеркало заднього огляду, і мені подумалося, що йому шкода з нами прощатися. Нехай лишень на два дні, та ми трохи струснули його звичний усамітнений уклад. А час від часу це необхідно навіть найзатятішому інтроверту й невинному дивакові. А втім, може, мені все це здалося, і він махав із полегшенням — хай йому грець.

У дорозі я насолоджувався легким кермуванням, яке можливе лише на американських шосе. Дороги широкі й вільні, з ідеальною розміткою, прямі, як стріла, ніби їдеш злітною смугою і от-от стрімко

стартанеш угору. Першу частину шляху Адам куняв, і я його за це не звинувачував. За кілька годин ми помінялися місцями, позаяк терпіти наслідки вчорашньої безсонної ночі й зберігати належну концентрацію я вже не мав сили.

ДЕНЬ 41

НОВИЙ ОРЛЕАН, США

18 458 КМ ШЛЯХУ

Коли ми вїхали до Нового Орлеану... Як же я втішався, що кермував Адам! Я опустив скло і, висунувшись із вікна, як старий ротвейлер, усотував навколишні краєвиди. І фотографував, знимкував, фіксував — і гадки не маю навіщо. Адже ми й без того мали це все побачити згодом, рухаючись пішки.

Цей осередок Старого Світу не схожий ні на одне з міст, яке ми бачили перше. Колоніальні будинки з білими колонами і закрутистим різьбленням, стіни яких і досі зберігали спогади про перших домовласників. Перед моїми очима буквально оживала кінострічка «Звіяні вітром». Здавалося, ще мить — і на ганок вийде чорношкіра служниця в білому фартусі, а за нею — зеленоока красуня, схожа на Скарлетт О'Хара.

Я так виразно уявив деякі сцени з фільму, що остаточно остовпів, коли нам назустріч виїхала низка карет. Справжнісіньких карет! Із певним розчаруванням я угледів пасажирів: не благородних південців середини XIX століття, а китайських туристів із фотоапаратами.

Вештаючись вінтажними вуличками, ми не помітили, як заблукали. Причому навігатор геть збожеволів: показував нам то глухий кут, то перекриту на ремонт дорогу, то дику глушину. Адам реготав і повідомляв інформацію з гугла, що Новий Орлеан зведено на кістках бандитів і злочинців.

— Подейкують, що тут і досі вештаються їхні душі, що не знайшли спокою, і лякають туристів, — драматично закінчив він свою промову.

Якби на дворі була ніч, по шкірі точно пробіг би холодок.

— Гаразд, казкарю. Думаю, річ у тім, що дехто не може розібратися, куди нам повертати.

Я відчепив телефон від підставки, вийшов із машини і попрямував до першого зустрічного перехожого. Чоловік років сорока неквапливо брів тротуаром уздовж дороги, насвистуючи якийсь блюзовий мотив. У руці він тримав паперовий пакет. У нас у такі загортають пиво, щоб можна було пити на вулиці. Підійшовши ближче, я впізнав по рисах його обличчя вихідця з Мексики — смаглявий, із величезним носом і ріденькими типовими вусиками, чорні очі пропалювали наскрізь. Високий і трохи незграбний, у білій заяложеній майці, зовні чоловік скидався на Денні Трехо, який добряче помолодшав.

Помітивши мене, він зупинився і привітався першим.

— Як ведеться в Новому Орлеані? — мені кортіло потеревенити з кимось із тутешніх, довідатися, як живе і чим дихає це місто.

— Ліпше, ніж у Сальвадорі, — посміхнувся Трехо й сьорбнув із «пакета». — Тут мене принаймні не заганяють поліцейськими псами.

Я не стримався й присвиснув, усвідомивши, що, можливо, переді мною стоїть один зі злочинних елементів, про яких Адам повідомляв хвилину тому.

— Мали клопіт із законом? — якомога невимушеніше поцікавився я.

— Здебільшого із сімейним бізнесом, а отже, і з законом, — Трехо розтягував слова, його тонкі губи склалися в іронічну напівпосмішку.

Бесіда його явно зацікавила. Я був білим туристом на камаро, у капелюсі, кроксах і шортах з об'ємними кишенями. Він — якимось гангстером із Сальвадору, до якого мені вистачило клепки причепитися на вулиці.

Адам коротко бібікнув, дозволивши мені витончено викрутитися з незручної ситуації. Я зробив йому недбалий знак рукою, мовляв, іще хвилинку. Трехо, тим часом, саме присів мені на вухо й розповів про свою рідню до десятого коліна. Про племінника, який ще доволі юний, але вже два роки відсидів. Про божевільну матусю, яка тримає всю сім'ю в міцних руках і в залізних лабетах. Про батька, який, за його словами, у сімдесяті мав справи із самим Пабло Ескобаром. І трохи про себе, який утік із Сальвадору три роки тому, знайшов притулок у Новому Орлеані і плеще про своє минуле першому стрічному-поперечному. Під останнім Трехо мав на увазі, ясна річ, мене, але говорив без злості. Очевидно, ситуація тішила його добряче. Складалося відчуття, що я розмовляв із людиною, яка натерпілася так, що тепер їй плювати на все навколо.

— Блін, чувак, у мене немає мрії. Я просто хочу, щоб у мене було це довбане пиво, — сказав він на закінчення.

«Щоб було довбане пиво», — подумки додав я до скарбнички мрій, які зібрав упродовж навколосвітньої мандрівки, і, попрощавшись із сальвадорцем, повернувся до Адама в машину.

Ми їхали повз красиві старовинні особняки, і де-не-де виднілися сліди урагану «Катріна», який перевернув життя і без того сумбурного міста догори дригом. То тут, то там траплялися пустирі — здоровенні напівзруйновані ділянки, моторошні лисини на тілі Нового Орлеана. Дивно, але вони не псували витончену красу цього місця, а навіть почасти доповнювали. Немов ця зловісна руїна таїла нагадування про ще одну катастрофу, якій не вдалося зломити живучий і непокірний дух міста.

Коли ми проїжджали найзруйнованішим районом, я не витримав і попросив Адама зупинити машину. За розвішаною на ґанку білизною зрозумів, що тут і досі (чи знову?) мешкають люди. На тлі навколишньої бідності й утраченого лиску блискучий жовтенький камаро видавався зухвальцем. Неначе золотий зуб, якби він був єдиним у роті.

На тротуарі й дорозі всюди валялося сміття. Мабуть, муніципальні служби сюди не доїжджали. Розпатлані чагарники, стільці з іржавими пружинами, що валяються довкруз, вирвані балки, розмальовані стіни — ніби ураган «Катріна» пройшовся тут тиждень тому, а не 2005 року.

— Гей, йо! Бамблбі* приїхав! — на ґанку одного з будинків сиділа компанія чорношкірих хлопців. Один із них, посміхаючись на всі тридцять два, вказував пляшкою пива на нашу тачку.

— Йо, чуваки! — гукнув інший. — Ви звідки такі взялися на районі?

---

* Робот-супергерой, персонаж фільма «Трансформери».

— Так-так, ви наче з Маямі припхалися! — заре-готовав третій.

— Та ми реально щойно з Маямі, — ігноруючи попереджувальні знаки Адама, я підійшов до них. — Ну в сенсі, я з України, Адам — із Нідерландів. Ми подорожуємо, дивимося Штати.

Перший хлопець, який сказав про Бамблбі, розтягнувся на шезлонгу на всенький зріст і ледь не з'їхав на підлогу. Його яскраво-малинова сорочка-гавайка контрастувала з фасадом будинку кольору дитячої несподіванки.

— Я Омар, а це — Ейвон і Марло, — ми потисли один одному руки. — Чи до душі вам Новий Орлеан?

— Хороше місто! — не замислюючись, відповіли одночасно з Адамом.

— Марло, ти чув? Чуваки вподобали наше місто! — Омар вдоволено поплескав себе по колінах. — Я думаю, вони заслужили дмухнути хорошої трави.

Марло слухняно дістав здоровенний косяк і простягнув його Адаму. Оператор, недовго думаючи, затагнувся й одразу ж розплився в усмішці.

— Очманіти! — соковито прокоментував він.

У моїх спогадах іще лишався живий генуезький досвід, тому я забрав у Адама ключі від машини й відмовився від частування. Ти ба, який трапунок: розкурити косячок з орлеанцем прямисінько поперед руїн, на місці, де лютував ураган «Катріна»!

— Очманіти, — підтвердив Адам. — Ну-у... це...

— Це найліпший стаф у Новому Орлеані, приятелю, — раптом звідкись узявся ще один тутешній — прибитий з вигляду мужик у пошарпаній шкірянці з вицвілою емблемою байкерського клубу і пляжних шортах. Підійшов непомітно з боку вулиці й приєднався до нашої дивної компанії.

— А, це ти, Баблсе? — Омар зробив владний жест рукою — такий, якщо він був би бедуїном і запросив до багаття стомленого мандрівника. — А де твій псюга?

«Псюга» — білосніжна болонка з очима-намистинками — верескливо гавкнула і притулилася до плеча господаря. Баблс носив пса на плечах. Поки я розглядав новоприбулого, Адам затягнувся вдруге й уже взявся розповідати про нашу мандрівку. До речі, саме про бедуїнів. Чорношкірі слухали, роззявивши рота. Здавалося, що нічого захопливішого вони в житті не чули. Та що там, я і сам слухав живописання про пригоди в Сахарі, ніби це було не зі мною.

— Ну ви даєте, блін, — прорік Баблс по закінченню оповіді. — Вам що, робити нічого?

— Чому одразу нічого? Це моя мрія — навколосвітню подорож здійснити, без перельотів, — пояснив я. — А в тебе є мрія?

Омар, Ейвон, Марло і Баблс, та й навіть болонка — уся укурена компанія зареготала. Наче я був Алісою, а це — чаювання у Божевільного Капелюшника.

— Яка мрія, блін? Ми вже живемо в Новому Орлеані, второпав? — і продовжили реготати.

Піддавшись загальній істерії, я теж розсміявся.

— А почекайте-но, заждіть! — раптом закричав Баблс. — У мене є мрія!

Усі очі вибалушилися на нього. На мить запанувала така тиша, яка трапляється перед ураганом.

— Я хочу відкрити гідроелектростанцію! А знаєш, на якому місці, Омаре?

— На якому?

— На місці твого довбаного блощичника! — заявив Баблс, указуючи пальцем на будинок.

Усі знову зареготали.

Далі виголошували якісь жарти, притаманні спілкуванню цього чорношкірого гурту. Мені було кумедно, Адаму було смішно, ми щось розповідали про Україну, про Амстердам, про Туреччину.

— Саяям алейкум! — безладно заголосили наші нові знайомі.

— Будьмо! — для чогось відповів я замість оператора.

У той момент я зрозумів, що час вирушати. Після зустрічі із Капелюшником і компанією ми взагалі забули, що збиралися поїхати в готель, і просто продовжили крокувати напівзруйнованою вулицею. То тут, то там траплялися житлові будинки, нас вітали, ми махали руками у відповідь. До кінця кварталу я назбирав пристойну колекцію мрій орлеанців: перебраться до відремонтованого будинку, відправити дітей до коледжу, купити величезного рожевого фламінго у двір, побачити сніжного барса, відвідати Ріо-де-Жанейро.

Молодий хлопчина, з вигляду студент, вийшов зі свого будинку і сам підійшов до нас. Він мав довге попелясто-русяве волосся і срібні персні на пальцях.

— Вітаю! — голос дзвінкий, як струмочок. — Ви до нас надовго?

— До нас? — відлунив Адам. Здавалося, він уже втратив нитку думки, куди ми прямували й навіщо.

— До нас у Новий Орлеан, — пояснив хлопець. — Я Тревіс, до речі. Чув, ви подалися в навколосвітню мандрівку?

Очевидно, чутки в цьому кварталі розносяться швидше, ніж ти встигаєш дійти до рогу.

— Так, ми в навколосвітці. У вас круте місто!

— Це останній осередок Старого Світу в Америці, — багатозначно відповів Тревіс і показав на будинок, біля якого в купі лежали штук п'ять або шість різнобарвних велосипедів. — А заходьте до нас!

Ну, ми й зайшли. Обстановка всередині будинку майже не відрізнялася від «опорядження» в Юрчика — майже без меблів, усе просто й порожньо. У вітальні прямо на підлозі розкладені смугасті матраци, на яких розвалилися троє інших хлопців. А в кутку — старовинний білий рояль! Від здивування мої брови поповзли вгору, як театральні порт'єри перед початком вистави. Тревіс видобув звідкись іще один матрац і гепнув на підлогу перед нами. Сам уместився до друзяк і дістав пиво.

Хлопці добряче нагадували молодих «Red Hot Chili Peppers», буцім зумисно копіюючи їхні образи. Я подумки назвав їх іменами членів гурту — усіх, крім Тревіса, ім'я якого мені вже було відомо. Найхудющий, із кістлявим носом і розпатланим знебарвленим волоссям — Словак. Коротко стрижений із татуюваннями на передпліччях — Флі. Зі щетиною і в бейсболці козирком назад — Айронс.

У кімнаті, крім рояля, було ще дві гітари, одну з яких явно начепили комусь на голову, позаяк струни були порвані, а в корпусі зяяла здоровенна діра. У кутку валялися квітчасті маракаси і скорчена пляшка з фольгою на горлечку.

Словак і Айронс цокнулися з нами пивом і продовжили сперечатися щодо акустичного спектра й динамічного діапазону, із чого я виснував, що вони дійсно музиканти. Дискусія звучала доволі професійно.

— Пишемо музику, — підтвердив мої здогади Тревіс, киваючи на сперечальників. — Це може затягнутися надовго.

— По ковточку? — кивнув Флі на пляшку в кутку.

Ми з Адамом одночасно заперечно похитали головою. Якщо так триватиме й далі, у цьому кварталі ми залишимося надовго.

— Цей квартал як Бермудський трикутник, — для чогось сказав я вголос. — Ми заїхали сюди години дві тому познімати наслідки «Катріни» й досі не можемо виїхати.

— Це точно! Новий Орлеан увесь як чортів Бермудський трикутник, — погодився Тревіс.

— Ви подалися в навколосвітню мандрівку, хлопці, але повірте: такого міста, як Новий Орлеан, немає більше ніде у світі, — натхненно підхопив Флі.

— У мене виникла ідея! — раптом підскочив Тревіс. — А нафіг ми сидимо в чотирьох стінах, якщо ви щойно приїхали і ще до пуття не роздивилися місто? Єдине місце, де варто перебувати в Новому Орлеані ввечері, — це Бурбон-стрит!

Ми вшістьох висипалися з будинку на вулицю, як картаті «Скітлз» із пачки. Словак і Айронс витягли велосипеди із загальної купи й пообіцяли зустрітися з нами біля закладу з промовистою назвою «Бурбон-стрит Дрінкер».

— Забудьте, — прокоментував цю обіцянку Тревіс. — Ми їх сьогодні не знайдемо, от побачите.

Ми неквапливо повернулися на початок вулиці, удруге вітаючись із усіма мешканцями. Тревіс і Флі, звісно, знали тут усіх, тому наша хода почасти скидалася на парадну.

— Йо, чуваки! — гукнув нас Омар.

Обстановка на його ганку нітрохи не змінилася, хіба що відвідувачів додалося. Тепер там сиділо десятеро здоровенних чорношкірих хлопців. У вечірніх сутінках було видно тільки їхні очі й зуби, тож я навряд чи розпізнав би (навіть без трави), хто є хто.

— Ви вже зазнайомилися! — по голосу я зрозумів, що це Баблс.

— Так, їдемо на Бурбон-стрит, — відповів я, пікаючи сигналкою камаро.

Чорношкіра компанія присвиснула й заулюлюкала.

— Це Новий Орлеан, друзяко! — крикнув наостанок Омар. Можна сказати, так нас поблагословивши.

Ми сіли в тачку і рвонули в центр. Дорогою Адам показував Тревісу й Флі свої іграшки. Розкладав перед ними камери та об'єктиви, як гордий хлопчисько — солдатика і машинки. Перлиною колекції став дрон. «Chili Peppers» шанобливо поцокали язиками, хоч явно нічого в цьому не тямали. Думаю, Адам повівся б так само, якби вони влаштували оператору екскурсу щодо обладнання для звукозапису.

Бурбон-стрит — це паралельний світ. Ми ніби потрапили в живий потік, у пульсуючий струмінь, насичений хаотичними ритмами джазу, блюзу впереміш із «чорною» музикою та приправлений енергійними танцями. Навколо блимали неонові вивіски барів, світили яскраві лампочки, кричали зазивали, барви і звуки звідусіль насунули на мене й ударили в голову, як бульбашки шампанського в коктейлі «Північне сяйво». Проте це було сяйво Нового Орлеану — поєднання шику, божественного способу життя, хтивості і злиднів укуші, яке жодними словами описати неможливо. І все це — у ритмі розкішного вуличного блюзу.

Більшість тих, хто врочисто й святково тут швендять, були чорношкірими, одягненими в строкате «вирви око» вбрання, тому охайні білі поліцейські на конях здавалися гротескними й лишень посилювали враження, ніби ми потрапили до божевільні. Атмосферної, неймовірної, фантастичної, не схожої ні на що божевільні.

— Дикість і дивацтво, — коротко прокоментував я, озираючись навсібіч.

Мені помахав чорношкірий хлопець, одягнений як колумбійський наркобарон, обвішаний золотими ланцюгами й перснями. Я кивнув йому натомість.

— Я маю все, чого ти потребуєш! — крикнув наркобарон, уловивши мою відповідь. Він умить підступив до мене, демонструючи незвичайну вправність просочуватися крізь натовп, немов кисіль.

З іншого боку мене обхопила за плечі голомоза дівиця, біла, із загостреними вилицями й тонкими губами, нафарбованими темно-фіолетовим. Я здригнувся від дотику. Попри теплу погоду, руки в неї були крижані.

— Красунчику, не оминай мене, — її голос скрипів, як іржаві петлі.

Мене пересмикнуло, і я обережно вивернувся з її напівобіймів.

Хотів заговорити до них, та всі запитання зводилися до одного.

— Моя мрія? — розвеселився наркобарон. — Моя мрія, щоб хтось купив у мене це лайно! — І зареготав, розчиняючись у натовпі.

— Очманіти, ото задок, — невпопад випалив Адам. Його шепіт обпік мені вухо.

Не розумію, чому ніхто на цій вулиці не дотримувався дистанції.

Я кинув погляд туди, куди невідривно витріщався оператор, ледь не звихнувши собі шию. На балконі одного з будинків, прямо над баром, звивалися в ритмі джазу три чорношкірі дівиці у серпанкових майках, коротких рваних шортах і ботфортах.

— Адаме, ми маємо почекати на хлопців, — я відтягнув оператора до стіни, де недавно бачив колумбійського наркобарона, і взявся вишукувати в натовпі Тревіса та Флі.

На протилежному боці вулиці, непорушні посеред усієї цієї вакханалії, височіли двоє кінних поліцейських, немов нерухомі скелі. З обличчями, неначе висіченими з білого мармуру, вони скидалися на статуї давньоримських богів. Вони грізно дивилися на тих, хто причащався трунком і гецав, і намагалися зберігати видимість порядку. Іноді до них підходили укурені або напідпитку, пле-скали коней по покатах крупах (чого робити явно не варто), запитували дорогу або просто верзли нісенітницю. Поліцейські нейтрально відповідали й продовжували чатування з байдужими обличчями. Тоді я подумав, що чергування на Бурбон-стрит для них, мабуть, щось на кшталт покарання, як в армії «посадити на губу».

Буланий кінь під одним із вершників раптом здригнувся і різко рвонув убік. Поліцейський натягнув віжки, як міг, але коню явно не подобалося те, що відбувалося навколо. Цок-цок-цок — він швидко переступав з ноги на ногу, задирав голову, ніби при-танцював джаз, але з виразу обличчя полісмена я зрозумів, що ліпше відступитися. Другий поліцейський ревно замахав кийком і гримнув людям розійтися, що не посприяло ані спокою оскаженілого чорношкірого натовпу, ані спокою самого коня.

Масивний тулуб крутнувся на місці, дивом не зачепивши наркобарона й голомозу повію, які незбагненно навіть вертілися біля копів. Натовп завив і колом обступив поліцейських. Негритянка-гладунка в малиновому топі в облипку висунулася вперед і пішла грудьми на коня, ніби замірялася поборотися з ним, мов борчиня сумо. Недоумство і відвага. Вона прокричала якийсь типово «чорний» речитатив, що з її вуст пролунав як реп Доктора Дре*. Діло йшло до веремії.

— О, от ви де! — Тревіс і Флі виринули звідкись із-за рогу. Саме вчасно. — Гайда звідси!

— Ходімо в «Дрінкер», може, стрінемо хлопців, — підтакнув Флі, тягнучи за собою мене й Адама.

Ми полишили місце ймовірної бійні, та, віддаляючись, я чув, що галас не вщухав. Стосунки з білими копами в тутешніх мешканців явно не дуже приязні.

Чи варто згадувати, що Словака й Айронса ми тієї ночі так і не зустріли? Зате відмінно заправилися тутешніми коктейлями. Так добре, що після ночі гульні на Бурбон-стрит ми з Адамом залишилися спати в машині. Тревіс і Флі пропонували отаборитися в їхньому будинку, але це було до того, як у низці барів ми загубили і їх. До кінця вечора (точніше, під ранок) ані я, ані Адам не були спроможні взятися за кермо, та й узагалі не могли поручитися, що знайдемо свій готель. Сидіння автомобіля стали для нас тимчасовим нічлігом — уперше за всю навколосвітку.

---

* Андре Роммел Янг (1965) — американський репер і продюсер, один із найуспішніших бітмейкерів у реп-музиці. — *Прим. ред.*

Проспавши близько шести годин без сновидінь, уранці я з подивом виявив себе в тій самій позі на передньому сидінні камаро.

— У роті — як голуби насрали, — прокоментував Адам своє пробудження.

Його зіжмакана фізіономія проступила в дзеркалі заднього огляду. Він подивився на своє відображення і кивнув із таким відчаєм, наче підтвердилися його найгірші побоювання. Глигнув на мене і кивнув знову, з чого я виснував, що мій вигляд не ліпший.

Тіло заніміло й закостеніло, на щоці виднівся слід від сидіння, очі заплили й перетворилися на щілинки. Вигляд жахливий. І все-таки, хоч убий, ніяк не міг збагнути, чому ми не спромоглися дістатися до готелю на таксі й бодай поспати як білі люди. Останню фразу я озвучив уголос. Адам розреготався, і його сміх болем відгукнувся у скронях.

Розуміння прийшло на парковці «Макдональдса», коли я методично запихав у себе бургер із кепсько просмаженою картоплею фрі, паралельно переглядаючи записи з камери Адама.

— Аллах всемогутній! — скрикнув оператор, коли в кадрі з'явилася група дівчат, які танцювали тверк прямісінько на вулиці.

Його похмілля як рукою зняло. Я йому навіть трохи позаздрив, позаяк дупи, якими трясли чимдуж, на мене такого враження не справили.

Далі йшли кадри з бару, де я в неоновому світлі п'ю *short** яскраво-бірюзового кольору прямісінько з пробірки. Інший кінець пробірки — у роті в симпатичної афроамериканки, і вона дуже артистично імітує відповідні рухи ротом.

---

* Короткий (англ.). Тут: невеличкі порції.

— Це неодмінно має бути в програмі, — заявив Адам, давлячись своїм чизбургером.

— Будь-що, аби мені лишень полегшало, — аби-що відказав я.

Після їди біль у скронях ущух, хоча певний час іще нив. Добре, була похмура погода і прохолодний вітерець, але думка про дев'ятигодинну дорогу до Техасу і перше викликала в мене жах. Приблизно через годину руху по трасі ми впіймали величезний автомобільний диск. Металева штуківина просто на ходу потрапила між колесом і крилом, видавши один із найогидніших звуків, які я чув у своєму житті. Скреготіння крейди шкільною дошкою або заліза по склу — усе це квіточки порівняно з ним. Просто диво, що диск не пошкодив нічого в камаро, інакше мені довелося б не лише заїжджати на СТО, а ще й доплатити орендодавцю добрячі відступні.

Окрім цього неприємного інциденту, більше нічого не трапилося, тож до Техасу ми дісталися без пригод. Ми прямували до передмістя, в невелике закрите ком'юніті авіапilotів, які також вирощують горіхи, — «Пекан Плантейшен». Прикметно, що американці об'єднувалися не в котеджні містечка, як у нас на батьківщині, а саме у спільноти. Почасти це передавало дух базових цінностей країни, в яких вагоме значення мали люди.

На Штати вже опустилася глибока ніч, тому я не надто подивувався, що на в'їзді в закрите ком'юніті, куди ми прямували на гостину до української знайомої, чергував охоронець. Молодий хлопчина років чотирнадцяти, але вже такий поважний і гордовитий від роботи, яку йому доручили. Він

підійшов до машини, ніби в сповільненій зйомці, якось нерішуче, і зупинився за метр. У чорних брюках, чорній сорочці із коротким рукавом і чорній кепці він здавався тінню і ніби навіть сам трохи знітився під нашими з Адамом поглядами.

— Це приватна територія, сер, — сповістив він голосом, який ламався, як у всіх підлітків. — Маєте перепустку?

— Перепустки немає, але ми приїхали в гості на запрошення, — повідомив я йому, нітрохи не сумніваючись, що бюрократія не матиме тут влади. Марно.

— Мені шкода, сер, але потрібна перепустка, — непохитно повторив хлопчина.

Утома від похмілля і багатогодинного шляху тягарем налягала на повіки, тулуб, кінцівки, і єдине, про що я мріяв, — скоріше завалитися в ліжку й проспати щонайменше до обіду. І цей маленький упертий страж уособлював найбезглуздішу перешкоду, яка до того ж періодично траплялася на моєму шляху в різних варіаціях. Спершу на угорському кордоні, де мені дошкуляли кілька годин через дурниці, потім у Тунісі, тепер тут — у вільній Америці, в якомусь горіховому ком'юніті посеред Техасу.

— Послухай, ну що ми, по-твоєму, горіхи пекан приїхали красти серед ночі? Пусти нас уже, хлопче, — сказав я через вікно, потім повернувся й додав Адаму на камеру: — Такий маленький, а вже достоту серйозний.

— Мені шкода, сер, але потрібна перепустка, — укотре повторив страж свою мантру.

От уже воістину, бюрократія — це всюдисуща цвіль, яка розповзлася світом і дісталася навіть

до «Пекан Плантейшен». Довелося телефонувати українській знайомій і просити пояснити хлопчині по телефону, що ми не абиякі крадії горіхів, а цілком пристойні мандрівники.

— Ну як, зійде за перепустку? — уточнив у хлопчини, коли той завершив розмову.

— Так, сер, можете проїжджати, — із видимим полегшенням відповів він і відкрив автоматичні ворота.

Наостанок я вирішив поцікавитися його мрією, хай як дивно звучало це запитання в тих обставинах.

— Це жахливо, сер, — відповів хлопчина, похнюпившись, і ніби зіщулився ще більше. — Та все, чого я хочу, це просто здужати.

Мої брови здійнялися вгору від несподіванки, наступне запитання вирвалося мимохіть:

— У якому сенсі здужати?

— Я народився з проблемою життєвої системи, — сказав він таким голосом, наче соромився, але погляд з-під чорної кепки палав якоюсь істинно дитячою образою. — Мої легені й травна система не функціонують без ліків. Тому я просто хочу здужати. І жити на повну, нормальним життям.

На мить я відвернувся так, щоб камера Адама не вхопила мій погляд. Цей знесилений хлопець, попри хворобу, зятято стояв на вході горіхового ком'юніті й не впускав двох дорослих мужиків, які ломилися без перепустки. Будь-який інший, може, і здався б давно, навіть дужий, але для нього це було справою життя — не впускати чужинців, бути корисним суспільству. Мені залишалося хіба що подякувати йому, намагаючись не виказати свого співчуття і жалю від того, як наполегливо я намагався прорватися.

— Ого, — видихнув, щойно ми трохи відїхали від входу. — Це перша така мрія за всю навколосвітку... Зворушлива і складна. І вистачило відваги зізнатися.

— Даремно ми його штурмували, — додав Адам.

— Даремно. Нехай у нього все складеться.

А раптом дива все-таки трапляються?

Саме ком'юніті було абсолютно казковим, схожим на різдвяні містечка, які ми бачимо в голлівудських фільмах. Здавалося, от-от на поріг одного з неймовірно прикрашених будинків вийде Кевін Маккалістер*. У темряві ми ледь знайшли потрібний будинок, позаяк через святкові гірлянди вони всі скидалися один на одного. І хоча знайомі зустріли нас по-українськи гостинно, і з салом, і з горілочкою, від якої ми відмовилися, сили вистачило лише на те, щоб не вирубитися прямо на порозі. Через хвилин двадцять ми з Адамом уже давали хрюпака у своїх ліжках. Благо господарі поставилися з розумінням.

Типове американське передмістя зі стриженими газонами, доглянутими будинками з білими штахетниками, немов із реклами 1950-х. Таким типовим передмістям і постало перед нами вранці «Пекан Плантейшен», якщо не зважати на те, що при кожному будинку був свій ангар із літаком. Як у нас на батьківщині мужики збиралися з пивом й інструментами в гаражах, тут, імовірно, вони йшли до ангарів. Тутешні мешканці виїжджали на власних літаках, як на сімейних міні-венах, проїжджали прямо на них трохи по вулиці на злітну

---

* Головний герой різдвяної сімейної комедії «Один удома» й «Один удома 2», якого виконав Маколей Калкін.

смугу — і зникали. У мене склалося враження, що їм дійсно простіше літати, ніж кермувати автомобілем.

— Оце свобода! Оце життя! — вражено вигукував Адам щоразу, коли бачив, як хтось із ревом злітав у небо. — Ото і мені на такому кукурузнику політати б!

— Тільки при них не називай літаки кукурузниками, — порадив я.

До своїх «пташок» тутешні ставилися дуже серйозно. В деякі ангари нам вдалося напроситися на невелику екскурсію, і перше, що здивувало, — чистота. Традиційний совковий гараж — це завжди бруд, розлита машинна олія, якісь болтики, гвинтики валяються. У тутешніх ангарах поверхні виблискували, як в операційній. Що й казати про літаки, чимало з яких господарі з любов'ю збирали власноруч. Заклепка до заклепки, щільно припасовані один до одного листи оцинкованої сталі, прозоре лобове скло без єдиної подряпини, шкіряне сидіння в салонах. Металеві боки літаків сяяли в променях сонця, мов американська мрія, що збулася. І найприголомшливіше, що цю мрію поділяли і старі і малі: у деяких літаках я помітив закріплені дитячі крісла.

— Років у п'ять я обкалявся б літати на такій маленькій посудині, — влучно прокоментував знахідку Адам. — Має стрьомний вигляд.

— Чому це стрьомний? Тут же все налагоджено до гвинтика, — заперечив я, захоплено проводячи рукою гладеньким прохолодним крилом. — Ми, між іншим, зараз в ангарі в людини, яка побудувала літак, що побив світовий рекорд швидкості.

Відповідна табличка красувалася в рамочці на стіні.

— Тим паче обкалявся б, — реготав оператор.

Винахідника звали Дік. Він виявився літнім чоловіком дуже інтелігентного вигляду, в окулярах з акуратною оправою. Він радше скидався на, скажімо, бухгалтера на пенсії, аніж на пілота.

— Яка у вас мрія? — на виході я причепився до Діка зі своїм одвічним запитанням.

Він зам'явся на мить, обводячи хазяйським поглядом свій ангар. Біля воріт замаячили двоє грайливих боксерів із хвостами-пропелерами. Його дружина з онуками смажила щось на грилі на задньому дворі будинку.

— Я щаслива людина. Думаю, я вже живу життям своєї мрії. У мене є улюблена справа, сім'я, друзі, з якими міцні, теплі стосунки. Я хочу старіти разом із дружиною і дивитися, як зростають наші внуки. Це все.

Більшість мешканців «Пекан Плантейшен» не здивували своїми мріями. Дуже спокійні, самодостатні, скромні, але горді, як усі справжні техасці, вони вже жили тим життям, яке самі для себе обрали. З іншого боку, хіба це не найдивовижніша риса, що не часто трапляється в людей, — бути задоволеним своїм життям?

— А знаєте що? — Дік підійшов, коли я бавився у дворі з його боксерами, і виклично запитав: — Хочете політати? Прямо зараз!

— Так! — в один голос відгукнулися ми з Адамом, а Дік із розумінням засміявся.

Він запросив нас назад в ангар, до свого швидкісного металевого птаха. Чомусь мені кортіло називати цей літак саме так, поетично.

— Тільки не обкаляйся від радості, — кинув Дік оператору, даючи зрозуміти, що чув його коментар. — Я щойно поміняв шкіру на сидіннях.

Адам почервонів і клятвено пообіцяв тримати все своє при собі. На цій піднесеній нозі ми втрюх занурилися в літак. Я влаштувався на передньому сидінні, оператор — позаду. Дік коротко проінструктував, що загалом складалося з реплік: «це не чіпати», «сюди не натискати», «туди не тиснути», «пілоту не заважати». Потім видав нам шумоізолюючі навушники і запустив двигун.

Р-р-р-р! Ух! Вібрація пройшла від кінчиків пальців на ногах до самої маківки й відгукнулася глухим передчуттям десь у грудях. Ворота ангара повністю відкрилися, і Дік викермував на вулицю, що прямою лінією ринула до горизонту. Це злітна смуга. Цього дня я не раз на власні очі бачив, як літаки «Пекан Плантейшен» здіймалися в небо, та саме зараз по-справжньому зрозумів, як близько я підступив до цієї реальності й що люди тут живуть так щодня. «Політаємо?» — зазирає сусід через білий штахетник. «Чому б і ні, політаймо!» — відповідає йому інший. Вони сідають у літак, немов у звичайнісінький пікап, і просто летять. Приголомшливо!

Короткий розгін, колеса відірвалися від асфальту — і от ми в повітрі, стрімко піднімаємося вгору, залишаючи внизу все невелике містечко, яке звідси можна обвести пальцем. Поля з горіхом пекан ділили навколишні землі на рівні латки, а саме поселення влаштувалося в центрі, мов серце усього організму. Дік посміхався щирою американською посмішкою, упевнено вказуючи розкритою долонею на будівлі й споруди, ніби демонструючи нам свої володіння. Он поля для гольфа, де він вихідними збирається з друзями, трохи віддалік — більярд-клуб, тутешня бібліотека і зала громадських зборів — у «Пекан Плантейшен» було все для комфортного стабільно-

го життя. У голові залунала дитяча пісенька: «— Чий це землі? — Маркіза, маркіза, маркіза Карабаса!».

Раптом нас різко втиснуло в сидіння, як від збільшення швидкості. Землі маркіза Карабаса пропали з виднокола, переді мною постали лише безкраї небесні простори, і тут я зрозумів, що літак іде круто вгору, як свічка! Адам учепився побілілими кісточками пальців в мій підголівник, зачепивши провід від навушника, тож одне вухо відкрилося, і я ледь не оглух від реву двигуна.

— Що відбувається, трясця вашій матері?! — заволав Адам.

Перед очима була тільки панель приладів, що миготіла різнобарв'ям вогнів, і пропелер за бортом, який розтинав густі ватяні хмари.

— Тримайтеся, хлопці! — уривчасто крикнув Дік, а потім на коротку мить запанувала моторошна тиша.

Літак завис у верхній точці, жахливо повільно обертаючись у повітрі в напрямку землі.

— Що-об ти-и ски-и-ис! — завивав над вухом Адам.

Ще трохи, і він узявся б молитися Аллаху. Так я і сам ледве стримувався, щоб не взятися молитись усім богам, які лишень спадали на думку. Тільки страх відволікти пілота змушував мене зціпити зуби й утиснутися в сидіння.

Коли попереду замріли клапті горіхових плантацій, мені не полегшало, бо це означало одне: ми падаємо. Так само швидко, як кілька секунд тому линули уверх, набираючи висоту. Тільки тепер літак її втрачав. Я заплющив очі.

— Іх-ха! Ха-ха-ха! — ліворуч від мене пролунав гомеричний регіт Діка.

Розплющивши одне око, побачив, що пілот упевнено вирівнює траєкторію літака й ірже мов кінь. Він скидався на безжурного й мужнього Командора з «Крутого піке». Не стримавшись, я випалив кілька добрячих матюків і англійською, і російською, і, здається, ще й італійською (і гадки не маю, відкіля я їх узяв). Адам нестямно лаявся турецькою.

— Ну що, сидіння чисте? — щойно ми приземлилися, Дік обернувся до Адама із запитанням, яке непокоїло його найдужче.

Ми з Адамом вивалилися з літака, як улежані мішки з картоплею, і на негнучких ногах розбрелися хто куди, просто щоб відчутти під собою тверду землю. Із довкільних дворів до нас підтяглися сусіди.

— Гей, Діку, ти що, влаштував цим двом своє фірмове випробування? — сміючись, поцікавився мужик у червоній кепці, який щойно обкошував газон.

— Так, зате матимуть що розповісти у своїй програмі, — Дік окреслив пальцем у повітрі витончену петлю. — Зробив хаммерхед. Бачив?

— Молодчина, — мужик шанобливо прицмокнув. Потім звернувся вже до нас: — Та ви не трусіться так, наш Дік — найліпший пілот в окрузі. Ходіть-но ліпше ковтніть пивка!

На щастя, у запасі ми мали ще кілька годин до того, як вирушати до Х'юстона. Цього часу якраз вистачило, щоб перевести дух після божевільного польоту і послухати льотчицькі байки Діка та його сусідів, а також відзняти непоганий матеріал. Із Діком попрощалися приязно, хоча спершу після приземлення кортіло ушкварити його чимось важким. Адам прилюдно нагородив пілота званням «*crazy*

mother fucker»*, аж ніяк не зважаючи на дружину й онуків пілота, які стояли поруч. Дік лишень розсміявся натомість і довго махав нам услід — я бачив його в дзеркалі заднього огляду.

Із «Пекан Плантейшен» ми виїхали пізніше, аніж планували, та й шлях видався якимось нечітким. Дорогою спинялися лише двічі — у Форт-Верті, типовому техаському містечку із салунами й невеличкими сувенірними крамницями, запрудженими ковбойськими капелюхами й шкіряними пасками, і в Далласі, де склалося відвідати місце вбивства Кеннеді й погомоніти з тутешніми укуреними реперами.

ДЕНЬ 44

Х'ЮСТОН, США

19 055 КМ ШЛЯХУ

До Х'юстона прибули вже пізно вночі. Я неймовірно стомився, бо нервував щодо хаммерхеда й тривалої дороги. Попри це до ранку крутився без сну у своїй кімнатці в невеликих апартаментах, які винайняв на AirBnB із розрахунком, щоб можна було продовжити час перебування. Усе змінювалося, відносно неклопітна частина навколосвітки добігала кінця. Адам, утомлений клопотами безперервного шляху, взяв квиток на ранковий рейс до Стамбула, щоб зробити паузу і побачити сім'ю.

* Навіжена мамця (англ.).

Він обіцяв повернутися через місяць і продовжити мандрівку зі мною з Канкуна, проте, знаючи зніжений характер свого оператора, певності в цьому я не мав жодної. Я залишався абсолютно один щонайменше на місяць.

До того ж уже котрий тиждень, немов дамоклів меч, наді мною нависав клопіт із візою до Французької Полінезії. Уранці я мав оббивати пороги посольства, а з досвіду перетину певних кордонів я знав, що не варто очікувати чогось приємного.

Мандрівка навколо світу — це ж не лише красива мрія. Це ще й сила-силенна організаційних моментів, пов'язаних із маршрутом, логістикою і дозвільними документами. Я не міг просто взяти і заплатити туристичному агентству, позбавивши себе такого клопоту. Хоча можливо й таке, та чи варто? Який сенс у навколосвітній подорожі, якщо не брати на себе відповідальність за своє пересування від початку й до кінця і втратити весь кайф? Так я думав до старту з України. Наразі ж я був виснажений, вичавлений як лимон, неспроможний заснути аж до світанку, і раз по раз в мою голову закрадалася легкодуха думка, що бути туристом-пікетником — не так уже й нудно. Зате принаймні спокійно.

Ніколи не подумав би, що перетнути океан без перельотів може стати такою значною проблемою, зважаючи на те, що якимось я це вже зробив. Проте — сюрприз! На відміну від Атлантичного, Тихий океан перетинає значно менше кораблів. Він величезний, відстані колосальні, і кількість варіантів, як його пройти, незрівнянно менша. І природно, що будь-який корабель може здолати цей шлях тільки із зупинками. Круїзний лайнер, що прямував за

моїм маршрутом цієї пори року, — лише один, і той за абсолютно космічні гроші. А контейнеровозів на відрізку транспацифік не виявилось зовсім. Отож у мене залишався лише один варіант: знайти вітрильну яхту, яку підготують спеціально під океанський перехід, знайти капітана й екіпаж, ладних підтримати одну божевільну мрію — мою.

Пошуки яхти — це взагалі окрема історія. Я списувався на форумах, бомбардував повідомленнями і закликами яхт-клуби Чілі, Австралії, Нової Зеландії, Америки та всіх країн, які були на шляху. Розміщував оголошення з набору екіпажу на світових сайтах-агрегаторах. Знайти адекватного капітана й екіпаж виявилось складніше, ніж двох операторів, які працюють злагоджено. Я навіть знайшов у собі снагу посміятися над цією аналогією, згадуючи шалені перепалки Адама й Вовчика.

Зрештою, було два реальні варіанти, де капітани давали зрозуміти, що второпують, що таке графік, дата виходу і точні ввідні. Вони мали трансокеанський досвід і підготовлені човни. Проте в одного з них у чілійських фіордах яхта зламалася. А другий виявився вкрай дивним персонажем. Говорив одне, через тиждень — уже інше, завищував ціну, а потім і зовсім зник на місяць. З'явився він кілька днів тому, та виявилось, що команди в нього вже немає. Виходити з таким капітаном на два місяці у відкритий океан, довіряти йому своє і не лише своє життя — *no way**.

Повагавшись між варіантами канути в Лету десь у глибинах Тихого океану, прихопивши із собою Адама з його камерами, або відвалити непомірну

---

* У жодному разі (англ.).

суму грошей за круїзний лайнер, я, згнітивши серце, обрав другий. Життя одне. Узяв усі три сегменти: від Чілі до Французької Полінезії, потім до Нової Зеландії, і звідти вже до Австралії.

Проте — от невдача — виявилось, що до Французької Полінезії віза потрібна спеціальна, для заморських територій. Можна скільки завгодно літати до Парижа за біометричним паспортом, але щоб побродити по білому пісочку Бора-Бора — прощу пана, збирай папірчики. Вишенька на торті — на корабель я не міг навіть зайти, позаяк на чекіні перевіряють усі візи. Навіть якби я пообіцяв, що не виходитиму з каюти під час зупинок, на борт мене ніхто не пустить.

Ще одна навіть не невдача, а цілковита катастрофа полягала в тім, що за законом я мав особисто навідатися до посольства Франції в Україні, здати відбитки, підписати заяву і зробити це не пізніше як за три місяці до дати в'їзду на бісів Бора-Бора. Та за правилами Британського географічного товариства літати, долаючи шлях навколосвітки, я не міг. Божевільний проліт на малій висоті над «Пекан Плантейшен» облишимо поза увагою. Придбати квиток у Київ — це крах. А шлях туди-назад без перельотів за візою тривав би так довго, що зійшли б на пси увесь маршрут, корабель до Антарктиди й тихоокеанський корабель теж.

На кону з одного боку стояли грубі гроші, які навіть платити за круїз було боляче, не те що безповоротно втрачати. З іншого — абсолютний провал і зрив узагалі всієї навколосвітньої мандрівки. За плечима — понад вісімнадцяти тисяч кілометрів шляху, а попереду — поки лише невизначеність, яка тиснула, давила, страхала.

Наступного дня я відвіз Адама до аеропорту і став у хвості нескінченно довгої черги до французького консульства. Навіть не підозрював, як багато американців прагнуть податися на якесь Таїті або до Парижа.

«Таїті, Таїті — нас і тут непогано годують!»

Сидячи в холі на незручному пластиковому стільці, я розмірковував про те, як люди самі собі ускладнюють життя. От міг же не ставити собі безглузких мандрівничих правил, літати туди-сюди без обмежень. Така навколосвітка й часу зайняла б утричі менше, адже значну частину шляху становили трансокеанські круїзи. І гроші зекономила б добряче. А головний аргумент: замість нидіти зараз у посольстві без жодних гарантій, я міг би спокійно полетіти комфортабельним літаком до Києва, здати там усі документи, побачити рідних і через три-чотири дні повернутися назад із готовенькою візою на руках. Одначе ні, замість усього цього свідомо обрав іще одне бюрократичне пекло.

Я заборонив собі переливати з пустого в порожнє ці слабкодухі думки і сподівався на одну мікроскопічну лазівку: у виняткових випадках візу для відвідування територій Франції могли видати не за місцем замешкування. Уже що-що, а мій випадок цілком вписується в категорію виняткових, утім це питання цілком і повністю залежало від консула. І от я здався на його милість — тут, у Х'юстоні, США. Де ж іще могло статися це диво, як не в країні можливостей?

Приблизно через три години нестерпного очікування назвали моє прізвище й запросили до окремого кабінету. Я стрепенувся, ніби крізь темні хмари проступив слабкий промінчик надії. Службовці трималися ввічливо, підбадьорливо по-

сміхалися й кивали головами, виказуючи цілковите розуміння і співчуття. Натхненний такою реакцією, я, мов Цезар перед Сенатом, розпинався про навколосвітню мандрівку. І так само зазнав удару ножем від Брута.

— Даруйте, ми все розуміємо, та зарадити нічим не можемо. Відкрити візу за винятковим випадком компетентний лише консул у Вашингтоні.

Красномовство вмить розтануло, неначе туман проти сонця. Я ще щось торочив про «пан або пропав», відчайдушно намагаючись донести чиновникам сенс українського прислів'я англійською. І знову — співчутливі кивки, «даруйте, та зарадити нічим». Порадили написати до Вашингтона і в листі обґрунтувати, що мій випадок і є той самий — винятковий, хай йому грець.

— Кому писати, щоб він скис? На село дідусеві, Костянтину Макаровичу*, — роздратовано пробурмотів я, залишаючи кабінет ні з чим.

— Та не переймайся аж так, хлопче. Усьому є рада, — філософськи протягнув чорношкірий прибиральник у коридорі. Обперся підборіддям на швабру, що зробило його схожим на статую роденівського мислителя. — Дрібні неприємності не варті твоєї уваги, а великі — твоїх нервів. Чи як там у вас у Росії кажуть?

— Я з України, — поправив машинально.

— Україна, ви молодці, — не розгубився прибиральник. — Запекла країна, наполегливі люди. У тебе все вийде.

Я подивився на нього уважніше. Здоровенний такий, під два метри зростом, огрядний — кров із

* Аллюзія на оповідання «Ванька» Антона Чехова.

молоком. На ньому була формена біла сорочка з бейджем. Перед очима постала канонічна сцена з фільму. Прибиральник по-батьківськи усміхається й каже, щоб ішов додому і ні про що не переживав. Повертаюся в апартаменти, а на тумбочці якимось дивом лежить конверт із моїм закордонним паспортом і готовою візою. А потім у кадрі крупним планом бейдж, на якому написано: «БОГ».

Я зітхнув із жалем, розуміючи, що життя — далеко не комедія «Артемій Всемогутній». Удячно кивнув прибиральникові, у душі по-дитячому сподіваючись, що той все-таки виявиться Богом і допоможе мені з візою. Ясна річ, жодні конверти мене по поверненні додому не чекали.

А втім, капітулювати я відмовився. Як той баран, бився лобом у зачинені ворота, наполегливо відправляв до Вашингтона лист за листом, обривав телефони посольства, просив з'єднати з консулом, прохав допомоги в знайомих у соцмережах і чекав, чекав, чекав. Так минув увесь подальший тиждень — у нескінченному очікуванні й деградації. Адам поїхав, забравши із собою натхнення знімати сюжети. Я тинявся Х'юстоном, їв, пив, спав. Майже ні з ким не спілкувався, тільки з ванлайферами, які по доброті душевній і великому терпінню допомагали мені з перекладом документів.

У кожному очікуванні настає такий момент, коли приходиш до межі. У мене такий момент настав, коли на тому кінці дроту у Вашингтоні навіть не завдали собі клопоту відповісти іще одне ввічливе «Даруйте, консул не може зараз говорити», а замість цього, не мудруючи, повісили трубку. Тоді я зрозумів: чекати манни небесної марно. Чи Америка — країна можливостей лише для американців?

Час уже навіть не йшов, він біг стрімголов. І я вирішив дати драла до Мексики! Може, там французи-дипломати приязніші? І раптом мені все-таки поталанить, французький консул у Мехіко буде в доброму гуморі й зволить погодити мені візу. Через годину вже зробив чекаут з обридлих апартаментів, здав камаро в точці прокату й з усіма пожитками стояв на касі автовокзалу, сповнений рішучості дістатися до завтра в Мексику за будь-що.

Від Х'юстона до Сан-Антоніо, де мала відбутися перша пересадка, усього двісті кілометрів. Автобус американської компанії «Грейхаунд» тягнувся зі швидкістю черепахи. Навколо сиділи якісь особи неблагополучної зовнішності — бідна шпана з кишеньками, набитими травою, афроамериканці, які скидалися на волоцюг, старенька, яка всю дорогу шамкала й періодично закидалася літєм. До того ж я побоювався, що мене продме: потік повітря з кондиціонера був такий холодний, що довелося зняти шкарпетку й заткнути нею отвір на панелі зверху. І було би добре, якби автобус прибув вчасно. Проте він запізнився на дві години, а рейс із Сан-Антоніо до кордону з Мексикою вже вирушив.

— Як, хай йому грець, можна запізнитися на дві години? Тут їхати дві години загалом! — уголос обурювався я, забираючи валізи з багажного відсіку.

Потім я зрозумів, що спілкуюся сам із собою: ані водія, ані кондуктора мій клопіт не обходив.

На автовокзалі порожньо. Каси зачинені. Я застряг тут щонайменше на ніч. Сан-Антоніо... Знав би, приїхав би на камаро. Я опустився на металеву лавочку й кілька хвилин просто сидів без жодних думок, дивлячись в одну точку, ніби щойно повернувся зі зміни в шахті. Утім віза сама

себе не отримає, а нічліг сам не знайдеться. Тому, зібравши в кулак всю волю, героїчно відкрив застосунок букінга на телефоні й забронював готель на ніч.

Тимчасовий притулок через кондиціонер і заблоковане вікно був таким же холодним і непривітним, як салон автобуса «Грейхаунд». На щастя, набагато комфортабельнішим. Наступного дня, ледь світанкові промені торкнулися стелі мого номера, я вже стояв у дверях, повністю зібраний і запакований на вихід. Поснідати вирішив у дорозі, щоб цього разу вже напевно встигнути на рейс. Чомусь запізнення здавалося тепер цілком реальною загрозою. А може, справа в низці невдач, які переслідували мене на шляху до заповітної візи, але в мене з'явилося невідворотне відчуття, що це не кінець пригод. Атмосфера прийдешнього американського Різдва як насмішка — усі раділи, вішали гірлянди, посміхалися одне одному, а я застряг тут зовсім один, у чужій країні, далеко від коханої жінки і друзів, з невіршеним питанням, не здатний ні рухатися далі в навколосвітню подорож, ні повернути назад. Слава Богу, жодних несподіванок із квитком або затримкою рейсу не було. Я видихнув, уместив своє тлінне, виснажене нервуванням тіло на сидіння автобуса й приготувався нудьгувати на шляху до мексиканського кордону, бо зарядку від телефону забув у валізі в багажному відділенні. Так склалося, що непомітно поринув у сон, тому навіть не помітив, як пейзажі за вікном поступово змінилися на пустельні.

Місто Ларедо, де я кількома годинами пізніше перетнув кордон, лежить на півдні Техасу і розділене на дві частини річкою Ріо-Гранде. Мексиканський бік — Нуево-Ларедо — зазнав слави одного

з найнебезпечніших місць на планеті. Нелегали, які намагаються прорватися до Штатів, наркобарони, кримінальні авторитети, клани, картелі — уся ця публіка мешкала саме тут.

У момент, коли о другій годині ночі, напівсонний, я вивалився з автобуса, мені й на думку не спало почекати наступного рейсу на американському боці. Хитаючись, як сомнамбула, забрав валізи й поплентався за пасажирами-мексиканцями через пропускний пункт. У Мексиці мої попутники, природно, розїхалися по домівках. А я усвідомив, що стою посеред автовокзалу Нуево-Ларедо із валізами, сповненими дорожньої техніки.

Будівля скидалася на невеликий ангар, у якому не було ні магазину з водою і їжею, ні зали очікування, ні хоча б просто сидінь. Єдина лавочка — зовні, на вулиці. Обірваний провід теліпався зі стелі туди-сюди, іскрив у жовтій напівтемряві й загрозливо потріскував: «Ов-ц-ц, ва-ц-ц». Навколо ні душі.

— Ну просто чистилище якесь, — слова потонули в задушливому мексиканському повітрі. Додав для сміливості: — Трясця його матері!

І вийшов на вулицю. Там теж нікого. Удалині мерехтів магазинчик, як болотний вогник, що провадив подорожніх на смерть. Спрага мучила немилосердно, у роті зовсім пересохло. Проте я залишився сидіти на лавці, оточений валізами. У моєму випадку похід до крамниці і справді міг закінчитися кепсько. Пертися туди вночі вулицями Нуево-Ларедо з двома валізами, рюкзаком, технікою білому ґрінґо в капелюсі — це рівносильно крикнути: «Хлопці, я тут! Налітай, гав не лови!».

Я сидів, внутрішньо зібраний, як пружина, не наважуючись дістати з кишені хоча б телефон.

Заштовхав рюкзак із технікою під лавку, щоб не було видно з вулиці. І просто витріщався навсібіч, у далечінь, у нічне небо, боковим зором реагуючи на будь-який рух. Іноді повз мене проходили якісь стрьомні особи, напідпитку або просто неприязні. Двоє мексиканців у кепках і з ріденькими вусами зупинилися навпроти й певний час мовчки дивилися на мене, неначе похмурі ідоли. Щулячись під їхніми поглядами, я почувався героєм фільму жахів, який спустився в підвал із ліхтариком, щоб подивитися «що там за гамір». От якого біса не можна було почекати на американському боці, у чистоті, під пильним «поглядом» камер відеонагляду?

На горизонті почало світати. Ідоли пішли з першими променями, як нічний кошмар. Поруч сіла жінка з Гватемали, ми розговорилися про похорон, на який вона прямувала через Мексику. Згодом на автовокзал почали підтягуватися й інші люди, здебільшого мексиканці, чимало з яких дивилися на мене неприязно, вважаючи, що я американець.

ДЕНЬ 50

МЕХІКО, МЕКСИКА

20 390 КМ ШЛЯХУ

Уранці підїхав мій автобус, і я з полегшенням покинув це моторошне місце. У компенсацію за тривожно-безсонну ніч я забронював номер в унікальному готелі-музеї в центрі Мехіко, куди прибув аж наступного вечора й досі з валізами, але вже без телефона: забув у таксі.

— А голову не забув? — спародіював я збірний образ радянської учительки, поки стояв на ресепшені в очікуванні «подзвонити». Останнім часом дедалі частіше спілкувався сам із собою.

Мабуть, почався мій щасливий день, бо Маруся одразу взяла слухавку на невизначений мексиканський номер. Часу добряче потеревенити не було, хоча дуже кортіло поскаржитися на тяганину й невизначеність із візою. План був такий: Маруся набирає мій мобільний номер, за вдалого збігу обставин і якщо таксист таки порядна людина, то він відповідає на дзвінок, а потім привозить телефон мені в готель. І цей план виявився дієвим, хай йому грець! Мабуть, свій ліміт невдач я вже вичерпав.

Приблизно через годину біля готелю припаркувалося вже знайоме таксі, і усміхнений мексиканець виповз із переднього сидіння, розмахуючи моїм телефоном як переможним кубком. Ресепшеоністка, яка стежила за ходом подій, показала «клас» обома руками. Для повного антуражу бракувало музичного супроводу з маракасами і сомбреро на голові у водія.

— Дякую від душі, аміго, — подяку совісному водієві підкріпив п'ятидесятидоларовою купюрою.

Мексиканець зрадив і взявся обіймати мене, як рідного. Ще трохи, і за кадром мала заграти традиційна інструментальна «Ла Кукарача».

— Аміго, френд, я завжди допомогти, — запевнив водій. — Підвезти будь-куди, ти лишень сказати. У Мехіко я вирішувати будь-яке питання!

— Геть-таки будь-яке? Мені візу до Французької Полінезії отримати б, — зітхнув я, не особливо сподіваючись на відповідь.

— Я не знати, де французи й індонези. У Мехіко — мексиканці! — водій лихим жестом поправив

канонічно пишні вуса. — Я вирішувати будь-яке питання з мексиканцями!

— Та зрозумів, зрозумів, — я поплескав його по плечу і поплентався назад до готелю, але він наздогнав мене на вході, ніби щось згадав.

— Аміго, я знати, хто допомогти з французами й індонезаами! Ти їхати зі мною зараз на площу Сокало. Там говорити з шаман Охітека. Він тобі допомогти, він все знати.

— Ну... — я кинув розгублений погляд до ліфта. Речі вже в номері, штурм посольства призначений на завтрашній ранок. Телефон і гроші при мені. Чому б і ні? — Їдьмо, аміго! Пригода!

— Так! Так! Пригода, грінго! — підхопив водій, ледь не підштовхуючи мене до свого авто.

— Я не грінго, я з України, — вважав за потрібне поправити, знаючи ставлення тутешніх до американців.

— Україна — гарна країна, — ревно закивав він, удаючи, що розуміє, про яку країну йдеться.

Так я знову опинився в тому самому таксі. Водій, який представився Педро, провів коротку оглядову екскурсію по Мехіко й розповів про історію міста. Схоже, йому не вперше розважати туристів. Із вікна автомобіля я подивився головну площу де ла Конститусьон, Кафедральний собор, Пасео де ла Реформа (головний проспект міста) і плаза Гарібальді.

Площа Сокало була останньою для відвідування в переліку Педро і сама по собі нічого особливого не представляла. Крім, ясна річ, полчищ ряджених шаманів, одягнених у традиційні ацтекські костюми, розмальованих, із неймовірними головними уборами й прикрасами. Звідусіль лунали енергійні

барабанні ритми, людей обкурювали пучками трав і якоюсь подобою кадила, ніби це не міська площа, а язичницький центр паломництва. Навколо шаманів юрмилися віряни, цікаві туристи та просто співчувальці, до яких я приєднався б, якби не Педро, який наполегливо тягнув мене за рукав.

Ми пройшли в інший кінець площі, де на розкладеному пурпуровому покривалі царствено розташувався шаман, його оточували кристали, мідні дрібнички з ацтекською символікою і довге смугасте пір'я з невідомо чийх дуп. З огляду на напруження Педро, що дедалі посилювалося, це і був Охітека, який мав дати мені вказівки щодо французів та індонезів.

Поки ми підходили (точніше — підбігали), поруч із Охітекою зупинилася сімейна пара американців. Я впізнав їх за широкими білозубими посмішками й шортами з величезними кишенями. Вони взялися розглядати брязкальця і начебто хотіли дещо придбати, але шаман раптом роздратувався й узявся бризкати на них водою з мідної чаші. Американці втекли, крутячи пальцем біля скроні. У той момент я подумки був з ними солідарний.

— Ти впевнений, що Охітека мені допоможе?

— Допомогти, допомогти. Педро давати тобі слово! — запевнив мексиканець і практично волоком підтягнув мене до шамана.

Зблизка його обличчя виявилось напрочуд молодим. Яюсь мимохіть думаєш, що шаман — обов'язково мудрий старець. А тут — маєш — хлопець років тридцяти. Охітека кивнув Педро як старому знайомому і різко наблизився до мене, вставши врівень і майже впритул. Він був вищим на зріст, тож навис над моєю головою, неначе грізний

кам'яний ідол. Я мовчки дивився в його чорні бездонні очі й очікував продовження.

Нарешті, через кілька хвилин гри в баньки, шаман забрав двадцять баксів, які я йому запропонував. Потім він жестом вказав мені стати в намальовану на асфальті подобу сонця, біля якого по колу були зображені ацтекські символи. Охітека одразу ж узявся кружляти поруч зі мною, потрясаючи своїм мексиканським кадилом, яке я вже бачив у інших шаманів, пританцьовуючи і завиваючи, як абориген якогось племені навколо багаття. Під кінець обкурив мене пучком запашних трав і для закріплення ефекту окропив ароматичною олією.

— Кінець! — голосно заявив він і сів назад на простирадло.

— Як кінець? — я обернувся до Педро в пошуках підтримки. — А як же моє запитання із французами й індон... тобто зі Французькою Полінезією?

Педро слухняно переклав іспанською. Охітека глипнув на мене зневажливо.

— У Мексиці на твоє запитання чекає кінець, — відрубав він, повчально виставивши вказівний палець. — Та зятям, не грінго: кожен кінець — це новий початок. Усе приходить вчасно.

Я роззявив рота, щоб дещо уточнити, але Педро узявся вкрай безцеремонно виштовхувати мене в протилежному напрямку.

— Кінець! — несподівано емоційно вигукнув він, повторюючи слова шамана. — Охітека відповісти тільки на один! Питати більше — відвернути удача!

— Гаразд, гаразд, — я сумирно підняв руки, дозволяючи тягнути себе крізь натовп назад до автомобіля.

Останнім часом мені й без того таланило не надто.

Дорогою до готелю ми абияк теревенили про визначні пам'ятки Мехіко. Попрощалися доволі нейтрально, хоч я й подякував за екскурсію додатково. І тільки коли вже зайшов у номер і завалився в ліжку, готовий відійти в царство Морфея, згадав, що Охітека проникливо назвав мене «не грінго».

— Не грінго, це кінець, — пробурмотів я, остаточно провалюючись у сон.

Що й сказати, чи то подіяла ця негативно заряджена мантра, чи дійсно тотальне безталання, але візу я так і не отримав. Об означеній восьмій ранку я вже чатував на порозі посольства Франції в Мехіко, ледь воно відкрилося. Як і у Штатах, мене уважно вислухали, усміхнулися, покивали пригнічено й повідомили: «*Sori, amigo, anri-al*»*. Ці три слова зруйнували надію. Пізніше я сидів на сходах будинку навпроти посольства і курив сигарету, яку стрельнув у перехожого мексиканця. Сигарета виявилася паршивою на смак, що цілком відображало мій внутрішній стан. Та й не курив я давненько.

— Не грінго, це кінець.

Відучора ці слова міцно засіли в голові. Невже і справді кінець? Невже зарадити неможливо? А як же моя мрія? Без цієї візи впаде Тихоокеанський етап, та й усі наступні. У країнах Центральної та Південної Америки вибити візу за винятковими обставинами — тим паче нереально, якщо навіть у Мексиці відмовили.

А час спливав... До корабля в Антарктиду залишалось менше двох місяців, а до цього я мав відвідати тринадцять країн і цілий континент. Сидіти і просто чекати — убивало будь-який шанс.

---

* Даруй, друже, це неможливо (англ., іспан.).

Варіантів усього два: забити на візу й рухатися далі, розуміючи, що попереду катастрофа, або ж продовжувати за неї боротися.

Я докурив огидну сигарету, доніс її до урни, що виявилось не так просто (найближча урна — аж за два квартали). І зрозумів, що єдиний шанс вибити візу — це Америка й погодження Вашингтона. Заплющив очі на мить, відсікаючи багатоголосий шум 28-мільйонного Мехіко. І подзвонив Педро.

— Новий пригода? Куди їхати, аміго? — весело запитав він, увімкнувши на всю гучність латиноамериканську музику.

— До готелю за речами, а потім на автовокзал.

— У Канкун? Навіщо автобус? Літак швидко, — уривчасто кинув Педро, перекрикуючи музику.

— Ні, аміго. Повертаюся до Америки. Тут на мене чекав кінець, — відповів я цьому дивакові, з яким нас швидкоплинно звела доля й дивні збіги обставин.

Дорога назад минула під гаслом «ворогу не здається наш гордий “Варяг”». Розчавлений, проте не зламаний, я стоїчно витримав і п’ятнадцятигодинну тряску в автобусі, і моторошний, але вже знайомий автовокзал Нуево-Ларедо, і допитливий контроль на в’їзді у США. Опинившись на американській землі, перше, що я зробив, — подякував за всюдисущий фаст-фуд і цілодобові магазини, де затарився «Ред Буллом» на наступні п’ятсот кілометрів шляху. Потім у місті Ларедо випозичив тачку і, зціпивши зуби, гнаний відчаєм і злістю, помчав до Х’юстона. Я маю отримати цю бісову візу! Або пан, або пропав.

Ранок восьмого грудня. На вулицях Х'юстона ледь зажеврїло життя. Я стирчав на вході в посольство, як Ванька-встанька — його збивали з ніг, а він усе одно піднімався. Якби не жахлива втома, можна подумати, що не було цих останніх днів у Мексиці. З'явилося стійке відчуття дежавю. Охоронець на пропускному пункті привітав мене, як бармен завсідника. Я похмуро кивнув йому у відповідь, але миттєво схаменувся і натягнув на обличчя ввічливу посмішку. За час дороги вже добряче розгубив своє завзяття і тепер узагалі не мав певності — а навіщо, власне, повернувся до Х'юстона? Уже ліпше прямісінько б до Вашингтона.

Та що вдіяно, того назад не повернути. Я пройшов до вбиральні поруч із залом очікування і хлюпнув в обличчя прохолодною водою, щоб збадьоритись і надати собі людського вигляду. У черзі переді мною стояли ще четверо людей, і я встиг подумки відрепетирувати промову.

Службовцям довелося тричі вислухати емоційний монолог про навколосвітню подорож, маршрути, зйомки програми на YouTube, мрію всього життя і навіть про книжки батька. Ні-чо-го! Результатом мого красномовства стала ще одна відмова у візі. Єдине, чого я зрештою домігся, — представники посольства зголосилися передати пакет документів до Вашингтона, і нехай консул вирішує особисто.

— Що, не таланить тобі, хлопче? — знайомий прибиральник-Бог підбадьорливо поплескав мене по плечу на виході з кабінету. Виявилося, упродовж мого виступу він чекав під дверима, сподіваючись почути добрі новини. — Приятелю, ми тут усі вже за тебе переживаємо. Повір, усе складеться. Мрія на те і мрія, щоб стати реальністю.

— Угу. Сказали, передадуть документи до Вашингтона, — відгукнувся я.

— Ну от бачиш, уже крок уперед. Змусь цю велику шишку у Вашингтоні ворухити дупою! — він розсміявся низько й лунко, як можуть тільки афроамериканці. Характерний такий сміх.

— Наразі дупою воруху лише я. Спасибі, бро, — ми потисли один одному руки. У нього була міцна, суха долоня і сильні пальці.

— Та ти не метушися, хлопче. Відпочинь, спробуй відволіктися, почекай кілька днів, — прибиральник на мить задумався. — А якщо не дадуть через два-три дні, їдь до Вашингтона. Це Америка, друже, тут можливо все!

На сходинах посольства з'явилося бажання закурити, уже другий раз за останню добу. Документи поїхали до консула у Вашингтон разом із закордонним паспортом. Окрім того, що немає потрібної візи, я тепер ще й невиїзний. Кортіло тупнути ногою і закричати від несправедливості. Я ж здолав чималий шлях, доклав купу зусиль...

Я дістав телефон і набазграв пост у Facebook — особистий щоденник нашого часу. Хотів дати назву: «Не грінго, це кінець». Та вирішив, що це буде надто драматично.

«Я не знаю, як підписати цей пост..»

По суті: навколосвітка не може рухатися далі. Через бюрократичну візову проблему. Записав екстрений спецвипуск, де докладно розповів, що відбувається і як заміряюся діяти.

Єдиний утішний промінчик у цій клопітній ситуації — підтримка. Я вам невимовно вдячний. За коментарі, репости, повідомлення, пропозиції варіантів рішення, допомогу тощо. Ціную це.

Ми таку хвилю підняли, що мають, мусять французи розтанути... Та наразі – непорушна стіна... А час спливає, і плани руйнуються – буквально на очах...

Побажайте удачі...»

Опублікував і ледь не видалив. Поки повертався в готель, розмірковував, чи не занадто песимістично написав: люди звикли зчитувати з мене позитив. «Та хай усе скисне! — вирішив зрештою. — Навколосвітка *TRUE**, і я теж *TRUE!*» З цією думкою я зачекінився в готелі, піднявся у свій номер і в ліпших традиціях «Друзів» повалився на ліжко, не знімаючи черевиків. Боротьба ще триває. Далі — очікування відповіді консула з Вашингтона, телефонні дзвінки, імейли, пошук зв'язків, знову очікування. Але все це — пізніше. А зараз — тільки я і двоспальне ліжко.

Уві сні чорношкірий прибиральник з бейджем «Бог» у костюмі космонавта надраював площу Сокало. У руках він тримав синю швабру з автовіджимом, яку зазвичай використовують у квартирах, а не в офісах — чомусь цей факт особливо впав в око. Навколо нього пританцьовував шаман Охітека, почергово показуючи то на мене, то на прибиральника, і белькотів лічилочку: «Сидів грінго на лавочці, лічив свої козявочки, раз, два, три, хай не грінго будеш ти!». Довгий смаглявий палець викривально зупинився на мені. В іншій руці у шамана я помітив складаний телескоп, який він використовував як костур.

— Гей, а де ти його взяв? Він мій! — надувся я, упізнавши свій домашній телескоп, у який полюбляю розглядати місячні кратери.

---

* Істина (англ.).

— Х'юстоне, у нас проблеми! — закричав прибиральник, схопив відро зі шваброю й утік у невідомому напрямку.

— Аміго, ти що, не при собі? — над плечем визирнула голова Педро. У руках, мов книжку, він тримав мій розкритий закордонний паспорт, у якому стояла жадана французька віза.

— Господи Ісусе! — я в поту прокинувся на ліжку в номері готелю. Як і раніше, в Х'юстоні. Як і раніше, без візи. Без паспорта і з проблемами.

На вулиці — темнюща ніч. Вісімнадцятигодинний сон не наснажив і не збадьорив, навіть навпаки, голова була немов чавунна. Якби в неї постукали металевим предметом, то почули б відлуння. Я нудився. Намотував кола кімнатою, перевіряв пошту (ніби вже могла прийти відповідь із Вашингтона), написав іще кільком ванлайферам, які, як на мене, могли допомогти з візою. Усе це я вже робив тиждень тому, і робив у Мексиці, і жодного результату це не мало.

— Мда-а, Х'юстоне, у нас дійсно значні проблеми, — пробурмотів фразу зі сну.

Чому в шамана був мій телескоп? Зараз дивитися б на зірки, а не борсатися в цьому безглузді... І тут мене осяяло: у Х'юстоні ж є космічний центр НАСА! На виході з посольства прибиральник порадив мені розважитися, а що може бути захопливішим за святая святих космонавтики? У мені прокинувся хлопчисько, дослідник, готовий підкорювати галактичні простори. Справді, відповіді з Вашингтона варто чекати не раніше, як через два дні. Тож маю в запасі щонайменше дві доби, щоб відпочити від нервового напруження останніх тижнів.

— Усе, що відбувається, на ліпше! — загадково продекламував я, проходячи вранці повз стійку ресепшена.

Увечері напередодні встиг поскаржитися на відсутність візи навіть ресепшеоністу, чого, до речі, не пам'ятав. Цікаво, а безхатків на розі я поінформував теж? Таке враження, що дай волю, і я валандався би вчора вулицею з транспарантом і в гучномовець кричав би про несправедливість.

Хай там як, мою нинішню насагу спричинило те, що ще одна давня мрія — окрім навколосвітки — здійснилася: я наблизився до космосу. До речі, легендарну фразу «Х'юстоне, у нас проблеми» вимовив Джеймс Лоуелл, командир космічного корабля «Аполлон-13», 1970 року під час експедиції на Місяць. А пов'язана вона з вибухом кисневого балона на борту і виходом із ладу двох батарей паливних елементів. Я знав це ще до візиту в центр НАСА і навіть до того, як остаточно усвідомив своє захоплення. Радянські передачі про Гагаріна, кінострічка «Гостя з майбутнього», а вже згодом програми на YouTube про зірки, планети й галактики — це те, про що невпинно розповідав Марусі, а часом і тягнув дивитися разом зі мною.

І от, стоячи на вході в святая святих, до головної світової Мекки дослідження і розвитку космосу, я тремтів від передчуття, мов радянський школяр, якому подарували збірну модель літака. Здолав турнікети і загубився серед американських школярів — яка іронія! Моя екскурсійна група складалася в основному з дітей. І ось я — здоровий, високий дядько в капелюсі — з роззявленим ротом тиняюся між ракет і частин космічних апаратів. Упродовж подальших кількох годин я геть

забув про візи, консулів, французів, навколосвіт-ку і плани, які летіли в тартарари. Я перебував у космосі на Землі!

Варто було на секунду відволіктися на вхідне повідомлення, як моя група пропала з поля огляду. Швендяючи навколо макета шатла, я намагався очима відшукати «своїх», але марно. Через кілька хвилин до мене підійшов парубок, співробітник музею. Повненький техасець років двадцяти восьми, геть неприкметний — руда борідка, окуляри в роговій оправі, із приязним, але чисто формальним поглядом.

— Сер, чому ви один? Вам слід триматися групи, — голос увічливий, проте беземоційний.

Я подивився на нього довго і пильно, але всередині зринула тепла, м'яка хвиля.

— Чувак, можна в тебе запитати про дещо? Лишень одне запитання?

Техасець невторопно закліпав від такого панібратського звертання, подивився на мене здивовано. Схоже, він збився з програми.

— Так, сер, звісно.

— Про що ти мрієш зараз? Тільки відповідай щиро. Не квапся.

Хлопець посміхнувся так, ніби я поцікавився дечим щонайпростішим.

— Сер, я мрію про мандри. Мрію побачити інші країни, культуру, монастирі, природу, архітектуру, пляжі... Хочу дістатися тих білосніжних пляжів із реклами «Баунті». Вам, напевно, мене не зрозуміти, — як на духу випалив він. — Я народився тут і за все життя не був ніде, крім Техасу. А в нас немає нічого, крім рівнини, степу й олдскульних традицій. Вам це геть невтямки. А тепер нумо я проведу вас до

групи, — зітхнувши, він повернувся до реальності *on duty*.

— Навпаки, я дуже добре тебе розумію, — продовжив, ігноруючи його «протокол». — Я народився в СРСР, у промисловому місті. У нас була «залізна завіса», ми нікуди не могли податися в мандрівку. Ні мої батьки, ні бабусі й дідусі. У нас не було свободи — це страшніше за рівнину й степ. Коли я вперше побачив море, то був трохи молодший за тебе. І в мене теж є мрія.

«Яка, сер?» — не висловив його голос, але запитали очі.

— Навколосвітня подорож, у якій я перебуваю саме зараз! І ще одна...

Джеррі — так звали хлопця — почав розпитувати про «Велике коло», про маршрут, про міста і, ясна річ, про витрати. Про Україну, як там живуть люди, і про те, чим займаюсь я. Ми захоплено розмовляли щонайменше півгодини, потім з'явилося відчуття, що розмова згасає, і Джеррі поставив останнє запитання, немов резюме.

— Так яка все-таки друга мрія, Артеме? — він нарешті позбувся формального «сер» і назвав мене на ім'я.

— Космос, бро! Космос.

У погляді Джеррі з'явилися змовницькі вогники. Він відступив убік, поспілкувався з кимось по рації. Махнув мені рукою.

— Гайда!

Просити двічі не довелося. Джеррі провів мене без групи по закритому містечку, де тисячі осіб працювали над справжніми космічними програмами. Там і окремі будівлі, які займалися тільки Місяцем, і кампус, де працювали над польотами на Марс.

Ми зайшли в діючий цех тестування і розробки космічної техніки. І що там лишень було! Модулі космічних станцій, місяцеходи, космічні роботи, скафандри, спусковий апарат і сотні інших приладів, комплектуючих, яких я навіть не знаю. А навколо всього цього працювали техніки — мужики в комбезах, патлаті бородані, махали нам руками, відміряючи щось на кресленнях біля модуля космічного апарата. Клянуся, із цим відчуттям можна порівняти лише першу поїздку на море!

Джеррі провів мене в Центр управління польотами, саме туди, куди адресувалася фраза: «Х'юстоне, у нас проблеми». У цьому контексті Джеррі розповів мені вже відому історію. Проте тут, у НАСА, її сприймаєш геть інакше. Виявилось, політ на Місяць триває кілька днів. І при посадці стався критичний момент: на кілька секунд більше — і все, палива на зворотну дорогу могло не вистачити. У ЦУПі усерйоз готувалися дати космонавтам команду «Відбій, повертайтеся». І от, керуючи діями космонавтів із відстані в 380 тисяч кілометрів, виконуючи складні обчислення на папері, орієнтуючись за даними, які надходили регулярно, фахівці в цьому самому Центрі вирішили: «Сідати!». І космонавти сіли. Палива залишалося всього на 17 секунд.

Джеррі відвів мене до величезного ангара. На вигляд звичайний, як в Одеському порту або на харківському ринку Барабашово. Або як автовокзал Нуево-Ларедо, тільки набагато більший. І там стояла ракета «Сатурн-5», що виводила корисне навантаження на орбіту, — наймогутніша і найвантажопідйомніша з тих, що людство створило на цей момент!

— Саме цю ракету використовували для пілотованої посадки на Місяць, — послужливо повідомив Джеррі, остаточно добиваючи мене. — Завдовжки сто десять метрів, маса майже три тисячі тонн. «Сатурн-5» тринадцять разів злітав і виходив на орбіту, всі запуски — успішні.

— Здуріти можна! — тільки й зумів вичавити я.

Сопла реактивних двигунів були такі величезні, що туди міг спокійно вміститися цілий автомобіль. Ракета складалася з трьох частин, які зараз роз'єднано, — між ними містки, тож можна переходити туди-сюди, розглядати металеві нутрощі махини. На кінчику третьої частини, у маленькій залізній колісці, мали тулитися двоє космонавтів — під цією велетенською реактивною дикою міццю!

Очі розбігалися від вражень. Уперше я був безмежно щасливий, що поки не отримав візу. Як уявив, що міг усього цього не побачити, — ледь не здурів.

Я знімав усе це на камери безперестанку, спритно змінюючи об'єктиви, немов наперсточник стаканчики перед «солодким» туристом. Знімав шматки кораблів, панелі шатлів, навіть зафіксував космічний унітаз на згадку. Приїду додому — покажу Марусі!

На виході Джеррі підписався на мій канал на YouTube, пообіцявши відстежувати всі випуски «Великого Кола».

— Окей, Артеме, сподіваюся, на відео я вийшов привабливо, інакше виріж мене до біса! — розміявся техасець на прощання.

Центр НАСА я залишав, ніби виходив із храму, — збагачений, оновлений, наснажений і сповнений

надії. На візу, на подорож, на життя. Постояв під пронизливим грудневим вітром у самій сорочці.

— Здуріти можна! — ще раз уголос повторив самому собі.

Новин із Вашингтона, природно, не було. Ні цього дня, ні наступного. Я тинявся без діла по Х'юстону: увечері — вулицями, удень — музеями і навіть навідався до зоопарку. Коли здалося, що дивитися вже нічого, згадав старий добрий час, застрибнув у тачку і помчав абикуди. Просто катався Техасом, як перекотиполе. Ну а що? Ні французької візи, ні паспорта, ні чітких планів. Я — вітер!

І якимось чином знову опинився в Сан-Антоніо. Можливо, прагнув туди підсвідомо, позаяк попереднього приїзду пробув там усього кілька годин уночі, і мозок мандрівника позначив це місце як «незавершене».

Давно помітив, що раптові складнощі зумовлюють такі самі раптові можливості. Треба просто вміти їх готувати. Сан-Антоніо — місто з юності, знайоме з харківського телевізора, по якому я у старших класах школи дивився матчі NBA. «Адмірал» Робінсон — брила, центровий команди «San-Antonio Spurs». Згадав навіть його номер на футболці — 50 (до речі, чому футболка, якщо це баскетболка?). У той час він і його команда подарували мені чимало емоцій! Можна сказати, завдяки йому, а також Ларрі Берду, «Меджик» Джонсону, Деннісу Родману і, звісно, великому Майклу Джордану я й закохався в цю гру.

Стоп! А чи не зазирнути в календар матчів? Відкриваю розклад — дивина! Саме сьогодні до-

машній матч «Сперз»! Та ще й із ким! Із самою «Лос-Анджелес Лейкерс»! Із командою, з якою грає наступник великого Майка — Леброн Джеймс, якого я так давно мріяв побачити наживо. Зірка номер один сучасного світового баскетболу. Я навіть планував після навколосвітки спеціально прилетіти до Каліфорнії, щоб потрапити на домашній матч «Лейкерс». А тут так випадково поталанило — ось, він тут, спеціально прилетів урізноманітнити мені дозвілля у важкому очікуванні довбаної візи. Дякую, бро. Саме вчасно! Іду на тебе. Тільки тепер знайти б квиток.

Є третій ряд за 600 баксів. З податками — 750. Пройшов усі етапи покупки, і на останньому з'ясовується, що його купити можна тільки в парі. А пара моя, точніше напарник, помчав до дружини в Стамбул. Та й навряд чи Адам оцінив би й розділив зі мною все це свято. Квитків два, а життя — одне. Беру й обіцяю собі за це не купувати новий айфон.

Того дня, 8 грудня, дощ лив як із відра. Струмки води плавно перетікали в потоки людей на підході до «АТ & Т Арени». Із третього ряду все мов на долоні, двома рядами нижче — усе селебі з Лос-Анджелеса, так і тягне поплескати їх по маківках. «Арена» залюднена під зав'язку, порожнє місце лише поряд мене. Усі як один вулик: динаміка, емоції, захват! Аж не віриться, що я тут, посеред своєї давньої мрії. Після першої чверті піднявся на верхній ярус зняти панораму й побачив ряд для інвалідів на візках. Є ідея!

— Привіт, я Артемій. Я з України. Знаєш, де це? — запитую чорношкірого підлітка з ДЦП.

— Вітаю. Я Чарлі. Ні, не чув про таку, де це?

— Потім тобі розповім, друга чверть починається. Хочеш на третій ряд, ближче до кілець?

Кричимо з Чарлі тепер разом «Леброооон!» щоразу, як він приймає м'яч. Він — машина! Зі своїми 2,06 м не найвищий, але точно найшвидший, найпотужніший і найметкіший. Того вечора його команда програла, на превелику радість господарів арени, але більш гідної людини не знайти. За попередньої гри, як мені потім розповіли, він набрав 42 очки, мабуть, тому далася взнаки втома, і в цій грі у нього не склалося повторити такий крутий результат.

— Слава Україні! — кричу нашому Святославу Михайлюку, який грає в одній команді з Леброном. Нуль реакції.

— Святославе, нумо! Давай, за Київ, за Україну! — за кілька хвилин перекрикую вереск прями́сінко у вухо Михайлюку з відстані шести метрів.

Жодної реакції, навіть не повернувся. Мабуть, добряче сконцентрований на грі.

— Леброооон! Нумо, Леброн! — кричить малюк Чарлі.

Великий Леброн кладе смачний триочковий, повертається, посміхається й підморгує. Прямо нам в очі. Ми з Чарлі аж завмерли. Наша спільна мрія збулася. І вона точно дасть пацану нової снаги, щоб жити й радіти життю, я це знаю точно. Він згадуватиме цю секунду і щоразу ставатиме сильнішим.

Та після гри збулася ще одна мрія — особисто познайомитися з тією самою легендою дев'яностих, великим Девідом «Адміралом» Робінсоном, людиною з найнакачанішими руками тієї неповторної епохи. Дворазовим чемпіоном NBA, найціннішим її гравцем 1995 року. Я зі своїми під два метри поряд

із цим 215-сантиметровим гігантом здавався просто хлопчиськом. Малюком, який цього вечора потрапив у справжню казку.

«Повір, усе складеться. Мрія на те і мрія, щоб стати реальністю», — згадав слова чорношкірого прибиральника з консульства Х'юстона. І чому, цікаво, він так сильно засів у голові? Залишаючи гучну, радісну й багатоголосу «Арену», я думав лише про те, що позаяк головна мрія всього життя — навколосвітня мандрівка — не хоче ставати реальністю, то потрібно спробувати «справдити» якомога більше інших мрій. Поки я тут, на цій землі. Зрівняти рахунок зі Всесвітом, так би мовити. Не діяти і копірситися в одному місці, витрачати безцінне життя на нескінченне очікування й марудність, у порожнечу — блюзнірство.

Заночувавши у вже знайомому готелі з вікнами, що не відчинялися, наступного дня я подався до Колорадо. Шлях у тисячу кілометрів здався мені дитячою забавкою після поїздок туди-сюди в Мексику на автобусі, тому я не сумнівався ні хвилини. У душі й досі сподіваючись, що от-от отримаю відповідь від консула Франції, я їхав за наступною мрією. І маршрут до неї мав бути вельми цікавий.

Передусім це знаменита траса Route 66, відома багатьом за однойменним фільмом*. Рухаючись цією трасою, уже здалеку я побачив, який саме ресторан є головним у цьому місті! Це був величезний комплекс із мотелем, здоровенною статуєю корови при вході, припаркованими лімузинами з рогами буйвола на капоті для переможців конкурсу

* Йдеться про фільм режисера Девіда Лінча «Шосе в нікуди» (1997).

і яскравим написом: *72 oz. steak FREE**. Так, я їхав туди саме за цим: щоб за годину зжертви смачний техаський стейк і показати цим янкі, як їдять у нас в Україні!

Потрапивши досередини, я здивувався ще більше — величезна площа ресторану містила кілька залів, якими я неспішно йшов, розглядаючи все навколо. Нарешті я зазирнув до головної зали... У цьому приміщенні мій шлунок уперше стиснувся, немов передчуваючи і протестуючи проти подальших знущань над ним.

Це була величезна зала з масивними дерев'яними столами, розташованими в два яруси, у торці зали містилася відкрита кухня, де безпосередньо перед відвідувачами смажили величезні стейки. Прямо перед кухнею було розташовано подіум зі столом і стільцями. За подіумом висів величезний електронний годинник-секундомір, де світився таймер: 60:00! Поруч зі стільцями на «троні» стояли великі урни для блювання... «Схоже, серйозно влип», — відзначив про себе.

Поки очікував початку, намагався згадати: два кілограми м'яса — це багато чи мало? У мене відкла-лося в пам'яті, що завжди, коли з друзями їздили на пікнік, купували два кілограми м'яса й ніколи ніхто не об'їдався.

Тому, коли мені запропонували взяти участь у змаганні на поїдання двокілограмового стейка за годину, я не надто переймався й одразу зголосився. Тільки от забув один нюанс: коли на пікнік ми брали два кілограми м'яса, його з'їдало щонайменше четверо осіб і не за одну годину! Ото халепа.

---

* 2 кг стейка — безкоштовно (англ.).

У залі перебувало чимало людей, здебільшого це були гучні компанії, які, з огляду на все, очікували безкоштовного шоу. На стінах висіли роги, шкури вбитих тварин і різні грамоти, дипломи та світлини ресторану, демонструючи, яке ж це солідне, круте місце.

Побачивши мене з камерою, зала загуділа, і підійшла менеджер ресторану. Це була пані в тілі, з пишними формами, і, варто зауважити, це дуже гармоніювало з її посадою. Ми домовилися про зйомку конкурсу, і вона почала пояснювати правила.

— Ви справді братимете участь у конкурсі?

— Так.

— Дивина, такий стрункий, — вона з усміхом глянула на мене. — Ну що ж, гаразд, у нас навіть п'ятдесятикілограмові дівчата брали участь у цьому конкурсі. Сподіваюся, ви достатньо голодний!

Дивлячись на відвідувачів ресторану, серед яких переважали чоловіки з масою за сто двадцять кілограмів, я зрозумів, чому вона назвала мене струнким. Тим часом у мікрофон усій залі оголосили, що скоро розпочнуть конкурс, і представили мене як учасника. Ті, хто вже попросив рахунок, передумали йти. Правила прості: за шістдесят хвилин потрібно з'їсти два кілограми засмаженого стейка, булку хліба, салат і тигрову креветку.

Якщо впораєшся, усе, що з'їв, — безкоштовно, твоє ім'я занотують до почесної «Книги переможців», дарують футболку, садовлять на трон Переможця й усіляко висловлюють свій респект. А якщо програє, то маєш сплатити близько ста баксів за стейк і участь, за напої, які ти замовляв, ну і найголовніше, якщо не з'їв — ти лузер, і крапка!

— Ви можете замовити будь-які напої, щоб запивати, також можете замовити стейк такого просмаження, як вам смакує, — торохтіла менеджер, а я дедалі виразніше усвідомлював, у що втелюючися.

— А що це за камера нагорі? — запитав я, помітивши портативну камеру.

— Ця камера здійснюватиме онлайн-трансляцію конкурсу в інтернеті на нашому сайті. Це дуже популярно! — радісно повідомила менеджер.

Я заповнив форму учасника конкурсу. Зазначив свої дані, де народився, вік і найголовніше — підписався під тим, що, якщо мені стане зле або я помру через кількість з'їденого, уся відповідальність лежить на мені і це моє добровільне рішення. Схоже, це серйозно.

— Артемію, ви не заперечуватимете, якщо в конкурсі візьме участь іще один учасник? Це американець з Індіани, він теж хоче позмагатися! — підбігла до мене пампушка-менеджер.

Я подивився на її усмінене кругле обличчя, зауважив, що вона навіть запам'ятала моє ім'я, і те, що ще один учасник — це зовсім не зле. Додається ще й внутрішня конкуренція.

— Жодного клопоту, нумо разом позмагаємося з часом і м'ясом, — підморгнув їй.

Я піднявся на конкурсний подіум, установив камеру на штатив, уместився на свій стілець і оглянув судову залу. Звідусіль дивилося безліч пар зацікавлених очей. Підійшов мій співучасник у знуцанні над організмом. Це молодий хлопець років двадцяти п'яти, середньої статури, який нервово гепнувся на стілець і невпинно потирав руки. Я привітався з ним, він не відповів. «Дивний», — подумав я.

Гаразд, хай йому грець, доведеться і його переїсти! Зрештою, аж п'ять студентських років у Харкові мають зіграти за мене!

Я записав попереднє інтерв'ю, в якому поміркував про те, що якби сюди запросили будь-якого нашого студента з гуртожитку, то цей ресторан напевно збанкрутував би. Тим часом до нас на подіум піднялася жінка-кухар і уточнила, який ступінь просмажування стейка бажає кожен із нас.

Узагалі-то я люблю добре обсмажене м'ясо, тому замовив саме таке. Кухар пильно на мене подивилася, потім нахилилась і сказала пошепки:

— Хлопче, ти ніколи не з'їси за годину два кілограми добряче просмаженого стейка! Візьми ранній середній із кров'ю, він буде соковитіший, і тоді ти матимеш бодай якийсь шанс, — довірливо порадила благородна техаська душа.

Я не став хизуватися, замовив раннє середнє просмаження з кров'ю і взявся міркувати над тактикою. Величезну булку (ото вже гади не економлять), салатик і королівську креветку вирішив ум'яти на початку. По-перше, овочі в салаті сприятимуть травленню і, по-друге, у кінці на цю дрібницю може просто не вистачити снаги. Їстиму неквапом, пережовуючи, а не ковтаючи шматки. Мені здавалося, якщо квапитися й ковтати шматками, то це швидко заб'є шлунок і стравохід, і вміст осяде там мертвим вантажем. Загалом тактика така: помалу їдеш — далі заїдеш.

Поки смажили стейки, я перекидався повідомленнями з друзями по WhatsApp, вони налаштували мене фразами а-ля: «Нумо, чувак, на тебе дивитиметься вся країна!», «Покажи цим янкі, як треба жерти!», «Їж понад силу — пам'ятай, ти

потрапиш в історію!»), «Чувак, якщо зовсім не матимеш сил — згадай, що стейк халявний!». Я реготав із цього морального «настрою і мотивації» і в цей момент побачив ЦЕ... Жінка-кухар винесла просто-таки гігантський шматок пронизаного виделками м'яса, яке й досі шипіло!

Вибалушеними очима, неспроможний мовити й слово, я споглядав немов уповільнені кадри: як вона донесла ЦЕ до мене, поклала, точніше, вивантажила ЦЕ на мою тарілку, розвернулася і пішла. Я дивився на неймовірного розміру стейк, у мого сусіди такий самий. Розвернувся, хотів гукнути кухаря й запитати: тут точно лише два кілограми? І в цей час побачив, що таймер уже почав відлік. Зала схвально загуділа, підбадьорюючи конкурсантів, і я взявся за справу.

Хутенько впоравшись із салатом та іншими дрібницями, перейшов до стейка. Почавши різати його, ще дужче прозрів від того, який же він ще й товстий. Розмір м'яса був, мабуть, більший за розмір мого грудного відділу, та й завтовшки — сантиметрів зо три щонайменше.

Я методично різав стейк і відправляв шматок за шматком до рота. Якщо нічим не запивати, то сутужно. Яке щастя, що кухар відмовила мене взяти добряче просмажений стейк! Замовив чай, продовжуючи розрізати й жувати, розрізати й жувати, розрізати й жувати. Мимохіть відзначив той факт, що стейк у цьому ресторані — відмінний.

Через кілька хвилин від безперервного жування щелепні м'язи заболіли, і щохвилини цей біль дедалі дужчав. Запив чаєм, та миттю ж збагнув, що чай — не те. Відправив всередину першу порцію таблеток мезиму разом із наступним шматком нескінченного

стейка. Вирішив замовити пиво, згадавши, що воно завжди поліпшувало апетит і розтягувало шлунок.

Мій сусіда явно не при собі, ноги й руки тремтіли, розлив усі напої, які замовив, і зосереджено-нервово жував м'ясо. Я глипнув на його тарілку і на свою — поки нічого не зрозуміло, занадто мало часу минуло.

За перші десять хвилин я вже прикінчив другу пляшку пива. Без запивання їсти неможливо. М'язи щелеп і вилиці нили. Я зрозумів, що зовсім скоро досягну своєї межі. Розріза́в, жував, запивав... розріза́в, жував, запивав... Намагався робити це методично, без поспіху і квапливості, пережовуючи кожен шматок. Тішило одне: сусіда-американець явно відставав! Я розрізав кілька шматків, поклав їх до рота, запив пивом, з останніх сил пережував і зрозумів: УСЕ! Не лізе БІЛЬШЕ!

Та це ж конкурс. Це Америка. Я сам на нього підписався.

І мене, хай мені грець, знімали, щоб потім показати всім по ящику. Ганьбитися не хотілося навіть більше, ніж кортіло перемогти. Понад силу запахав у себе ще кілька шматків, запив третьою пляшкою пива і відкинувся на спинку стільця. Неможливо! Відсапався, подивився на годинник: минуло лише п'ятнадцять хвилин! П'ятнадцять хвилин, а я вже заповнений по саме горло. Потім відбулося найстрашніше: погляд опустився в тарілку і я з жахом побачив, що візуально стейк практично не змінився.

Трясця вашій матері!

У розпачі пишу Вовчику: «Усе, не можу більше, просто не лізе». Отримую відповідь: «Артемію, нумо, друже! Ти впораєшся! Україна тобі ніколи

не пробачить, якщо ти програєш янкі! Нумо! Давай! Випей іще таблеток! Тебе ж камера знімає — уся країна потім за тебе вболіватиме!».

Та з цього моменту мені було вже абсолютно байдуже, знімає мене камера чи ні. Я просто намагався не луснути й не знепритомніти від переїдання. Інші відвідувачі з апетитом наминали свої ліліпутські стейки. Коли я це побачив, мені аж стиснуло горло. Відвернувся і спробував абстрагуватися від їжі. Тут до мене підійшли двоє емігрантів-поляків, привіталися, сказали, що вони з Польщі та вболівають за мене, проте не вірять, що я зможу з'їсти все це.

— Я з'їм це! — затято й уже трохи несамовито відповідаю я.

«Я З'їм Це», — повторив про себе.

Тим часом таймер неблаганно лічив секунди, і я мусив знову взятися до справи. Замовив іще пива — попросив не холодного. Кілька хвилин відпочинку пішли явно на користь. Продовжив різати й жувати, ніби зі свіжою снагою. За спиною пролунали вигуки поляків. Відрізав, до рота, пережував, запив.

Я З'їм Це. Ця фраза пульсувала в мені. Минуло півгодини — контрольна точка звірки. Оцінивши свою тарілку, на око прикинув, що здолав відсотків сорок п'ять. «Трохи відстаю від графіка», — зауважив, наче збоку. І знову продовжив різати, жувати й запивати.

Залишилося двадцять хвилин. Перемагаючи біль у шлунку й запаморочення, здолав відсотків шістдесят. Подивився на сусіду-американця — той не з'їв іще й половини стейка. «Що ж, у локальному герці перемога точно буде за Україною», — задоволено відзначив я.

У якийсь момент відчув, як живіт починає просто вогнем пекти — уся кров зосередилася там. Замовив ще пива, щоб загасити цю харчову пожежу, зробив нетривалий перепочинок. Поки сидів, розвалившись горічерева, до мене знову підійшов один із польських емігрантів.

— Мен, он там жінка біля столу в кутку, у неї сьогодні день народження, і вона хоче, щоб ти зробив їй подарунок і з'їв цей проклятий стейк!

Жінка піднесла келих, я — своє пиво, і закричав їй привітання з днем народження через усеньку залу. Це все дало змогу трохи перезарядитися і знову накинутися на м'ясо.

Сил жувати вже не було, щелепи боліли, аж голова йшла обертом, скроні пульсували... Залишалось десять хвилин і двадцять п'ять відсотків стейка. На сусіду вже взагалі боляче дивитися, так бідолаха намучився. Я продовжив наполегливо жувати, запивати, ковтати, докладати останніх зусиль щелепами. Про себе навіть відлічував: «Шматок м'яса за маму, за тата, за Марусю, за Україну...».

Мені прокричали, що залишилося п'ять хвилин. Я подивився на тарілку й зрозумів, що безнадійно відстаю. Миттю відправив до рота великий шматок м'яса і ковтнув, майже не пережовуючи. Здавалося, що стейк уже просто нікуди засунути, м'ясо стояло до самого горла. Я зрозумів, що потрібно йти в банк! Підбадьорюючі вигуки відвідувачів ресторану злилися в єдину какофонію. На мене дивилися зіниці відеокамер.

Крізь шум і гул почув крик: «Три хвилини!». Розрізав шматок, що залишився, на шість частин. Шість великих шматків м'яса. І три хвилини. З останніх сил змусив себе взяти виделку й про-

пхнути м'ясо у себе. Настав критичний момент: я зрозумів, що запросто можу зараз знепритомніти, і спокуса припинити це безглузде знуцання над собою була значною.

Я З'ІМ ЦЕ! Час спливав зрадницьки швидко...

Помітив, що в мене майже не лишилося пива, а без запивання не зможу проковтнути ні шматочка. Намагався покликати офіціантку, але не зміг вимовити ні слова — рот забитий стейком. Поляки помітили це й подали знак офіціантці, щоб принесла ще пива. Залишилося дві хвилини.

Ппульсуючі удари у скронях, запаморочення, щелепи вже заходилися в судомі. Я пхнув у себе ще шматок, виделкою спробував проштовхнути глибше. Обернувся назад із переповненим ротом: остання хвилина.

Залишилося три шматки. Принесли пиво, я залпом залив його разом із мезимом. Навколо шум, рух — я нічого не помічав, звук ніби відключили. Заток у себе ще шматок, а прожувати не міг. Він застряг у мене в горлі. Я судомно залив у себе пиво, і шматок м'яса опустився нижче. Другий шматок жувати навіть не намагався, але проковтнути теж не міг. Просто сидів зі шматком м'яса в роті й нічого не міг вдіяти. Не вагаючись, проштовхнув його виделкою в горло.

Галас і метушня навколо посилилися, люди зіскочили зі своїх місць! Останні секунди. Хтось почав відлічувати: десять, дев'ять, вісім, сім...

Тим часом я не міг дати ради останньому шматку.

Шість, п'ять, чотири, три...

Якимось нелюдським зусиллям я таким же механічним способом пропхнув його в горло, та ще один залишився в роті.

Два, один... Гудок!

Вигуки радості, оплески — усі взялися фотографувати, а я сидів із шматком м'яса в зубах, з виделкою в одній руці й порожньою тарілкою в іншій. Ні пережувати, ні проковтнути, ні виплюнути — нічого не міг зробити, поки не оголосять результат. Тупо дивився перед собою неясним поглядом і намагався не вивернути все, що з'їв, назад.

Прийшов менеджер, проінспектував, зафіксував, що тарілка порожня, а останній шматок м'яса потрапив мені до рота до того, як збігла остання секунда. ПЕРЕМОГА!

Я нетямующо сидів з недоїденим шматком стейка, що застряг в мене між зубами, поки до мене підходили, вітали й фотографували. Ніяково відвернувшись, кілька хвилин пережовував і ковтав м'ясо. Повернувся обличчям до зали, а мене й далі знімали. Мій сусіда не здолав і сімдесяти відсотків шматка. Масштабність і безглузда битва Україна — США увінчана перемогою на користь першої!

Через кілька хвилин почалася урочиста церемонія: знову підійшов менеджер, за ним увесь персонал, мені подарували сертифікат, футболку, занотували моє ім'я до «Книги переможців». Оплески, улюлюкання, світлини, а я сидів і ошелешено думав: як можна було з'їсти все ЦЕ?!

Через кілька хвилин знайшов у собі силу підвестися й пройти залом з виглядом страдницького переможця. У голові й досі паморочилося. У коридорі уместив свою дупцю, яка добрала трохи кілограмів, на імпровізований трон — велетенських розмірів дерев'яне крісло, в яке всадовляють усіх

переможців. Повз проходили люди, вітали, і я за цей час довідався кілька цікавих фактів про конкурс.

Рекорд за часом: двокілограмовий стейк з'їли лишень за одинадцять хвилин! Рекорд за кількістю: за годину одна людина з'їла чотири двокілограмові стейки. Кількість переможців у конкурсі за всю його історію не перевищує 15 % від кількості учасників. І я тепер серед них!

Ще хвилин тридцять-сорок я сидів або неквапливо ходив, після чого нарешті відчув полегшення. Запаморочення минуло, можна рухатися далі. Виїшовши з ресторану, клацнув сите селфі на згадку, завантажив кілька пляшок газованої води в авто й у доброму гуморі рушив у дорогу. Годі й казати, Техас запам'ятаю надовго. Як штат, у якому я ледь не став вегетаріанцем.

У готелі я виявив, що лежати можу тільки на спині. Якщо перевернутися на бік, пузо звисало, мов овечий курдюк. І хоча в номері ніхто, крім мене, не міг побачити це прикре видовище, чомусь було соромно. А якщо лягти на живіт, то все м'ясо, яке я вмовов, ніби піднімалося стравоходом і знову підступало до горла. Так я промучився хвилин сорок, не втрачаючи надії на денний сон, але незабаром ці спроби облишив.

Рухатися далі було запізно. Шлях простягався неблизький, і якщо виїхати зараз, то можна дістатися в ліпшому випадку вночі. Я сидів, відкривши гугл-карти на телефоні, й тупо дивився на маршрут «Амарілло — Колорадо». Майже п'ятсот кілометрів. Потім для чогось вбив в гугл «Амарілло —

Вашингтон», ну просто заради цікавості. Дві тисячі двісті кілометрів. Шістнадцяте грудня.

— Хай йому грець! — у голос вилаявся в порожньому номері. — Яке к бісу Колорадо?!

А як іще коментувати ситуацію, коли розумієш, що до корабля в Антарктиду залишається обмаль днів, візи немає, а до Ушуаї*, звідки він стартуватиме, — іще страшно навіть полічити скільки кілометрів сухопутного шляху Центральною і Південною Америкою.

— Яке к бісу Колорадо! — уже впевненіше повторив я.

Сьогодні зжер двокілограмовий стейк, невже не зможу здолати якихось дві тисячі кілометрів і отримати якусь довбану візу? Не залишаючи собі можливості відступити, вичекінився з готелю, залишивши оплату за добу наперед. Занурив у тачку упаковку «Ред Булла». І рвонув прямо на Вашингтон із твердим наміром отримати візу будь-що. «Або пан, або пропав».

Далі все як у тумані: майже доба шляху з короткими півгодинними зупинками, коли я встигав лише трохи подрімати й випити енергетик. Від його смаку до кінця шляху скрипіли зуби. Від довгого перебування в сидячій позі занімала шия і нестерпно болів куприк. Проте я встиг! До обіду наступного дня був у посольстві Франції у Вашингтоні!

Далі вже була справа техніки. Американці явно не звикли до українського натиску й нахабства в принципі. Я ледь не з боєм прорвався всередину, дедалі пояснюючи охоронцю, що це справа життя і смерті. Пробоєм вдалося пройти до самої

* Невеличке курортне містечко в Аргентині.

приймальні консула, де умовлянням і заморою я досягнув зустрічі з розпорядником доль.

— Ви матимете лишень п'ять хвилин, — суворо промовила секретарка, жінка у літах, яку я дуже довго вмовляв зглянутися.

Я посміхнувся про себе — знав, що п'ятьма хвилинами все не обмежиться. Учетверте за останній місяць видав заготовлену, вже добре відрепетировану промову про те, що без цієї візи все завалиться, увесь величезний проект, що це важливо і я на це витратив частину життя. Це моя мрія, зрештою!

— Вийдіть, — тільки й видав ошелешений моїм спічем консул.

Не тямлячи себе від втоми й нервування, я вийшов у коридор і знесилений опустився на стілець. Якщо не зараз, то вже ніколи. Це був мій останній шанс. Через кілька хвилин, які тягнулися, мов години, до мене підійшла секретарка консула.

— Вам надали візу, — оголосила вона. Її голос звучав для мене як урочисті фанфари — слова, яких я чекав місяць!

«Вам надали візу» — ця фраза знаменувала важку, але таки перемогу над бісовою бюрократією! Тиждні очікування, незнання, поневірянь — усе не марно. Ланцюжок трохи сумбурних, та зрештою правильних рішень привів мене сюди. Тепер рух ніщо не стримувало, далі — тільки вперед, причому на всіх парах, бо часу до посадки на корабель залишалося обмаль.

— А-а-а-а!!! — нестримно репетував я і мчав стрімголов до свого авто. — Нарешті! Мені вдалося! Я отримав візу!!

Здавалося, що я переміщуюся від пункту до пункту. Ніколи не подумав би, що здатний за такий

короткий строк подолати такі колосальні відстані. Через три дні гонитви на авто й відсипання в автобусах я вже був у сонячному передноворічному Канкуні.

Пальми на мексиканських пляжах були обвішані різнобарвними гірляндами, туристи ходили в шапках Санта-Клауса, співали різдвяних пісень. У такій романтичній атмосфері ми з Адамом мали возз'єднатись і продовжити «Велике коло». Щоб устигнути на корабель п'ятого лютого, ми маємо здолати всю Центральну й Південну Америку, а це десять із гаком тисяч кілометрів суходолом суцільними автобусними й автомобільними переїздами.

За криво усміхненою фізіономією Адама, якого я зустрів в аеропорту, було зрозуміло, що він не до кінця усвідомлює масштаб майбутньої роботи. Полінезійська віза загальмувала навколосвітню подорож майже на місяць, тож часу лишалося катастрофічно обмаль. Ми фактично брали по верхах, прошивали наскрізь такі перлини, як Беліз, Гватемала, Сальвадор і Гондурас. Тільки в Нікарагуа могли трохи перевести подих, а потім дорога простягалася до Коста-Ріки, де я мав зустрітись з Марусею і відсвяткувати з нею перший спільний Новий рік.

ЧАСТИНА 3

ЦЕНТРАЛЪНА АМЕРИКА

 ПІВДЕННА
АМЕРИКА

ДЕНЬ 66

КАНКУН, МЕКСИКА

31673 КМ ШЛЯХУ

Подивившись на Адама, я відразу збагнув, що він прилетів абсолютно незадоволений і демотивований — чи то нещодавня хвороба далася взнаки, чи загальна нудота від навколосвітньої мандрівки, але цей настрій вчувався в кожній його дії. Проте я щиро зрадів його поверненню і налаштувався на ліпше: адже одному складати маршрут, стежити за технікою, зарядними пристроями, відправляти матеріали, якісно знімати було доволі непросто. А в дні цілковитої відключки мозку через добові переїзди, то й узагалі практично нездійсненно. Тому його допомога була тепер украй доречною.

Адам мого запалу, мабуть, не поділяв — сама думка про майбутню автобусну гонитву вервицею із семи країн доводила його до сказу. Щойно ми прибули до Белізу, щоб висвітлити в матеріалі для передачі одне з найзнаковіших місць — Велику Блакитну діру*, — клініка посилилася.

---

* Блакитна діра — підводна печера або глибоке вертикальне заглиблення; загальна назва для карстових лійок (або вирв), заповнених водою, що розміщені нижче від рівня моря. Велика Блакитна діра у складі Белізького Бар'єрного рифу має діаметр 305 м, а глибину — 120 м.

— І без мене знімеш синю пляму в океані, для цього багато не треба — узяв камеру і спрямував об'єктив, — тоном, що не припускає заперечень, випалив Адам. — А я тут поки кайфону. Чого мені туди пертися?

«Спокійно, Тьомо, спокійно, — подумав я, — дай принцу трохи часу, і він відтане. Може, дійсно зі здоров'ям зовсім кепсько». Я посадив Адама з усіма пожитками обіч інфініті-басейну найкрутішого пляжного клубу, який вдалося знайти, а сам поквапився до місця старту екскурсії до Блакитної діри.

Відома Велика блакитна діра була круглою карстовою вирвою діаметром понад 300 метрів і завглибшки 124 метри. З боків — Блакитний пруг води, а всередині — темно-синя глибока прірва. Розташована в центрі атолу в складі Белізького Бар'єрного рифу. Перехоплює подих!

Із Канкуна можна було вирушати прямо на Гватемалу, та я просто не міг оминати увагою й не зафільмувати цю океанську перлину, розміщену практично на шляху. Часу було зовсім обмаль — о восьмій ранку ми приїхали в крихітний Беліз, а о шістнадцятій годині нас уже чекав автобус до Гватемали. І буквально за півдня нам вдалося кілька разів покружляти над дірою, заздалегідь домовившись про приватний літачок-планер.

Я вилазив із малесенького віконечка, підставляв руки вітру й верещав від захвату, мов дитина, — та так, що від надміру емоцій завзятий пілот вирішив піддати жару й узявся виробляти піруети й мертвопетляти над дірою. На цьому моменті я щиро зрадив, що завчасно й завбачливо — іще на автобусній станції — сходив до виходку, інакше справи мої були б кепські.

Жодного разу не пошкодував про піт-стоп у Белізі: хоч він був і нетривкий, проте подивував добряче. Я поквапився до пляжного клубу за Адамом, щоб одразу ж податися до найближчого вокзалу. Ми занурилися в басейн, обсохнули під променями сонечка, що вже припікало добряче, змили хлорку, що роз'їдала очі, й рушили в дорогу. Спустившись за речами в камеру зберігання, за звичкою перелічили весь свій стаф — валіза, рюкзак із технікою, бананка, капелюх.

— Усе тут, — удоволено резюмував я й узявся викликати таксі. — Можемо рушати.

— Усе. Крім мого паспорта, — злостиво відповів Адам, ніби звинувачуючи мене у всіх своїх негараздах, — він залишився у сидінні того чортового автобуса, на якому ми приїхали з Мексики! — Й Адам зі злістю жбурнув свої клунки на підлогу з типовим, але тихим *f*ck* на губах.

«Гай-гай, чувак, не жартуй отак! Ми в жодному разі права на помилку не маємо. Ми не маємо права тупити, вередувати й розкисати — шмарклі варто залишити вдома. Тут ти на роботі», — щойно градус напруження спаде й напарник знову зможе тверезо мислити, я пообіцяв собі одразу ж нагадати йому, навіщо ми, власне, зібралися. Не на шашлик же я його кликав до Південної й Центральної Америки. Уже час опанувати себе, заспокоїтися й узятися до діла.

Та зараз лягтися було ніколи — на порятунок паспорта ми мали щонайбільше годину. В голові одразу промайнули чіткі варіанти вирішення: поліція, лост енд фаунд* на вокзалі, посольство

---

* Бюро знахідок (англ.).

Нідерландів. «Зателефонувати водієві! — вихопив я найрозумнішу думку з потоку. — Він точно має знати, де той автобус зараз».

Ми повернулися на автобусну станцію, знайшли кіоск із транспортною компанією, яка нас доправила сюди, і після 15 хвилин доволі емоційних пояснень нам дали номер телефону саме нашого водія.

Навіть із п'ятого дзвінка водій так і не відповів, але в диспетчерській нам дали точну адресу стоянки з нашим автобусом. Ми примчали на місце й узялися тарабанити по всьому вагончику, куди щойно вместилися спати перетомлені з ночі бідолашні водії — дуже незручно, та перепрошувати понад раз було ніколи. Нарешті знайшли нашого сонного водія і, нічого не пояснюючи, попросили швидко відімкнути автобус.

Підбігши до наших місць, Адам почав нервово оглядати кишені в сидіннях попереду, підлокітники, підлогу під ногами...

— Ніде немає, — знову вилаявся він, — трясця твоєї матері. — І звідки це він вже набрався таких слів?

— Міркуй, Адаме, міркуй! — здаватися аж ніяк не можна. — Які ще є варіанти?

— Щоб ти їхав до своєї довбаної Гватемали сам! А я тобі не заважатиму мчати, мов очманілий!!!

Півроку тому я розлучився б із цим істеричним типом тієї ж миті. Ще п'ять років тому — заїхав би йому по самолюбивій пиці. Та навколосвітка вчить іншому: я й сам дедалі дивувався витримці, яка в мене з'явилася невідомо коли та як. Просто розумів, яка в Адама тонка натура.

— Ти на яких сидіннях взагалі дивився? — я вдав, що ця істерика пройшла повз мою увагу. — Ми ж в п'ятнадцятому ряду їхали! А ти у дванадцятого стоїш!!!

Звичка від нудьги зачувати кожен клаптик простору навколо себе під час автобусних переїздів таки згодилася — покопирсавшись у потрібній кишені, я урочисто підняв паспорт над головою.

— На Гватемалу! — радісно вигукнув Адам, ніби нічого й не сталося. — За класними кадрами!

Чудово. Я згоден, тож привітно кивнув і побіг слідом — часу було обмаль.

Не доберу як, одначе ми встигли — завалилися в потрібний автобус буквально на останній хвилині. Багажне відділення водій відчиняти вже відмовився, посилаючись на графік, тому їхати мусили з рюкзаками в руках і стоячи в проході, що зовсім не радувало інших пасажирів. Утім хоч їдемо — уже спасібі, могло бути й гірше.

Це був не просто автобус, а знаменитий американський *Chicken bus* — «курячий автобус», а якщо літературно — «автобус для тутешніх». Цей вид транспорту був доволі поширений саме в Гватемалі, де старі американські шкільні автобуси набувають другого життя.

Зайшовши в автобус, ми побачили десяток зацікавлених очей, звернених на нас. У половини пасажирів у смартфонах звучала на повну гучність латиноамериканська музика. Англійською ніхто з них не володів. Виявилося, що вільних місць уже немає, бо головне завдання «чикен баса» не розсадити по місцях пасажирів відповідно до квитків, а доправити всіх, кому по дорозі.

У проході й під сидіннями було навалено клунків. З усіх полиць щось звисало, і тут серед какофонії тутешньої музики я почув прямисінько біля

свого правого вуха кудкудакання. Це була вершина транспортного трешу в навколосвітній подорожі — тут навіть курей на полицях везуть!

«Чикен бас» у всіх сенсах слова, хай йому грець.

До Гватемали ми дісталися пізньої ночі. Зрештою за добу ми відвідали три країни, пересуваючись земною твердю. Привал на нічліг зробили в містечку Флорес, що лежить на березі озера Петен і є, по суті, півостровом всередині кратера. Уранці, не гаючись, вирушили в Тікаль — на стародавні руїни міста майя, загубленого в густих джунглях.

Це місце — одне з найбільших міст майя і в перекладі з їхньої мови означає «місце, де можна почути голоси духів». Нам невимовно пощастило потрапити сюди саме 21 грудня, в особливу дату і велике спіритуальне свято. Саме цього дня за календарем майя мав (чи ще й досі має?!) статися кінець світу. З 2012 роком майя, може, і промахнулися, але в даті й досі повністю впевнені — тому щороку цього дня здійснюють масштабні церемонії поклоніння духам прямісінько у серці древнього міста.

Ще підїжджаючи на маршрутці до Тікаля, я запеленгував, що на свято сюди стікається безліч тутешніх, а також заїжджих езотериків. Тут збирається доволі велика тусовка з усього світу: йоги, практики, фріки, хіпі й місцеві релігійні нащадки майя — шалена суміш строкатого вбрання, потойбічні містерії, посмішки, відчуття свободи і, звісно, психоделіки: без цього подібні дійства навряд чи відбуваються бодай десь у світі, на жаль.

Ці люди сповзлися з усього світу, щоб відсвяткувати життя в колосально незвичайному історичному місці, ще не наповненому туристичними автобусами й сувенірними наметами. Кожен з вигляду

був дивнішим і зухвалішим за попереднього, двох схожих убрань або облич геть не траплялося. Увесь цей люд бачився, я впевнений, уперше й востаннє в житті, та поводився як рідня. Їх об'єднували такі прості речі, як повага до природи й людей, небажання вбивати тварин, відхід від нинішнього всеживання, знижений матеріалізм і бажання жити в гармонії з природою. Колонія хіпі-веганів, що вірить у мир у всьому світі, — романтика!

Саме по собі стародавнє місто Тікаль є розсіпом пірамід, площ і будівель на значній території в півтисячі квадратних кілометрів. А міститься уся ця краса в диких джунглях, і значна частина міста наразі навіть не відкрита для відвідування. Тому саме в Гватемалі й досі витають залишки духу першовідкривачів, на відміну від уже неабияк рафінованої Мексики.

Увесь шабаш із церемонією розгортався на центральній площі Тікаля між храмом Ягуара й храмом Масок, де я й улігся на траву між двома пірамідами. Глибоко дихав, заплющив очі — і через кілька хвилин немов поринув у потік енергії, що виходить із глибини землі. О-о-ох, який потужний потік! Схожі вібрації і відчуття я мав від ребефінгу, а також у храмі на острові священного озера Фева в Непалі. Там нас теж охопила млість прямисінько на землі біля храму.

Вийшовши з мінімального трипу й повернувшись до реальності, я відчув тепло вдячності всередині — а що, якщо візова затримка якраз і посприяла, щоб ми опинилися в Тікалі саме цього дня, в цьому калейдоскопі щасливих людей, залюблених у життя? Щоразу, коли збиваєшся на негатив, — такий маячок. І ось ти вже наснажений мчати далі. А далі — Сальвадор!

У дорозі, як завжди, ми мали лишень одну зупинку. Відсапавшись і випивши вкрай жажливої розчинної кави — не зміг втриматися хоч від такої сумнівної радості, — я вирішив м'яко поговорити з Адамом щодо його ставлення до спільної роботи. Мої аргументи й переймання він начебто почув і навіть пообіцяв дати раду своїм емоціям. Проте один момент мене трохи насторожив.

— Мені потрібен увесь гонорар на руки найближчим часом, — резюмував він. — Не лише аванс, а й компенсація за квитки й уся сума за постпродакшн. Хочу дружині переказати. — Голос звучав так безкомпромісно, що це скидалося радше на вимогу, аніж на прохання.

«А хто, власне, на кого працює?» — уже не вперше промайнуло в мене в голові, але я все-таки вирішив не нагнітати обстановку й піти Адаму назустріч — раптом і справді прикрутило, а попросити нормально захисна реакція не дає, — тож пообіцяв віддати всю готівку, щойно дістанемося затишнішого й безпечнішого місця. Не в автобусі ж із тутешніми бакси лічитимемо!

Здолавши решту шляху, водій, не особливо церемонячись, викинув нас на під'їзді до Санта-Ани — другого за величиною міста країни, навіть не потрудившись доїхати до будь-якої помітної цивілізації. Дивна витівка, але після дванадцяти годин їзди оселедцями в забитому під зав'язку «чикен басі» ми тішилися вийти абиде. Зрештою, так і склалося — *абиде*.

Про Сальвадор я точно знав таке — це одна з найнебезпечніших країн у світі, батьківщина банди MS 13 — так званих бродячих мурах. Це одна

з найжорстокіших, найчисленніших вуличних банд Центральної і Північної Америки. За різними джерелами, ця організація налічує від 50 до 300 тисяч учасників з усього світу. *Mara Salvatrucha* (їхня оригінальна назва) займається багатьма видами злочинного бізнесу, зокрема торгівлею наркотиками, зброєю і людьми, грабежем, рекетом, убивствами на замовлення, викраденням людей із метою отримання викупу, сутенерством, викраденням автомобілів, відмиванням грошей і шахрайством. Чимало вуличних торговців і невеликих магазинів, розміщених на територіях угруповання, змушені відстібати близько половини доходу просто за можливість працювати й не припхатися вранці до спаленої дотла вітрини. Жах.

Коли курява від автобуса, що зірвався з місця, вляглася, ми озирнулися довкруг — сумовитий, запорошений і темний район із єдиним шиплячим промінчиком світла — крамничкою, в якій випікають пупусас — національні коржі з плаского хліба з м'ясною або сирною начинкою всередині.

Усе, що відбувалося, крутилося в приглушених тонах і звуках, — ніхто особливо не наважується підвищувати голос або зайве висовуватися на вулицю, докучати запитальним поглядом, а лише в розмові зводить крадькома очі. Загалом, жили тут приблизно на тридцять відсотків потужності — щоб, не дай Боже, не напоротися на банду й не вивести її із себе показовою сміливістю.

І тут картина олією: двометровий білий, обвішаний камерами в чохлах, із цікавістю роздивляється околиці. У капелюсі. А поруч — так само заряджений технікою Адам із вискубаними бровами. Комбо. Ми і це місце знайшли одне одного.

Щитоподібною залозою відчуваю, що ліпше хутко забратися з дороги, тож киваю Адаму на крамничку і пропоную перечекати там, поки за нами підїде Діма — парубок із Харкова, який давно мешкає в Центральній Америці і з яким ми маємо їхати рештою шляху через Сальвадор і Гондурас до Нікарагуа. Поки я замовляв пупусас із чичароном і смаженим сиром та скидав локацію Дімі, Адам вирішив познімати на камеру «реаліті сальвадорського життя». На нас дивилися, мов на величезних білих мавп. Я не міг второпати: ці напружені погляди бояться нас чи тих, кого ми можемо принадити на живця?

Через п'ятнадцять хвилин, здійнявши кураву, прямісінько біля нас зупинився старий пошарпаний джип.

— Чому ви тут? Що ви тут робите? — без «добри-вечір» занепокоєно поцікавився Діма при першому погляді на нас. — Ти чого, мужик, прибери камеру!

— Та ж нас тут автобус висадив, — пояснив я. — А що, уже від самого вїзду до Сальвадору варто побоюватися мафії? — вирішив пожартувати я.

— Замовкни, тихо, тільки не промовляй уголос назву! — тицьнув нас під боки Діма й озирнувся довкруз. — Ви, хлопці, як на мене, взагалі не второпали, де перебуваєте... Це вам не Європа і навіть не Харків. Це їхнє місце, їхня штаб-квартира, центральна фавела! Тут можуть пристрелити просто тому, що ти є, — я не жартую! А ви тут камерами обвішалися — зовсім клепку втратили?

Аби ми второпали все мерщій, Діма хутко закинув наші речі в машину і, виїжджаючи з дороги, розповів, як по його машині стріляли на вулиці Сальвадору — просто за те, що заїхав, куди зась. Ми з Адамом одразу ж попустилися — це, здається,

навіть не Колумбія. Реально варто задуматись і остерігатися. Ласкаво просимо до Сальвадору!

Із Дімою ми були знайомі лише заочно — через силу Facebook. Коли я лишень узявся продумувати маршрут і вибирав, які країни відвідати, Діма під одним із постів написав коментар, що може допомогти з транспортом і порадами щодо Центральної Америки. За кілька днів до від'їзду зі Штатів ми списалися, і виявилось, що він на своїй машині їхатиме саме в наш час нашим маршрутом (через увесь Сальвадор, Гондурас і всеньку Нікарагуа) і, ясна річ, запропонував підхопити нас із собою. Замість шести автобусів лише раз закинути речі в багажник і спокійненько проїхатися з кондиціонером у комфортному авто — це фарт.

Діма був відомим українським промоутером, свого часу відкривав у Києві й Харкові гучні нічні клуби, потім переїхав до Парижа, відкрив там свій ресторан, після чого здійснив несподіваний пірует і осів в Нікарагуа, де займався кавовим і готельним бізнесом. Він узяв в управління якийсь великий занедбаний масток на узбережжі містечка Сан-Хуан-дель-Сур і зробив із нього потужний кавовий хаб. Знайшов якісних і адекватних тутешніх поставальників, збирає у них усі крафтові сорти, а потім продає по всьому світу. Значні можливості кавової країни купно з українським менеджментом і веденням справ (що явно є слабкістю всіх не північноамериканських країн) дали відмінний результат, і тепер бізнес постійно зростає.

Ми були знайомі заочно, Україна невелика країна, де всі активні люди знають одне одного. Або одне про одного. Тепер нарешті познайомились і наживо.

На середині розповіді про своє життя Діма зупинився обіч якогось напівзруйнованого будинку з десятком повій біля входу.

— З огляду на карту, це наш готель, — задумливо мовив він, — прямо «Стенлі Хотел», як в кубриківському «Сяйві»*. Сподіваюся, нам тут випаде не така грайлива нічка.

Готель дійсно здавався дуже дивним: без вивіски, за залізними воротами і ґратами, поруч — будинок розпусти. Реально за класикою кокаїново-мафіозних південноамериканських фільмів. Ну що ж, сам хотів відчути країни у всій красі — отримуй, розпишися. Двері нашого номера не замикалися на ключ, і всю ніч нам довелося по черзі погодинно чергувати.

ДЕНЬ 70

САНА-АНА, САЛЬВАДОР

32 933 КМ ШЛЯХУ

На ранок ми підхопили четвертого пасажиря — тутешнього приятеля і співробітника Діми — і рушили навпрямці через увесь Сальвадор і Гондурас. Останній здивував, розбивши на друзки всі стереотипи, які про нього сформовано.

«Не ту країну назвали Гондурасом», — люблять ліпити зарозумілі кліше в нашій країні.

Проте реальність протверезує. Виявляється, у Гондурасі дороги значно ліпші, аніж в Україні, ми

* Ідеться про фільм С. Кубрика «Сяйво» (1980), який знято за мотивами однойменного роману С. Кінґа.

це відчували на всьому шляху, ВВП вище, а середня зарплата — 417 доларів на місяць. А ще — безвіз із Європою на момент моєї подорожі був відкритий уже одинадцять років.

Суть же уроку в тім, що в сучасному світі все швидко змінюється: ті, хто пас задніх, часто вириваються вперед, а топи можуть швидко з'їхати в аутсайдери. Тому не варто зарозуміло ліпити кліше на інші країни, інакше хутко опинитеся в гондураській калюжі.

При цьому все одно певні деталі періодично нагадували, що ти перебуваєш у бідній і вкрай кримінальній країні. Заскочивши за водичкою до придорожньої крамнички, я впевнено витримав погляди тутешніх покупців, які оцінювали мене, й зіткнувся при вході зі здорованем-охоронцем, озброєним... автоматом Калашникова! І це в простому придорожньому генделику!

— А ви для чого тут такий споряджений, якщо не секрет? — обережно поцікавився я, сподіваючись на його добрий гумор.

— Щоб таких, як ви, тут охороняти, — добродушно підморгнув він. — А то хизуєтеся своїми машинами і готівкою, а потім шукай вас у кущах...

Більше сумних подробиць довідуватися мені не кортіло, тому я швиденько оплатив газовану воду дрібними купюрами, на знак вдячності потиснув руку охоронцеві й, намагаючись не привертати до себе особливої уваги (що апріорі в такій місцині було неможливо), повернувся до машини.

Нормально познайомитися з країною і отримати від цього неймовірні враження можливості не було, але на одній із заправних станцій трапився цікавий момент.

— Хлопці, ремкомплект маєте? — підійшов до нас парубок, із ніг до голови обвішаний рюкзаками й карематами. — А то я тут колесо пробив...

— А куди ти ремкомплект замірився ліпити? — добродушно посміхнувся Діма. — Машина ж тобі — не надувний матрац.

— Так я на ровері, — пояснив хлопчина. — Мені буквально до першої шиномонтажки дотягнути.

«На велосипеді? Тут?» — промайнуло в моїй голові: думка про те, щоб кататися з рюкзаком на ший курним Панамериканським шосе, де глухнеш від звуків фур, що пролітають повз, здавалася мені щонайменше дивною.

— Ну й місцинку для велопрогулянки ти обрав, — як і я, здивувався Діма. — Нумо, закидай свого ровера на дах, там кріплення є. Підкинемо тебе до ремонтного, не кидати ж тут.

Дорогою до шиномонтажки з'ясувалося, що велосипедист родом зі Швейцарії та їде на колесах усією Америкою: від Аляски до Ушуаї — аж низу Південної Америки. Тут я миттю зрозумів, що моя навколосвітня мандрівка — іще суперкомфортний варіант.

По суті, *longtrip* — це безперервна розмова із собою. У сучасному світі тебе ні на секунду не полишають люди, мережі, шум, зобов'язання, комунікації. І саме дорога дає відчуття цілісності, глибокого, якісного внутрішнього діалогу, незатьмареного інформаційним полем. За цим вирушають у дорогу Каміно-де-Сантьяго — Іспанією, Кумано-кодо — Японією, Святого Франциска — Італією, та й у будь-який гірський трекінг. Не важливо — пішки, велосипедом, машиною, кораблем, маршрутками. Важить мета. І те, яким ти стаєш у дорозі.

Було дуже цікаво зустріти близьку по духу людину, яка також кидає собі виклики: «А що, якщо так?», «А так зможу?». У тім і особливість дороги, що іноді зводить з такими неординарними особистостями, які поділяють твою пристрасть. Дві людини, які вийшли зі звичної мікросхеми своєї реальності, дісталися кудись подалі й раптом зустрілися на узбіччі, щоб мить повзаємодіяти, а потім знову роз'їхатися — кожен у свій бік.

Коли ми підїхали до СТО, мені не хотілося відпускати цього трушного подорожнього — чимало всього можна було ще обговорити! Та я згадав про шляхи, які вчасно сходяться і так само вчасно мають розійтися, побажав удачі й безпеки в непростій мандрівці, і ми зірвалися з місця — до кордону з Нікарагуа.

Третя країна за день встигла здивувати, попри загальну втому від дороги і мерехтливі пейзажі за вікном. На вїзді всі машини щедро обдавали якимось їдким розчином, ніби дихлофосом від тарганів, — мабуть, бояться, що гондурасці щось їм завезуть. Загалом, на тлі Сальвадору і Гондурасу країна з перших же кілометрів здалася помітно багатшою і розвинутішою.

Цю місцевість справедливо можна назвати країною вулканів — вони постійно визирають на обрії то тут, то там, а іноді можна бачити перед собою до п'яти верхівок одночасно. Неначе терикони на Донбасі, тільки чхають попелом — верхівки деяких із них диміли. Ці скромні виверження ми спостерігали впродовж усієї дороги.

Першою точкою став той самий Сан-Хуандель-Сур, де Діма облаштував кавовий хаб, тому в цій точці ми попрощались і знову залишилися

з Адамом наодинці. Ми заселилися по букінгу в тихий замиський готельчик із дерев'яними будиночками, що, як завжди, не виправдали очікувань зніженого Адама. Балдахінове ліжко — не таке, дерев'яний стиль дратує, ще й валізу мусить сам докотити по щибню до свого котеджу! Який жах! Цього разу я вже не зміг оминати увагою колючих закидів і ниття, і ми добряче посперечалися й розійшлися по номерах у кепському гуморі.

На ранок я прокинувся й спустився до сніданку. Адама не було. Ніде. Обійшов територію парку, зазирнув до басейну й вирішив скупатися. Потім перевірів іще раз його номер — Адама ніби й слід прохолов. «Нічого собі, невже наживав п'ятами? — подумав я. — Ну-у-у ні, це навіть для нього було б занадто». Нарешті, зателефонувавши по WhatsApp, з'ясував, що він, виявляється, увесь ранок сидить на ресепшені — одягнений, із речами, навіть снідати відмовився.

Обговорювати поведінку й розтлумачувати правила етикету було безглуздо. Це була стадія, коли людина вже всім своїм еством виказує невдоволення й не прагне шукати компромісів. Похмуру атмосферу біля ресепшена розбавило приємне знайомство зі смагливим серфером із Каліфорнії, який дременував зі Штатів і мешкав у Південній Америці. Мені вже траплялися люди, які добровільно відмовилися від мейнстримної американської мрії, до якої за інерцією вже багато років прагнув увесь світ.

— Коли тобі не до душі поїдати бургери, постійно сплачувати податки й гарувати впродовж усього життя, у Штатах не так уже й прикольно, — пояснив він. — Тут такий самий океан, хвиля, травичка, природа. Та головне — свобода! Не почувашся

тягловим конем, якого загнали в геть незбагненну навіть тобі самому систему.

Я записав із хлопцем інтерв'ю, в якому Адам брати участь відмовився. Мені остаточно стало не до душі те, що ухиляння від роботи увійшло в нього в норму і звичку. Я зашивався з трьома камерами й штативами одночасно, намагався пам'ятати запитання та ще й сам іноді з'являтися в кадрі. Виходило зрештою стерпно, як для матеріалу, але це все-таки ненормально.

Єдине, на що того дня погодився мій компаньйон, — це політати дроном над похилими дахами Сан-Хуан-дель-Сура, за чим ми і вирушили до узбережжя. Намотуючи кола в повітрі й майстерно огинаючи квадроциклом круті вигини тутешніх схилів, Адам задоволено прицмокував, розглядаючи свої ефектні кадри на екрані телефона. І тут за мить різко змінився в обличчі, вилаявся й узявся нервово тикати по сенсорному екрану.

«Знову втрачаємо дрон, — одразу ж промайнуло в мене в голові, — куди тепер доведеться за ним лізти?»

— Дідько, не встиг! — перервав мої роздуми Адам. — Дрон здійснив аварійну посадку десь на схилі о-о-он там, — і він тицьнув пальцем кудись убік гори на горизонті.

— І ти вважаєш, що ми маємо шанс ТАМ його відшукати? — риторично поцікавився я. — Адже ми навіть не знаємо, чи є там дорога.

— Точно є! — аж ніяк не здавався Адам. — Він упав у когось на віллі — значить, там є цивілізація! Поїхали!

В останній момент телефон таки зберіг мітку, поруч з якою впав дрон, ми швидко забили точку

в навігаторі й стрімголов помчали рятувати техніку. Спершу маршрут вів через насипний путівець, а потім ми раптом виїхали ледь не на гоночне шосе прямо посеред приватного сектору, де відразу ж уткнулись у високий кам'яний паркан. Зі схилу було видно, що попереду по горі розпласталася одна з найбільших вілл усього Сан-Хуан-дель-Сура, а поруч біля воріт красувались якісь абсолютно божевільні, як для Нікарагуа, машини — новий порше 911 і яскраво-жовтий суперкар макларен.

— Губа не з лопуцька у твого дрона, — задумливо резюмував я, — із такими господарями домовитися буде непросто.

Проте Адама цей розмах, мабуть, зовсім не бентежив — він уже стояв і гамселив у двері, звідки лунав злісний гавкіт серйозних сторожових псів. Через кілька хвилин долинуло неквапне човгання, двері акуратно відчинилися, і з-за них виринуло маленьке личко літнього чоловіка, з-за спини якого визирали двоє злих доберманів.

Наше щастя, що господарів не було вдома і хлопці зі стафа зголосилися пошукати камеру, щоправда, досередини нас так і не пустили. Допомогло те, що останній скрін зобразив якусь дерев'яну драбину, і працівники одразу впізнали місце й подалися шукати наш дрон у гостьовому будинку — інакше прочісувати територію довелося б днів зо три.

Закінчивши епопею з дроном, ми вирішили того ж дня завіятися до знаменитого нікарагуанського міста Гранади, щоб уже до вечора повернутися в готель. Нове місто здалося дуже приємним: різнобарвні одноповерхові будиночки з похилими дахами, розписані сюжетними графіті стіни, балкони з кованими огорожами й коні, які жували

сіно на центральній площі. Ми вкотре випадково потрапили на якесь свято, натовпи людей навколо вешталися, голосячи пісні під гітару й жуючи соковиті екзотичні фрукти.

Краса і приязнь навколо не розтопили криги — ми просто мовчки прогулювалися строкатими вуличками, їли в кафешках, знімали все це дійство на камери, не обмінюючись ані поглядом і не перекинувшись жодним словом. Дорогою назад — до Сан-Хуан-дель-Сура — ми опинилися в довжелезному заторі, який після двадцяти тисяч кроків по Гранаді й трьохсот кілометрів у дорозі був геть недоречним. Хотілося в душ, спати, їсти, а не сидіти й дивитися на невдоволене обличчя Адама на пасажирському сидінні. На мій подив, довго терпіти не довелося. На наступному світлофорі, де ми не зрушили з місця, Адам раптом різко попросив з'їхати на узбіччя й зупинити машину. Щойно я це зробив, він вискочив на шосе і психовано крикнув:

— Годі, я стомився. Я йду. Я цього більше не терпітиму. Завтра ж відлітаю! — Від мого спокійного погляду його трусило ще дужче.

Я міг би почати дискусію про домовленості. Про те, як я на нього розраховував і як він підводить мене, та й увесь проект. Про те, що я не зможу за два дні відшукати тямущого оператора (це ж Нікарагуа!). Або нарешті про те, що два дні тому він витребував увесь свій гонорар на два тижні вперед, і я його чесно видав. А тепер він із ним линяв. Та я обвів очима речі, які він судорожно повисмикував із багажника, перевів погляд на нього і поцікавився лише про одне:

— Ти впевнений, Адаме?

Мені здалося, що на мить він завагався — було ясно, що його мета полягала в цій істеричі, і тепер

йому полегшало. Проте, мабуть, Адам швидко збагнув, що наступного дня історія повториться, і він напружуватиметься щоразу, аж поки ми розбіжимося. Тож час настав.

— Упевнений, — уже помітно спокійніше кивнув він. — Я більше так не зможу.

Я підвіз його до нового готелю, який він обрав сам, допоміг вивантажити речі, потиснув руку — і звідтоді більше ніколи його не бачив.

Спасибі тобі, друже. Хай там як, та все одно дякую.

Ти став невід'ємною частиною цього шляху й багато чому мене навчив.

Епізод з Адамом підкосив мій план, та загалом на ранок я відчув добряче полегшення — тепер не потрібно нікого вмовляти, нічого пояснювати й відчувати постійний гнітючий дискомфорт від того, що комусь поруч не до душі геть усе. Просто для Адама подібний виснажливий формат мандрівок-путівців не підходить. І край.

А з матеріалом я щось придумаю. Тепер до кінця шляху можу покладатися тільки на себе.

Після сніданку я подався на зустріч до двох знайомих по онлайн, професійних мандрівників із Москви й Києва — Діми й Саші. Дуже цікаві персонажі: почали подорожувати світом давно, в одного — 180 відвіданих країн, в іншого — 150. Надихає. Вони реалізують свої мрії — це круто. Та разом із першого погляду й перших оповідей стає помітно, що все це дослідження світу перетворилося на гонитву, а хлопці, при всьому запереченні цього, — на галочників. Відзначився в країні за кі-

лька днів — і готово. Не важливо, чи багато подивився, відчув і дізнався. Важливо витратити якомога менше грошей, зачекінити якомога більше країн, і при цьому бажано зняти якомога більше дівок. У такій ось веселій мікросхемі живуть ці хлопці.

І я щиро вважаю подібний лайфстайл набагато чеснішим за животіння в офісі в ролі офісного планктону, працюючи на когось, на чийсь цілі за мізерну подачку на життя у вигляді місячної зарплати.

Попри *hardcore*-цейтнот я запланував податися з хлопцями на поромі до магічного острова Ометепе в центрі найбільшого озера в Центральній Америці й залишитися там із ночівлею. Розібравшись із квитками на пором і сівши на пристані в очікуванні судна, дивлюся — ти ба! — пляшечка рому о десятій ранку намалювалася. «Ну, — думаю, — суворі тревелери хлопці, доведеться поводитися гідно».

Так ми наступні два дні і збавили: якщо й відлучалися від пляшечки пряного — то ненадовго. Дивним в озері, до якого ми прямували, було те, що хвилі в ньому вирують, як у морі, а в глибинах водяться єдині у світі прісноводні акули. Територія, на якій зараз розкинулося озеро, раніше була великою морською затокою. Згодом прохід до моря перекрило суходолом, і утворилося озеро, в якому й досі мешкають акули. Згодом виявили, що акули-бики здатні вистрибувати з води, подібно до жвавих лососів, долаючи пороги швидкої річки Сан-Хуан, що з'єднує озеро Нікарагуа з Карибським морем. Для здійснення повного переходу з моря в озеро акулам потрібно від 7 до 11 днів — така дивина тваринного світу мені ніде не траплялася. Проте це ще не все.

У центрі озера лежить унікальний острів Ометепе — у перекладі з мови науатль «місце двох

пагорбів». Він не просто має вулканічне походження — два діючі вулкани розташовані один навпроти одного, а між ними вместилися смужка суші, на якій замешкують люди. Причому раніше Ометепе — це були два острови, відокремлені один від одного вузькою протокою, яку знищило виверження одного з вулканів 1804 року, що перетворило два острови на одне ціле.

Об'їхавши всі околиці, ми попрямували до нечисленних тутешніх готельчиків, шукаючи нічліг. І тут почалася найцікавіша частина трипу «просунутих непакетників».

— Понад п'ять доларів не платитимемо, це ж острів. Тут точно має бути щось за прийнятні гроші, — першим зарядив українець Саша.

— Та ні, вряди-годи з Тьомою зустрілися, давай достойне виберемо, щоб посидіти. По десятці з людини — цілком нормально, гуляти то гуляти, — спробував підняти планку росіянин Діма.

Хлопці, ну що за цирк! Дорослі мужики під п'ятдесят, і в хостелах двоярусними ліжками стрибатимемо? За жалюгідні десять доларів? Я, звісно, у навколосвітній мандрівці теж прагнув економити, та ж не на шкоду собі. Хіба це має якийсь сенс?

Шлях до компромісу ми шукали довго, після чого я плюнув на все, купив усім нам пиво, і після нього ми таки вибрали невеликий готельчик, що влаштував кожного з нас. Випивши, здається, усенький ром, який був на острові, пізно вночі ми розійшлися своїми кімнатами, а вранці перед нами знову простягнувся довгий шлях. Хлопцям — далі по Ометепе й Нікарагуа, мені — через усе узбережжя до Коста-Ріки. Щоб уже ввечері нарешті зустрітися з Марусею.

Як і в більшості автобусних поїздок Центральною Америкою, можна було тільки здогадуватися, коли дістанешся до пункту призначення.

Спершу я доправив хлопців до тієї стежки, яку вони обрали, потім через увесь острів помчав до узбережжя, щоб устигнути на пором, по тому дістався до Сан-Хуан-дель-Сура, щоб здати випозичений напередодні джип, а після цього ще й дістався до кордону. І все це в такій реальності, де не знаєш — який тут розклад, чи можна з машиною на пором, як подолати кордон (бо правила можуть змінювати залежно від настрою працівників), а знаєш лишень єдине: мені треба! І тому їдеш, не переймаючись зайвими питаннями, у цілковитій готовності вирішувати клопоти, щойно вони траплятимуться.

Дорога до Сан-Хосе, столиці Коста-Ріки, могла забрати чотири години, а могла й усі сім, тому я заздалегідь забронював Марусі готель. Пройшовши кордон Нікарагуа й Коста-Ріки, я одразу сів на автобус до столиці, проїзд — 15 доларів, вісім годин їхати. Проте вже в дорозі зрозумів, що рухалися ми доволі швидко, та ще й відмінною дорогою Коста-Ріки, а значить, цілком можливо встигнути до прильоту Марусі. Дізнавшись, що автобус перед заїздом у місто проїжджає аеропорт, я «англо-іспанською» мовою і почасти жестами ледве вмовив суворого водія висадити мене із сумками прямісінько на автобані навпроти терміналу.

Припхавшись із усіма своїми клунками до табло, побачив, що рейс із Маямі прибув півгодини тому, а зв'язку з Марусею ще немає. Подумав, що на паспортному контролі затрималась або очікує на валізу. Групка китайців із азійського рейсу, літак

з Еквадору, а ось і виряджені американці — сто відсотків з Маямі. Проте Марусі серед них немає... Занепокоївшись, я потелефонував Вовчику, який мав провезти її в аеропорт.

— Не знаю, — каже, — полетіла. Може, ти її прогавив?

Де ж я міг прогавити? Тут усього один вихід. Хоча, згадуючи історію із зустріччю в аеропорту Барси, розумію, що трапитися може будь-що. Визирав свої улюблені кучері дуже довго і, упіймавши облизня, зрозумів, що все-таки розминулися. Якісь п'ятнадцять хвилин! У масштабі тисяч кілометрів і тривалих годин дороги це здавалося таким безглуздом!

— Мені до центру, тільки через супермаркет, — кинув першому таксисту біля входу, який нарешті дочекався, поки я здамся. — Уже спізнився, то хоч не з порожніми руками наскочу.

Зійшлися на ціні, нарешті стягнув наплічника, що впився у шкіру плечей, — нарешті їду! Аж чотири хвилини. На другому світлофорі машина взялася трястись і заглохла. Переляканий погляд і потуги водія не дали результатів, тому ще через п'ятнадцять хвилин я нарешті забив і взявся відпустити ситуацію:

— Не засмучуйся, друже, я тобі й так за замовлення заплачу вповні. Тільки виклич мені іншу тачку і розбирайся із цією ластівкою, бо я спізняюся до своєї.

Мій доброзичливий тон помітно підбадьорив зовсім пониклого хлопчину, і він мов на крилах кинувся шукати для мене хорошу машину зі знижкою.

— Маєте тривалу відпустку у філії раю на Землі? — одразу почав туристичні загравання мій новий шофер, щойно я вмовився на задньому сидінні.

— А я не у відпустку. Зараз усі країни Центральної і Південної Америки досліджую, а взагалі я в навколосвітній мандрівці. Тут проїздом, днів на два.

— Уперше бачу, щоб хтось так безглуздо витрачав час! — приголомшив мене водій. — Кататись околяса нудними недорозвиненими сусідніми країнами, коли усе найкраще у світі вже є в Коста-Ріці!

Уся країна — тропічний заповідник. На порівняно невеличкий перешийок між двома континентами втиснулося аж 120 вулканів, близько тисячі ендемічних видів птахів і рослин, які не трапляються більше ніде. Загалом цьому вихідцю з тропіків дійсно було чим пишатися, але не так же прямолінійно!

Ще з попередньої тритижневої експедиції я запам'ятав Коста-Ріку як поєднання мистецтва давніх цивілізацій зі збереженими кам'яними вівтарями й рельєфами, колоніальної іспанської архітектури й туристичних хатин із пальмового листа. Причому останні помітно переважали. Загалом крайній десяток років країна повільно, проте впевнено скочувалася в типове «туристичне серце регіону». Тут дійсно потужна природа, і навіть якщо ти встиг надивитися на джунглі «задешево» в Азії, здивуватися ними «задорого» в Коста-Ріці все-таки варто. Утім не цього разу.

Усяк кулик своє болото хвалить. З одного боку, це може скидатися на хвастоці, з іншого — може, й варто цьому повчитися? Щиро вважати, що наша країна найкраща, а не «добре там, де нас немає». Може, навіть іноді вперто не помічати недоліків, як цей наївний водій. У цьому є щось від безумовної любові — просто найкраща, бо моя. Може, і країні тоді було б легше впоруватись із кризами, рекламувати себе перед іноземними туристами й дедалі розвиватися.

— Коли напоумитесь і вирішите здати квитки — буду до ваших послуг, — на прощання простягнув мені візитку самовпевнений водій.

Маруся до останнього нічого не знала про мої спроби зустріти її прямо в аеропорту, тому і слова не сказала про запізнення. Хоча вона й без того нічого не сказала б — ми просто, як завжди, радісно верещали, побачивши одне одного, і міцно обнімалися. Як і за кожної зустрічі після розлуки. Увесь вечір ми відновлювали сили після літаків і автобусів, а вранці вирушили на прогулянку Сан-Хосе й придбати квитки для наступного переїзду до міста Панама.

Це виявилось добрячим квестом: попри те, що розібратися в цьому неангломовному хаосі вокзалів нам допомагала знайома гід Наташа, з якою я запізнався в першій експедиції цією країною ще 2010 року, роздобути квитки склалося тільки з енної спроби на третьому за рахунком вокзалі (кожен із яких розміщено неодмінно в іншій частині міста). І до того ж квитки були не туди, куди треба!

Виявилось, що доїхати можна тільки до кордону Коста-Ріки з Панамою, там десь заночувати, а вже наступного ранку сідати на новий автобус до самого міста Панама. Мене такі схеми вже геть не дивували, та я непокоївся, як із цим переїздом через кордони впорається Маруся. Про букінг у таких місцях навіть не чули, а тому — залишалось тільки сподіватися, що вночі нас не висадять у чистому полі й ми зможемо переночувати в нормальному місці. Попри те, що кохана здавалася натхненною і зарядженою на пригоди, інстинкт «захистити свою жінку» не полишав мене. Я знав, що нічні

поневір'яння тільки в оповіданнях видаються романтичними й привабливими, а на ділі ти цілком можеш зіткнутися із центральноамериканським прикордонним криміналом, що може закінчитися не завжди вдало.

Тому я проінстругував Марусю, попередивши про всі можливі лінії розгортання сюжету, виборов місце біля панорамного вікна на другому поверсі автобуса й закупив смачної їжі в дорогу. Ми почувалися немов однокласники під час шкільної екскурсії — однакова музика в навушниках, якийсь незрозумілий фільм по телеку на тлі, пакети з шоколадками на колінах. Правда, пейзаж злегка відрізнявся від перлин Харківської області: за рухомою скляною стіною перед нами постійно поставали мальовничі ущелини й зарості Національного парку Мануель Антонію, які змінювали краєвиди білосніжного узбережжя.

Попри мої побоювання практично відразу ж опісля прибуття до кордону ми знайшли придорожній мотель. І хоча власник явно мене розводив і просив грошей щонайменше вдвічі більше ніж звичайно, я вирішив не обурюватися при Марусі й без зайвих розмов обрав більш-менш пристойний номер. Тим паче спати нам залишалося геть недовго — уже о п'ятій ранку ми мали зайняти чергу на кордоні, щоб не застрягнути на контролі до обіду. Прикордонники — штамп — виїзд. Прикордонники — штамп — в'їзд. Буквально хвилин за сорок мені вдалося оббігти всю цю тисячу незрозумілих будок для перевірок документів, і вже о сьомій ранку ми перейшли пішки в Панаму і вантажилися в наступний автобус. Як на диво, швидко і просто!

— Як це все довго і складно! — видихнула Маруся, коли все вже закінчилося. — Сумки, курява, стриба-

еш з боку вбік на спеці щодві хвилини! Ти, Тьомо, герой, бо все це витримуєш з таким ентузіазмом!

— Це ти, кохана, мій герой, — парировав я, — без примх, ані разу не поскаржилася. Для мене це вже звична реальність, а от ви, принцесо, виявили справжню стійкість! — Я ніжно на знак удачності погладив витончене плече.

Як важливо мати поруч людину, яка не ускладнює твоє сприйняття реальності, а, навпаки, підтримує й надихає. Попри цілковиту впевненість, що долати такий складний шлях потрібно поодиноці, деякі його моменти мені дуже кортіло розділити з рідною людиною. Причому не лише романтику зоряної ночі в пустелі або блиск острівного життя, а й таку запорошену жесть. Мені важило передати й таку частинку свого досвіду, щоб у близьких склалася правдива картина цього трипу. Тож я був щасливий, що Маруся гребла зі мною в одному човні.

ДЕНЬ 75

ПАНАМА-СІТІ, ПАНАМА

35 118 КМ ШЛЯХУ

У місті Панама ми вирушили до готелю, де на нас мав чекати мій друг Володя зі своєю дівчиною Нікою — з тією самою, з якою ми перетнулися на кілька днів у Барселоні. Від перших хвилин спілкування я зрозумів, що за час, який ми не бачилися, не такою примхливою супутниця Вови так і не стала — щокроку вигадувала дедалі безглуздіші приводи, щоб його підколоти або вжалити.

Хоча в дечім він неабияк протупив. Вовчик дуже любить у подорожах обирати цікаві садиби й готелі, та іноді його система дає збій. Цього разу він теж знайшов дуже прикольний готель із неймовірним інтер'єром, але розміщений він у суперстрьомному районі. Реально тутешнє гетто, куди ліпше не заїжджати навіть машиною — не те що замешкувати або прогулюватися! Ну вже як є!

— Привіт, друже! — я потиснув руку Вови, виходячи з таксі в лаунж-бар. — А географія наших зустрічей дедалі ширшає!

— І не кажи! Не знаю, коли я нарешті вибрався б до цієї частини світу, якби ти не витягнув! Та ще й на Новий рік! Тільки чомусь постійно почуваюся напружено.

І, щоб ти скис, недарма! Поки ми з Вовчиком обіймались і вивантажували речі з авто, угледів, що клунків помітно поменшало. Так, а де моя...

— Валі-і-іза! — нестямно закричав я, побачивши, як темний тип квапливо укочує мій багаж з усією технікою. — Нумо стій, виродку!

І ми з Вовчиком, не змовляючись, гайнули наздоганяти злодія.

Не знаю, про що ми думали в той момент. Я, найімовірніше, про потенційно втрачені кадри з навколосвітки. А Вовчик, напевно, відчував дружню солідарність. Якби злодюга виявився наполегливішим або на нього за рогом чекали дружки — ми сміливо могли б отримати ножичком у бік, і метрдотель навіть не вийшов би з лобі, щоб викликати поліцію, — тут на таке уваги вже не звертають.

Проте нам реально добряче пощастило. Не знайшовши підтримки серед вуличних гангстерів і побачивши, як ми стрімко його наздоганяємо, злодюжка

відпустив валізу, і та покотилася вулицею прямісінько до стічної канави. Хороша стратегія: замість наздоганяти шахрая і бити йому пику, ми ще швидше кинулися слідом за валізою, поки та не гепнула в багнисту калабаню. Валізу останньої миті я таки схопив, а от інерцію зупинити не встиг — і сам утлющився по коліно в цю помийницю. Яка гидота!

Відсапавшись після гонитви й відмившись у готелі від бруду, ми з друзями вирушили на екскурсію Панамським каналом: відвідали знаменитий семитонний шлюз, поспостерігали за злагодженою роботою підйомників, та загалом нічого особливо видатного я не зауважив. Нерукотворні чудеса світу дивують мене набагато більше. Добре, що я приберіг зачудування на потім, — наступного дня мені це знагодилося!

Напередодні Нового року, 31 грудня, ми вирушали до острова на архіпелазі Сан-Блас. Близько чотирьохсот клаптиків суходолу в Карибському басейні, з яких залюднені ледь п'ятдесят, — і один із цих островів чекав лише нас. Я не планував додавати до навколосвітньої мандрівки лакшері-підтекст, та зійшлося все одночасно — вирішив перебиратися з Центральної Америки до Південної по воді, бо сухопутної дороги просто немає. Знаменита вивіска про те, що Панамериканське шосе безперервною дорогою простягається від верхівки Америки — Аляски до її найпівденнішої точки — Ушуаї, виявилася лише красивим, почасти маркетинговим міфом. Ділянка між Панамою і Колумбією — це непрохідна сельва. Тутешні мешканці виступили з протестом щодо прокладання дороги в цьому місці, і Панамериканське шосе зійшло на пси прямісінько у своєму серці. Тому без авіаперельотів

потрапити з одного континенту на інший можна було лишень по воді. Саме через архіпелаг островів Сан-Блас. Переміщення з однієї Америки до іншої припадало за моїм маршрутом саме на період новорічних свят, які мені дуже кортіло відзначати не самотиною в дорозі, а в красивому місці поруч із Марусею.

Дістатися до архіпелагу можна було тільки на невеликих, але перевірених човнах. Саме завдяки цьому в кінці 2018 року він і постав перед нами таким незайманим і недоторканим — американці не люблять маленькі острови без розвиненого авіасполучення, а кількогодина хитавиця в човні у бурхливому морі їм не до душі. З цієї ж причини свою самотність зберегли питомі мешканці архіпелагу — індіанське плем'я куна.

Нашим капітаном і поводитирем став міцний легінь із доволі врівноваженим темпераментом і глибоким поглядом. При першому контакті відчувалася виваженість кожного слова, яку при цьому він якось поєднував із доброзичливою легкістю і відкритістю. Я моментально перейнявся прихильністю до нашого поводитиря і, щойно ми відчалили від берега, узявся акуратно розпитувати про особливості місць, до яких ми вирушали. Адже сам до цієї частини «відпустки» ніяк не готувався і взагалі й гадки не мав, що нас очікує. Ну острів і острів — їх начебто чимало вже бачили. Та може, тут є щось цікавіше?

Панама дуже довго претендувала на право управляти територіями та економікою народу куна — і в'язниці на островах споруджували, і звичні шляхи торгівлі кокосами з Колумбією (що доволі тривалий час було основним заробітком для племені) перекривали, і збройні захоплення влаш-

товували. Не вийшло — чорняві індіанці з трохи розкосими, глибоко посадженими очима й не думали здаватися. Є тип людей, яких можна зламати зовні, та до внутрішньої броні не дістатися ніколи. А є навіть такі народи. От, приміром, плем'я куна.

Отримавши певну автономність і свободу, плем'я дипломатично пішло панамському уряду на поступки — залишивши недоторканими «особисті острови», решту все-таки відвели під туризм. Назводили бананових бунгало біля води, організували водне сполучення завдяки панамським човнам і діляться своїми доходами з материком. Як на мене, доволі рівнозначний і розсудливий обмін вийшов. Без захоплення територій і випалювання волелюбного й упертого народу, як це часто траплялося в історії.

Мене злегка здивувала освіченість і вільне володіння англійською нашого водія, а в розмові взагалі з'ясувалося, що він є вождем одного з сіл — ого! Яка честь для нас! Своє ім'я — Кохена — він отримав від племені під час ініціації, й означає воно «проникливий». Ця характеристика найточніше передавала саму суть цього сильного засмаглого легіня — чи то через чистоту природи, чи через самість народу і його звичаї, — під його поглядом хотілося бути найчистішим і відкритим, у цей момент ніби не існувало жодного попереднього досвіду або очікувань. У свої двадцять вісім чи близько того він був реальним ватажком. Його хотілося слухати.

Пропливши незначний відтинок шляху відкритою водою без суходолу на горизонті, ми дісталися до архіпелагу, де грайливо по одному почали з'являтися коралові острівці — невеликі піднесення над блакитною карибською водою, усіяні пальмами

практично по всьому периметру. Багато з них були такі крихитні, що наші обличчя несвідомо виказували розчулення.

— Вау! Вау! Подивіться на цей! А на цей!

— А може, оцей наш?! — такі захоплені вигуки лунали безперервно, поки наш семиметровий човник розрізав теплі хвилі.

Удалині за поворотом замрів острів із плаката, який я бачив на трасі в аеропорту Бориспіль, — «баунтішність» зображення зашкалювала. Я частенько потрапляв у халепу з обіцяними «білосніжними пляжами» і в Азії, і в Америці, але це ніби був утішний приз, який закликає знову повірити в казку. Ми попросили вождя підпливти ближче, щоб сфотографуватися на тлі бухти, але він на всій швидкості промчав за поворот і пришвартувався біля берега. «Що??? Таки ОЦЕ наш острів?!!»

Ми вивалилися з човна, від подиву пороззявлявши роти. Прямісінько у воді стояли два бунґало — звисивши ноги з патію, можна було просто торкнутися води. «Напевно, наші будиночки будуть десь усередині острова, проте сюди варто навідатися на гостину», — подумав я. Проте виявилось, що на острові більше не було жодних бунґало — лише ці два супутники берегової лінії. І вони наші, а далі на острові — ні душі. Тільки наш маленький світ. А біля самісінького його краєчку, обрамлена лазурним пругом води і білим піском, гордовито й витончено, немов розчерк художника, зростає пальма майже паралельно до води.

Я в шоку, кохана Маруся — у сльозах. Неспроможна (та й навіщо?) стриматися, вона відкривається, що все життя мріяла побачити саме такі острови! І от воно — втілення! Іще й на Новий рік!

Я видихнув усе накопичене напруження, яке вже фізично давалося взнаки в затиснутих плечах і попереку. Упродовж попередніх десяти днів я подолав вісім країн, жодного разу не запізнившись до мети і потрапляючи хвилина в хвилину. А тепер — усе. Зараз можна видихнути! Цілковита ейфорія.

Побігавши із камерами й телефонами всім периметром і витягнувши столик для святкової вечері прямо у воду, ми замовили в рибалок із сусіднього острова лобстерів із фруктами й салатами, а самі відкоркували пляшку холодного просеко, яку припас іще із Сан-Хосе. Це все було дуже справжнім, нашим — не білі скатертини й мідний посуд, а пікнік на дерев'яному столі й мокрі від сидіння у воді шорти зі спідницями. Найдивовижніше — усі ці атрибути лакшері-життя були тут цілком доступними, якщо порівнювати з іншими місцями такого плану. Не йняв віри, що ця поїздка на Сан-Блас вартує мені майже тих самих грошей, за які я міг просто днями валандатися курним шляхом і ночувати в придорожніх готеликах із брудними матрацами. Круто, коли рішення проблеми може відкрити новий світ. А це дійсно був діамант навколосвітки — самобутній народ, дивовижна природа і рельєф, білосніжний пісок, блакитна вода й навісна пальма, що росла не вгору, а по землі — так, що можна, лежачи на ній, зображати лівивця.

Приблизно в той момент, коли сонце саме «падало» у воду, закочуючись за горизонт, ми надягли червоно-білі кошлаті шапки (які спеціально з дому захопила супутниця Вовчика), обмінялися подарунками й зустріли новий 2019 рік за українським часом. Було дуже приємно відчувати, що перебуваючи на іншому кінці світу, все одно можеш розді-

лити момент із земляками й відчути себе в одному потужному полі.

— Десять, дев'ять, вісім... три, два, один. Ура-а-а! З Новим роком! З новим щастям! — лунали наші крики на всю утихомирену округу.

Святкова вечерея вже минула, і Новий рік за тутешнім часом ми зустрічали вже не за столом, як звично, а радісно хитаючись під пальмою парочками в гамаках. Із сусідніх островів, які можна було розгледіти у воді, не долинали жодного вогника, тому ми вимкнули всі лампи й підсвітки техніки і просто насолоджувалися відображенням місяця у воді й непроглядною темрявою позаду нас у пальмовому гаю.

Ми лежали з Марусею обійнявшись і ділилися найпотаємнішими мріями на прийдешній рік. Я — безпечно і вчасно завершити навколосвітню подорож, підготувати хороший матеріал і почати роботу над книгою. А по тому, осівши, нарешті відчути принади сімейного життя з коханою жінкою поруч і вірними чотирилапими друзями, які гасають на задньому дворі. А також зробити ще більше наповнених сенсом і враженнями подорожей з «One Life».

— Марусю! — раптом осяяло мене. — Це ж ідеальне місце для туру! За Мальдіви й Сейшели люди платять шалені бабки, а це аж ніяк не гірше. А ще — це неймовірне плем'я куна, ти подивися, які вони справжні й доброзичливі — наші хлопці точно такий досвід зацінять. Це буде подорож-бомба, ух! Треба поділитися цим неймовірним місцем!

— Точно, Тьомо, я поїхала б! — Маруся, як завжди, із посмішкою підтримала мою спонтанну ідею.

Зернятко було посіяно і зародилося. А вже через рік після нашого хитання в гамаку команда «One

Life» дійсно вирушила до фантастичного архіпелагу, саме в це місце. Як показує досвід — для здійснення мрій багато часу не потрібно. Головне — сила наміру й дія. Дуже проста формула.

Маруся теж не була скромною в бажаннях. Мене взагалі оточують люди, які вміють і не соромляться як слід побажати. Я вважаю це окремою навичкою, яку варто було б розвивати. Кохана окреслювала цілі для розвитку свого бренду одягу, бажання швидше осісти зі мною вдома й менше спілкуватися телефоном. І ще одне бажання — іще раз зустрітися зі мною в навколосвітній мандрівці. Мене одразу ж осяяло!

— Люба, це влаштувати легше, ніж ти гадаєш! Хочеш зі мною на місяць у круїз через Тихий океан? Одразу після Антарктиди! — я згадав, що придбав каюту на двох — для себе й Адама, який уже подався. То чому б не зробити коханій подарунок? Це один із ліпших круїзів у світі, їй точно сподобається.

— Сер-йоз-но? — зойкнула й від радості підстрибнула Маруся, ледь не перевернувши гамак, і ми ледь не вивалилися. — Прямо отак просто, узяти й поїхати? — здається, вона думала, що я жартував.

Насправді, звісно, це було не так просто. Перш за все тому, що Маруся мала на півтора місяці впасти з роботи, навіть не встигнувши повернутися в Україну після Штатів. Я підтримав її, запевнивши, що вона зможе вибудувати процеси й допомагати команді віддалено.

— Ти ж недарма здолала зі своїми людьми такий довгий шлях, щоб тепер боятися їх тимчасово залишити. От і перевіриш стійкість бізнесу, а сама нарешті відновишся від свого шаленого ритму. А ще — це один із найчарівніших маршрутів світу,

через весь Тихий океан, через Полінезію і Бора-Бора, і корабель найкрутіший, — навів я останні аргументи. Довше вмовляти не довелося.

Це була дійсно чудова ніч: перехід у новий рік, одне з найчарівніших місць на Землі й цілковите задоволення. А як багато всього ще чекало нас попереду! Тепер перспектива місяць линути океаном не здавалася мені такою самотньою — щодня поряд буде кохана! І при цьому я зможу створити для нас щонайкомфортніші умови. Що ще потрібно чоловікові? Захоплені цими думками, ми заснули прямо в гамаку, а під ранок, коли навколо взялося світати, перебралися на м'які дерев'яні ліжка в бунгало, щоб спина відпочила перед тривалим переїздом.

ДЕНЬ 79

АРХІПЕЛАГ САН-БЛАС, ПАНАМА

36 004 КМ ШЛЯХУ

Уранці 1 січня 2019 року починалася наша дводенна переправа всім архіпелагом Сан-Блас із Месоамерики до Південної — до самої Колумбії. Увесь шлях організовував той самий вождь червоношкірих — уже наш друг Кохена.

— Гей, аміго! Хочу знати: як називається твій острів? — запитав я, прощаючись із теплим морем і перебираючись на човен.

— Тьомо, цей острів ти не знайдеш на гугл-мапах. Він занадто малий, та й островів тут надто багато.

Проте весь народ куна знає, що це Апельсиновий острів, — відповів він і одразу ж поцікавився: — А навіщо тобі це?

— Аміґо, я просто хочу це запам'ятати. На все життя!

Потужний заряд краси допоміг не зважати на дискомфорт у переїзді — дванадцять годин шляху довгим і вузьким човном, у якому можна сидіти на дерев'яній лаві лишень по одному в колонку, а в кінці човна впродовж усього часу плавання капітан стоячи кермує дерев'яним румпелем. Незручність можна було перебути, а от з безпекою таки зазнали клопоту. Таке море мені ще не траплялося — тепле і блакитне, воно, одначе, хвилюється так різноманітно, що здавалося, буцім за два дні ти простудював усі різновиди хвиль.

По кількох годинах шляху водою почалися божевільні нахльостування. Короткі, різкі, величезні, високі, хвилі-вали, бічні хвилі, фронтальні, триметрові, строкаті, різного характеру й навіть різного звуку. Нас кидало з боку вбік, заливало прямо на ноги, усі без рятувальних жилетів — дівчата плачуть, ми з Вовчиком неймовірно напружені. Екстремальні американські гірки, коли повністю перехоплює дух, волосся стирчить дибки, а всередині все перевертається! Тільки в нас волосся дибки не стирчало, бо обливало хвилями з ніг до голови щокілька секунд.

Усе, що мене заспокоювало, — погляд Кохени. Спокійний, упевнений, зосереджений. Він не намагався підбадьорити нас або втішити, а просто раз сказав:

— Для мене честь перевозити гостя. Я не допущу, щоб ви були в небезпеці, — і замовк.

Щоб відчутти тотальну довіру до цього легіня, не потрібно було вже нічого.

Кохена кермував румпелем, уважно вдивляючись у хвилі, і щомиті передбачав, звідки вшкварить наступна хвиля. Коли опиняєшся в низині, а праворуч і ліворуч одночасно здіймаються триметрові хвилі, часу на роздуми катма. Швидкий аналіз, м'язова пам'ять і безстрашність. Мусиш устигнути майже боком, нахилившись під 45 градусів, видертися на стіну хвилі, що наступає, щоб потім осідлати її гребінь і на ньому нестися вперед! Учепитися носом човна за хвилю і піднятися прямо зверху на неї. А піднявшись — утриматися. Просто серфінг на човні! Кожну секунду цих дванадцяти годин шляху Кохена доходив нового рішення. І щоразу — правильного.

Першу зупинку робили на острові, що належить родині Кохени. Ще з води помітили дівчат, які стоять біля берега. Усі на березі намагалися вдавати, ніби заклопотані плетінням кошиків, але навіть нам із першого погляду стало зрозуміло, чого вони чекали. А точніше, на кого.

Щойно ми наблизилися до берега, дівчата обступили одну з посестер, створивши біля неї коло пошани і захоплено перешіптуючись.

— Дивіться, здається, це суджена нашого вождя! — тицьнула пальцем Ніка. — Ну, або претендентка.

Хоч вони і не розуміли нашої мови, міміку й тон пояснювати не треба було. Нам стало незручно. Та вони, здається, нічого не помітили — дівчатам до нас не було діла, а Кохена привітно кивнув зустрічальникам і взявся поратися біля човна. Наречена просто стояла і терпляче чекала, поки індіанець її завважить, не наважуючись йому перешкодити.

В її очах відбивалося обожнювання, яке делікатно змішувалося з лагідною повагою до вождя. Вона з посестрами скидалися на персонажів з програми «Навколо світу»: квітчасті з орнаментами традиційні блузки «молу» з ручною вишивкою, барвисті яскраві довгі спідниці з аплікаціями і неймовірна кількість прикрас: у носі, вухах, губах, на шиї і по всій нозі від щиколотки до коліна. І все це контрастно сяє на тлі засмаглої шкіри й синяво-чорного густого волосся. Навіть наші дівчата, які завжди мали бездоганний вигляд, захоплено дивилися на цей квітник. Я спершу подумав, що вони вбралися зумисне до нашого приїзду, але швидко вилаяв себе за комплекс Наполеона — ніхто не замірявся справляти на нас враження. Максимум, який був цікавий тутешнім мешканцям, — радо запросити нас одним оком глянути на їхнє життя і побут. Як я згодом дізнався від Кохени, зазвичай туристам не дозволяють навідувати такі віддалені острови, але нас пошанували як своїх через дружбу з вождем. Куна злегка нагадали мені гімалайських шерпів* — цікавою зовнішністю, та передусім — добродушно-привітною і безпосередньою вдачею.

Згадуючи зустрічі з іншими племенами, я очікував побачити жінок, які прислужуватимуть чоловікам. Та виявилось, що куна не так далеко відступили від матриархату, який панував у племені лишень сто років тому. Позаяк сільське господарство — основа економіки, а ним займаються жінки,

---

* Нащадки тибетців, які перебралися на південь від Головного Гімалайського хребта 300–400 років тому. Мешкають у Східному Непалі, поблизу гори Джомолунгма, а також в Індії й Тибеті.

то вони й розпоряджаються бюджетними, а іноді й громадськими коштами. Хоча найважливіші рішення все одно ухвалюють на зборах вождів усіх сіл. І вождь — обов'язково мужчина.

В одній із пальмових хатин біля берега сиділа літня темнокоша (як і решта) жінка, щиро захоплена плетінням із бісеру.

— А чим ви тут зазвичай займаєтеся? — за моїми відчуттями, вона чомусь мала розуміти англійську.

Не спрацювало, але з перекладом допоміг Кохена.

— Світом, — відповіла жінка, не відволікаючись від браслета. — Чоловіки на світанку йдуть на риболовлю, а ми будуємо світ. Народжуємо дітей, обробляємо землю, задобрюємо духів — та всім займаємося.

— То що ж, чоловіки вам зовсім не потрібні? — напросився я на феміністичну відповідь. Проте помилився.

— Як не потрібні? Це ж наш захист. І кохання. Ми всі потрібні одне одному, синку. Не живіть ілюзією, ніби все у світі можете самі. Людині потрібна людина.

За кілька хвилин літня темнокоша жінка доплела широкий браслет завширшки з пачку сигарет прямо на моїх очах і простягнула мені, щоб розглянув візерунок. Сині лінії то плавно перетікали в блакитні, то різко змінювалися яскраво-червоними плямами.

— Що означає ця мозаїка? — поцікавився я, покрутивши намистини в різні боки. — Дивлюся, ви всі їх тут носите!

— Браслети очищають твою душу і задобрюють скривджених або злих духів, — пояснила жінка з посмішкою доброї бабусі, зазираючи мені в очі. — А ще рятують від кепського настрою, — із цими словами вона одягла плетіння мені на руку і зробила цікавий жест пальцями, що означає «йди з миром».

Я був дуже зворушений.

Куна, здається, вірять, що Землю створили виключно для них, але з добродушністю дають жити на планеті й усім іншим народам, бо їм самим багато не потрібно. Тутешня легенда про виникнення Сан-Бласа сповіщає, що Творець трудився цілий рік, створюючи для архіпелагу по острову на день. А коли все було готово — запросив на Землю духів і людей. Так вони і живуть з того дня — пліч-о-пліч, реальний світ і потойбічний.

У тому, щоб відверто боротися з цивілізацією, є щось хворобливе, нервове. Потрібно постійно витратити зусилля, боротися з державами, може, навіть штучно утримувати в рамках традицій молоде покоління. У племені куна, здається, склався найгармонійніший підхід — вони не відкидають блага цивілізації, існуючи ніби поряд із нею, за дверима, тільки іноді долучаючись до туристичної діяльності. Проте аж ніяк не зважають і не придивляються до побуту туристів на сусідніх островах і не переймають їхніх звичок. Дивовижна самодостатність.

Нас запросили на обід до тутешньої корчми в глибині острова (метрів сто від берега, не більше) і виставили на стіл, здається, усе, що було в селі: свіжовиловлену рибу на грилі, тушкований зелений перець чилі, а на десерт — смажені кукурудзяні коржі з кленовим сиропом і натуральним какао. Після такого ситного обіду й приємного знайомства з тутешніми мешканцями кортіло прилягти в затінку на кілька годинок, але потрібно було рухатися далі, щоб дістатися місця ночівлі до сутінок. Тому ми зібралися з думками, купили в дівчат чимало сувенірів (тканин, кокосових горіхів і цукру), щоб віддячити за гостинність, і висунулися далі. Решту

дороги цього дня ми здолали спокійно, та все одно, стомлені багатогодинною хитавицею, одразу по прибутті вмостилися спати в «дорожніх» бунгало.

Наступний день у човні минув відносно спокійно: дівчата засмагали й фотографувалися, а ми з Вовою цмолили кокосову воду зі скляних пляшок і бесідували з вождем.

— Кохено, — знову почав розмову я, — а ти знаєш, що в нашій мові співзвучне з твоїм ім'ям слово перекладається як «кохана»?

— Звісно, — спокійно кивнув капітан.

— Невже? Звідки тобі відомі особливості української мови? Ти взагалі-то знаєш, де Україна розміщена? — не на жарт здивувався я.

— Та жартую, ясна річ, не можу ж я справді знати все. А про Україну — ображаєш. Знаю, що нещодавно ви скинули поганого вождя.

Уже сутеніло, коли ми причалювали до берега Колумбії. Ще на воді я відчув, що це буде зовсім інша історія. З берега долинали низькі біти латини, і я вперше впродовж мандрівки відчув таку потужну зміну енергетики. Сан-Блас і вся центральноамериканська історія на тлі цього гулу здалися класичною музикою. І от хтось виніс на балкон сабвуфер, і звук із нього гунав по вухах. Туц-гудудуц. Туц-гудудуц. Дуже темна, низька вібраційна енергія — не потрібно бути аж надто чутливим, щоб її відчутти. Вона линула до нас прямо по воді, як чорні щупальця Урсули з «Русалоньки».

Коли ми підпливли до пристані, усе стало ще чорніше — хаос, поспіх, косі погляди з-під лоба. Кохена не міг довго тримати човна біля пірса, тому ми взялися блискавично викидати всі свої сумки

з хиткого судна, попутно допомагаючи дівчатам і намагаючись стежити за речами, щоб якусь із наших торб знову не спіткала доля валізи в Панамі.

Хаос. Постійно хтось репетує, підганяє, штурхає у спину — в цій метушні ми раз у раз намагалися спекатися настирливих, навіть агресивних «помічників», які налетіли, немов сарана. Тіло в таких умовах максимально прийшло до тону, щоб за потреби одразу захищатися. А от мозок відключається і погляд розсіюється — намагаєшся встежити за всім, але якісь деталі все одно, як на зло, гавиш.

З огляду на все нас тут особливо ніхто не чекав — не було жодного кордону й паспортного контролю. Виявилось, що «іммігрейшн» закрили ще три години тому, тож поставити штампи можна аж уранці.

Welcome to Colombia!*

Ми з Вовчиком обвішалися усіма сумками, щоб не обтяжувати дівчат, і прямо так побрели вулицею Капургани (портового міста, звідки на ранок мали рушити до Картахени) шукати готель, щоб заночувати. Це була ще одна країна, де букінг вважали небаченою розкішшю, тому я нічому не дивувався, на відміну від моїх товаришів.

Крокуємо вулицею, очі у всіх і без того як п'ять копійок, а навколо невпинно метушаться колумбійські «рішали» й ледь не за руки тягнуть до своїх дверей. Відчуття украй неприємне. Із третьої спроби ми нарешті знайшли відносно придатне житло (якби не дівчата, я змирився б і з першим варіантом) і з полегшенням скинули торби. Раптом я виявив...

---

* Ласкаво просимо до Колумбії! (англ.)

— Трясця твоїй матері, хай воно скисне! А де моя гоупрошка?! — відчайдушно гаркнув я, уже розуміючи, що залишив її на сидінні в човні.

— Набирай Кохену, мерщій! — швидше за всіх зорієнтувався Вовчик. — Він іще не встиг далеко відплисти!

Утім поводитир зі своєю жвавою манерою керування, мабуть, уже був надто далеко, щоб мати зв'язок у морі. Наступний пункт із сигналом трапиться на його шляху аж за два дні. Занадто довго для нього, щоб потім повертатися назад. Занадто довго для нас, щоб чекати на місці. Ні для кого, крім мене, такої цінності ця сірникова коробка з лінзою не мала, я це чітко розумів, тож не хотів нав'язувати свої тривоги іншим, а вже тим паче змінювати загальні плани.

Тривалі розмови з вождем (які я не просто хотів нарізати в інтерв'ю, а ладен був сам слухати у скрутні моменти життя як підбадьорливі напуття), красиві кадри островів, проходження шторму на тонкому, як щиколотка індіанського хлопчика, човні, близьке знайомство з народністю куна — усе це було безповоротно втрачено.

— Ну-у-у, може, у Кохени колись з'явиться ноутбук, він відкриє твої відео і згадає про нас, — вирішив підбадьорити мене Вовчик.

— Сподіваюся, так і станеться. Це найліпша причина так тупо провтикати важливу останню камеру. Нехай Кохена років через десять згадає про нас. Я його вже точно не забуду, — підсумував я.

Настрій гуляти чорними агресивними вулицями був на одиницю з мінусом. Зміни в довкіллі було відчутно на клітинному рівні: тіло не хотіло розпружуватися, постійно відчуваючи загрозу. Від м'якої

млості, в яку ми поринули впродовж минулих двох днів, не залишилось і сліду. Тому ми просто повечеряли й zostалися відпочивати в номерах, які навіть не замикалися на ключ. Я всю ніч прислухався і стеріг Марусю з нашими речами. Сон був нетривкий, незручний і мерзенний — пекло якесь, а не ніч. Колумбія зустріла нас гарненько! Може, це лише перше враження?

Утім на ранок пекло продовжилось і навіть трохи посилилося — такий логістичний хаос трапився мені вперше. Це почалося з того, що ми вже понад 12 годин перебували в Колумбії нелегально й самі мусили шукати прикордонників, щоб поставити штампи (що тривало понад дві години з пробіжками по всіх хатах на узбережжі), і закінчилося спробами сісти на пором, щоб побачити перлину — Картахену, а звідти вже почати наземний шлях.

Пристань — вона ж вокзал, вона ж зона очікування. В окремі будівлі, куди неможливо протиснутися через величезну чергу, продають квитки. Англійською не володіє взагалі ніхто й геть ніяк, тому все доводиться пояснювати на мигах. І от трапляються народи, які взагалі не знають мову, але чимдуж намагаються тебе зрозуміти: п'ять разів перепитують, уточнюють і ніби перепрошують привітною посмішкою. Однак колумбійці — народ зовсім НЕ ТАКИЙ. Ці просто відмахуються й демонстративно відвертаються, мовляв, хочеш говорити — роби це їхньою мовою. Труба!

Насилу вичепив чотири квитки до Картахени на одинадцяту ранку, потрапив у непорозуміння з вибором човна. Під палючим сонцем стоїть величезний натовп: хто на який пором — незрозуміло, жодної означеної черги — просто суцільне темне місиво

з людей і клунків. Ну гаразд, стоїмо. Уже одинадцята — жодного порома немає. Дванадцята — ніхто нічого не пояснює. Потрібно протиснутися вперед до прохідної, розштовхати осіб зі сто, уг'яте тицьнути квитком наглядачу в обличчя і знову почути безрезультатне «іще немає». Чому немає, де пором, коли буде — ніхто пояснювати не утруднюється. Перша година по обіді — усадовили дівчаток прямо на траву в затінку, а самі з Вовчиком стоїмо напівживі в очікуванні. Нарешті, через три години після зазначеного в квитках часу, з'являється пором, і вся ця юрба береться до нього стікатися. Іще півгодини посадки — і ми рушаємо!

Картахена дала нам змогу вперше поспати в номері з кондиціонером і чистою білизною, а сама виявилася яскравою і колоритною, проте, як на мене, аж занадто рафіновано-туристичною. Можливо, якщо прилетіти сюди з Європи безпосередньо, то і дах знесло б від колориту, та після племені куна і загального навколосвітнього шляху вже глибше відчуваєш трушність. Ну, або просто стаєш перебірливішим в емоціях. Якби я іскрив емоціями всі 280 днів — ловив би ендорфіновий відкат іще рік опісля. Тому я намагався не скупитися на враження, але все ж тримати баланс.

Проте в Картахені ми кайфували, зняли чимало яскравих кадрів, відправили дівчат на шопінг, самі з Вовою випили холодного пива на одній із площ, а потім гуляли до нестями серед святкової какофонії, гірлянд і колумбійців, що понад усе квапилися жити й танцювати. А тіло й мозок тим часом, немов паровий котел, скидали жар, пар і дар попередніх днів.

Першого ж дня ми зазнайомилися з водієм на ймення Хорхе, з яким мали проїхати через усю Колумбію. Він виявився військовим у відставці. Ми очікували зустрітися з грубістю й вульгарними мужичими жартами, але Хорхе був напрочуд вихованим і ввічливим дядьком. Аж занадто. Коли щось коїлося не так, він впадав у цілковите заціпеніння. А «не так» для нього траплялося занадто часто: звернули не на тому розі, я запитав щось тоном серйознішим, аніж зазвичай, Ніка на Вовчика голос підвищила — і все: людина-страус Хорхе втягує голову в плечі й продовжує кермувати цілковито на автоматі, ніби з іншої реальності.

Нас трохи подивувала лякливість поводиря, тож ми вирішили з ретельністю висловлюватись і добирати тон, щоб не спричинити в дорозі серцевий напад. За ситуацій, коли ми мали зібратись і щось вирішувати, водій просто німів, тупив, добряче через це переймався, тож ціпенів і тупив ще дужче. Загалом, йому в руки, на відміну від рук Кохени, увірити свою долю не хотілося. Доводилося завжди в дорозі бути напготові.

Наступного дня після відвідин Картахени нас чекали майже 15-годинний переїзд Північною Колумбією вибоїстою розбитою дорогою і перші кадри величних Анд у багряному призахідному сонці.

Уранці Хорхе проявив чудеса пугівницької дурості. Попри те, що нам кортіло нарешті нормально виспатися в комфортних умовах, він вирішив забрати нас із заміського готелю раніше, о дев'ятій ранку. Ми зітхнули, але зголосилися — і ранесенько, означеної години, вже приготувалися до від'їзду. Замість одразу рушити далі на південь водій попросив нас заскочити в місто за якимись

паперами. Витратити зайві півгодини в дорозі кортіло не надто, але треба — то треба. На в'їзді до міста ми потрапили в жорсткий трафік (цілком передбачувано!), у якому провотузилися аж три години.

— Це востаннє, коли я подалася з тобою в таку непродуману подорож, — не вгамовувалася на задньому сидінні Ніка. — Ти ж знаєш, як я стомилася! Міг би нормально про все домовитися! Чи, як завжди, це маю залагоджувати я?

Напруження ситуації переходило межу, коли опівдні дорогою назад ми повільно проїхали повз двері нашого готелю. Уперше за тривалий час ми могли нормально прокинутись і поснідати без поспіху і стресу, та нас цієї можливості позбавили.

— Щоб ти скис, Хорхе! — не витримав я, хоча чимдуж намагався не загострювати ситуацію. — Ти серйозно вирішив так нерозумно позбавити нас трьох годин життя?

Із заднього сидіння я побачив, як у водія стиснулася щелепа, а плечі поповзли до вух. Знову починається.

У турі «One Life» мені, як і будь-якому іншому гїду, відкрутили б голову за таку організацію. І мали б рацію.

— Босе, я зовсім не зумисно, клянусь! У суботу ніколи не трапляється таких заторів! Я не хотів вас убивати, правда! Клянуся!

Водій пробелькотів вибачення, ми посміялися з труднощів перекладу, і я видихнув, поплескавши його по плечу. Я вчасно згадав, що не варто всіх рівняти по собі. Спробую дещо порадити за невимушенішої ситуації, а поки подрімаю в дорозі — часу для цього аж через край.

Дорога далася дуже важко — враження від красивих ущелин і гірського різноманіття вже скоро змінилися семигодинним кружлянням колосальним серпантином. Стан був трохи коматозний від постійного похитування, тому захоплюватися красою було складніше, аніж зазвичай. До того ж на перевалі ми потрапили в густючий туман, де за сірою пеленою не було видно навіть натяків на обриси гір і урвищ.

Праворуч від нас постала скеля, яка на дах машини скидала камінчики, мов дикий звір скидає із себе зайву шерсть під час линьки. Ліворуч — різкі небезпечні урвища й величезні туристичні автобуси, що намагаються протиснутися назустріч. У найжорсткіші моменти це не лише на дівчат наганяло страху, а й перехоплювало подих і нам із Вовчиком. Неприємні відчуття від захитування раптово минулися — я зосереджено вдивлявся в дорогу, щоб за потреби миттєво підказати Хорхе шлях. Утім до приємного здивування, тут думати за нього зовсім не довелося — водій дуже впевнено й спокійно долав кожен вигин навколо скелі, ніби знав кожен відтинок дороги напам'ять. Правда, набрати швидкість понад двадцять кілометрів це все одно не допомогало — покриття було занадто слизьке, а автобуси впливали з пелени туману занадто несподівано.

Північно-східною частиною Колумбії ми доїхали до стародавнього містечка зі складною назвою Букарманга. Заселившись до готелю пізно ввечері, ми вже замірялися гепнутися в ліжко й забутися сном після важкої дороги, та виявилось, що одразу за стіною вирує безжальна дискотека із запальним латинос, яка саме сягнула розпалу. Півночі ми мов сновиди тинялися туди-сюди коридорами, міняли

номери й на ранок прокинулися максимально пом'ятими — аж так, що всі красиві долини й ущелини на шляху аж до 11-ї ранку зовсім нас не тішили. Потім ми здійснили нетривалий піт-стоп на сніданок, розім'яли м'язи хутенькою зарядкою і швиденько прийшли до норми.

Прикметним етюдом цього дня стала незвичайна вілла Лейва, яку ми знайшли в долині, оточеній горами. Старовинний особняк колоніальної спадщини Колумбії, яким керував вельми давній латинський рід, зустрів нас якоюсь особливою домашньою привітністю.

Ця місцина буцім занурювала в минуле, даючи змогу відчувати дух попередніх епох Південної Америки, але при цьому не тиснула своєю манірністю і консерватизмом. Складалося враження, що тут оселився шановний наркобарон, незгірший за Ескобара. Спершу навіть трохи побоювалися, проте одразу ж опісля заселення ми зрозуміли, що тут замешкують чудові люди. Тутешня особлива атмосфера була заслугою добродушних господарів: ті змогли зберегти традиційність і поважність свого маєтку, та zarazом постійно розвиватись і додавати комфортні новомодні фішки — що саме й привертало туристів.

Донька власників, єдина, хто хоч якось володів англійською, помітно тішилася нашою веселою компанією й одразу ж приєдналася до нас за вечерею, а по тому з цікавістю й гордістю дала мені інтерв'ю — напевно, уперше в житті.

— Справи йдуть добре, щороку туристів дедалі більше, — з поважністю документаліста розповідала вона на камеру. — Правда, стереотипи заважають і досі: кожен асоціює Колумбію з мафією і злочинністю, тому їхати сюди бояться.

Розмістившись у величезній залі у стилі шале, ми базікали про особливості країни, частувалися вином, яке господар на знак уваги приніс із особистого льоху, і слухали потріскування полін у каміні. Здавалося, ніщо не могло зробити вечір ще затишнішим, аж раптом під ногами я відчув щось м'яке і муркотливе. Затятий собачник, я ніколи не відчував особливої ніжності до котячих, але це пухнасте створіння з перших секунд цілком розслабило мене й вабило до себе. Усенький вечір я не спускав цей сірий клубочок з рук, чим здивував навіть Марусю.

— Іще жодного разу не бачила тебе з кішкою на руках! — зауважила вона.

— Та я, напевно, за все життя себе в такому контакті з котами не бачив теж, — посміхнувся я. — Ця найласкавіша і найособливіша з-поміж тих, які траплялися.

— Поміркую якимось, чи варто мені ревнувати, — підморгнула Маруся, — мабуть, заберу тебе в цієї мадам, бо нам уже час відпочивати.

Проте розлучити нас з «мадам» кішкою не склалося. Щойно я акуратно зняв її з колін і попрямував до кімнати, та пробігла через усеньку залу, прошмигнула в наші двері й стрибнула на ліжко, одразу ж демонструючи свій намір. Я злегка сторопів від такого нахабства, але, переговоривши з Марусею, вирішив не заперечувати. Так ми всю ніч і спали: я з Марусею, а між нами кішечка, яка невпинно муркотіла. Таке в моєму житті трапилося вперше.

ДЕНЬ 85

ГУАТАВІТА, КОЛУМБІЯ

37 604 КМ ШЛЯХУ

На ранок нас чекала поїздка на заповітне озеро Ельдорадо — край незліченних скарбів, досі оповитий паволокою легенд і містичних таємниць. Чимало століть тому там мешкав народ племені чибча-муїскі, який вірив, що потрібно збирати золото й шанувати ним своїх богів — тоді кожен буде багатим і щасливим. Побоюючись жадібних конкістадорів, які вже тоді зазіхали на землю племені, індіанці не вигадали нічого ліпшого, ніж ховати все своє золото в тутешньому озері. Усі обряди втаємничень звідтоді здійснювали на воді. Майбутнього вождя від п'ят і до маківки натирали золотистим пилом, аж доки він скидався на яйце Фаберже, вантажили його на пліт, під зав'язку заповнений мідними чашами, головними уборами й усіякими виробами із золота, і відправляли на середину озера. Там він читав молитви богам і по черзі кидав вантаж у воду. За легендою, металу було так багато, що процес щоразу тривав щонайменше годину, а самі церемонії здійснювали майже щотижня. Саме тому в XVI столітті всією Європою прокотилася чутка про народ, який буквально купався у грошах, тож усіх аборигенів у пошуку наживи винищили, а от їхнього золота так і не знайшли. Чи то боги захищали, чи шукали погано.

Не знаю, як там щодо золота, та від самого озера ми були в захваті: скляне прозоре око, оточене горами, — здавалося, ніби озеро й справді хотіло

сховатися від зайвих настирливих очей. Пробратися до нього могли лише найвідданіші: понад годину ми важко крокували вузькою стежиною в джунглях під дощем, раз у раз ризикуючи наступити на якусь змію або отруйного павука. Одначе коли вийшли — одразу зрозуміли: кожен крок вартував того. Побачивши, що там під ногами внизу, всі зачудувалися.

Разом з усіма легендами, що витали навколо цього місця, його краса викликала якусь особливу цікавість: хотілося скасувати всі плани і, як хлопчисько, який начитався в дитинстві «У пошуках скарбів», поринути в цю авантюру. Та поринув я, як зазвичай, у новий переїзд — до Боготи.

У столиці нас чекала цікава сімейна вілла в теплому середземноморському стилі з квітами, садами, терасами, камінами та якимись дивовижно зворушливими хатніми тваринами. А найголовніше — усе це чудо розмістилося в долині, обрамленій мальовничими горами, смарагдовими газонами й жовтими черепичними дахами. А повітря яке! Хвоя, свіжість, кисень, і що дуже важливо — нарешті немає виснажливої спеки!

Ця садиба, зведена явно дуже сміливим і самовпевненим господарем серед непримітного приватного сектора простих будинків, дуже нас здивувала — як ілюстрація того, що можливо все. Заробивши грошей для вишуканого інтер'єру, цей молодий колумбієць (з яким ми чудово повечеряли біля каміна) вирішив не витратитися на придбання дорогої землі в ліпшому районі й реалізував мрію з готелем прямо на місці свого дитинства.

— Усе, про що мріяв, я вже створив своїми руками, — відповів він на моє традиційне запитання. — Це не означає, що тепер прагнути немає до чого, просто живу в задоволенні. Бігти можна повільніше.

Після довгоочікуваного ковтка свіжого повітря і чесно заслуженого відпочинку в ліжку з білими простирадлами ми наступного ранку поснідали свіжою випічкою з какао, звареним на сирі, молоці й кориці (несподівано смачно, хоча й жирнувато) і рушили далі — у глиб пишних лісів і стрімких скель, де сховалася красива місцина.

Водоспад Текандама, який обрушує води річки Богота зі 139-метрової висоти в ущелину, скидається на патерн із «Загубленого світу». Уся міць місця цілком розкривається в навколишній природі: вертикальні скелі, соковиті джунглі й ущелина, масштаб якої дивує! Усе це нагадало Венесуелу — я ніби побачив мікс столових гір Рорайми і найвищого водоспаду світу — Анхеля.

Розкидаю руки, жадібно вбираючи в тіло красу моменту, глибоко вдихаю, і... фу, як морщиться ніс! Що тут так смердить? Історія про те, як людина може загидити всю красу природи, причому в прямому сенсі слова.

— Це заради цього ти притягнув мене сюди, наражаючи на небезпеку в дорозі? — промимрила звичним претензійним тоном Ніка.

— Ну хто ж знав, що трапиться отаке, сонце, — спробував перевести все на жарт Вова. — Картинка ж відмінна!

Виявилося, не так давно влада Боготи вирішила почати зливати каналізаційні відходи в однойменну річку, тому сморід від водоспаду згірше за запах очисної станції в Бортничах, що біля Києва.

Постраждали від такої безглуздої витівки не лише природа й туристичний потік до місця, а й локальний бізнес. На протилежному боці ущелини, на вершині скелі, «приліпився» гарний готель-особняк у колоніальному стилі. Люди, які мешкали в цьому унікальному готелі, із задоволенням милувалися з вікон надихаючим видовищем, у готелі завжди вирувало життя. Та після того як у річку взяли спускати лайно, готель спорожнів, а місця ці вимерли.

Так сумно і бридко стало на душі. Що більше кілометрів, країн і континентів я долав у навколосвітній мандрівці, то виразніше усвідомлював, що людина — найжорстокіша, цинічна і найгідкіша на планеті істота. Найяскравіші і найглибші враження у «Великому колі» траплялися в місцях, де людського втручання — мінімум. Там же, де є ми, — винищуються живі види, фауна і флора, порушується екологія, і все навколо вкрито сміттям, відходами й самою людиною. І кінця-краю цьому не видно. Я чітко розумів, що надалі так не можна. Природа відповість, і тоді двоногому виду, який вважає себе господарем планети, доведеться розплачуватися за все своє невігластво — жорстоке, безглузде й руйнівне.

Та позаяк сморід камера зафіксувати й передати не може, а картинка тішить неймовірно, я вирішив побавитися з дроном і зняти дрібку кадрів. Вийшло неймовірно: ось із кручі обрушується водоспад, збоку йому махаємо рукою ми з друзями, і дрон летить назустріч воді, знизу вгору. Відмінний пірует, розвертаю квадрокоптер, роблю ще один кадр — піднімаюся вздовж водоспаду знизу вгору впритул до струменів води. Ще ближче — ці кадри захоплюють.

Ще трохи ближче, ще... Раптом бачу, як камеру накриває вода, бризки, і... зображення зникає! Хай мені грець!!! Дрон шкереберть падає у вир водоспаду, розбивається й зникає в ньому назавжди. Я так довго не наважувався експериментувати з ефектними прольотами, тільки приловчився до управління, і тепер знову повернетесь колишня скутість і побоювання! Та й ще так невчасно — учора, як на зло, полінувався злити матеріал, знесилившись після переїзду.

За перші три дні в Колумбії дві одиниці техніки втрачено. Справи кепські.

Сумувати про це довго не замірявся — ми просто зібрались і хутенько подалися до найближчого торговельного центру, щоб компенсувати втрату. Цінні кадри не повернути, а от інструмент відновити можна. Я придбав компактний дрон «Спарк», він слабший і гірший за той, який я втопив, проте й вартував удвічі менше. А бюджет підтискав мої боки дедалі настійніше, тому довелося затягнути пасок.

Ми продовжили шлях і по обіді прибули на справжню кавову плантацію — адже Колумбія, до речі, теж славиться цим ароматним напоєм. Мені кортіло не просто побувати, а й зануритись у філософію кави й долучитися до всіх процесів. Від висаджування зернятка у вологий ґрунт до вирощування дерев, збирання плодів, сушіння, очищення, обсмажування й перемелення.

Біля входу нам видали плетені сумки з великою ручкою з мішковини, просторі сорочки, які щільно закривають обличчя і шию, і щось на кшталт наших калош на ноги. Через буйство зелені на схилах гір усе буквально кишіло різними комахами й плазунами, часто отруйними, тому нам одразу порадили ретельно прикрити всі доступні ділянки шкіри.

Цю плантацію вважали однією з найліпших у Колумбії, а це означало, що працівникам заборонено зривати зелені ягоди: лише ті, що вже встигли самі досягнути під сонячним промінням. Це добряче поліпшувало якість кави, але й так само добряче уповільнювало процес збирання — через півгодини, які ми збавили поміж кавових куштів, ми ледь заповнили свої кошики на чверть.

— Ото працівнички, — пожартував над нами тутешній трудяга, доволі добре висловлюючись англійською. — У нас так не проканає, за цей час мусимо вже по два кошики назбирати.

— Та це ж неможливо! — обурилася наша білоручка Ніка. — У мене вже шию від цієї сумки тягне! Як же її повну витримати?!

Поводитися з деревами потрібно дуже акуратно, це закон: не ламати гілки, не псувати ягоду й не пропускати вже достиглі зернята — інакше почне швидко псуватися вся гілка. Перш ніж почати плодоносити, дерево з кавового саджанця зростає три роки, після яких буквально кілька днів триває цвітіння. Якщо за цей час не відбувається запилення — усе пропало, потрібно чекати наступного сезону. Якщо запилення сталося — на дереві з'являються білі квіточки, які потім і стають ягодами.

Після збору весь свій урожай ми відправили на промивку, засипавши його до спеціальних барабанів, що обертаються, а потім спостерігали за процесом просушування кавових бобів на бетонних плитах. Протягом двадцяти днів працівники постійно перевертають зерна під сонцем, щоб ті рівномірно просохли з усіх боків, — інакше запряють, і їх доведеться викинути.

Наступний етап — справа машин. Спустившись до цокольного приміщення, яке було викопано прямо в землі, ми з подивом натрапили на значну кількість обладнання для обсмажування — ніби потрапили в цех заводу «Титаніка», а не на маленьку локальну ферму. Зелене кавове зерно має аромат бобових, які не розчиняються у воді і не мають смаку. І от саме щоб надати каві смаку, її обсмажують у спеціальних печах. Процес обсмажування ретельно контролюють, щоб розвинути три смакових показники: солодкість, кислотність і гіркоту — вони створюють баланс напою.

Коли зерно остигає, починається найскладніший процес. Мені здавалося, що фізична робота залишилася на полях, а на самій фермі вже автоматизм, але там серед кущів були лише квіточки — в усіх сенсах. Перемелювання зерна на домашніх плантаціях (а в Азії і Південній Америці саме вони є найправильнішими) роблять вручну, у величезних дерев'яних ступах. Аж годину ми з Вовчиком, засапавшись, у чотири руки штовхали важкий піддон, який крутився і своєю масою перемелював плоди. Із нас котився циганський піт, а м'язи потім нили днів зо три — натомились ми там дужче, ніж гаруючи в тренажерній залі.

Усі етапи від зародження зернятка кави до потрапляння чашки ароматного напою на ранковий стіл — дуже цікаві, багатогранні й зовсім непрості. Дедалі глибше вивчаючи процеси створення чогось на землі, я почав зважати на історію всіх деталей, що оточують мене щодня і які раніше я сприймав просто як належне. Ми ставимося до кави, як до всього готовенького — ніби вона так завжди й лежала дрібним порошком на полиці супермаркету

в красивій упаковці. А насправді — це ціла історія, за якою стоїть дуже багато людей, роботи, технологій і вкладу природи. Адже коли засипаєш іще одну ложку в кавоварку, навіть не думаєш, що колись це зернятко дозрівало на дереві, причому зазвичай десь на іншому боці земної кулі.

У навколосвітці я взявся обмірковувати цікаві питання. Хто вирізьбив із дерева цю різнобарвну шафу? Який шлях подолав апельсин, перш ніж опинився на моєму столі? Хто вручну виліплював візерунки на керамічній вазі і кроїв цю сорочку? Привабливість у тому, що ти ніколи не знатимеш напевно, але можеш уявити будь-яку історію, і користування тим чи тим предметом одразу набуває певної атмосфери і важливості. І це чудово.

Поверталися ми з кавових робіт пізно ввечері, і вже за традицією лишень на ранок усвідомили, де перебуваємо. Прокинулись у величезному дерев'яному ложі конусної форми зі скляними стінами, що звисало прямо над зеленим обривом, — ще очі розклепити не встигли, а дух уже перехопило. Звідусіль із зелені вгорі й унизу схилу вистрибували шапки солом'яних коконів, у яких солодко дрімали інші постояльці. У ресторані нам запропонували континентальний сніданок (за останні дні я трохи стомився від тутешніх витрибеньок, і шлунок наполегливо просив простої звичної їжі) і гарячої кави. У ранковій гірській прохолоді це було просто ідеальною комбінацією для сніданку.

Цього дня трапилося фінальне для цього трипу відкриття Колумбії — національний археологічний парк Сангостін. Тут археологи виявили найбільшу на території Південної Америки групу релігійних монументів — по всьому парку розкидано понад 600

скульптур «чінас» із вулканічної породи. Раніше мені вже траплялися древні статуї майя і подібних народностей і в Мексиці, і в Гватемалі, але саме ці — перші на моїй пам'яті, що не були страхітливо злими у своєму виконанні. Статуї дивилися на нас не з розлюченими ликами, а радше зі саркастичними манливими посмішками: «Угадаєш, що ми позначаємо?».

Ми вешталися садом кілька годин — спостерігали за водними каналами й священним обмиванням, яке здійснювали тутешні, й уважно роздивлялися всі скульптури, що траплялися на шляху. Навіть коли все змішалось в голові у суцільне кам'яне місиво, ми розуміли, що жодна фігура не повторюється — кожна таїть щось своє. Украй мало відомо про самотню групу, яка вирізьбила всі ці мегалітичні пам'ятки, але зрозуміло одне — ця цивілізація процвітала.

— Не хочу вас відволікати від приємної прогулянки або залякувати, — отямив нас на одній із зупинок Хорхе, — але на нас чекає дуже складний переїзд в Іпалес. Мене, звісно, не обходить, о якій порі їхати, але, здається, вам буде спокійніше дістатися туди до темряви. Просто повірте.

Пам'ятаючи моторошні дороги першого дня, ми зрозуміли, що водій не жартує і не залякує — якщо акцентує увагу, значить, попереду точно чекає щось люте. Тому сперечатися й випробувувати долю не наважилися, а відразу ж бадьоренько взялися моститися в машину — щоб зробити останній ривок на південь Колумбії.

Перевал дійсно виявився безжальним — ми вчепилися руками в сидіння й буквально молилися на кожному розі — жага до життя була неймовірна. Через кілька годин нарешті з'явилися рівні клапти-

ки дороги, і ми видихнули. Тепер ми мали провести останній вечір і попрощатися з Хорхе, а наступного дня вирушати далі — до Еквадору.

— Вибачте, будь ласка, якщо я зробив щось не так, — несподівано для нас Хорхе розв'язав язика за вечерею. — Я поки не добре вмію бути гідом. Усе життя був черговим у військовій частині, а тепер звільнили. Та я обов'язково скоро всьому навчуся. І вбивати я вас зовсім не хотів!

Від чоловіка така щирість, безпосередність і готовність визнати свою слабкість не траплялися мені вже давно. А ще дивніше це було чути від колишнього військового. Визнання, яке не викликає ні краплі жалощів і не транслює стан жертви, а, навпаки, заслуговує на повагу. Хорхе розповів про своє життя — шлях людини, яку зненацька звільнили просто через установлення камер в частині — вирішили, що підстаркуватий черговий їм уже не потрібен. Не знайшли для людини інше призначення і просто витурили на вулицю після двадцяти років служби. А він швидко збагнув, що вміє, поїздив країною з іншими гідами й узявся показувати свою країну туристам. Трохи недолуго, проте дуже щиро й віддано. Я розповів йому про те, як ми підбираємо гідів для «One Life» і які риси йому варто розвивати, а також дав кілька порад.

— Красно дякую! Мені цього ніхто не розповідав! А книжок у нас теж таких немає — про таке я ніколи в житті не довідався б!

Я перейнявся простотою душі нашого полохливого поводиря. Ця простота була пов'язана не з дурістю, а саме зі щирістю — і це підкупляло.

— Ти станеш хорошим гідом, Хорхе, обіцяю! Тільки чесно працюй і не підводь мандрівників. Ця

річ дуже дорога для мене, — сказав я, дістаючи татову книгу із сумки, — і я хочу, щоб вона допомагала тобі вірити в себе і постійно розвиватися.

— Подарунок для мене? А я думав, ви мене прогнати хочете, босе. Це так... так холодно*! — переплутав водій англійські слова від хвилювання і навіть не помітив. — Як я можу віддячити?

— Стань хорошим гідом, Хорхе. І підтримай свою сім'ю. Це буде найліпшою подякою, — обняв я поводиря й попросив прийняти від нас вдячність у вигляді подвійних чайових за його сервіс.

ДЕНЬ 89

ТУЛЬКАН, ЕКВАДОР

38 723 КМ ШЛЯХУ

В Еквадорі, так само як між Панамою і Колумбією, у перші хвилини прийшло чітке відчуття зміни енергії. Не здолав і ста метрів, а вже відчуваєш різке полегшення, більше світла і загальне вже трохи призабуте відчуття безпеки. І це при тому, що на кордоні біженцями з Венесуели аж кишило. В очах цих людей читалися страх і відчай: в одного — надія, в іншого — глухе розуміння, що втрачати нічого. Черга до паспортного контролю була така, що можна точно простояти в ній до останнього дня. І якби ми там так надовго застрягли — було б дуже

* Замість «класно» (cool, *англ.*) Хорхе промовив «холодно» (cold, *англ.*).

важко не включитися емоційно в ситуацію і долі цих людей навколо. Дівчата, гадаю, взагалі здалися б. Мені дуже не хотілося знову занурювати Марусю в хаос піших кордонів, тому одразу набрав нашого майбутнього поводиря Андреса, і він за півгодини провів нас по всіх пунктах. Як потім пояснив — допомогло те, що ми білі туристи. Бо тут панує расова дискримінація, щоправда, цього разу саме вона нам і зарадила.

Тутешній гід Андрес усадовив нас у машину й повіз убік столиці Кіто. Від перших хвилин ми зрозуміли — наша людина. Невисокий, із довгим кошлатим волоссям, браслетами зі слонової кістки й полінезійськими татуюваннями на ногах, з вигляду він максимально скидався на нас, але при цьому був дуже стильним, дружнім і приязним. Ба більше, ще й добре володів російською: за юнацтва навчався в Петербурзі, а згодом пошлюбився з російськомовною прибалтійкою.

Андрес одразу організував наше м'яке занурення в культуру Еквадору, причому не текстом туристичних російськомовних буклетів, а одразу на потрібній глибині — напевно, якось швидко відчув наш тип ходисвітів. Я постійно ловив себе на відчутті парадоксу: ніби ж з вигляду латиноамериканець, а говорить з нами однією мовою практично без акценту й розуміє всі наші жарти. Мабуть, попри ментальні відмінності певні психотипи все ж збігаються, і за роки шлюбу з прибалтійкою Андрес зміг ухопити ниточку нашого слов'янського гумору. Навіть замішаного на радянських спогадах. Просунутий дядько!

Дорогою до міста ми заїхали в національний парк, де перетнули екватор, на честь якого, власне, і нарекли країну — копірайтер, мабуть, не надто

морочився. А ввечері прибули до Кіто. Мене дуже здивувала кількість повій, які активно валандалися вулицями, причому транссексуалів, — не очікував, що подібне трапляється ще десь, окрім Таїланду. В решті нічне місто виявилось доволі приємним — дедалі минає загальне відчуття тривоги, з яким я не розлучався в Колумбії.

Наступного ранку познайомитися приїхала Гінта — дружина Андреса. Півдня, які ми збавили в компанії цієї парочки, допомогли нам заглибитися в побут дуже різних на позір, проте доволі однакових внутрішньо людей. Культивуючи любов до спільної дитини й одне до одного, вони змогли поєднати прибалтійсько-російський менталітет з еквадорським і створити сім'ю, де кожен залишився особистістю. Вони однаково поважали й уживали поняття і традиції обох народів, ніяк не обмежуючи одне одного.

Усією юрбою ми вирушили у дводенний трекінг до вулкану Кілотоа, що вивергався 3500 років тому, в кратері якого згодом розкинулося красиве озеро. Іти було непросто, особливо дівчатам: спочатку кілька годин угору вулканічною породою, а потім ще й крутий спуск униз до кратера. Відсапавшись і встановивши намети, ми просто лягли на траву, видихнули, заспокоїли розпалені тіла, і нас накрило неймовірне блаженство.

Розклеплюєш очі — і бачиш сюрреальну картину: оперезаний 300-метровими стінами кратер, вершини якого закутали хмари, унизу — смарагдове озеро, і ти — як маленька частинка всередині цього відокремленого простору, — неосяжне місце сили.

Увечері біля багаття Андрес один за одним скручував міцні «косяки», співав для нас південно-

американських (і російських!) пісень біля багаття і з задоволенням відповідав на наші запитання про індіанські обряди. Завели розмову про аяуаске — галюциногенне вариво з «ліани духів», яке готують шамани індіанських племен. Я знав, що територія сучасних Еквадору й Перу є батьківщиною ритуалу «спілкування з духами» завдяки цьому вариву, тож мені кортіло довідатися про це незвичайне явище з перших вуст.

Андрес захоплено описував церемонію: шаман тринадцять годин виварює ліану з унікальною сумішшю трав (у кожного вона своя), що містить алкалоїди та психоактивні речовини. За тиждень до обряду учасники дотримуються суворого посту, відмовляючи собі у важкій їжі, алкоголі, сексі й загалом у будь-яких пристрастях, а в день аяуаске ще й випивають блювотний засіб. Вивертає, б'є по всіх куточках тіла і свідомості кілька годин поспіль. Частина тих, хто його вжив, утрачає розуміння, живі вони чи вже мертві. Щотретій упевнений, що точно мертвий.

Оболонка, яка розчиняє твій внутрішній світ і стирає межі зовнішнього. Тільки ти, найруйнівніші страхи і темрява. Далі не допоможе ні шаман, ні друг, ні батьки. Ти з цією темрявою один на один — як я на своєму чорному ретриті. А далі — величезне поле саморефлексії, можливість дізнатися про себе все, що крилося в підсвідомості від народження. І звільнитися від цього. Або навпаки — усвідомити й посилювати. У Перу таку церемонію офіційно вважають національним надбанням, а в Бразилії навіть виникли три релігійні організації, що ґрунтуються на здійсненні цього ритуалу.

— Утім нині аяуаске сприймають негативно, — додав Андрес, насупившись, — разом із тим, як всіх

навернуло на йогу й вони взялися ламати самі собі хребти, не знаючи анатомії тіла, бум на аяуаске — «швидкий спосіб пізнати себе» — минув. Люди ж усе полюбляють отримувати швидко.

— Проте робити це без підготовки, як я розумію, не можна, — докинув я.

— Звісно! — вигукнув Андрес. Було видно, що він насправду переймається цією темою. — Глибоко занурюючись у шаманський досвід, ти не завжди можеш вийти звідти. Чимало людей не лише самі не готові до обряду, а ще й ввіряють себе в руки туристичних шарлатанів. В Еквадорі за останні роки з'явилася купа «шаманів», які ні до країни, ні до знань не мають жодного стосунку. Люди божеволіють і навіть гинуть під час церемоній, а відповідальність за це і репутація лягають на плечі тутешніх мешканців. Дуже сумно.

Тим часом на небі не було ані хмаринки, і озеро в кратері відображало Чумацький Шлях. Ми лежали на пледах, розслаблено розкинувши руки й ноги в шавасані, й почувалися так, немов перебуваємо в центрі космічного порталу. Навіть не дочекавшись, коли місяць із жовто-червоного перетвориться на яскраво-білий, піднявшись вище в небо й осяявши всю неймовірну картинку, ми м'яко провалилися в сон прямо на килимках. Тіло почувалося вдома, на своїй планеті, у безпеці.

Прокинулися ми зараня, надзвичайно бадьорі, ніби спали на ортопедичному матраці, а не на землі. Випили кави, яку зварили в похідній мідній джезві на вогні, перехопили еквадорського домашнього печива «Дульсінея» з меленим мигдалем, згущеним молоком й ромом, яке приготувала до наших навідин Гінта, і вирушили далі в гори.

Увесь день ми кружляли серед просторих прерій в Андах, то ховаючись у затінку лісів, що пишно розкинулися, то виїжджаючи на панорамні відкриті майданчики, від висоти яких перехоплювало подих. Краса і світла доброта Еквадору огортала приємною гостинністю, а хороша інфраструктура і якість доріг навіть на висоті в кілька тисяч метрів давали відчуття зовсім не латиноамериканського рівня комфорту. Раз у раз ми з Марусею ловили один одного на фразах на кшталт «от наступного разу заскочимо ще й сюди» або «ось тут варто затриматися довше», і я зрозумів: Еквадор — це країна, в яку захочеться повернутися. Іще не виїхав, а вже захотілося.

Через кілька годин дороги, ближче до вечора, Андрес зупинив автомобіль у ще одному мальовничому місці.

— Тут на сьогодні стоп, — оголосив він, — можна розім'яти коліна.

Ми похихотіли над переплутаними словами, але ноги дійсно почали розминати: хотілося прогнати хвилинну слабкість і втому після дороги, щоб вистачило енергії ще на одну вечірню вилазку в гори.

Обійшовши машину, я раптом наткнувся на абсолютно несподівану картину: прямо на краю гострого стрімчака переді мною розкинувся величезний двадцятиметровий басейн зі скляною панорамною стіною. Навколо нього свіжістю дихав зелений сад із кучерявими виноградниками й банановими пальмами, а одразу за ними вгору йшла прямовисна скеля.

— Я думав, ми сьогодні знову з наметами, а ти нас в таке лакшері привіз, — звернувся я до Андреса.

— Зате як красиво скрізь! — почала пурхати навколо радісна Маруся. — Не перебирай, Тіме,

якщо сильно захочеться, завжди можна й під відкритим небом поспати. Учора нас це не надто бентежило!

— На вулиці не ночуватимемо, — підморгнув нам Андрес. — Я вперше теж подумав, що це якийсь готель. Проте ні — це просто такий класний кемп!

Я здивувався ще більше й придивився до галявини попереду: і правда — то тут, то там були розсипані великі намети — не звичайні похідні, а саме кемперські, в яких навіть я міг спокійно виструнчитися на всенький зріст. Кожен такий «будиночок» мав усе необхідне: дрова, мангали, сталевий класний посуд, навіть двомісні зручні гамаки, в яких можна було сховатися від комарів під москітною сіткою. На перший позір здавалося, що власники цього наметового острівця продумали все до найменших дрібниць. І мене як затятого шанувальника пікніків кожна така деталь дуже принаджувала.

Із хлопцями ми одразу ж розвели багаття, приготували соковите барбекю, яке дівчата заправили пікантним томатним соусом, а по тому вмостилися довкола яскравого багаття слухати нових пісень та історій нашого гіда.

— Завдяки тобі, Андресе, ми всього лише на третій день вже міцно полюбили Еквадор, — ніжно зробила комплімент гіду Маруся. — За весь час нам не трапилося жодного грубіяна або хама, усі бажають доброї дороги й посміхаються вслід. У вас завжди так чи це нам пощастило?

— Приємно чути, — м'яко посміхнувшись, відгукнувся Андрес з іншого боку багаття. — Ну, ви ж розумієте, у кожній нації різні люди трапляються. І нам теж не бракує бандитів і шахраїв, варто чатувати постійно. Проте загалом, за своєю природою,

ми — народ відкритий і доброзичливий, раді всім. Сам факт, що в нашій країні дозволено безвізовий в'їзд для громадян усіх країн світу, свідчить чимало про що.

— Ти не жартуєш? — щиро здивувався Вовчик. — От геть усі-усі можуть в'їхати без візи? Просто береш паспорт і приїжджаєш, більше нічого не потрібно?

— А чого ж тоді до вас туристи ще не наскочили сараною? — підтакнула Ніка.

— Ну-у... — задумливо протягнув Андрес, — у туризмі справа ж не лише у візах. До Південної Америки з Європи дістатися не так уже й просто. І коли люди нарешті дістаються, їхню увагу привертають розрекламовані гіганти на кшталт Перу або Аргентини. А ми часто залишаємося осторонь, — знизав він плечима. — Проте це справа часу. Ми дедалі наполегливіше працюємо над розвитком і брендом країни, а такі нетипові туристи, як ви, дедалі більше розповідають світу про наші переваги.

— Це правда, — з посмішкою докинув я. — Такий скарб я точно не омину в оповіді. Буду тепер міні-амбасадором Еквадору. Навіть звучить класно!

Хтось із нас солодко позіхнув, і за класикою жанру естафета позіхання швидко поширилася по всьому нашому колу.

— Я бачу, тут у всіх уже очі склеплюються, — пожартувала Маруся. — Такі насичені дні, що я засинаю вмить. Думаю, нам уже час відпочивати.

— Ага, — схвально закивали ми, — тим паче що в нас сьогодні навіть є намети, і не доведеться годувати комарів на килимку — розкіш!

Ми загасили багаття, прибрали коробки з недоїдками, щоб зайве не привертати тропічну живність, і розійшлися по наших комфортабельних наме-

тах-домівках. По тому, як солодко було розлягтися на м'якому матраці в кемпі, я зрозумів, як важливо добряче відпочити.

А геть ізрання ми вже вирушили до нової точки — містечка Баньос, на кшталт кримської туристичної Ялти, тільки в Еквадорі. Їхали ми до нього мальовничою дорогою: курорт розташовано в цікавому місці біля підніжжя одного вулкана — Тунгурау, і до того ж він оточений ще трьома вулканами-верхівками — Каріхуайрасо, Альтаром і Чімборасо. Кілька годин ми обходили гори дуже вузьким крученим серпантинном і на висоті потрапили в таку череду хмар, що втратили взагалі будь-яку видимість. Готель, у якому Андрес запланував зупинитися, було розташовано на самій верхівці гори за кількасот метрів над містом, тому ми одразу метнулися туди, не встигнувши роздивитися тутешні пейзажі.

— Спочатку чекін у готелі й душ, а після спустилося пішки по горі до Баньоса, — оголосив програму гід. — Вам сподобається! — І він змовницьки підморгнув.

— Як скажете, капітане, — підтакнув я, — готельний душ після дводенного кемпінгу ще ніколи не був поганою ідеєю!

Повернувши свіжість і випивши чашку кави для бадьорості після дня в дорозі, ми зібралися біля стежки, яка вела до міста. Під ногами лежала тягуча вата зі суміші туману і хмар, і розгледіти, що ж там унизу, ніяк не вдавалося. Тому, коли ми спустилися до міста, з'явилося стійке відчуття, ніби потрапили в якийсь фільм, і до кінця вечора це відчуття нас так і не полишило.

Ще згори ми почали розрізняти мільйони різнобарвних вогників і звуків, що змішуються

в грайливе попурі. Усе нагадувало якийсь гігантський мультяшний атракціон — там по горі мчить розмальований автопоїзд, який під стрьомні звуки «дилинь-дилинь» везе не дітей, а строкато виряджених дорослих, тут навколо тротуарів красуються урни у вигляді клоунів зі злісною усмішкою, що скидаються на Джокера, ось на площі біотуалети, страхітливо стилізовані під дитячі іграшки, — жах! Ця суміш комедії з фільмом жахів зумовила незвичайне збудження — усередині все світилося, палало й вирувало так само, як зовні.

Побачивши блиск в очах приятелів, я зрозумів, що спомини про дитинство зринули не лише в мене — кожен із цікавістю й азартом роздивлявся строкаті екрани, гойдалки й декорації. Проте ніхто чомусь не наслідювався запропонувати побавитися.

— Так, старигани мої, — вирішив підколоти друзів, та й себе я, — ну не в ресторані ж нам сьогодні чинно вечеряти, декорації не сприяють. Погнали на атракціони, розтрусимо затерплі в дорозі ноги! Більше енергії!

— Ура-а-а-а! — вдоволено вигукнула Маруся. — Я так давно в парку атракціонів не дуріла! Я перша на «Джаст Денс»!

І ми наввипередки ринули до автоматів, щоб боротися в нерівному герці, в якому пластикна і ритмічна Маруся перемагала щораунду. Вечір ми збавили дуже весело й відірвалися на повну: врізалися один в одного на дивних круглих машинках, верещали на американських гірках, пили посеред площі з келихів на тонкій ніжці тутешні коктейлі, а потім усе це прямо руками заїдали смачною стравою севиче — рибою, маринованою в лимоні й томатному соусі. Пальчики оближеш — у всіх сенсах.

У такі моменти, коли можна було забути про вік та статус і гасати парком як дитина, я почувався достоту живим, ніби влаштовував пікніки на природі або милувався приголомшливими заходами сонця. Життя різне, сумбурне, божевільне — і так прекрасно бодай іноді дозволяти собі ставитися до нього несерйозно. Як тоді, в Баньосі.

Усю дорогу наступного дня (а вона тривала доволі довго — аж до 20:00) я розмірковував про набутий досвід і свої відчуття, намагаючись їх розтлумачити. А ще про те, що вже сьогодні ввечері мусив знову розпрощатися з Марусею. Що я відчуваю? Задовolenня, втому, смуток розставання? Цього разу, хай як дивно, аж ніяк не це. Чи то тішило рішення вирушити в круїз із Марусею вже через місяць, чи я загалом звик до думки про самотність і прощання. Звісно, я ніколи не припиняю сумувати за нею, навіть коли ми поруч, але це тимчасове розставання вже не ранило і було навіть злегка приємним. Цього разу було легше, ніж в Україні, легше, ніж у Барселоні. Я відчував, що максимально мобілізований і готовий упоруватися з будь-якими емоційними труднощами.

Трохи згодом, після навколосвітньої мандрівки, я раз у раз дивувався, звідки в мене взялися сила і стійкість щодня легко впоруватися з речами, від яких у буденному житті можеш увійти в меланхолію і сумувати набагато довше. У мандрівці я не міг собі дозволити такого.

Пізно вночі я повіз Марусю в аеропорт (друзі летіли іншим рейсом аж уранці). Проводи спричинили нам неймовірний стрес і склалися абияк: за півгодини до закриття гейта виявилось, що Марусин квиток Гуаякіль – Маямі згорів, бо вона

не сіла на літак Маямі – Панама й полетіла до мене напрямки в Коста-Ріку, а квиток був єдиним. Півгодини метань аеропортом у пошуках стійки продажу, триста доларів за новий квиток, упакування багажу, хуткий поцілунок – і моя пташка полетіла, швидко сховавшись за кабінкою паспортного контролю. Йой, головне, що встигла, – а через місяць знову побачу цю красу поруч із собою. Аж на довгих, щасливих і розкішних 35 днів на лайнері.

А зараз пасок затягнути тугіше, сконцентруватися – і гайда підкорювати цей жорсткий маршрут. Попереду чекав ривок усією Південною півкулею: від екватору до Антарктиди. Зранку я прокинувся, щоб провести в дорогу Вову й Ніку. Ми радісно обнялися і ще раз подякували одне одному за класний трип. Залишившись у спорожнілій квартирі, я почалапавав на пошуки їжі й вирішив збавити весь день у Гуаякілі, щоб познімати місто. Прямо в центрі натрапив на величезний парк тисячі ігуан-здорованів, які повільно походжали (радше, повзали) по всіх кущах, крамницях і фонтанах, як голуби, – що й дивувало найбільше! У нас навіть білок стільки немає! Я підходив до умиротворених ящірок вприпул і кількох навіть погладив по пузику – їх абсолютно ніщо не бентежило, здається, навіть навпаки. Такого точно я ніде не бачив – відчув внутрішню радість від думки, що навіть у межах розвинених мегаполісів із дикими тваринами ще можна якось співіснувати й не заважати одне одному.

ДЕНЬ 93

ЛІМА, ПЕРУ

41 143 КМ ШЛЯХУ

Цього дня я здолав позначку 40 000 км у навколосвітці без перельотів — це діаметр планети Земля. Число солідне, але все було зовсім не епічно-символічно, аж ніяк. У цей момент я їхав спітнілий, стомлений, із спиною, що поболювала, у 30-годинному рейсовому автобусі й навіть не думав про загальний кілометраж. А згадав про нього лише пізно вночі вже в Лімі — столиці Перу. Прикордонний пункт перепуску, як і попередній, усучіль запрудили біженці з Венесуели, змушені тікати від недоумкуватої диктатури Мадуро. Намети й шатра для біженців від «Unicef» стояли одразу в нейтральній зоні між Еквадором і Перу.

Уже подолавши кордон і сівши в новий автобус (пряме сполучення між країнами й досі не налагоджено), я помітив мужичка, який щосили намагався підняти свою сумку, що важила, здається, аж тонну, у великий відсік над сидіннями.

— Допомогти, аміго? — ляснув я його по плечу і, не чекаючи відповіді, підхопив сумку. Ого, хай йому грець! Що ж він там таке везе? Статую, чи що? Непідіймна.

— Везу їжу дітлашні, — прочитавши в моєму погляді подив, відповів він. — Увесь рік гарував в Еквадорі, і от нарешті додому. Проте грошима везти не можна — небезпечно, відберуть. От і тягну одразу прожиток.

— А раніше як передавав родині зароблене? — сторопів я. — Ну, весь цей рік, маю на увазі.

— Та ніяк не передавав. Дружина запаслива — з діточками їли те, що торік привіз. Я ж не можу часто навідуватися — не пустять або з ферми звільнять. А в Перу такої роботи я не знайду! Гляди — як чимало зараз їжі везу! Ото зрадіють! Навіть шоколад їм купив, уявляєш?

Звісно, ні, я й не міг уявити таку реальність. Люди змушені роками пропадати далеко від сім'ї — не в подорожах за мрією, навіть не на заробітках в Польщі для ліпшого життя, а просто щоб прогудувати сім'ю і буквально привезти бебехи їжі.

Після тридцяти годин в автобусі моє обличчя скидалося на млинець, поперек викручував піруети, а ноги не влазили в жодні кросівки. Проте сили лежати або сидіти зовсім не було, тому одразу після заселення в готель і сніданку я вирішив пройтися, щоб розігнати набряки. Не встиг завантажити карту, не знав, куди завертати. Готельчик стояв у глибині вулиць, і я спробував брести чисто на бриз, по відчуттях.

Відчуття простору «на дотик» спрацювало — я таки вийшов на узбережжя й одразу подивувався. Набережна Ліми аж ніяк не скидалася на спокійний променад, а постала краєвидом із високими скельними стрімчаками, з бурхливим пінистим океаном унизу. Мене нарешті охопила свіжість і чарівність природних обривів, життя і кров потихеньку поверталися в тіло, а втома відступала. Я бачив затоки Тихого океану й у Гуаякілі, й у Колумбії, проте у всій своїй потужності відкритий океан трапився мені саме тут.

Міста, розташовані на березі океану, завжди мають особливий, чітко виражений шарм, своє обличчя. Ліма не виняток, і з огляду на рельєф картинка зачаровувала ще дужче, ніж зазвичай.

Узагалі-то береги Ліми вважають некупабельними через холодні течії і рвані спуски, але в той момент я не міг знехтувати цією підбадьорливою можливістю. Хвилини за п'ятнадцять я відшукав відносно безпечний укiс і навприсядки, акуратно спустився до води. Відчуття холоду й енергії океану змили все — фізичну втому, емоційне напруження і всі лихі й кепські думки. Я був чистий, як прозора посудина.

Удень я зустрівся з Юлею — українкою, яка років п'ять тому, не плануючи, переїхала до Перу, вийшла замiж і працює професійним гiдом — супроводжує «Орла і решку», приватних туристів і, ясна річ, наші групи мандрівників «One Life».

Про Юлю я чув чимало й давно — її обожнювали всі наші туристи за гумор, уміння цікаво подавати інформацію та її незвичайну харизму. Одного разу перед нашим туром вона зумисно пофарбувала волосся в рожевий колiр, щоб розіграти групу і швидко роззнайомитися. На зустрічі зі мною вона вже мала буденний вигляд — з довгим білявим волоссям, але при цьому дуже стильна — з безліччю перуанських прикрас на шії та руках, у сарафані пастельної барви та з яскравими губами. Такі гiди надають шарму будь-якому місцю, про яке розповідають, і саме з такими я все життя прагнув працювати. Тому знайомство виявилось особливо приємним.

Ми гуляли набережною, розглядаючи романтичних перуанців, які, обійнявшись прямо на газонах, спостерігали за океаном. Такої кількості людей, які цілувалися, я не бачив ніколи — велелюбна нація, це одразу впадає в око. Загалом, попри ліхтарну атмосферу біля океану, Ліма справила враження дуже розвиненого мегаполіса — із хмарочосами,

красивими мостами і, звичайно, шикарними ресторанами перуанської кухні. Місто взагалі вважають одним зі світових гастрономічних центрів — перуанський ф'южн відмінно відображає весь мікс індіанських традицій і сучасності із західними експатами, які взялися з'їжджатися до столиці, що невпинно розвивається. Значна кількість концептів в інтер'єрах, стравах, подачі, навіть посуді — Юля привела мене в один із ліпших ресторанів Ліми з відкритою кухнею, і ми від душі наситилися дивовижними стравами з морепродуктів. Тотальне розкішне задоволення, особливо після автобусного пекла останніх днів.

Після вечері з Юлею, близько опівночі, я повертався додому районом Мірафлорес. Набережну осяяно теплим світлом ліхтарів, далеко шумить океан, повз проходять закохані парочки, пробігають пізні спортсмени-бігуни. На одному з парапетів я помітив дідуся років сімдесяти. Біля його ніг лежав капелюх для подаяння, а сам він сидів трохи на узвишші, тримаючи в руках книгу. Він читав цю книгу і на певних моментах щиро і сердечно реготав. А потім, коли бачив, що на нього дивляться люди, знову прибирав серйозності. Проте, надібуючи смішні місця, знову брався реготати й посміхався, як дитина. Я зупинився і тихцем узявся збоку його знімати.

Через мить він побачив мене, посмішка дитини зійшла з його обличчя, він повернувся до своєї дійсності, і погляд його миттєво став сумним. А мені стало дуже ніяково і, розгубившись, я різко розвернувся й подався геть. Стало соромно і за свою хлоп'ячу дурість з камерою, і за дорогезний ресторан із гребінцями. Пройшовши два квартали, побачив вітрину «Supermercado», в якій світилося,

зайшов до крамнички купити води, а думки про дідуса мене не полишали.

Узяв дві пляшки води, червоного вина і, не знаючи стаканчиків, дві великі чайні чашки. Майже бігом рушив до того самого парасету. Ще трохи... Ще...

Ось ніби це місце. Ні, далі, там був ліхтар, який його підсвічував. Ще сто метрів. Ось він! Ось! На парасеті вже нікого немає... Знову вмить стало дуже сумно. Не знаю, що мною рухає, не даю розуму диктувати свій аналіз. Іду в зворотний бік від будинку по набережній і раптом бачу попереду маленьку, трохи згорблену постать. Прискорюю крок, наздоганяю.

— *Disculpo, señor!** — акуратно звернувся я до силуету.

— *Si?*** — розвернувся літній чоловік, і я впізнав ці стомлені очі.

Мігелю 72 роки, уродженець Каракаса, лікар-офтальмолог із науковим ступенем.

— Усе життя лікував людям очі, а тепер сам не добачаю, — добродушно пожартував він, не намагаючись викликати й тіні жалю.

Його сина ув'язнили у Венесуелі через спробу торгівлі — намагався вижити і прогнотуватися. Двадцяти семи доларів зарплати не вистачало на сім'ю з чотирьох осіб, а якщо намагаєшся викрутитися — в'язниця. Дружина померла, невістка й онуки як біженці дісталися через Колумбію й Еквадор до Перу. А він — за ними, босоніж здолавши горнило кордонів для біженців.

---

* Даруйте, сеньйоре! (*icn.*)

** Га? (*icn.*)

Я розливав вино в чайні чашки, відпивав ковточок і мовчав, уважно вдивляючись в мокрі очі Мігеля. Він говорив іспанською, я не знав добре мову, але все розумів і відчував.

— Знаєш, чому мої очі стали недобачати? — допомагаючи жестами, запитав він. — Мені боляче бачити зараз цю несправедливість. Я погано бачу. Та коли мені до рук потрапляє хороша, добра книга — зір до мене повертається. Я можу читати, розумієш? Я можу бути там, де я молодий. Коли жива моя дружина, коли улюблений син зростає в нашому будинку, а не перебуває у в'язниці. Тоді я все бачу.

Я нічого не міг ні запитати, ні додати — лише кивав і витирав долонею припухлі повіки. У якийсь момент відчув сором, що не можу підтримати цю людину, але потім зрозумів, що мої слова були зовсім не потрібні. Цей контакт поруч, розпита на березі пляшка вина і бажання уважно слухати, можливо, були для нього певною опорою того вечора. Я це відчув і дуже хотів у це вірити.

Повернувшись додому, я ніяк не міг заснути — думки і почуття вирували всередині, не даючи мені спокою. Щоб хоч чимось себе зайняти, я почав працювати над картою маршруту — тоді й зауважив ті сорок тисяч кілометрів, які здолав. Відзначати й радіти не хотілося. Зринула тільки думка, що, переміщаючись світом, я можу побути поруч із людьми, яким це може бути потрібно. Підбадьорити невпевненого в собі колумбійського водія, вислухати самотнього старого, розповісти неосвіченим діткам про географію планети.

У кожного свій шлях. Та долаючи його, ми можемо додати краплину тепла до життя інших. Заради цього точно варто і рухатися, і жити.

Наступного дня Юля продовжила свій гастрономічний екскурс: ранок почали з рибного ресто-ранчика на березі, де рибу, яку ввіймали буквально годину тому, викладають на красивому прилавку, ти тицяєш пальцем у найкрасивішу, і її відразу ж при тобі готують на грилі. Заправили ми це все коктейлем «Піско-Сауер» — із ним узагалі пов'язана окрема історія. У Чілі й Перу вдосталь суперечок щодо національного надбання, а цей коктейль — справжній камінь спотикання. Перуанці божаться, що готували його ще сім поколінь тому, чілійці — що куштували його ще до появи на горизонті сусідів. Мене, щиро зізнаюся, не обходило, чиє це надбання насправді, — коли о десятій ранку нам забабахали цілий літровий чайник нектару, я зрозумів: життя вдалося.

Навколо панувала вишукана богемно-творча атмосфера, без пафосу, а саме — скупчення інтелігенції, де за кожним столиком хотілося крадькома спостерігати. Та крадькома і непомітно не складалося — усі промені слави були спрямовані на двох білих, і кожен наш рух привертав пильну увагу. Нас це, загалом, влаштовувало — ми почувалися відомими акторами в знімальному павільйоні. Декорації розставлено, масовка при ділі, ми сіли в кадр — граємо парадне життя. Щоправда, ми його не вдавали, а реально відчували кожною клітинкою тіла. Не перейматися ж лишень забрудненими автобусними сидіннями, як то кажуть!

— Не заперечуєте? — почув я приємний іспанський тембр за спиною. З огляду на звук, голос був явно не дівчачий. — Не розбавите нашої скромної компанії цього чарівного ранку?

Слух мене не підвів — за мою спиною стояли жінки (бабусями їх назвати просто язик не повер-

тається) років сімдесяти, які мали такий вигляд, ніби щойно вийшли з фільму Вуді Аллена. Я різко засумнівався, кому ж на майданчику відвели головну роль. Цілковитий парад — яскравий манікюр, брючні костюми з капелюхами й сумочки у формі конвертів, помітна помада й повний візаж — у мене відпала щелепа. Якщо за всю навколосвітку мені й траплялися жінки, якими захоплювався так, що Маруся могла б і приревнувати, — то це були ці бабуськи. Стільки життя я не бачив навіть у європейських дам, які збавляють усі вихідні за газетою і чашкою кави на сонячній терасі.

— То ви чоловік і дружина? На побачення ходите? — запитала перша з вишуканим ім'ям Ельза.

— Та ні, удруге в житті бачимося. У Юлі чоловік удома, на мене в Україні чекає кохана. Я вже майже рік мандрую навколо світу й дуже скучив за своєю Марусею, — пустився я в романтичне відкриття душі.

— А як же курортні романи? — щиро здивувалась і навіть трохи засмутилася друга міледі, Фота. — Хіба подорожі не для цього? — Красива історія про ту саму єдину цих наших приятельок явно не надихнула.

— Не лаштуйте з себе музей невинності, дорогенький. Ви для цього занадто гарний мужчина, — томно вимовила Ельза, потягуючи цигарку через срібний мундштук із червоними каменями. — А я сильно сумую, коли така краса просто так пропадає.

Увесь ранок ми слухали історії про захоплені романи, міркували про цінність вражень у житті й ділилися досвідом невдалих шлюбів. Усі, крім Юлі, виявилися в цьому фахівцями. Ельза й Фота просто вдихнули в мене нове життя. Якщо у душі ти молодий — можна й вигляд шикарний мати, і нести

себе, і коктейлі зрання цмолити, і з молодими іноземцями фліртувати — усе в голові.

Розпрощавшись із новими приятельками, ми рушили до одного з мисів неподалік Ліми, з якого, за легендою, колись стрибнув чернець за своєю коханою. Зараз на верхівці кручі розташовано невеликий монастир, і щодня там відбувається незвичайне дійство — за ним ми і поїхали поспостерігати.

Юля тримала інтригу, тому я до останнього не розумів, що ж цікавого чекає на мене в монастирі. Та краєвид із мису постав приголомшливий — іще складніший і небезпечніший рельєф, аніж у Лімі, ще безжальніша стихія океану внизу і ще вищий стрімчак — метрів п'ятнадцять щонайменше. Від поривів вітру й висоти перехоплювало подих. І тут я побачив темну постать на самому краю урвища.

Чоловік стояв у чернечому вбранні з довгим каптуром і з розкинутими врізнобіч руками та виголошував щось натовпу. «Незвичайний формат недільної служби, — подумав я. — Невже ченцеві обов'язково так ризикувати й ходити тонкою лінією скелі, щоб парафіяни дослухалися до його промови?»

— Ці перуанці так розледачили у вірі, що священику доводиться влаштовувати вистави, аби привернути їхню увагу? — пожартував я, повернувшись до Юлі.

Та одразу ж осікся. Вимовивши останню фразу, чернець розвернувся обличчям до клекотливого океану й узявся хреститися, нахилиючись убік урвища. «Та це ж самогубство!» — миттю дійшло до мене. Чому його ніхто не зупиняє? Треба якось зарадити!

Я крикнув щось недоладне Юлі й кинувся до натовпу, що захоплено дивився на проповідника. Вони що, усі клепки втратили у своєму релігійному захваті? Треба його зупинити!

Помах рукою, відштовхнувся, стрибок... Я не встиг схопити ченця за поділ мантиї, він зіскочив прямо перед моїми очима. Із жахом я подався за зачудованими споглядачами, перехилившись через саморобний парапет і визираючи людську фігуру в бурхливій воді. Я відчув, як кожна людина поруч мене стиснулася, кожному перехопило подих — хтось навіть видав мимовільний гучний звук. Невже ви тільки зараз зрозуміли, народ? Що з вами коїться?

П'ять секунд, десять, двадцять... «Нумо, друзяко, давай! Чіпляйся за життя!» — з потом на чолі повторюю я. Іще ніколи мені не траплялося на власні очі бачити самогубство — сподіваюся, що більше й не доведеться. Усередині липке відчуття страху, безпорадності й навіть відрази — дуже важко описати всю палітру емоцій.

І тут — нарешті! — над водою зринає голова, а навколо неї на хвилях бовтається чорний костюм. Здається, він гребе до скелі! Ура! Навколо я чую захоплені вигуки та оплески — усе-таки дуже дивна в людей рефлексія.

— Ти йому своєю істерикою ледь не зіпсував трюк, — підійшла ззаду Юля, регочучи до сліз. — Якби у своїй спробі врятувати потопельця ти вчепився за його плащ — котилися б стрімголов, причому разом.

— Трюк? Який трюк, Юлю? Він явно топиться збирався — ти що, не бачила? — обурено затараторив я.

— Звісно, бачила. Він так по двадцять п'ять разів на день топиться. Якби я знала, що ти такий вразливий, — ліпше попередила б про сюрприз.

Чоловік у чернечому одязі тим часом видерся по хиткому камінню назад на висоту п'ятиповерхового будинку, засапано подякував публіці й помахав рукою у відповідь на радісні вигуки. І лише зараз я побачив біля парапету крисатого перевернутого капелюха, заповненого грішми. Усе різко стало на своє місце. Ці люди — аж ніяк не парафіяни, а звичайні туристи, як і я. Щоправда, зі стійкішою психікою. А чоловік — тутешній Арлекін, який заробляє гроші чарівливими виставами.

— Навіщо ви це робите? — не витримав я і підійшов до розважальника, щойно той трохи обсох і відсапався. — Хіба не простіше вивчити дві пісні на гітарі й співати на набережній?

— Піснями багато не заробиш, хіба що на їжу. А в мене дві доньки, їм потрібне нормальне життя і відмінна освіта. Стрибки викликають більше емоцій, люди залишають більше грошей. Я тут такий один, а музикантів — хоч греблю гати, — спокійно пояснив стрибун, ніби розповідав абсолютно звичайну історію професії.

— Але це ж небезпечно для життя! — не вгавав я. — А якщо оступитеся, розіб'єтесь, потонете? Хто тоді донькам допоможе? Чи потрібні ці гроші аж так?

— Тим паче потрібні, аміго, ще більше. Я раніше й по тридцять разів на день стрибав — тоді більше заробляв. А зараз спроможний хіба що на двадцять, старію. Проте я стрибаю двадцять п'ять років поспіль, знаю кожен виступ цієї скелі. Вона для мене безпечніша за сходи на горище в будинку, —

посміхнувся він. — Тож ти за мене не переживай. Ліпше монетку кинь, якщо не шкода.

Я вивернув із кишень всю готівку, яку мав перуанською валютою, і простягнув йому в руки. Його очі, і до цього сповнені теплом, засяяли вдячністю.

Я був дуже приголомшений і зворушений людиною, яка десятки разів на день здійснювала небезпечний ритуал заради щастя своїх близьких. Хоча цей чоловік і був упевнений у безпеці стрибків — безпека ця була примарною. Сильні течії, нога, що зісковзнула, неправильний кут входження у воду, каміння, що посиплеться, зрештою — трапитися могло будь-що! Не кажучи вже про те, що приблизно п'ятдесятирічному організму вкрай шкідливо постійно витримувати скакання тиску й удари об воду — тим паче так багато років поспіль.

Дійсно, коли на набережній співає хлопчина з гітарою, ти можеш кинути монетку, а можеш пройти повз — таких персонажів часто сприймають як фон. Тут, коли людина відкриває тобі свою потребу й глибокі мотиви, переймаєшся миттєво — і навіть стає сумно. Та, як завжди, згадую, що це мій клопіт, що сумно мені — для людини це звичайна реальність, і її мої сентименти не обходять. Матеріальна допомога й підбадьорення — найліпше, що цей штукаар міг від мене отримати. Я віддав це з лишком і великим задоволенням, подякував Юлі за незвичайний досвід, і після обіду вона відвезла мене з усіма речами на вокзал. Знову в дорогу.

До пізньої ночі я добрався до оазису Уакачіна, узявши з автобусної станції таксі до готелю. Висадившись біля входу, я одразу ж перейнявся

історичним духом старого колоніального стилю: тютюнові терпкі запахи, дерев'яна підлога, що поскрипувала, широкі закрутісті сходи, різьблені двері з арками у внутрішній двір. Мені дуже кортіло відчути себе випеченим колоністом, але я знову стояв біля стійки реєстрації, лише спітнілий, нав'ючений сумками, і мало не падав з ніг від втоми. Розписуючись на бланках і чеках та передаючи свій багаж метрдотелю, я помітив, що залишив рюкзак з усією технікою й матеріалом на задньому сидінні в таксиста. Ні номери його телефону, ні машини в мене, природно, не було. Без шансів, пиши пропало.

— Трясця твоєї матері, укотре! — агресивно самому собі вигукнув я, чим явно порушив камерну атмосферу сплячого готелю і здивував дворецького. — Ця доба, впродовж якої я трясся в автобусах, зведе мене з розуму! Як усе дістало!

Мені, наче підлітку, кортіло просто штовхнути речі, що лежали на підлозі, від образи, злості й нерозуміння, як далі діяти. Такі піки відторгнення траплялися за все «Велике коло» у край рідко, лишень кілька раз — і кожен після того, як я виснажував свій організм. На який біс мені здалося пертися через всю Південну Америку менше як за місяць? Візова затримка у Штатах знову відлунювала мені, цього разу вже тут, у Перу.

Поки я перебував у трихвилинній фрустрації, у двері готелю подзвонили, і дворецький пішов відчиняти новому нічному гостю, залишивши мене одного журитися про свою бурлацьку долю.

— Сеньйоре, це ваше? — почув я і побачив водія, який тримав у руках багатостраждальний рюкзак із технікою.

Та хіба таке можливо?! У бідній країні, де люди просять милостиню на вулиці й стрибають у воду стрімголов із височезної скелі, щоб заробити копійчину, людина просто взяла й повернула білому туристу рюкзак, заповнений технікою на тисячі доларів? Якщо мені так таланить на людей, значить, я роблю все правильно. За секунду я стрепенувся, залишивши всі страждання позаду, й узявся палко дякувати своєму рятівникові, намагаючись пояснити, що він для мене зробив.

— Аміго, тепер три дні їздитиму лише з тобою! Дай мені свій номер і лупи ціну, як для приїжджих, — обіцяю не торгуватися. Я твій нереальний боржник! Ти зробив мені вагому справу! — і я обійняв його, розчулився. Втома зробила мене вразливим в усьому.

Лишень на ранок, добряче відіспавшись, я зміг оцінити красу місця, в яке потрапив. Вийшов на балкон готелю і обімлів: навколо насипом стояли високі дюни, немов огорнули мене по периметру в 360 градусів. У колі, утвореному цим біло-жовтим насипом, немов Божа сльоза, розлилося невелике озеро у вигляді ока (принаймні, мені так здалося), яким туди-сюди снували романтичні човники, а навколо нього причепилося миле село. Напевно, це найкраща ілюстрація оази з дюнами, яку я бачив у житті.

У цьому місці, відомому також як Оазис Америки, постійно замешкують близько ста осіб. За тутешньою легендою, озеро виникло після того, як прекрасну принцесу під час купання в басейні зненацька застукав молодий мисливець. Дівчина встигла втекти, а басейн перетворився на озеро. Складки сукні принцеси-втікачки обернулися дюнами, які оточили Уакачіну, а вона сама незабаром

повернулася до озера й досі замешкує в ньому русалкою.

Русалки цієї я не знайшов, зате натрапив на дещо цікавіше: оаза виживає завдяки туристам, і крім чила* біля озера тутешні створили цілу субкультуру перегонів на багі дюнами. Насамперед я попрямував випробувати тутешні розваги й жодного разу не пошкодував: на мене чекав справжній екстрим, бо кут зльоту з дюн часом становив майже 60 градусів! Природна картина з фільму «Скажений Макс» із величезними розмальованими жуками. Крім того, можна було спробувати сендбордінг: на дошці для сноуборду скотитися гребенем дюни. Причому не стоячи на дошці, а лежачи на ній долічерева — як на санчатах у дитинстві. Ти скидаєшся на пінгвіна, який катається на пузі, тільки все це на піску в пустелі, а вражень і піску в штанях — хоч відбавляй.

Багі ж скидалися на залізних комах із потойбіччя — ніби з диким ревом опустилися з якоїсь планети в цей оазис. Із неймовірним драйвом вони розсікали вертикальними дюнами, на гребені скочуючись долу та здіймаючи хмари пісочної куряви. З величезним захватом я раз у раз кидався ниць на дошку для спускання й летів головою вниз. У дитинстві, коли вдавалося поцупити якесь дерев'яне сидіння з актової зали школи й вибігти з ним на пагорок, відчуття власної крутості й адреналіну зашкалювало. Із віком ці відчуття притупляються, і щоб випробувати той самий приплив адреналіну, люди кидають себе в неймовірно небезпечні умови, іноді навіть завдають собі шкоди. Сендбордінг в Уакачіні, ясна річ, не був найнебезпечнішою роз-

---

* Chill (англ.) — розслабитися, охолонути, заспокоїтися.

вагою у світі, одначе за відносно адекватного рівня небезпеки я відчув такий шалений кураж і екстрим, що після катання ще півгодини не міг відсапатися. Точно як у дитинстві!

Останнім подарунком оазису став фантастично багряного кольору захід сонця, який романтично проводжав мій автобус, що прямував до міста Куско. Укотре прямуючи до вокзалу не просто без квитка, а навіть без найменшого розуміння, чи можна його придбати, я помітив, що такі дрібниці мене вже не лякали: з'ясую на місці. Мабуть, усе-таки до будь-якого рівня інфраструктури й комфорту звикаєш. На початках шляху я раз у раз дивувався, як люди живуть у цьому хаосі, а тепер прийняв його і ніби сам став частиною системи.

ДЕНЬ 100

КУСКО, ПЕРУ

42 244 КМ ШЛЯХУ

З огляду на карту, переїзд до Куско здавався маленьким відтинком дороги — як із Києва в область виїхати. Насправді дорога тривала вісім годин через гірську місцевість. Усеньку ніч автобус петляв серед гірських доріг, акуратно висвітлюючи короткі ділянки стежки жовтими фарами. Я знову помітив за собою зміну — вже не хотілося від напруження втискатися в сидіння й чіплятися до водія із запитаннями, я просто скрутився калачиком і сумирно дрімав, лишень зрідка прокидався на надто крутих

поворотах. Чи то до небезпечних доріг призвичаївся, чи це спускання піщаними дюнами так мене загартувало.

Прибувши на світанку до Куско, я знову подивувався: спершу сприймав це містечко як мляву туристичну точку, звідки всі просто розїжджаються екскурсійними маршрутами, та виявилось, що саме місто таки варте уваги.

Коли автобус виїхав зі ще одного серпантину, переді мною прямо за панорамним склом почали здійматися дахи, майдани й парки, акуратно розсіпані ущелиною. У мене знову з'явилося відчуття, що Перу — немов вервиця перлинних мушель, у яких найцінніше — це сама природа з її фантастичними красотами. І кращі місця акуратно приховано складнощами логістики й рельєфу, як у скриньках. Можеш проїхати повз і не розгледіти перлину, навіть не довідатися про неї, та якщо здолаєш складний шлях, коштовність відкриється тобі в усій красі. Так було з оазисом Уакачіна, так нині сталося і з Куско.

Я заселився до старовинного готелю, розташованого прямо на території діючого монастиря, і вирішив підживитися на вуличному ярмарку, що розкинувся на центральній площі міста. Там я вперше занурився в той самий перуанський колорит, про який трублять на весь світ: усміхнені вуличні торговці, виряджені у вовняні пончо, з химерними капелюхами з бахромою, які носять дітей прямо за спиною в тропічних рюкзаках (на кшталт наших саморобних слінгів, проте скидаються радше на перевернуту сумку кенгуру), дивовижні овочі й фрукти на прилавках і різноманіття незвичних смаків. Я вирішив скуштувати всього потроху: взяв

ескабече (закуска з риби, витриманої в білому сухому вині), севіче в цитриновому маринаді, батат із бринзою і гранатовим сиропом і чимало свіжих овочів.

Перш ніж зібрати свою обідню тарілку, я відчув вагання вибору, постоявши кілька хвилин біля кожного з наметів і, нарешті визначившись, вирішив відійти подальше від гіпермікса людей і магазинів, щоб роздивитися приховані дворики і пообідати в тиші.

Впадало в око, що все життя в Куско, як часто трапляється з латиноамериканськими містечками, крутилося навколо площі з ратушею: і кахлем виклали, й інформаційні намети для туристів напнули, і кафешки відчинили. Пройдеш буквально кілька вулиць від площі — і потрапляєш у трушну історію. Напіврозвалені провулки зі сходишками, де діти ганяють м'яча курною дорогою, розвішана прямо на деревах біля будинків білизна, а з кожного віконця лунає музика зі старого програвача або бадьоре перекрикування домівників. На головну площу до кінця дня я так і не повернувся — там, звісно, було цікаво, але тут мріло життя. Звичайнісіньке, не прикрите туристичним шовком, часто дуже бідне. Проте справжнє.

Наступного дня (а радше, ночі) мені довелося прокинутись о третій годині і вийти в холодний затхлий ранок, щоб до десятої зійти на гору, якій пророкують славу нового дива світу. Про існування цього місця стало відомо зовсім нещодавно, перші туристи з'явилися тільки 2016 року. Гора відкрилася світу внаслідок глобального потепління, від якого розтанули сніги й льодовики, і вся ця краса оголилася. Проте місце доволі швидко набуло по-

пулярності серед відвідувачів Перу — й іноземців, і тутешніх мешканців, і цілком імовірно, що гора стане другим Мачу-Пікчу в контексті популярності.

Усе довкола огортало мерзнений туман і вогкість, я взяв усі речі, що були зі мною, і натягнув їх на себе, але це не зарадило: вітер продував наскрізь, і я сонно щулювся й намагався зігрітися на автобусному сидінні, поки нас везли до стартового майданчика. Після гарячої кави з м'ясним пиріжком терпіти негоду стало трохи легше, і ми почали свій довгий шлях угору. П'ять тисяч двісті метрів — серйозна висота, і чимало туристів брали коней, знеснажені дерлися на гору в розрідженому кисні. І таких бажаючих вистачало — від сімдесятирічних бабусьок до вельми молодих і дужих чоловіг (мабуть, певні організми з гірською хворобою справляються надто важко). Як виявилось, наявність коня в родині — ознака значного багатства в цьому регіоні, бо тоді ти можеш доправляти нагору туристів і заробляти грубі гроші. У нашому світі ознака статусу — це машини, яхти і замські особняки, а тут — коні. Мов кілька століть тому.

У готелі мені безкоштовно запропонували листя коки (належить до родини кокаїнових, але звикання не викликає) і навіть балон із киснем, що допомагає з гірською недугою. Скористатися балоном я не захотів, а от пожувати зелені листочки не відмовився — і не прогадав: зарядило відмінно. Чи то загальний тонус, чи дводенна акліматизація в районі Куско — але підйом мені не здався занадто складним. Гори — це обопільна енергія: ти витрачаєш фізичні сили, а натомість отримуєш набагато більше — незбагнений заряд сили, що так і рине відкілься ізсередини. Головне — цю отриману енергію правильно акумулювати й спрямовувати.

Дорогою на гору від втоми відволікали дрібні поселення питомих індіанців у традиційному одязі, які навіть не говорили іспанською — лише кечуа. Дівчата й жінки були зодягнені в яскравий одяг із незмінним атрибутом — строкатими вишитими капелюхами, що скидаються на абажури. Тут усе змішалось: погоничі гаучо, бабуськи, які жваво стрибали горбами, і немовлята, які зростають достоту далеко від нашої європейської стерильності.

Кілька годин ми дерлися, місячи ногами болото, і нарешті дісталися оглядового майданчика на висоті 5200 метрів. На жаль, погода нам не сприяла, і абсолютно весь краєвид було затягнуто щільним туманним молоком. Звідусіль линули розчаровані зітхання й бурчання — мої попутники з групи явно не раділи такому безглуздому підйому. Та й я трохи засмутився: адже їхав півсвіту не лише щоб просто піднятися на цю гору для витрішків, як чимало з них, а й покладав на це місце значні сподівання, щоб відобразити цю красу для інших. І от усе це розвіялося, на відміну від туману. Через кілька хвилин засмучені туристи взяли спускатися до автобусу, а я вирішив ризикнути й залишитися ще на годинку, щоб потім затесатися в наступний за розкладом трансфер іншої групи. Узагалі-то так, напевно, не можна, та мені аж ніяк не хотілося звідси йти ні з чим.

Тим паче в гірському житті тут і без краєвиду можна відшукати дещо цікаве: скажімо, поспостерігати за тутешніми мешканцями. Замовивши в торговців чаю, я спробував поспілкуватися з ними і познімати розповіді на камеру. Туристи піднімалися, робили сумні фотки туману й спускалися, а поруч із ними вирувала абсолютно інша система:

цілі сім'ї заробляють собі на життя тим, що роблять чай і пропонують якісь тутешні цукерки для іноземців. Один готує напій, інший тим часом наглядає за немовлям, ще хтось просить у сусіда розмінити здачу, всі щось одне одному передають, викрикують, жартують. Як кровоносна система — туристи її не помічають, але ось вона — є.

Коли пливеш на круїзному лайнері або туристом навідуєшся в такі місцини, складається помилкове враження, що навколо нас крутиться весь Усесвіт. А ми тут найголовніші: майданчик побудували, туалети поставили, чайочок незвичайний наливають — для нас. Усе навколо створено для того, щоб обслужити нас.

І безперечно, почасти це так і є, бо, розплачуючись за послуги, які отримуємо від тутешніх людей, ми даємо їм змогу заробляти і якимось виживати в цьому світі, тому вони й прагнуть створити хоч якийсь сервіс. Та от тільки крутиться все абсолютно не навколо нас — ми прийшли й пішли. І зовсім не завважили, що тут панує паралельний світ. У них тут свої історії: у когось торгівля не складається, у когось любов, стосунки, ще якісь клопоти. І для них ми просто люди, які купили чай і пішли далі. А вони залишаються, пакують свої торбинки, радісно перелічують усе, що змогли заробити тяжким гаруванням, і, обіймаючи своїх дітей, спускаються з цієї високої точки до вутлих халупок, а завтра знову прокидаються о третій ранку й долають шлях на гору, щоб на світанку бути готовими налити теплого чаю *тимчасовим* людям. І що захоплює — своє зовсім нелегке життя вони живуть із посмішкою на обличчі, їм вистачає сили щиро радіти життю.

Мені дуже подобалося змістити точку сприйняття з того, що відбувається зі мною і подібними до мене, і впритул поглянути на той механізм, який існував поряд. Де ти — просто зовнішній елемент.

Я перепробував чай, напевно, у кожного торговця — по-перше, не хотілося нікого образити, а по-друге, уже дуже їм було цікаво перекинутися кількома слівцями з дивакуватим туристом, який полишив свою групу і з якогось дива цікавиться їхнім життям. У цій метушні я зовсім не помітив, що небо нарешті проясніло й виглянуло сонце.

— Дивися, друже! — крикнув один із торговців і тицьнув кудись за мою спиною. — Ти ж сюди все-таки не за чаєм прийшов!

А за спиною вже творилося чудо. Назву Райдужна гора (Вінікунка) цілком виправдало незвичайне розмаїття барв: навіть за туманної погоди я налічив одразу шість — жовтий, червоний, білий, блакитний, сірий і помаранчевий. Та найдужче здивувало те, що кольори йдуть один за одним, оперізуючи гору і її верхівку, — усе це схоже на якийсь розрізаний велетенський торт.

Я був у шоковому захваті — причому саме тому, що подумки вже давно попрощався з ідеєю розглянути каскадну м'яку породу. Та ось вона сама постала переді мною у всій красі — варто було лишень почекати.

З усієї Південної Америки Перу здалася мені найсамобутнішою країною, яка до того ж зберегла свій дух, навіть попри туристичне лідерство в регіоні. Приймаючи мільйони мандрівників зі всієї земної кулі, тутешні зберегли вірність саме своїм звичаям і традиціям і дуже ними пишаються. Автентика проступає в усьому — національному вбранні, умін-

ні триматися, розмовах, способі життя. Не підлаштовуватися під те, що диктує глобалізація, а вміло продавати своє як найцінніше. Це справжнє мистецтво балансу, і чимало народів могли б повчитись у перуанців.

Після спуску з гори я мав іще на один вечір залишитися в Куско — затишному місті на блюдечку серед гір, щоб наступної ночі знову виїхати до візитівки Перу — того самого Мачу-Пікчу. Щоб туди дістатися, потрібно спершу зробити гак навколо гори на автобусі, а потім пересісти на неймовірної краси «кришталевий» потяг із панорамним скляним дахом і величезними вікнами. Сучасний красивий ешелон, стилізований під старовину, — він уже сам по собі був визначною пам'яткою. Бронювати квитки потрібно добряче заздалегідь, тому Юля придбала їх для мене ще в Лімі, буквально забравши останній. І от ти починаєш хутко летіти посеред цієї всієї панорами й навіть не знаєш, у який бік витріщатися, — усюди приголомшливо красиво. Гірські річки, долини, ущелини, смарагдові схили й галявини — і ти рухаєшся до нової захованої перлини. Природний Диснейленд у реальності.

Уже на під'їзді відчутно, як потік людей зростає: хто поїздом, хто автобусом, хто машиною — усі стікаються до головного донора Перу, який годує всю країну. На стартовій точці людей пускають порційно, щоб усі плюс-мінус ходили групками. Мене така перспектива не дуже влаштувала — кортіло відчутти місце, а не тупцяти в натовпі, тому я зайшов разом зі своєю групою, а потім навмисно відстав, нібито загаявшись, щоб оглянути красу самому.

Перед входом до комплексу я відчув незначне занепокоєння — дуже часто розпіарені місця вияв-

ляються всього лишень привабливою картинкою, і мені геть не хотілося пережити розчарування через Мачу-Пікчу. Та переймався я даремно: з першого погляду на дивовижну мозаїку зелених піків, що розкинулися гострими урвищами гір, я не зміг стримати в роті захоплене «Вау!».

Піднімаючись на добрячу висоту, ти ходиш над хмарами, під хмарами, крізь хмари — відчуття дуже незвичайні й мокрі, але приємні. Древнє інкське святилище — це абсолютно неймовірний каскадний комплекс стародавніх храмів. Дуже довго вчені намагалися збагнути, чому для храму обрали таке важкодоступне місце, — і кілька років тому опублікували здогад, що секцію споруджено на вершині вузького хребта, щоб уберегти її від лавин, зсувів і повеней та захистити тутешні поселення біля підніжжя.

Лінії спорудження здавалися розкресленими під лінійку — ну що за чіткий народ були ці предки сучасних перуанців?

Із Мачу-Пікчу відкривається вид на сусідню гору Уайна-Пікчу, а звідти — щонайповномасштабніший краєвид на місто. Я не зміг стриматися, щоб туди не залізти, для чого довелося неабияк попідніти на слизьких мокрих схилах. Чимало людей на шляху полишали цю затію, розверталися й прямували назад. Та разом із купкою таких само відчайдушів по годині підйому мені таки вдалося дістатися вершини піку. Знайшовши незалюднений клаптик вершини, я сів перепочити на високих кам'яних сходах.

Аж раптом почув дещо дивовижне — буквально за кілька метрів від мене хлопець, натхненний красою, узявся грати на укулеле, а його супутниця дуже красиво підспівувала. Оповиті амфітеатром гір

і кам'яних споруд, звуки ніби лилися зусібіч — це було дуже заспокійливо, красиво, і ми всі в одному потоці з відпочивальниками ловили дзен. Та раптом його хтось порушив.

— Співати тут заборонено! — почув я грубий, неприємний голос і, розплющивши очі, побачив грізного охоронця. — Замовкніть!

— Але чому? — щиро здивувалася дівчина. — Ми не порушуємо жодних правил, не намагаємося заробити. Нам просто добре, і ми так проживаємо момент, нікому не заважаючи. Що в цьому лихого?

— Це заборонено, — охоронець був типовим служакою, що нездатний відчутти атмосферу миті й знає лише слово «наказ». Такі є в кожній країні й кожному місті — і говорити з ними «людською» мовою — пропаша справа.

На мій подив, ніхто з тутешніх, які досі явно насолоджувалися музикою, не заступився за музикантів. Я не зміг стриматися. Бо мені дуже подобалася картинка, що відкривається перед очима саме з їхнім акомпанементом. Десять хвилин я акуратно, але з напором намагався домовитися зі службовцем — і той нарешті відступив.

— Гаразд, бриньчіть, — невдоволено відрубав він, ідучи, — тільки неголосно і недовго. Інакше вижену.

Молода пара щиро подякувала за підтримку й продовжила свій інтуїтивний концерт, а я й далі сидів поруч із ними на камені, розпливаючись приємною млостю й геть втративши лік часу.

Та найприкольнішими мешканцями зелених пагорбів стали лами й альпаки, які приязно облизують паломників і влазять мордами прямо в фотоапарат для кумедних селфі. Їх не лише

не бентежили, а й навіть розважали люди навколо — такі потішні й товариські тварини не траплялися мені вже давно. Не знаю чому, але не після Ліми, Уакачіни й Райдужних гір, а саме після селфі з альпакою в різнобарвному пончо для мене ожила картинка, яку я очікував побачити в Перу. Знайти їх було не просто: сьогодні 90% світової популяції, тобто 3,5–4 мільйони голів, мешкає в Південній Америці, з них чотири п'ятих — у перуанських Андах, на висоті від 4000 до 5000 м над рівнем моря. Тобто з ними можна або зустрітися в зоопарку (взагалі не мій варіант), або як суперпоціновувач податися в гори, до їхнього природного середовища існування.

Наймімімішніше в альпаках — їхній кудлатий заплутаний чубчик, що доволі кумедно спадає на очі. Від цього періодично здається, що вони позирають скося, і стає ще кумедніше. Я гладив їх, обіймав і тиснув лапи — а вони лишень вдоволено пирхали й відповідали взаємністю на кожен прояв ніжності. От заритися б у їхню теплу шерсть і валятися тут увесь день на травичці!

Далі мій шлях линув до геогліфів пустелі Наска — однієї з основних загадок Перу й усієї нашої планети загалом. Лінії Наска — це низка гігантських малюнків, що розкинулися на території приблизно 300 км², або ж протяжністю 50 км з півночі на південь і 5–7 км зі сходу на захід, обриси яких можна побачити тільки з висоти пташиного лету.

Перш ніж замовити собі оглядовий вертоліт, я запасся технічними даними, щоб мати певність, що ми не піднінемося на висоту понад три тисячі метрів і не наберемо швидкість понад триста кілометрів на годину — інакше такий політ можна вважати

рейсовим, а це стане клопотом для наземної навколосвітньої мандрівки без перельотів. Отримавши всі офіційні папери, що підтверджують «законність» мого здіймання в небо, я подався на посадкове поле до свого мікродельтаплану (він і справді був крихітним, у нього вмістилися тільки я, пілот і гід, який розповідає про значення малюнків).

Я не міг збагнути, як доісторична людина могла з такою ідеальною точністю комп'ютера, ніби лазером, вивести зображення тварин, ієрогліфів і різних нелюдських істот на піску. Малюнок павука завдовжки 46 метрів, колібрі діаметром 50 метрів, величезна ящірка. Ширина однієї борозни — десятки метрів, у голові не вкладалося, як можна створити такі картини, не маючи можливості здійснитися в небо. Або ж така можливість була?

Пелена таємничості навколо цього місця додавала особливості атмосфери — кожного нового періоду від 1926 року, коли лінії відкрили, дослідники публікували щораз нові здогади про походження геогліфів. Та ніби достеменно відомо одне: їх створила доволі розвинена цивілізація наска (та хіба це можливо?), і називали це «найбільшим календарем світу». Нібито, опираючись на нього, тутешні мешканці могли здійснювати точні астрономічні розрахунки та вчасно проводити різні землеробські ритуали.

Хоча існує, звісно, й іншопланетна теорія: 2014 року здійснили експертизу людських останків, які знайшли в цьому регіоні, і вчені натрапили на мітохондріальні ДНК з мутаціями, які раніше не виявляли ані в людині, ані в приматів.

— А як це все тут не зруйнували і не розмило впродовж тривалих років? — поцікавився я в гіда.

— Це ж пустеля, аміго, — узявся пояснювати він. — Тут дощі падають півгодини на рік, тому все й збереглося.

Попри те, що рукотворні споруди зазвичай дивують мене набагато менше, ніж природні, — цей досвід усе ж виявився цікавим. Передусім через містичну завісу, що витала навколо пустельного плато. Людям подобається вірити у щось незбагненне й потойбічне. Та й мені теж.

Та я маю рухатися далі — через Куско, Арекіпу, Аріку й Антофагасту до самого Сантьяго, у найпротяжнішу країну світу — Чілі.

— Гей, аміго, де твоя їжа й вода? — поцікавився в мене парубок в автобусній уніформі. — Ви, грінго, завжди так — не дбаєте про себе. А тут Південна Америка, тут пустеля, це вам не Німеччина, — чомусь прийнявши мене за німця, посміхнувся Дієго, і вдоволена усмішка розпливлася на молодій фізіономії.

Я не взявся відкривати Дієго, що знаю, що таке автобуси-тисячники, які долають відстані 1000+ км без зупинок. Туалет — усередині. Харчування — двічі на день, причому якийсь цілковите сухе *shit** і снеки. Зупинки — виключно на блокпостах і перевірках салону поліцейськими собаками. І раз за всю дорогу на заправці — ось тоді й випадає шанс чогось докупити.

Я стояв без води і їжі, позаяк в останню секунду встиг вичепити квиток на автобус, що відбував, — тоді було не до супермаркету. А на автобус, що

---

* Лайно (англ.).

вирушає о 23:45 і на який у мене був квиток, я зацікавився, а мав певність, що часу в запасі вдосталь. Виїхав із Арекіпи опівдні, їхати близько шести годин. Попри те, що в реальності виявилось вісім через перехід кордонів, усе одно залишалось понад п'яти годин на всі справи. Що за дідько? Як — «автобус уже відбув»?

— Пильнуй час, аміго! — весело підморгнув Дієго. — У Чілі час різниться на дві години від перуанського!

На дві, Карле! Такої підстави я не очікував. Ну нехай — обійдуся автобусним харчем, бутерброд комфорту мені не додав би. Головне — устигнути дістатися до Сантьяго й хутчіше пересісти на випозичене авто — тоді я нарешті буду сам собі господар! А поки — безладно-неспокійний сон на сидінні біля туалету в позі «матюком» і нескінченна краса пустелі Атакама й Тихого океану за вікном. Моя на той момент реальність.

«Тридцять чотири години» — цю жахливу кількість часу я повторював собі впродовж усієї ночі, як мантру. Це не вічність, не тривалість життя, не роки — вони скоро минуть. Проте в автобусі час ніби тече інакше: здається, що в звичайному світі всі вже звели будинки на Місяці й домовилися зі штучним інтелектом, а ти й досі їдеш. А потім знову їдеш. І потім ще трохи їдеш. Коли зазначають, що у Штати летіти дванадцять годин, усі невдоволено фуркають. Двадцять до Австралії — узагалі катастрофа, на таке здебільшого наважуються максимум раз у житті. І при цьому ти сидиш у комфортному літаку, де тебе годують-напувають, розважають фільмами, музикою, а ти ще думаєш, що тобі некомфортно. Після тих найкоматозніших у моєму житті

тридцяти чотирьох годин в автобусі, який жодного разу (!) не зупинився, щоб можна було вийти хоча б удихнути повітря і розім'яти ноги, я більше ніколи нічого не скажу про незручність у дорозі. Годі.

ДЕНЬ 103

САНТ'ЯГО, ЧІЛІ

45 393 КМ ШЛЯХУ

Уранці, голосно фуркнувши, білий автобус «Сан-Андрес» викинув мене на центральному автовокзалі Сантьяго. Ковток води. Таксі. Місто прокидається, усе навколо дзижчить і рухається. Люди, машини, поїзди, літаки в небі... Давно я не навідувався до мегаполіса.

У рент-конторі на мене чекала нова можливість у вигляді своєї машини, проте й новий клопіт: виявилось, що виїжджати з території Чілі в Аргентину знічев'я не можна — потрібно отримати спеціальний дозвіл, а чекати його — мінімум сім робочих днів. Такий час на затримку я не міг собі дозволити, тому домовився, що машину я беру вже зараз, а дозвіл вишлють мені навздогін, в Пуерто-Монт — крайнє велике місто перед кордоном з Аргентиною.

Курні сумки — у багажник, рюкзак — глибше. Вікна — навстіж! Нарешті! З вереском коліс я вискочив на артерію Сантьяго — усе, тепер я на колесах, і все в моїх руках. Від цього і свободи більше, і відповідальності — дорога переді мною неблизька до самої Ушуаї — і все це за лічені дні. В автобусі ні-

чого від тебе не залежить, навіть якщо запізнюєшся на тривалі години — смикатися безглуздо. А в машині — педаль газу в підлогу та їдеш щонайхутчіше, від чого напруження дедалі зростає.

У день прибуття до Сантьяго-де-Чілі я від утоми ледве ввалився в номер і стояв під душем хвилин сорок. Цей день вирішив просто присвятити собі — без маршрутів, зустрічей і навіть камери. Передусім, уперше за всю навколосвітку, поголив обличчя цілком, а потім безтурботно тинявся вулицями в темпі равлика, їв смачну їжу, пив вино, умостились на газоні, і робив нотатки для книги. До самого вечора я сидів у парку на траві під квітучою акацією і всіма фібрами відчував рожеві пахощі. Навколо — спів птахів, сміх дітей, пікніки щасливих родин. Я — чистий, вимитий, поголений — скидаю пар останніх божевільних днів на травичці, де можна спокійно розтягнутися на весь зріст, — що ще для щастя потрібно?

Наступного дня спробував заексплорити місто й трохи познімати — не пішло. Усе, чого кортіло, — знову лежати на траві, читати книгу або слухати лекції про Всесвіт на улюблені езотеричні теми, а найліпше — розмовляти з дорогими мені людьми. Тому я набрав Марусю й теревенив із нею аж три години, на відміну від звичних тридцяти хвилин на день. Нарешті не мляво, а колоритно зміг описати всі враження і картини, що трапилися в Перу. Я так дякував собі, що нарешті дослухався до свого організму. На сто якийсь день він явно потребував перепочинку й дозаправки.

Останнього, третього, дня, який відвів для Сантьяго, о шостій ранку я зіскочив з ліжка, заряджений як сонячна батарея, — годі, не можу без

руху! Недарма кажуть: якщо не приневолювати себе й дати повернутися в ресурс — потім повертається із запасом. Та головне — не перестаратися із розслабленням — два дні, не більше.

Адже недарма бедуїни навчили мене своїй практичній мудрості: якщо йдеш через пустелю довгий шлях — не лягай увечері біля вогнища. Розм'якнеш. Розслабишся. Увечері буде добре, проте вранці встанеш розібраним і обм'яклим опісля тепла й комфорту. Настав час відриватись і досліджувати Сантьяго-де-Чілі!

Спершу я піднявся на гору Сан-Крістобаль на фунікулері, звідки спустився підвісною дорогою. А потім усю цю гору обійшов з підйомом і спуском по периметру — енергія знову повернулася, сподіваюся, до самої Антарктиди вистачить!

Чимало ходив і їздив містом, навіть потрапив до якогось гетто, де жінки-алкоголички з розбитим у кров обличчям переховувалися від своїх агресивних коханих. Жесть! Інший бік міста, якого я не бачив раніше. У перші дні була лише ніжна ласкавість сімейних сюжетів навколо. А виявляється, трапляється й інше. Та загалом Сантьяго здався мені прогресивнішим і більш західним містом, аніж Ліма, — самотність злегка стерлася. І при цьому дуже спортивним — постійно повз мене хтось пробігав, проїжджав на велосипеді або снував туди-сюди на роликах, електросамокатах чи гіроскутерах.

Нарешті я дійшов висновку, що найбільше мені подобається в навколосвітці саме рух. Шлях. Процес. Усе-таки зупинки в одному місці понад два дні мені не до душі. Ну, далі такої розкоші й не перед-

бачається — нон-стопом по всій галактиці, поки не уткнуся в кінець суші. Романтика!

У понеділок, 106-го дня «Великого кола», я висунувся вбік головного морського курорту Чілі — Віньядель-Мар. На головній набережній міста — Авеніда Перу — побачив дивну картину: молоді хлопці котили невеличкий візочок-кошик, у якому було п'ятеро щенят. Люди підходили до візочка, брали цуценят, давали щось цим хлопчикам у руки і йшли далі. У мене спершу всередині все похололо. Миттю пригадав страшну, огидну картину, яку я бачив років зо два тому у В'єтнамі, — маленьких цуценят продають, одразу перерізають горло й готують на грилі для тих покидьків, хто їх купив. Я зупинив цих хлопців і взявся з'ясовувати — у чім річ?

Клопоту додавало те, що вони англійською — ні півслова. Щось зачепило мене всередині: просто схопив їхнього головного пацана за руку й не відпускав, вимагаючи пояснень: «ЩО ви робите з цуциками???».

Ситуація дедалі загострювалася, навколо збиралися люди і щось лепетали іспанською, хтось голосно кликав поліцію. Мене не відпускало, і я жорстко вчепився в руку продавця. Нехай пояснюють при всіх! З'явився поліцейський і, почувши нашу незрозумілу двомовну розмову, спокійно відмінною англійською пояснив, що хлопці просто роздають цуценят усім бажаним, а люди залишають офіру, якщо захочуть. Фу-у-ух! Відлягло.

Я почувався безглуздо, але це була дрібниця порівняно з емоціями, які я пережив у В'єтнамі. Пройти повз таке я просто не міг. Я перепросив хлопців і цікавців, які скупчилися навколо, розповівши

через поліціанта в'єтнамську історію. Жажнувшись, вони одразу ж пробачили мені й узялися обіймати на знак примирення — помирилися ми доволі мило.

Я спрямував авто вбік винної долини Касабланка. Кілька років тому я вже навідувався сюди після експедиції на Аконкагуа. Проте тоді зовсім не вживав алкоголю, тож навіть не скуштував тутешнього органічного вина. Та нині настала пора виправляти цю помилку. Винна культура Чілі доволі потужно і стрімко розвивається, у кожному супермаркеті в око впадають розлоги локальних мерло, кабернесовіньйон блан, піно нуар, шардоне, шираз — загалом, для всіляких поціновувачів і на будь-який вибагливий смак. За тридцять років з нічого невідомі тутешні виноградники дорівняли до оазису виноградних турів, який за популярністю і кількістю шанувальників скоро перевершить Європу.

Так швидко виростити кілометрові виноградні обшири посприяв клімат: з одного боку Чілі омиває Тихий океан, з іншого — прикривають Анди. Оподи, що піднімаються з океану, зустрічають на своєму шляху перешкоду з гір і осідають у долинах з виноградниками — унікальний мікроклімат з добрим ґрунтом і природною іригацією і є секретом винної *success story**.

Прикметно, що чілійці не оперують поняттями «сухе» і «солодке» вино, і щоб обрати напій собі до смаку, дійсно потрібно хоча б трохи розбиратися в назвах.

Політавши красиво дроном над долиною, я знайшов будинок-готель у стилі агрітуризму, заселився

---

* Історія успіху (англ.).

й о 20:30 і досі купався в басейні з келихом вина під сонцем! У Чілі на диво пізно сонце скочується за горизонт. Це знову мені нагадало про баланс і прийняття: навіть якщо щось відбувається поза твоїм планом і зі знаком мінус — дай час, зберігай спокій, і цей мінус може перетворитися на плюс.

Через різницю в часі кілька днів тому я запізнився на нічний автобус із Аріки до Сантьяго — мав чим перейматися, та я прийняв це як досвід і не впустив всередину негативну енергію. Зрештою — зараз тривалий світловий день у Чілі дарує більше тепла, більше можливостей, більше часу бачити й відчувати всю красу навколо. Енергообмін у всьому, в кожній мікросекунді життя. Навчитися б помічати його не лише в ліпші моменти, а й у періоди, коли здається, що ти на самому дні.

Ось так, напевно, і осягають дзен.

Далі буде...

